

Kiuruveden kaupunki
Tekninen palvelukeskus

KIURUVEDEN KAUPUNKI

KIURUVEDEN TAAJAMAN OSAYLEISKAAVAN TARKISTAMINEN JA PÄIVITYS
KAAVASELOSTUS 9.4.2019

Maanmittauslaitos

Johdanto

Taajaman osayleiskaava ohjaa yleispiirteisesti yhdyskuntarakennetta ja maankäyttöä, osoittaa taajaman kehityssuunnat ja ohjaa asemakaavan laatimista tai muuttamista. Alueelle on laadittu maankäyttö- ja rakennuslain 72 §:n mukainen oikeusvaikutteinen osayleiskaava. Taajaman osayleiskaava laadittiin v. 2005 ja sen tavoitevuosi oli 2015. Tekninen lautakunta päätti 14.2.2017 käynnistää Kiuruveden taajaman osayleiskaavan tarkistamisen ja päivittämisen vastaamaan tämän hetkisiä ja tulevia tarpeita.

Kiuruveden tavoitteena on olla viihtyisä ja elinvoimainen asuinalue. Kiuruveden alueen kaavoituksen yhtenä kärkitavoitteena onkin osoittaa taajaman alueelle korkealaatuisia asuinrakennuspaikkoja.

Kiuruveden taajaman maankäytön kehittäminen sille ominaisten mahdollisuuksien pohjalta toteuttaa niin valtakunnan kuin maakuntatasonkin tavoitteita.

Kaavan tavoitteet ja ratkaisut eivät ensisijaisesti ole määrällisissä tarpeissa vaan ennen kaikkea laadukkaan ja kysyntää vastaavan maankäytön mahdollistamisessa. Osayleiskaavatyön tarkoituksena on ollut tarkistaa ja päivittää vuonna 2005 voimaan tullut taajaman osayleiskaava vastaamaan tämän hetkisiä ja tulevia tarpeita taajaman kehityksen periaatteiksi ja ohjaamaan asemakaavoitusta. Taajamassa ei ole merkittäviä laajentamistarpeita.

Kiuruveden säilyminen jatkossakin kehittyvänä ja vetovoimaisena mahdollistaa myös palvelurakenteen säilymisen ja monipuolistumisen.

Tavoitteena on ollut asettaa kehittämistavoitteet maankäytölle, kaupunkikuvalle ja ympäristölle, kaupallisille toiminnoille, liikenteelle ja taajaman osa-alueiden kehittämiseksi.

Yleiskaavaprosessin ja osallistavan suunnittelumenettelyn keskeinen tavoite on inspiroida paikallisia ja ulkopuolisia osallisia ja toimijoita suunniteltavan ympäristön ja siihen liittyvien toimintojen kehittämiseen, sekä mahdollistaa osallisten ja suunnittelijoiden välinen vuorovaikutteisuus.

Yleiskaavatyöhön on osallistunut Kiuruveden kaupungin puolelta kaavoittaja Mirja Nuutinen ja maanmittausinsinööri Ville Kamaja sekä kaavoituksen seurantaryhmä. Kaavanlaatijana on toiminut kaavoitusinsinööri Jorma Harju, Maankäytönsuunnittelu Kaavaharju.

9.4.2019

Kaavanlaatija

Projektipäällikkö Jorma Harju

Puh. 044 596 3111

E-mail: jorma.harju@kaavaharju.fi

www.kaavaharju.fi

Sisällys

1	PERUS- JA TUNNISTETIEDOT.....	1	6	YLEISKAAVA JA SEN PERUSTELUT.....	46
1.1	Kaavan nimi ja tavoite.....	1	6.1	Yleisperustelut.....	46
1.2	Alueen sijainti.....	1	6.2	Kokonaisrakenne.....	47
1.3	Yleiskaava-alueen rajausta.....	1	6.2.1	Vaihtoehtotarkastelu ja mitoitus.....	47
2	SUUNNITTELUTILANNE.....	2	6.3	Asuinalueet.....	48
2.1	Maakuntakaava.....	2	6.3.1	Aluevarausmerkinnät.....	48
2.2	Yleiskaava.....	3	6.4	Palvelu-, yritys- ja teollisuusalueet.....	48
2.3	Asemakaava.....	4	6.4.1	Aluevarausmerkinnät.....	48
2.4	Pohjakartta.....	5	6.5	Virkistys- ja ulkoilualueet.....	49
2.5	Rakennusjärjestys.....	5	6.6	Liikenneverkosto ja -alueet.....	49
3	MAANKÄYTÖN NYKYRAKENNE.....	5	6.7	Erytysalueet, ympäristöhäiriöt.....	50
3.1	Kokonaisrakenne.....	5	6.8	Kulttuuriarvot.....	50
3.2	Väestö.....	5	6.9	Luontoarvot.....	50
3.2.1	Väestökehitys ja muuttoliike.....	5	6.10	Maa- ja metsätalousalueet.....	51
3.2.2	Väestörakenne ja -ennuste.....	6	7	YLEISKAAVAN VAIKUTUKSET.....	51
3.3	Työllisyys, elinkeinot ja palvelut.....	9	7.1	Yleistä.....	51
3.4	Asuinalueet.....	11	7.2	Vaikutukset suhteessa ylikunnallisiin alueidenkäyttötavoitteisiin.....	51
3.5	Virkistysalueet.....	11	7.3	Maankäytölliset vaikutukset.....	51
3.6	Liikenneverkosto.....	13	7.3.1	Kokonaisrakenne.....	51
3.6.1	Liikenneturvallisuus.....	13	7.3.2	Rakentaminen.....	51
3.7	Yhdyskuntatekninen huolto.....	18	7.3.3	Työpaikka-alueet / palvelut.....	51
3.8	Ympäristöhäiriöt.....	20	7.3.4	Yhdyskuntatekniset verkostot / liikenneyhteydet.....	52
4	SELVITYKSET, SUUNNITELMAT.....	21	7.3.5	Virkistysalueet ja viheryhteydet.....	52
4.1	Rakennuskulttuuri ja kulttuuriympäristö.....	21	7.3.6	Maa- ja metsätalous / luonto.....	52
4.1.1	Valtakunnallisesti merkittävät kohteet.....	21	7.3.7	Kulttuuriympäristö.....	52
4.1.2	Maakunnallisesti arvokkaat kohteet.....	22	7.4	Vaikutukset sosiaalisiin oloihin.....	52
4.1.3	Paikallisesti merkittävät kohteet.....	30	7.5	Yleiskaavan oikeusvaikutukset.....	52
4.1.4	Muut inventoidut kohteet.....	35	8	SUUNNITTELUMENETTELY.....	53
4.2	Arkeologinen kulttuuriperintö.....	37	8.1	Osalliset.....	53
4.3	Luonto- ja maisemaselvitys.....	39	8.2	Osallistumisen ja vuorovaikutuksen järjestäminen.....	53
4.3.1	Yleistä.....	39	8.2.1	Luonnosvaiheen palaute ja niiden huomioon ottaminen.....	53
4.3.2	Alueen yleiskuvaus.....	39	8.2.2	Ehdotusvaiheen palaute ja niiden huomioon ottaminen.....	55
4.3.3	Luonnon yleispiirteet.....	40	8.3	Suunnitteluvaiheet.....	56
4.3.4	Kasvillisuus ja luontotyyppiselvitys.....	40			
4.3.5	Luontotyytit.....	43			
4.3.6	Lajit.....	44			
4.3.7	Yhteenveto.....	44			
5	SUUNNITTELUTAVOITTEET.....	44			
5.1	Yleistä.....	44			
5.2	Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet.....	44			
5.3	Maakuntaohjelman ja maakuntakaavan tavoitteet.....	45			
5.4	Paikalliset tavoitteet.....	45			

Liitteet

- Yleiskaavakartta 1:5 000
- Erilliset selvitykset

1 Perus- ja tunnistetiedot

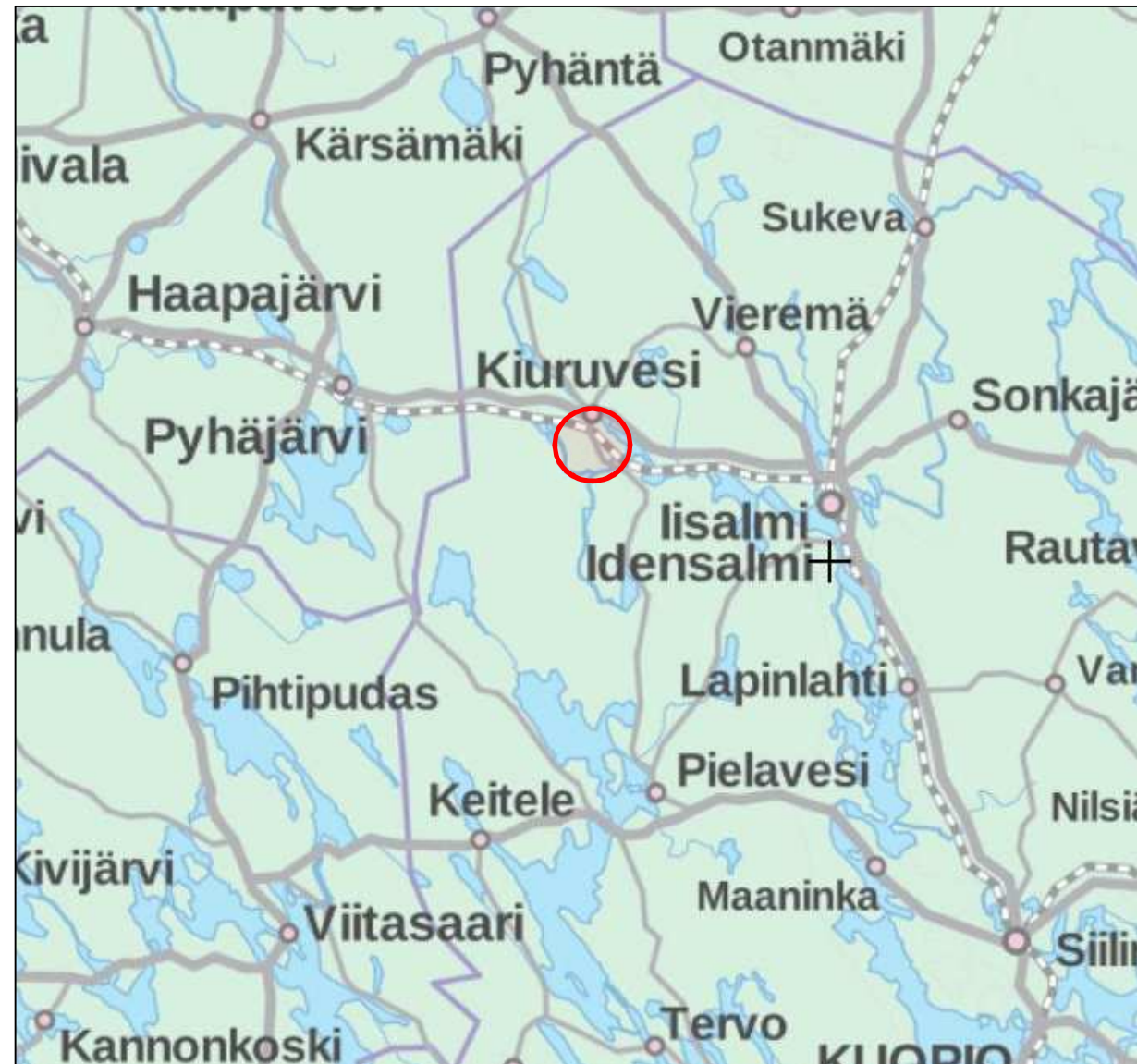
1.1 Kaavan nimi ja tavoite

Kiuruveden taajaman osayleiskaavan tarkistaminen ja päivitys. Tavoitevuosi on 2040.

Alueelle laaditaan maankäyttö- ja rakennuslain 72 §:n mukainen oikeusvaikutteinen yleiskaava. Kaavoitustyöllä luodaan puitteet Kiuruveden taajama-alueen ja sen lähialueiden maankäytön kehittymiselle ja rakentamisen ohjaamiselle. Taajaman osayleiskaava ohjaa yleispiirteisesti yhdyskuntarakennetta ja maankäyttöä, osoittaa taajaman kehityssuunnat ja ohjaa asemakaavan laatimista tai muuttamista.

1.2 Alueen sijainti

Kiuruveden taajama sijaitsee Kiurujärven rannalla. Taajama sijoittuu alueellisesti kunnan keskelle. Taajamaa sivuaa pohjoisessa valtatie 27 ja etelässä maantiet 561 (Pielavedentie) ja 7693 (Kalliokyläntie). Taajaman halki kulkee Iisalmi-Ylivieska-rata. Kiuruveden keskustasta on matkaa Iisalmeen noin 37 km, Kaajaanin noin 117 km ja Kuopioon noin 120 km.

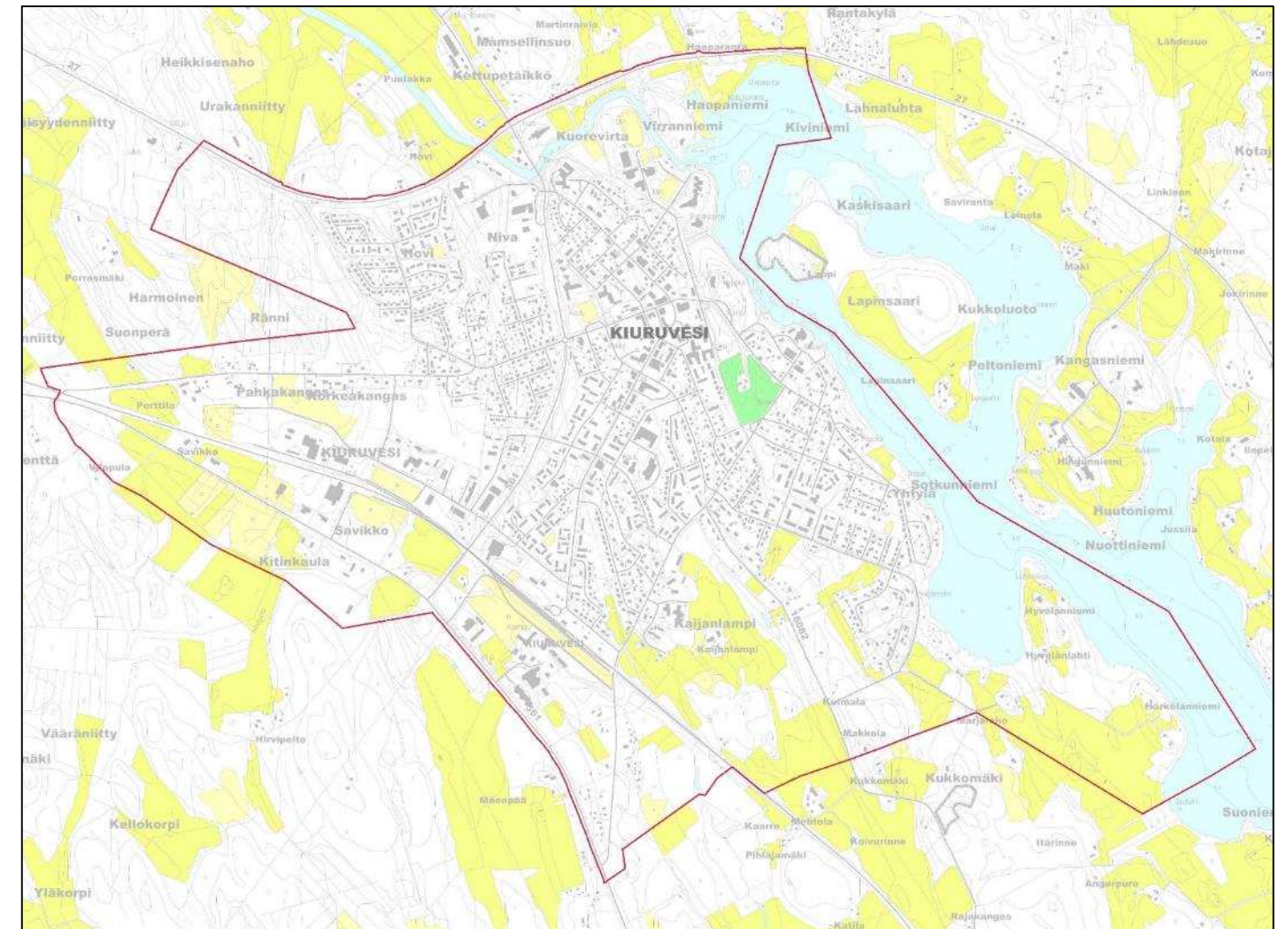

KUVA 1: Yleiskaava-alueen sijainti

1.3 Yleiskaava-alueen rajaus

Tarkastelualueena on vuonna 2005 voimaan tulleen taajaman osayleiskaava-alue. Taajaman osayleiskaavan pohjoisosa kumoutui Rantakylän osayleiskaavan tultua voimaan vuonna 2013.

Kyseiseltä osin Rantakylän osayleiskaava sisällytetään nyt osaksi taajaman osayleiskaavaa.

KUVA 2: Yleiskaava-alueen rajaus (pinta-ala on noin 905 ha).

2 Suunnittelutilanne

2.1 Maakuntakaava

Voimassa olevat maakuntakaavat:

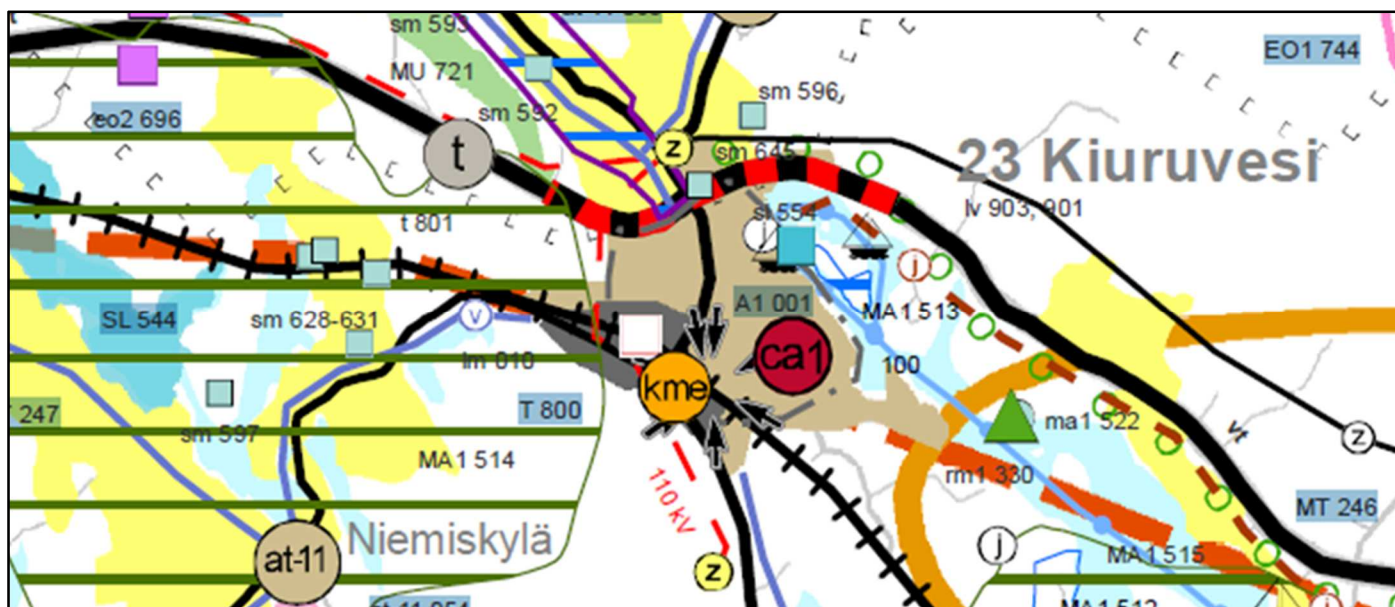
- Ympäristöministeriön 7.12.2011 vahvistama Pohjois-Savon maakuntakaava 2030
- Ympäristöministeriön 15.1.2014 vahvistama Pohjois-Savon tuulivoimamaakuntakaava
- Ympäristöministerin 1.6.2016 vahvistama Pohjois-Savon kaupan maakuntakaava

Valmisteilla oleva maakuntakaava:

- Pohjois-Savon maakuntakaava 2040 laaditaan kahdessa osassa:
- 1. vaihe vuosina 2017-2018, 2. vaihe käynnistetään vuonna 2019.

Pohjois-Savon maakuntahallitus käynnisti 23.1.2017 Pohjois-Savon maakuntakaavan 2040 laadinnan 1. vaiheen. Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS) oli maankäyttö- ja rakennuslain 63 §:n mukaisesti julkisesti nähtävillä 30.1.2017 -28.2.2017 sekä Päijänne-Saimaa kanavavarausta koskien uudelleen lausunnoilla 10.5.-15.6.2017. 1. vaiheen kaavaehdotus on ollut julkisesti nähtävillä 27.6.-15.8.2018.

Tarkistamisen tavoitteena on saada aikaan voimassaolevista maakuntakaavoista yksi kokonaisuus, samalla nostaa seudullisen maankäytön rajaa ja näin yleispiirteistä maakuntakaavaa. Tavoitteena on myös painottaa ja valita niitä maakuntakaavallisia keinoja, joilla tuetaan Pohjois-Savon maakuntastrategian toteutumista.

KUVA 3: Ote Pohjois-Savon maakuntakaavojen yhdistelmästä Kiuruveden taajaman kohdalta

Keskeisimpiä maakuntakaavan merkintöjä Kiuruveden keskustaajaman osalta:

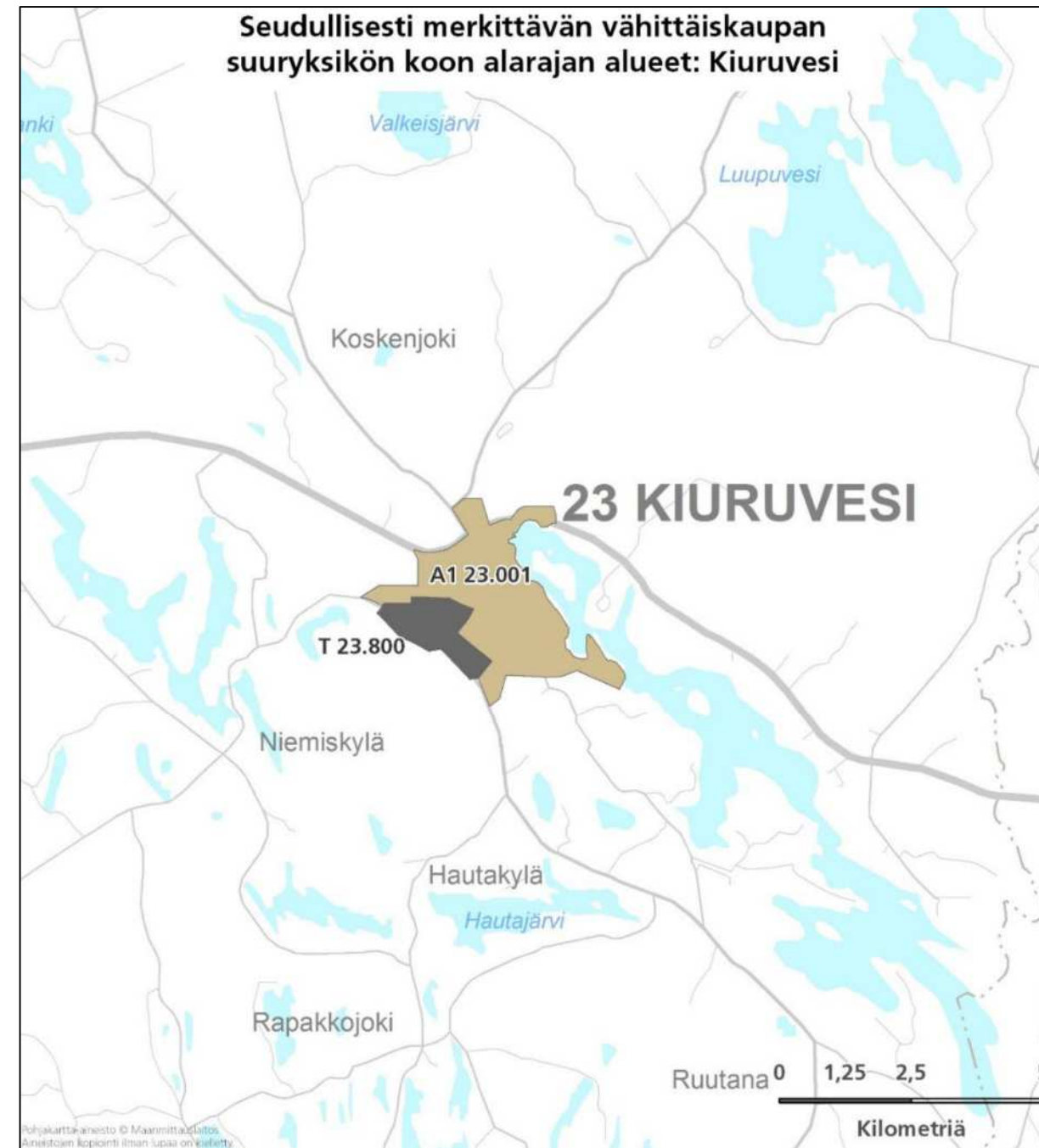
KESKUSTATOIMINTOJEN ALAKESKUS (ca1)

Merkinnällä osoitetaan seudullisesti merkittäviä, vahvoja keskustatoimintojen alakeskuksia, joihin sijoituu seudullisia palveluita sekä asumista. Merkinnän osoittamalle alueelle voidaan sijoittaa seudullisesti merkittäviä vähittäiskaupan suuryksiköitä.

TILAA VAATIVAN KAUPAN SUURYKSIKÖ (kme)

Merkinnällä osoitetaan merkitykseltään seudullinen vähittäiskaupan suuryksikkö tai myymäläkeskittymä, joka kaupan laatu huomioon ottaen voi perustellusta syystä sijoittua myös keskusta-alueiden ulkopuolelle, kuten auto-, rauta-, huonekalu-, puutarha- ja maatalouskauppaa.

PARANNETTAVA VALTATIE: valtatie 27 keskustaajaman pohjoisreunalla

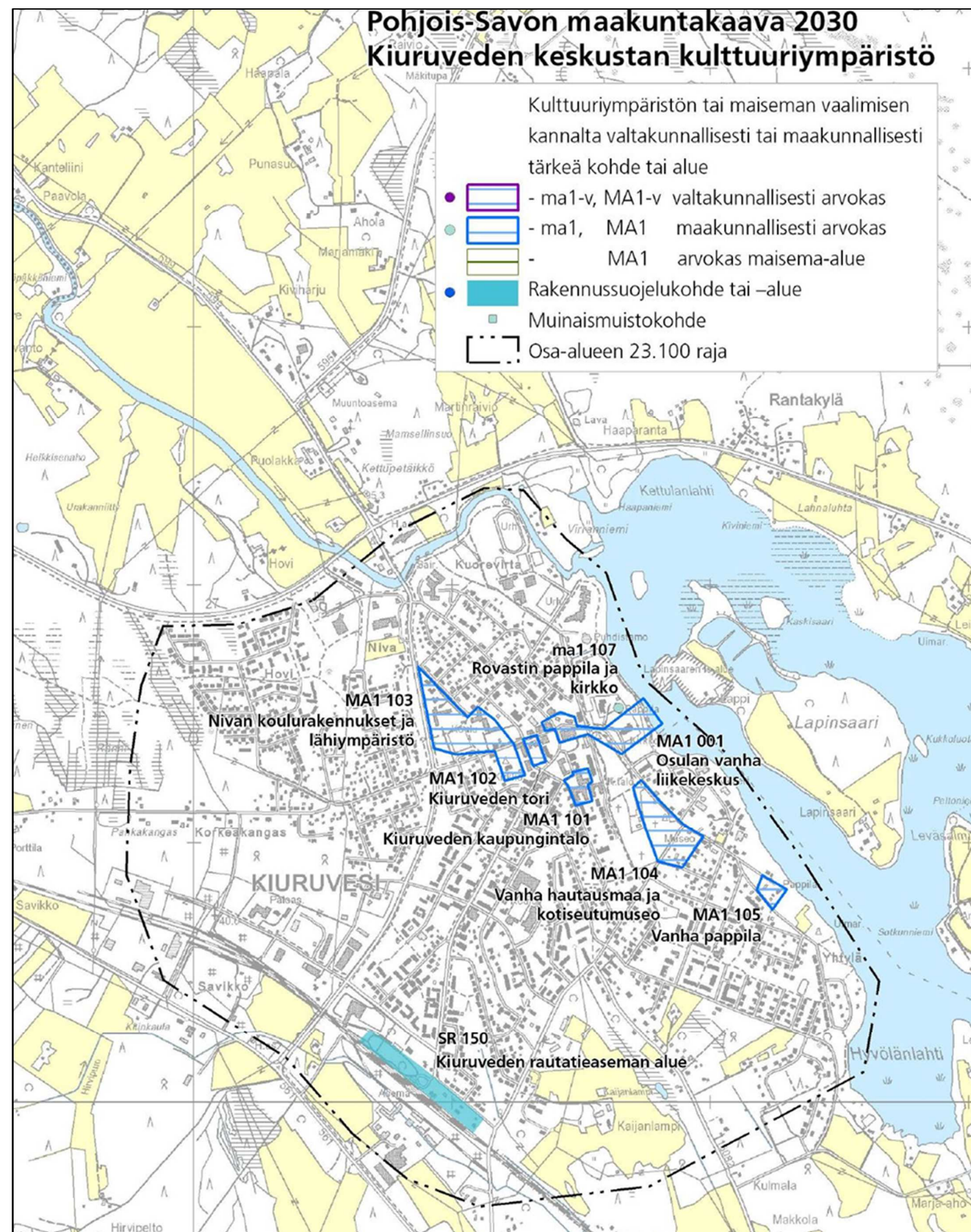

Kartassa osoitetuilla maakuntakaava-alueilla seudullisesti merkittävän vähittäiskaupan suuryksikön koon alarajat ovat seuraavat: 7.10.2014

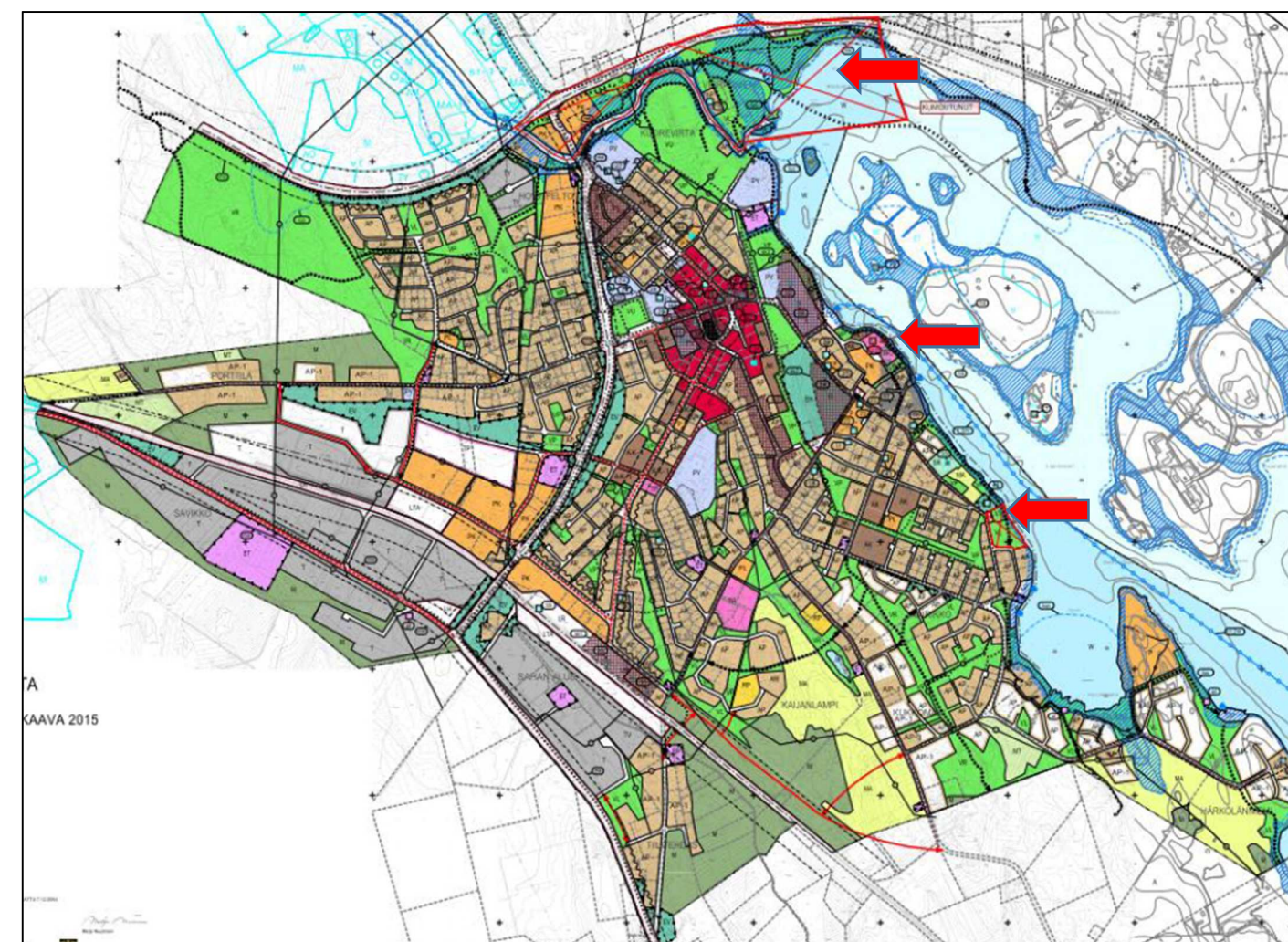
	Seudullisen suuryksikön koon alarajat, k-m ²		
	Päivittäis-tavarakauppa	Tilaa vaativa erikoiskauppa	Muu erikoiskauppa
Kuopio	4000	12000	5000
Iisalmi, Siilinjärvi, Varkaus	3000	7000	3000
Lapinlahti, Leppävirta, Kiuruvesi, Suonenjoki, Kuopio / Nilsia	2000	5000	2000
Muut alueet	2000	2000	2000

Muilla kuin yleismääräyksessä mainituilla alueilla seudullisesti merkittävän vähittäiskaupan suuryksikön koon alaraja on 2000 k-m².
Seudullisesti merkittävän vähittäiskaupan suuryksikön koon alaraja ei ole voimassa keskustatoimintojen tai alakeskusten alueilla.

KUVA 4: Seudullisesti merkittävän vähittäiskaupan suuryksikön koon alarajat Kiuruveden alueella (ote Pohjois-Savon kaupan maakuntakaava 2030)

KUVA 5: Kiuruveden keskustan kulttuuriympäristö (Pohjois-Savon maakuntakaava 2030)

Kuva 6: Taajaman osayleiskaava 2015. Kumoutunut alue ja muutokset merkitty punaisella sekä osoitettu punaisin nuolin.

2.2 Yleiskaava

Taajaman voimassa oleva osayleiskaava 2015 tuli voimaan 18.5.2005. Taajaman osayleiskaavan pohjois-osa (noin 45 ha) kumoutui Rantakylän osayleiskaavan tultua voimaan v. 2013. Taajaman osayleiskaavaan tehtiin muutos Mäntyniemen alueella v. 2007 ja Vanhan meijerin alueella v. 2016.

Voimassa olevassa yleiskaavassa on mm. seuraavia toteutumattomia aluevarauksia:

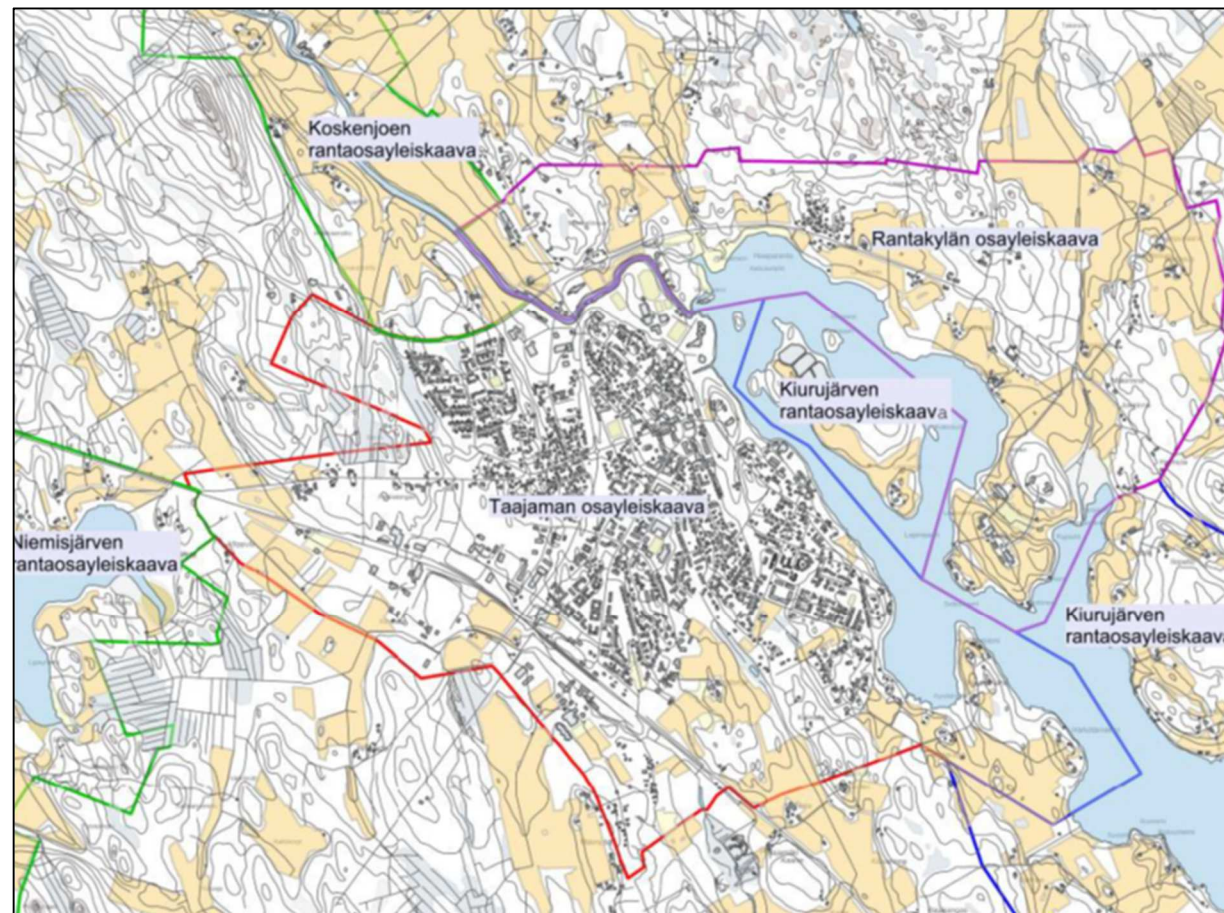
- Hyvölänniemi-Härkölänniemi alueella AP-1, AP, LV, VL, ulkoilun ja retkeilyn yhteystarve (ei ole tehty asemakaavaa)
- Hyvölälahden alueella AP, VL, ulkoilun ja retkeilyn yhteystarve
- Hyvölännientie-Yhtyläntie-Kukkomäentie -välisen alueen AP-1, AP, VR, ulkoilun ja retkeilyn yhteystarve (ei ole tehty asemakaavaa)
- Kukkomäen-Kairikon alueet AP-1, AP, VR, VL, ulkoilun ja retkeilyn yhteystarve (osin asemakaavoitettu, pääosin toteutumattomia)
- Kiurujärven ranta-alueella ulkoilun ja retkeilyn reittiyhteydet eivät ole vielä kaikilta osin toteutuneet.
- Kevenliikenteen yhteyksissä on vielä toteutumattomia yhteystarpeita.
- Rautatieaseman ympäristöön liittyvät uudet tiejärjestelyt eivät ole toteutuneet (alueen asemakaava vaatii uudistamista ja laajentamista).
- Savikon teollisuusalueet (T, TP), osalla radan pohjoispuolista aluetta ei ole asemakaavaa.

Taajaman lähialueella voimassa olevat yleiskaavat:

- Rantakylän osayleiskaava
- Koskenjoen ja Niemisjärven rantaosayleiskaava
- Kiurujärven rantaosayleiskaava.

Rantakylän osayleiskaava-alue on taajaman pohjois- ja koillispuolella. Kaava tuli voimaan 20.3.2013. Voimaan tullessaan Rantakylän osayleiskaava kumosi taajaman osayleiskaavan pohjoisosan Kuorevirran ja valtatie 27:n väliseltä alueelta.

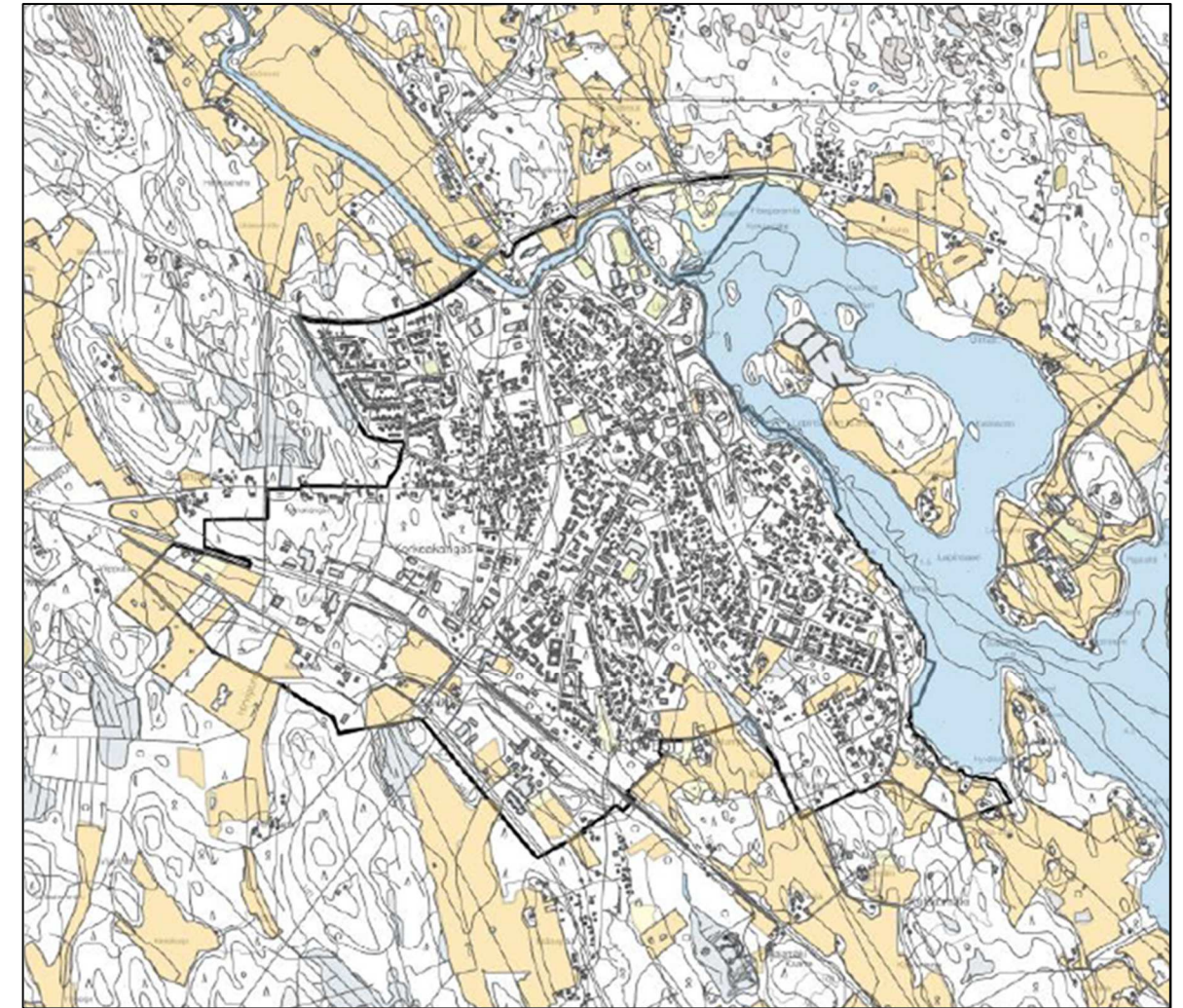
Taajaman osayleiskaava-alueeseen rajoittuu kaksi rantaosayleiskaavaa, Koskenjoen ja Niemisjärven rantaosayleiskaava pohjoisessa ja lännessä ja Kiurujärven rantaosayleiskaava idässä ja kaakossa. Kaavat tulivat voimaan vuosina 2003-2004.

Kuva 7: Taajaman lähialueella voimassa olevat yleiskaavat

2.3 Asemakaava

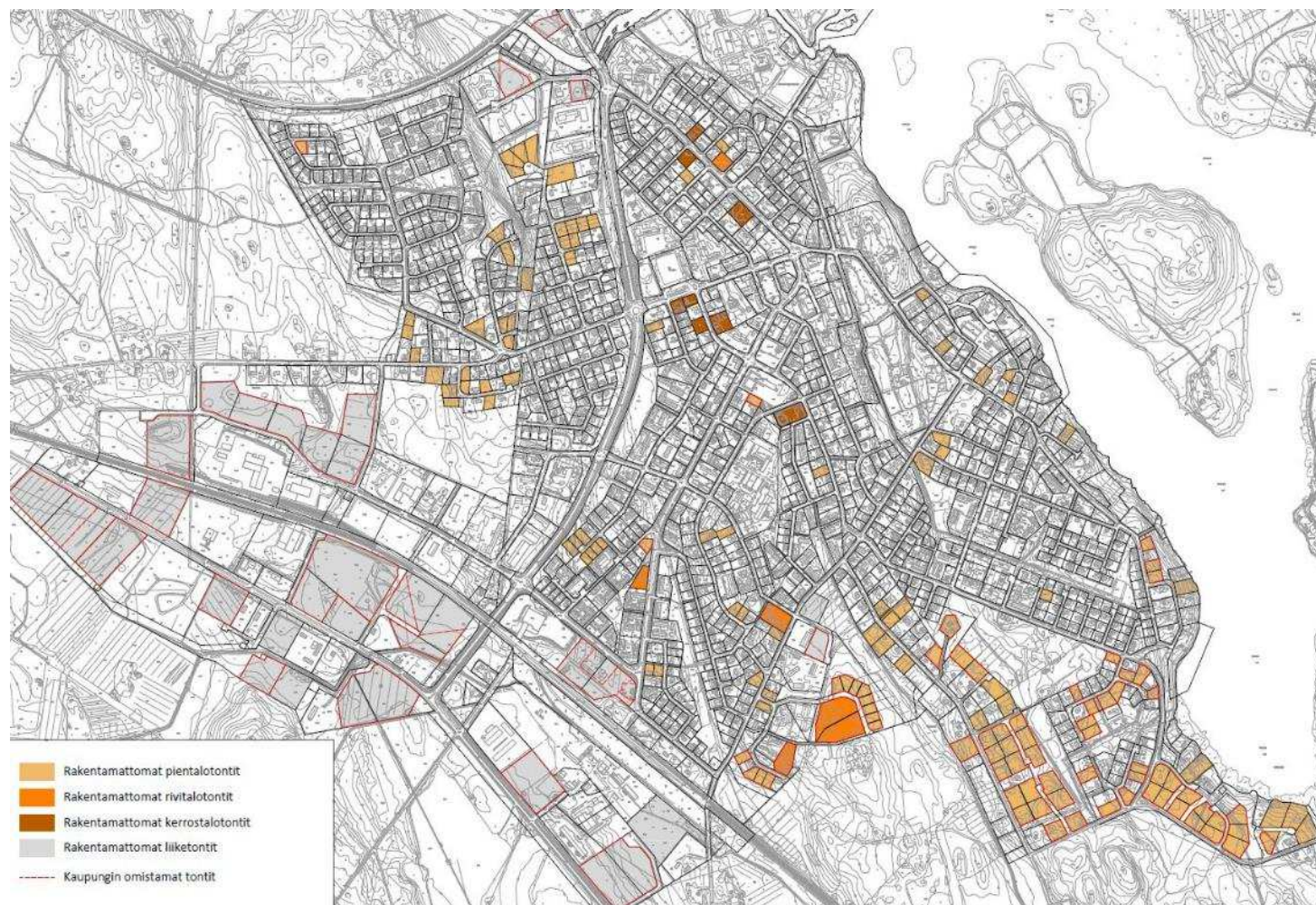
Ajantasa-asekaavan asemakaavat ovat tulleet voimaan vuosina 1965-2016. Asemakaava-alueen pinta-ala on 584 ha.

KUVA 8: Asemakaava-alue

Taajaman asemakaava-alueella on vireillä Kallion alueen asemakaavan muutos. Kaavaehdotus on pidetty nähtävillä 23.5.-22.6.2018.

Tarkoituksena on päivittää asemakaava Kallion alueelta ajan tasalle ja uudistaa rakentamattomat tontit ja korttelit paremmin rakentamiseen sopiviksi ja selvittää niiden käyttötarkoitusta.

Kuva 9: Taajaman asemakaava-alueen rakentamattomat tonttialueet vuonna 2016 (Kiuruveden kaupunki)

2.4 Pohjakartta

Yleiskaavan pohjakarttana on Kiuruveden kaupungin ylläpitämä numeerinen asemakaavan pohjakartta.

2.5 Rakennusjärjestys

Kiuruveden rakennusjärjestys on tullut voimaan 1.1.2012. Rakennusjärjestyksen uusiminen on vireillä.

3 Maankäytön nykyrakenne

3.1 Kokonaisrakenne

Kiuruveden yhdyskuntarakenne on selkeä: kaupunkimainen taajama sijaitsee kunnan keskellä ja kylät hajautuneina tasaisesti kunnan pohjois- ja eteläosiin.

Taajama sijaitsee Kiurujärven rannalla luode-kaakko-suuntaisilla harjuselänteillä, joita laaksomuodostelmat erottavat toisistaan. Kirkonkylä alkoi kehittyä 1800-luvun loppupuolelta lähtien tällaiselle selänteelle ylemmäksi Kiurujärven ranta-alueesta ns. Osulan risteykseen, johon rakennettiin ensimmäiset kauppaliikkeet ja pankit. Kirkko ja laivaranta jäivät kauemmaksi rantaan. Vanhimmat kadut Nivankatu, Niemistenkatu ja Kirkkokatu esiintyvät jo 1800-luvun kartoissa. Taajaman ydinkeskusta on säilynyt alkuperäisellä alueellaan.

Järven läheisyys antaa taajamalle oman leimansa ja vuodenaikojen mukaan vaihtuvan maiseman. Ranta-maisemaa ja taajamaa hallitsevana maamerkinä on kirkko ympäröivine puistoalueineen. Maaseudun läheisyys on taajaman rikkaus: rannalta näkyvät Lapinsaaren ja Hingunniemen kulttuurimaisemat, taajaman pohjoispuolella avautuu valtakunnallisesti merkittävä Koskenjoen kulttuuriympäristö ja länsipuolella maakunnallisesti merkittävä Niemiskylän maisema-alue.

Kaupungin taajaman rakenteen pohjana on Otto-Iivari Meurmanin asemakaava vuodelta 1924. Tässä ns. lintukaavassa maisemarakenne oli hienosti huomioitu ja jätetty laaksoalueet vapaaksi. Kaavan kaupunkikuvalliset periaatteet ovat toteutuneet vain osittain.

Myöhemmissä kaavoituksessa perusrakenne on unohtettu ja olosuhteiltaan epäsuotuisat laakso- ja kaa-voitetut, mikä on tehnyt taajamarakenteesta vaikeammin hahmotettavan. Aiemmat selvärajaiset alueet on kasvatettu yhteen ja rakennetun ja rakentamattoman alueen reuna on rikkoutunut.

Lisäksi kaavan hengen mukainen toteutus, katualueita rajaavat rakennukset, näkymät, päätteet, aukiot ja istutuskujanteet, on jäänyt huomiotta ja hienot kaupunkitilat ja –näkymät syntyneitä.

Tästä huolimatta Kiuruveden keskusta on rakenteeltaan kaupunkimaisen tiivis ja melko selkeästi hahmot- tuva varsinkin torin ympäristössä. Keskeisen kaupallisen ja hallinnollisen keskustan liikenteellinen jäsen- tely, istutukset ja hoidetut viheralueet tekevät miljööstä liikkumisen kannalta selkeän ja miellyttävän.

Rakennetut taajama-alueet ovat pääosin asemakaavoitettuja. Taajama on kunnallisten vesihuoltoverkosto- jen piirissä.

3.2 Väestö

3.2.1 Väestökehitys ja muuttoliike

Kiuruveden väkimäärän kehitystä voidaan kartoittaa aina 1500-luvulta lähtien. Ei ole olemassa tarkkaa tietoa siitä, kuinka paljon ihmisiä Kiuruvedellä asui 1550-luvun vaihteessa. Väestömäärän kasvu oli voi- makkainta 1880-luvulla, mikä johtui osittain alueliitoksista. 1940-luvun kasvun aiheutti siirtoväen asutta- minen vuosikymmenen lopulla. Kunnan väkiluku kääntyi jyrkkään laskuun erityisesti 1960-1975. Syynä oli syntyvyyden romahtaminen ja maatalouden ja teollisuuden rakennekehitys, joka aiheutti massamuuton kaupunkiin.

1900 - 2010							
Vuosi	1900	1920	1940	1960	1980	2000	2010
Asukasluvu	10000	12000	13000	16583	12050	10357	9157

Kuva 10: Asutus- ja väestömäärän kehitys Kiuruvedellä 1900-2010 (www.kiuruvesi.fi)

Tilastokeskuksen tilastojen mukaan Kiuruveden väkimäärä on nykyisin yhteensä 8444 henkilöä (31.12.2016). Väkiluvun muutos edellisestä vuodesta 2015 on -1,8 %. Asukkaita 2016 oli 5,93 henki- löä/kokonaispinta-ala ja 6,40 henkilöä/maa-km². Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2016 Kiuruvedellä syntyneitä oli 68 ja kuolleita 139 henkilöä eli nettomuutos tältä osin oli -71.

Maahanmuuttajia oli 6 ja maasta poismuuttaneita 10 henkilöä. Nettomaahanmuuton vaikutus oli -4 henki- löä. Kokonaisnettomuutto (kuntien välinen + siirtolaisuus) oli Kiuruvedellä negatiivinen 85 henkilöä. Ko- konaismuutos väkiluvussa oli negatiivinen 156 henkilöä.

Kuntien välinen tulomuutto oli 236 ja Kiuruvedeltä muualle muuttaneita oli 317 henkilöä. Täten kuntien välinen muuttotappio oli 81 henkilöä. Kuntien välistä nettomuuttoa eli kuntien välisen tulo- ja lähtömuuton erotusta iän mukaan tarkasteltuna eniten negatiivista nettomuuttoa oli 20-24-vuotiaiden ikäryhmässä eli - 46 henkilöä, toiseksi eniten 15-19-vuotiaissa eli -18 henkilöä. Positiivista nettomuuttoa oli eniten 50-54- vuotiaissa eli 8 henkeä, toiseksi eniten 45-49-vuotiaissa eli 5 henkeä.

Seuraavassa taulukossa on esitetty Kiuruveden osalta mistä ja minne kuntien välinen tulo- ja lähtömuutto on suuntautunut vuosina 2012-2016. Tulomuuttoa tapahtui eniten Iisalmesta (266), Kuopiosta (150), Helsingistä (65), Pyhäjärveltä (59) ja Oulusta (57). Lähtömuuttoa suuntautui eniten Iisalmeen (392), Kuopioon (253), Ouluun (82), Jyväskylään (74) ja Helsinkiin (73).

Tulomuutto Kiuruvedelle yhteensä v. 2012-2016		Lähtömuutto Kiuruvedeltä yhteensä v. 2012-2016	
	1 302		1 634
Iisalmelta	266	Iisalmelle	392
Kuopiosta	150	Kuopioon	253
Helsingistä	65	Ouluun	82
Pyhäjärveltä	59	Jyväskylään	74
Oulusta	57	Helsinkiin	73
Jyväskylältä	48	Pyhäjärvelle	44
Vieremältä	46	Joensuuhun	41
Pielavedeltä	42	Vieremälle	40
Espoosta	31	Kajaaniin	39
Kajaanista	31	Pielavedelle	38
Siilinjärveltä	27	Tampereelle	35
Lapinlahdelta	27	Lapinlahdelle	33
Tampereelta	24	Siilinjärvelle	31
Vantaalta	23		
Joensuusta	21		
Sonkajärveltä	16		

Kuva 11: Tulo- ja lähtömuutto kuntien välillä vuosina 2012-2016 (Pohjois-Savon liitto, lähde Tilastokeskus 16.8.2017)

Vuonna 2016 tulomuuttoa tapahtui eniten Iisalmesta (59), Kuopiosta (23), Helsingistä (14), Jyväskylältä (11), Kajaanista (11) ja Pielavedeltä (10). Lähtömuuttoa vuonna 2016 suuntautui eniten Iisalmeen (71), Kuopioon (49), Jyväskylään (20), Ouluun (13), Vieremälle (13), Helsinkiin (10) ja Pielavedelle (10). (www.kuntaranking.fi, lähde Tilastokeskus).

Tilastokeskuksen uuden ennakkoväkilukuarvion mukaan Kiuruveden väestömäärä 30.9.2017 oli 8340 henkilöä, kokonaisuutos tammi-syyskuu 2017 oli -104 henkilöä.

3.2.2 Väestörakenne ja -ennuste

Tilastokeskuksen väestötietojen mukaan Kiuruveden taajama-aste 31.12.2016 oli 50,5. Taajama-aste tarkoittaa taajamissa asuvien osuutta kunnan siitä väestöstä, jonka asuinpaikka on koordinaatein määritettävissä. Haja-asutusväestön osuus oli 4148 ja taajamaväestön osuus 4226 henkilöä eli väestö jakaantuu noin puoliksi haja-alueen ja keskustaajaman välillä. Asuinpaikkaa ei tunneta 70 henkilön osalta. Kiuruveden keskustaajaman väestötiheys oli 590 asukasta/maa-km².

Alle 15-vuotiaiden osuus Kiuruveden väestöstä oli 14,9% (koko maassa 16,2%), 15-64 -vuotiaiden osuus 57,2% (koko maassa 62,9%) ja yli 64-vuotiaiden osuus 27,9% (koko maassa 20,9%).

Seuraavassa taulukossa koko Kiuruveden väestömäärä osa-alueittain ja ikäryhmittäin jaoteltuna.

Osa-alue	Ikä. yht.	0	5	10	15	20	25	30	35	40	45	50	55	60	65	70	75	80	85	90	95-
Kiuruvesi	8444	389	414	453	462	385	339	419	371	345	479	625	693	714	694	544	398	344	237	112	24
2631 Haja-alue	4215	229	250	271	231	138	131	206	225	212	276	371	378	357	320	230	171	124	65	26	3
263101 Pohjoinen	1251	65	53	83	63	40	42	57	47	54	82	118	118	109	112	81	67	42	11	6	1
263101001 Lahnajoki	643	29	26	38	27	19	19	25	22	27	33	64	75	66	69	42	34	22	3	2	1
263101002 Luupuvesi	608	36	27	45	36	21	23	32	25	27	49	54	43	43	39	33	20	8	4	0	2
263102 Eteläinen	2964	164	197	188	168	98	89	149	178	158	194	253	260	248	208	149	104	82	54	20	2
263102003 Valtatie	2019	119	129	132	114	66	73	108	131	119	132	185	166	164	138	92	62	49	31	8	1
263102004 Rytty	577	28	41	35	40	21	12	17	33	24	35	41	58	39	45	38	27	17	14	10	1
263102005 Kalliokylä	368	17	27	21	14	11	4	24	14	15	27	27	36	45	25	19	15	16	9	2	0
2632 Keskusta	4159	158	161	176	228	239	206	212	142	132	200	247	304	353	366	313	226	218	171	85	21
263201 Keskusta	4159	158	161	176	228	239	206	212	142	132	200	247	304	353	366	313	226	218	171	85	21
263201006 Hovi-Niva	1493	59	73	79	82	58	72	87	53	49	81	88	121	131	125	87	72	67	64	37	8
263201007 Asemans.	1321	44	38	34	61	110	78	56	38	36	52	75	96	113	121	124	74	91	50	21	8
263201008 Yhtylä	1345	55	50	63	85	71	56	69	51	47	67	84	87	109	120	102	80	60	57	27	5
263999999 Tunteimat.	70	2	3	6	3	8	2	1	4	1	3	7	11	4	8	1	1	2	1	1	0

Kuva 12: Kiuruveden koko kaupungin väestö osa-alueittain ja iän (5-v.) mukaan 31.12.2016 (Tilastokeskus)

Taajaman osayleiskaava 2015 alueen väestö

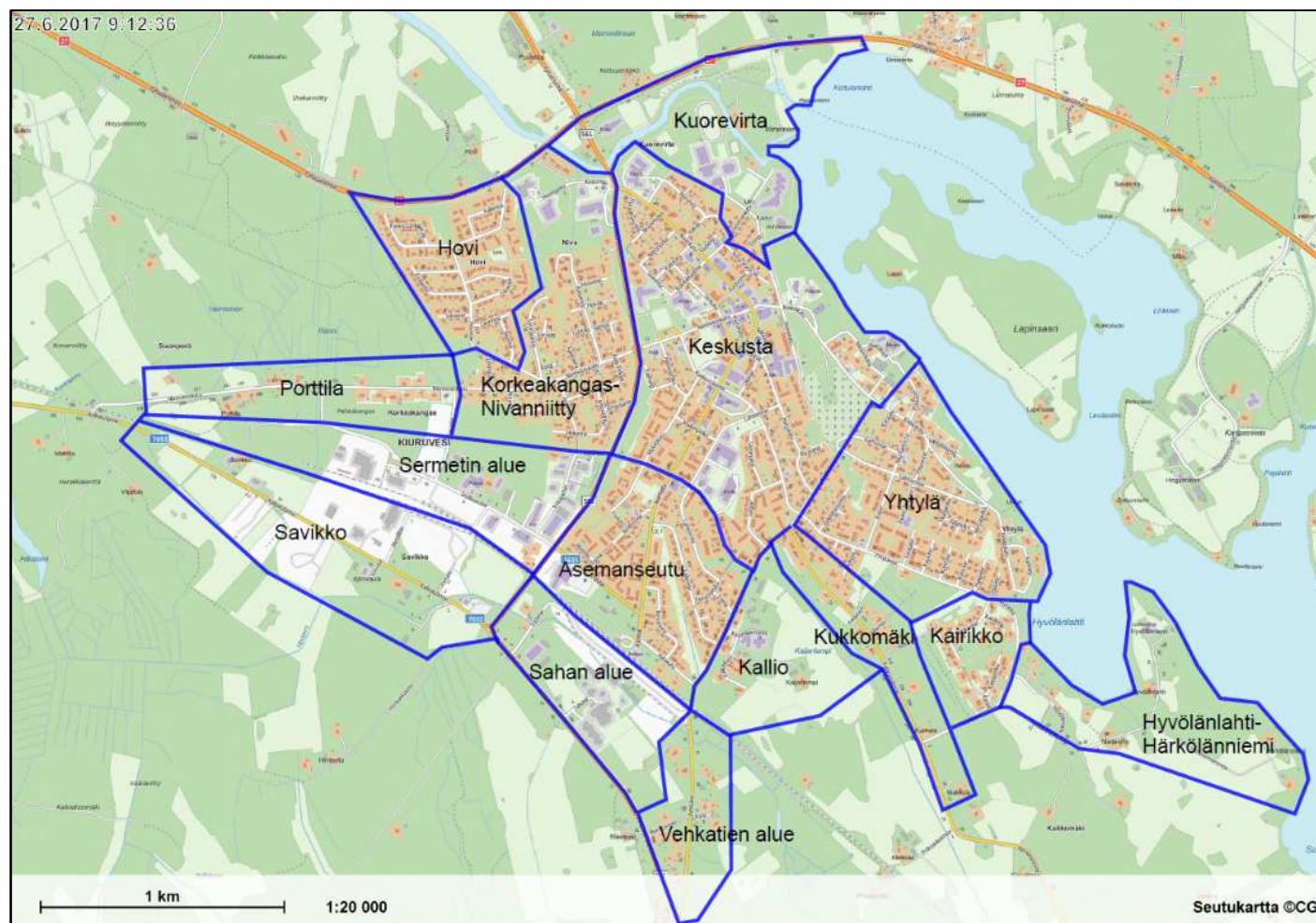
Ylä-Savon paikkatieto Paikkasesta kerätyn tiedon (kesäkuu 2017 Mirja Nuutinen, Kiuruveden kaupunki) mukaan taajaman koko osayleiskaava-alueella 2015 asuu yhteensä 4120 henkilöä. Heistä 6-vuotiaita tai alle on 205 henkilöä, 7-14-vuotiaita 273 henkilöä ja 15-vuotiaita tai yli 3642 henkilöä.

Eläkeikäisiä 64-110-vuotiaita heistä on 1503 henkilöä ja iäkkäiden 80-110-vuotiaiden osuus on 512 henkilöä.

Tarkemmassa taajaman osa-alueiden tarkastelussa kesäkuussa 2017 osa-alueista eniten asukkaita asui keskustan alueella 1444 henkilöä. Seuraavaksi eniten asukkaita oli Yhtylässä 719, Asemansseudulla 609, Hovin alueella 521 ja Korkeakangas-Nivanniitty alueella 389 henkilöä. Taajaman alueella asuvista lapsia 0-14 -vuotiaita oli 473, työikäistä väestöä 15-63 -vuotiaita 2095 ja vähintään 64-vuotta olevia 1478 henkeä. Tarkempi taajaman osa-alueiden jako, väestömäärät sekä ikä- ja sukupuolijakaumat on esitetty seuraavassa taulukossa ja aluejaot karttaotteessa.

Alue	0-6 M	0-6 N	7-14 M	7-14 N	15-63 M	15-63 N	64- M	64- N	Yht.
Kuorevirta	1	1	1	3	16	13	17	38	90
Keskusta	18	23	28	28	322	351	271	403	1444
Korkeakangas-Nivanniitty	12	12	18	16	101	98	62	70	389
Hovi	22	23	23	28	156	175	39	55	521
Porttila	0	1	3	2	10	14	3	5	38
Asemansseutu	16	18	17	15	157	170	98	118	609
Kallio	0	0	1	1	13	13	11	25	64
Kukkomäki	0	1	4	3	15	15	7	11	56
Yhtylä	22	24	25	29	200	179	110	130	719
Kairikko	4	3	10	10	35	27	2	2	93
Hyvölanlahti-Härkölänniemi	2	1	1	3	8	7	0	1	23
Yhteensä miehiä/naisia	97	107	131	138	1033	1062	620	858	4046

Kuva 13: Taajaman osa-alueiden väestömäärät sekä ikä- ja sukupuolijakaumat (kesäkuu 2017, M. Nuutinen, Kiuruveden kaupunki)

Kuva 14: Taajaman osa-alueet (27.6.2017, M. Nuutinen, Kiuruveden kaupunki)

Tilastokeskuksen väestöennusteen 2015 mukaan Kiuruveden väkimäärä vuonna 2020 olisi 8197, vuonna 2025 se olisi 7851, vuonna 2030 se olisi 7559 henkilöä ja vuonna 2035 se olisi 7303 henkilöä.

	Ikäluokat yhteensä	- 14	15 - 64	65 -
Kiuruvesi				
2020	8 197	1 222	4 470	2 505
2025	7 851	1 156	4 043	2 652
2030	7 559	1 099	3 741	2 719
2035	7 303	1 054	3 583	2 666

Kuva 15: Väestöennuste 2015 ikäluokittain Kiuruvedelle vuosille 2020, 2025, 2030 ja 2035 (Tilastokeskuksen PX-Web-tietokannat)

Väestöllinen huoltosuhde kuvaa lasten (0-14 v.) ja vanhusikäikäisten (65 v. täyttäneiden) määrän suhdetta työikäisten määrään. Kiuruvedellä väestöllinen huoltosuhde on 74,8 (v. 2016 Tilastokeskus). Eli Kiuruvedellä on vuonna 2016 ollut tilastojen mukaan 75 lasta ja vanhusta 100 työikäistä kohti. Kiuruveden talousarviossa 2017 todetaan, että kaupungin väestöllinen huoltosuhde on alkanut selvästi heikkenemään ja jatkossa se heikkenee yhä voimakkaammin. Tilastokeskuksen ennusteen mukaan Kiuruveden huoltosuhde olisi 81,7 jo vuonna 2020.

Tilastokeskuksen arvion mukaan valtakunnallinen väestöllinen huoltosuhde oli vuoden 2014 lopussa 57,1. Ennusteen mukaan 60 huollettavan raja ylittyisi vuonna 2017 ja 70 huollettavan raja vuoteen 2032 mennessä.

Tilastokeskuksen omavaraislaskelman 2015 ja väestöennusteen mukaan kaupungin asukasluku vaikuttaisi kehittyvän suurempana ilman negatiivista muuttoliikettä. Omavaraislaskelma ilmaisee, millainen tuleva väestökehitys olisi ilman muuttoliikettä. Omavaraislaskelmassa on otettu huomioon vain syntyvyyden ja kuolleisuuden vaikutus kunnan väestökehitykseen.

	Ikäluokat yhteensä
Kiuruvesi	
2020	8 444
2025	8 266
2030	8 123
2035	7 989

Kuva 16: Kiuruveden alueen omavaraislaskelma 2015 vuosille 2020, 2025, 2030 ja 2035 (Tilastokeskuksen PX-Web-tietokannat)

Kiuruveden kaupungin arvio väestömäärästä

Kiuruveden kaupungin talousarviossa on esitetty väestöennusteet koko kunnan alueelle vuosille 2020 ja 2025. Väestö on vähentynyt taajama-alueella edellisen Taajaman osayleiskaavan 2015, 4662 asukkaasta 4120 asukkaaseen. Tämä muutos selittää sitä, että varatut uudet alueet eivät ole toteutuneet. Arviolta, jos väestö jakaantuu tulevaisuudessakin noin puolet taajamaan ja puolet haja-alueelle, tarkoittaisi se edelleen taajaman asukasmäärän vähenemistä. Ennuste vuodelle 2025 on 7851 henkilöä, mistä puolet on 3925 henkilöä. (M. Nuutinen, Kiuruveden kaupunki).

Tilastokeskuksen väestöennuste 2015 mukaan Kiuruveden väestömäärä vuonna 2030 on 7559 henkilöä ja vuonna 2035 7303 henkilöä. Jos noin puolet väkimäärästä asuu jatkossakin taajaman alueella, näin arvioituna mahdollisesti taajama-asutuksen osuus vuonna 2030 olisi noin 3800 ja vuonna 2035 noin 3700 henkilöä.

Asumisväljyyden muutos

Tilastokeskuksen Asuntokunnat ja asuntoväestö v.2016 -tilaston mukaan Kiuruveden asuntokuntien lukumäärä oli 4125 ja asuntoväestöä oli 8225. Asuntokuntien keskikoko oli 2,0. Ahtaasti asuvia asuntokuntien lukumäärä oli 316 kpl ja joissa ahtaasti asuvia henkilöitä oli 1349. Ahtaasti asuvat: enemmän kuin yksi henkilö huonetta kohti, kun keittiötä ei lasketa huoneluukuun. Asunnon pinta-ala/asuntokunta oli 87,7 m² ja asunnon pinta-ala/henkilö 44,0 m². Seuraavassa taulukossa asumisväljyyden kehitystä alkaen vuodelta 1990.

Vuosi	Asuntokunt. lukumäärä	Asuntoväestön lukumäärä	Ahtaasti asuvia asuntokunt., lkm	Ahtaasti asuvia henkilöitä, lkm	Pinta-ala m²/ asuntokunta	Pinta-ala m²/ henkilö
2016	4125	8225	316	1349	87,7	44,0
2010	4287	9002	387	1691	85,5	40,7
2000	4318	10192	701	2993	82,5	34,9
1990	4224	11271	1017	4410	79,7	29,6

Kuva 17: Asuntokuntien ja -väestön määrät, asumisväljyys Kiuruvedellä vuosina 1990, 2000, 2010 ja 2016 (Tilastokeskus)

Maakuntakohtaisessa Tilastokeskuksen tarkastelussa 31.12.2016 asumisväljyys Pohjois-Savossa oli 81,2 m²/asuntokunta ja 41,2 m²/henkilö.

Edellisiä verrattaessa voidaan todeta, että Kiuruvedellä asumisväljyys on ollut vuonna 2016 suurempi kuin muualla Pohjois-Savon alueella keskimäärin.

Verrattaessa Tilastokeskuksen keräämiä tietoja asutokuntien koosta eri vuosina vuoden 2016 tilanteeseen, voidaan nähdä asutokuntien koon pienenemiskehitys. Suhteessa vuodesta 1990 vuoteen 2016 yhden ja kahden hengen talouksien määrä on kasvanut vuosi vuodelta ja kolmen tai sitä suurempien asutokuntien määrät ovat vähentyneet. Seuraavassa taulukossa kunkin asutokunnan kokoluokan suurin vuosi on merkitty väriäustalla.

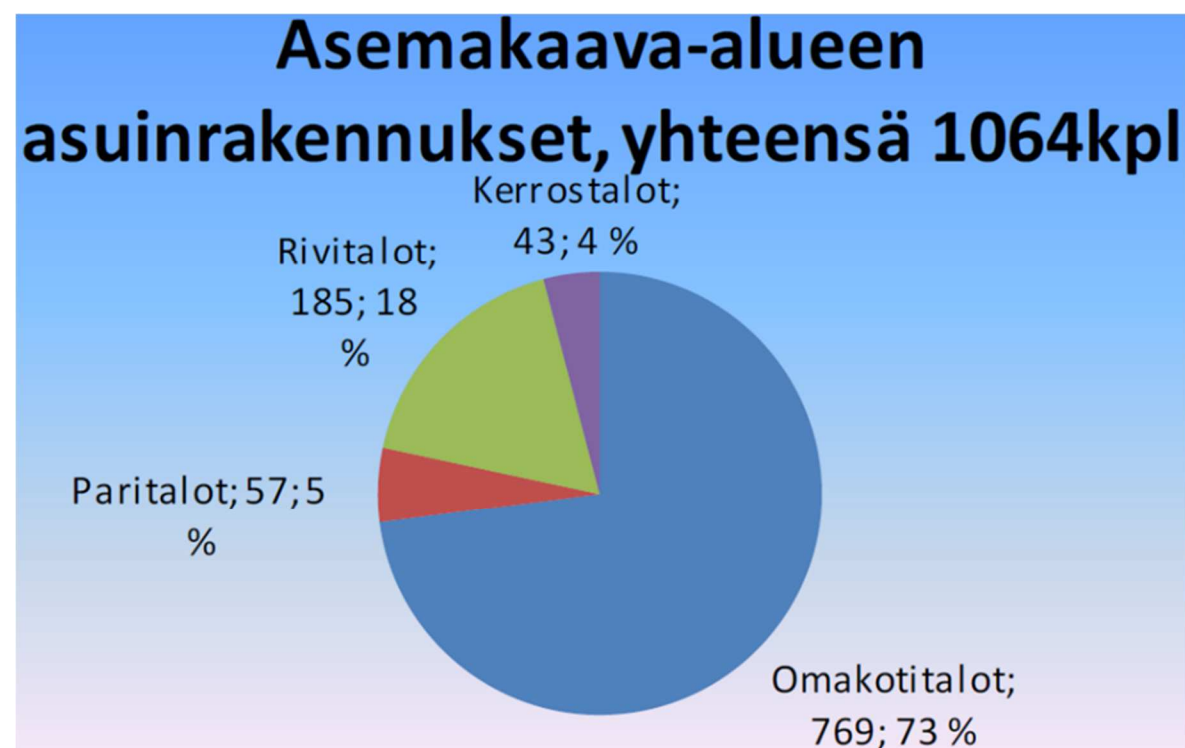
Kiuruvesi	Kaikki talotyypit				
	Vuosi	Asutokuntia kpl	Asutokuntia kpl	Asutokuntia kpl	Asutokuntia kpl
	2016	2010	2000	1990	
1 henkilö	1819	1782	1527	1220	
2 henkilöä	1377	1391	1281	1119	
3 henkilöä	416	474	612	701	
4 henkilöä	294	360	476	626	
5 henkilöä	134	169	278	316	
6 henkilöä	56	66	78	150	
7+ henkilöä	29	45	66	92	

Kuva 18: Kaikki talotyypit huomioiden, asutokuntien väestömäärien kehitys vuosina 1990, 2000, 2010 ja 2016 (Tilastokeskus)

Rivi- ja pientaloissa asuvien asutokuntien osuus Kiuruvedellä vuonna 2016 oli 80,7 %, kun se koko maassa oli 39,7 %. Vuokra-asunnoissa asuvien osuus vuonna 2016 oli Kiuruvedellä 25,7 %, koko maassa 32,2 %.

Asunnot talotyypin mukaan 31.12.2016 -Tilastokeskuksen tilastossa Kiuruveden kaikkien talotyyppien yhteislukumäärä oli 4740 (vuonna 2015 määrä 4762 kpl). Näistä erillisiä pientaloja oli 2812 kpl, rivi- tai ketjutaloja 905 kpl, asuinkerrostaloja 950 kpl ja muita rakennuksia 73 kpl.

Seuraavassa kuvassa on esitetty Kiuruveden taajaman asemakaava-alueen asuinrakennusten jakautuminen ja prosenttiosuudet.

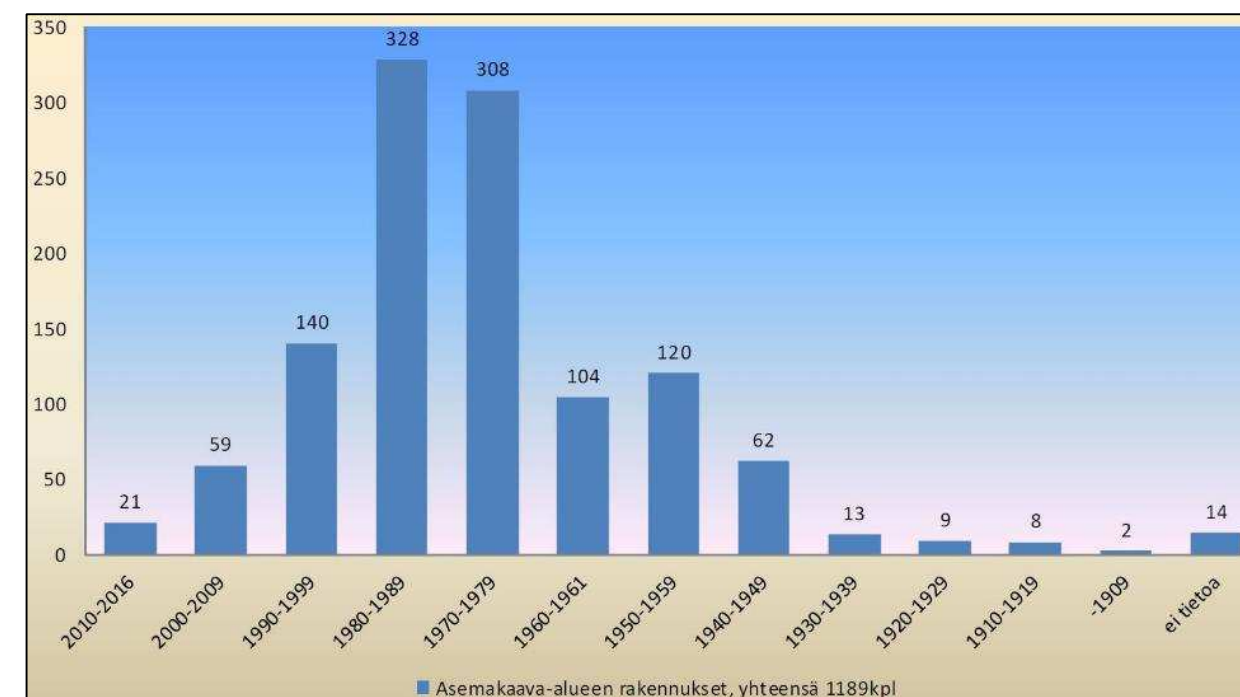
Kuva 19: Asemakaava-alueen asuinrakennusten jakauma ja lukumäärät (Kiuruveden kaupunki)

Kiuruveden taajaman asemakaava-alueella on asuinrakennuksia yhteensä 1064 kpl. Niistä omakotitaloja on eniten eli 769 kpl (73 %), rivitaloja 185 kpl (18 %), paritaloja 57 kpl (5 %) ja kerrostaloja 43 kpl (4%).

Asunnot valmistumisvuoden mukaan 31.12.2016, Tilastokeskuksen tilastossa Kiuruveden rakennuskannan ikäjakauma ja rakennusmäärät ikäryhmittäin olivat:

- o rakennusvuosi -1920 / 53 kpl,
- o 1921-1939 / 87 kpl,
- o 1940-1959 / 814 kpl,
- o 1960-1969 / 537 kpl,
- o 1970-1979 / 1157 kpl,
- o 1980-1989 / 1171 kpl,
- o 1990-1999 / 505 kpl,
- o 2000-2009 / 235 kpl,
- o 2010- / 87 kpl ja
- o rakennusvuosi tuntematon / 94 kpl.

Vuonna 2016 uusia asuntoja rakennettiin Kiuruvedellä vähän, vain erillisiä pientaloja viisi kappaletta. Valmistuneita vapaa-ajan rakennuksia oli seitsemän. (Pohjois-Savon liitto, lähde Tilastokeskus erillistilaus 6/2017).

Kuva 20: Kiuruveden taajaman asemakaava-alueen rakennukset (Kiuruveden kaupunki)

Taajaman asemakaava-alueen rakennusten määrät rakennusvuoden mukaan jaettuina ovat:

- rakennusvuosi -1909 / 2 kpl,
- 1910-1919 / 8 kpl,
- 1920-1929 / 9 kpl,
- 1930-1939 / 13 kpl,
- 1940-1949 / 62 kpl,
- 1950-1959 / 120 kpl,
- 1960-1961 (69?) / 104 kpl,
- 1970-1979 / 308 kpl,
- 1980-1989 / 328 kpl,
- 1990-1999 / 140 kpl,
- 2000-2009 / 59 kpl,
- 2010-2016 / 21 kpl ja
- rakennusvuosi tuntematon / 14 kpl.

Taajaman asemakaava-alueella olevia rakennuksia on yhteensä 1189 kpl. Niistä merkittävä osa on rakennettu 1970- tai 1980-luvuilla.

3.3 Työllisyys, elinkeinot ja palvelut

Työllisyys, elinkeinot

Työvoimaa Kiuruvedellä oli Pohjois-Savon ELY-keskuksen tilaston mukaan vuoden 2017 lokakuun lopussa 3561 henkeä. Työttömien osuus työvoimasta oli 11,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 421 henkilöä. Vuonna 2016 työttömien työnhakijoiden %-osuus työvoimasta eli työttömyysaste oli 14,0%. Toukokuussa 2017 työttömyysaste oli 12,9%.

Taloudellinen huoltosuhte Kiuruvedellä vuonna 2015 (Tilastokeskus, aluejako 2017) on ollut 191,4. Taloudellinen huoltosuhte mittaa sitä, kuinka monta työvoiman ulkopuolella olevaa ja työtöntä on sataa työllistä kohti. Taloudellinen huoltosuhte ilmoitetaan indeksilukuna, joka lasketaan jakamalla työttömien ja työvoiman ulkopuolella olevien määrä työllisten määrällä ja kertomalla saatu luku sadalla. Työvoiman ulkopuolella oleviin lasketaan 0-14-vuotiaat, opiskelijat, varusmiehet ja eläkeläiset sekä muut työvoiman ulkopuolella olevat.

Taloudellinen huoltosuhte kuvaa myös alueen kehitystä ja elinvoimaisuutta. Kiuruvedellä huoltosuhte on ollut korkeampi kuin Ylä-Savossa ja Pohjois-Savossa keskimäärin. (Kiuruveden kaupungin talousarvio 2017).

Tilastokeskuksen työssäkäyntitilaston mukaan Kiuruvedellä oli 31.12.2015 työpaikkoja yhteensä 2 632. Työpaikkaomavaraisuus oli Kiuruvedellä 89,2 (Tilastokeskus vuonna 2015). Työpaikkaomavaraisuus ilmaisee alueella työssäkävien ja alueella asuvan työllisen työvoiman suhteen. Koska työpaikkaomavaraisuus on alle 100%, tarkoittaa se sitä, että alueen työpaikkojen lukumäärä on pienempi kuin alueella asuvan työllisen työvoiman määrä.

Asuinkunnassaan työssäkävien (työpaikat) määrä oli 2229. Työssäkäyntiliikenne Pohjois-Savossa v. 2015 -tilaston mukaan työssäkäyntiliikennettä suuntautui Kiuruvedelle eniten seuraavilta paikkakunnilta: Iisalmi 155, Vieremä 38, Pielavesi 34, Kuopio 29, Lapinlahti 24 ja muu Suomi 88. Kiuruvedeltä liikennöintiä suuntautui eniten Iisalmeen 302, Vieremälle 157, Kuopioon 50 ja muu Suomi 174.

Alueella asuvan työllisen työvoiman määrä oli 2951 henkilöä. Alueella asuvalla työllisellä työvoimalla tarkoitetaan kaikkia tällä alueella asuvia työllisiä, riippumatta siitä, missä henkilön työpaikka sijaitsee. Alueella asuva työllinen työvoima muodostaa ns. työllisen työväestön. Nettopendelöinnin (eli työpaikat – alueella asuvan työllisen työvoiman määrä) määrä oli 319.

Työpaikkojen määrästä alkutuotannon osuus oli 27 %, jalostus 14,5 % ja suurimpana palvelut 58,4 %. Suurin toimiala Kiuruvedellä on maatalous, metsätalous ja kalatalous, vuonna 2015 se työllisti 665 henkilöä. Toiseksi suurin oli terveys- ja sosiaalipalvelut 525 henkilöä ja kolmanneksi suurimpina tukku- ja vähittäiskauppa 201 henkilöä sekä teollisuus 200 henkilöä. Muita merkittäviä aloja ovat koulutus, rakentaminen sekä kuljetus ja varastointi.

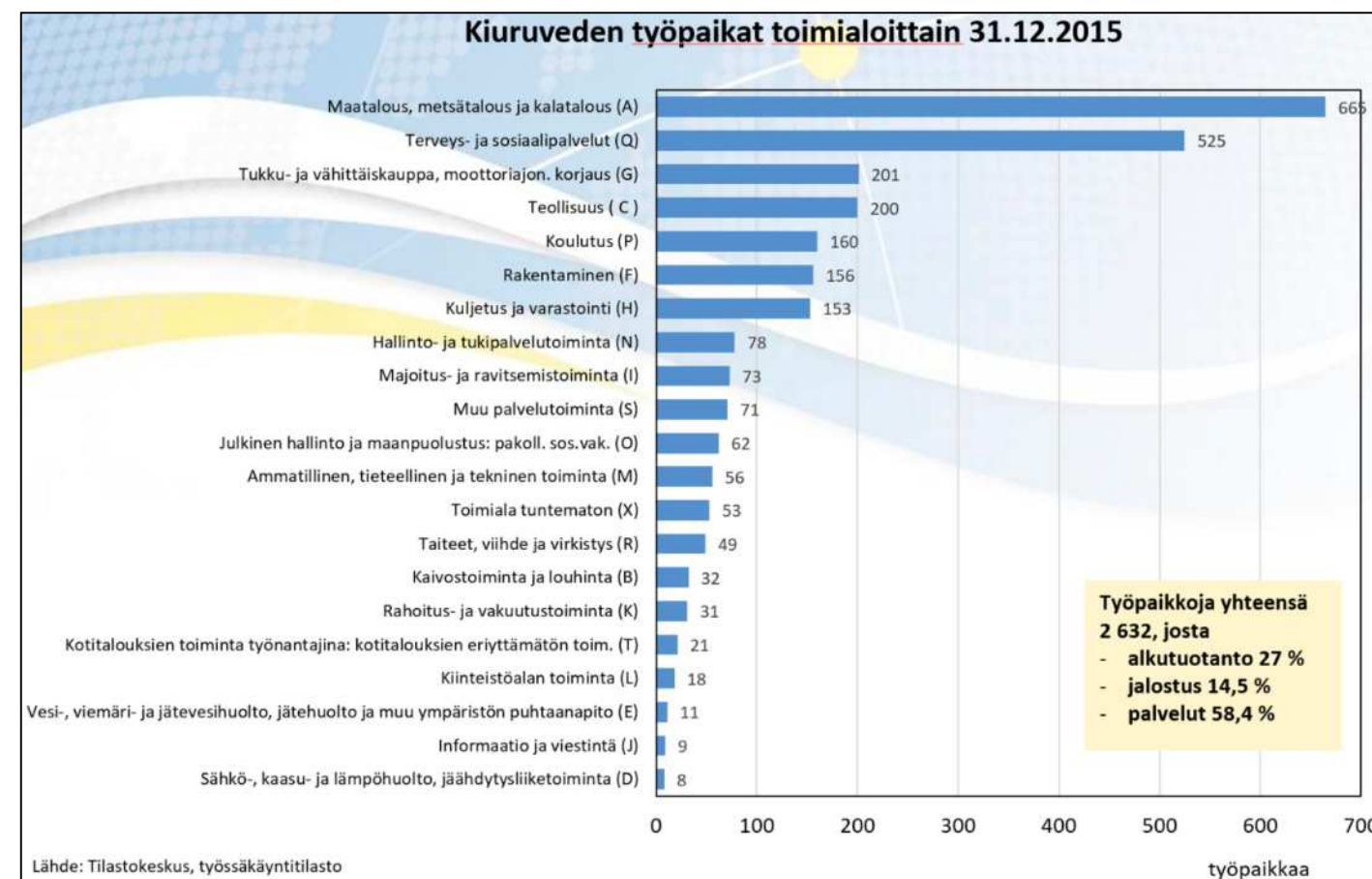
Kunnassa on metalli-, puunjalostus- ja elektroniikkateollisuutta, alihankintayrittäjyyttä sekä monipuolinen palvelutuotanto. Vuonna 2016 Kiuruveden yritysanta oli 550 yritystä.

Maaseudun ja elinkeinon kehittämisen päästrategia-alueiksi on kaupungin Maaseutu- ja elinkeino-ohjelmassa 2014-2017 määritelty maidon ja lihan tuotanto ja elintarvikkeiden jalostus (lähiruoka), metsä- ja bioenergia ja teknologiateollisuus.

Maatalous on voimakkaasti kehittyvää. Luonnonvarakeskuksen tilastojen mukaan tilojen määrä vähenee, mutta viljelty peltoala tilaa kohti kasvaa. Maidon sekä naudan- ja lampaanlihan tuotannot ovat edelleen kasvussa. Vuonna 2016 Kiuruvesi oli Suomessa kolmanneksi eniten maitoa tuottava kunta ja naudanlihan tuottajana Kiuruvesi on ykköspaikalla. Myös siemenviljely on merkittävää. Maatalous- ja puutarhayritysten lukumäärä Kiuruvedellä oli 401 kpl vuonna 2016 (Pohjois-Savon liitto, lähde Luke, Maatalous- ja puutarhayritysten rakenne).

Kiuruveden kaupunki on merkittävä työllistäjä alueella. Tilinpäätös ja toimintakertomus 2016 -tietojen mukaan kaupungin henkilöstömäärä 31.12.2016 oli yhteensä 373 henkilöä, joista vakinaisten osuus (osaja kokoaika) yhteensä 293 henkilöä. Yleispuolustuskeskus työllisti 56, opetus- ja sivistyspalvelukeskus 265 ja tekninen palvelukeskus 52 henkilöä. 1.1.2010 alkaen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut siirtyivät

Ylä-Savon SOTE -kuntayhtymän hoidettavaksi. 1.1.2011 alkaen lomituspalvelut siirtyivät Iisalmen kaupungin hoidettavaksi. 1.9.2011 alkaen ICT-palvelut siirtyivät Ylä-Savon ICT -palvelut Oy:n hoidettavaksi. Kiuruveden seurakunta työllistää 18 henkilöä.

Kuva 21: Kiuruveden työpaikat toimialoittain 31.12.2015 (Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto. Pohjois-Savon liitto)

Taajaman palveluja

Koulutuspalvelut

- esiopetus (Kuorevirta)
- Nivan koulu (peruskoulun 1-6 luokat)
- yläkoulu (luokat 7-9.)
- lukio
- kansalaisopisto
- (Hingunniemi, Ylä-Savon ammattioppilaitos, ei taajamassa)

Kulttuuripalvelut

- kulttuuritalo
- kirjasto
- kesäteatteri
- museo

Asumispalvelut

- vuokrataloyhtiö
- rakennusliikkeet

Hallinnolliset palvelut

- kaupungintalo
- kunnallistekniset palvelut (keskusvarikko, vesilaitos)
- paloasema
- Kelan toimipiste

Kirkolliset palvelut

- evankelisluterilainen kirkko
- ortodoksinen kirkko
- helluntaiseurakunta
- Jehovan todistajat

Varhaiskasvatus

- päiväkotit Satumetsä ja Kimppa
- yksityinen päiväkotit Päivänkakkara
- Hovin ryhmäperhepäivähoito

Terveys- ja sosiaalipalvelut

- terveyskeskus
- hammashuolto, yksityinen hammaslääkäri
- perhe- ja sosiaalipalvelut
- ikäihmisten palvelut (kotihoito, palvelukeskus Virranranta)
- yksityinen hoivakoti Kallionsydän
- kehitysvammaisten palvelukoti Kallio
- työterveyspalvelu
- yksityiset lääkäriasemat
- päiväkeskus Pysäkki
- mielenterveyskuntoutujien kohtaamispaikka Varapäre
- työkeskus Tekä-Tuote
- ympäristöterveydenhuolto
- eläinlääkintä
- nuorten työpaja Luotsi
- yksityiset fysioterapia- ja hierontapalvelut
- apteekki

Liikenteeseen liittyvät palvelut

- rautatieasema
- taksiasema
- linja-autoasema
- Matkahuolto
- kuljetusliikkeet, linja-autoliikkeet

Liikuntaan ja ulkoiluun liittyvät palvelut

- uimahalli
- liikuntahalli
- jäähalli
- kuntosali ja voimailusali
- keilahalli
- yleisurheilukenttä
- jääkiekkokaukalo
- keinonurmi- ja harjoitusjalkapallokentät
- tenniskenttä
- Beach Volley –kenttä
- frisbeegolfrata
- uimaranta ja talviuintipaikka
- veneilysatama, venerannat
- pururata, latu, moottorikelkkareitti
- matonpesupaikka

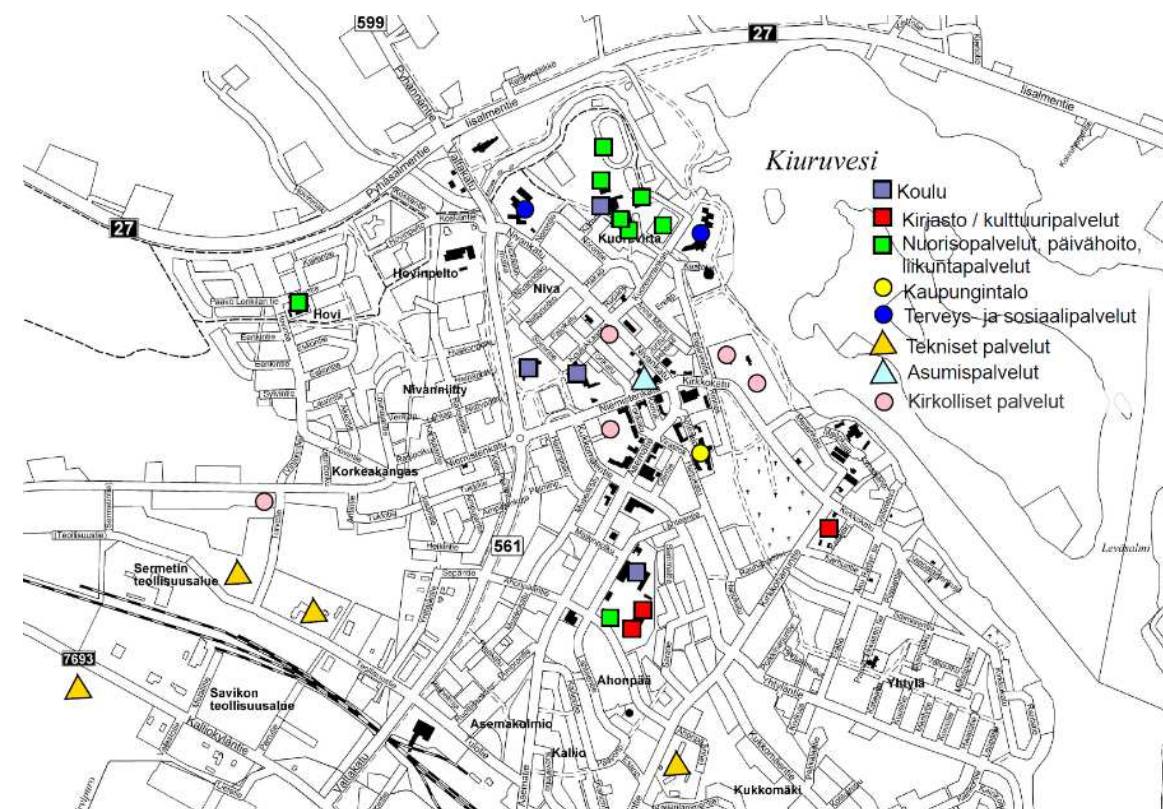
Teollisuusyritykset

- metalliteollisuuden yritykset
- puuteollisuuden yritykset
- puutavaraterminaalit
- sähkö-, elektroniikka- ja atk-yritykset
- meijeri- ja elintarvikealan yritykset
- leipomo
- pesula
- korjaamot
- katsastusasema

- lämpölaitos

Muita palveluja

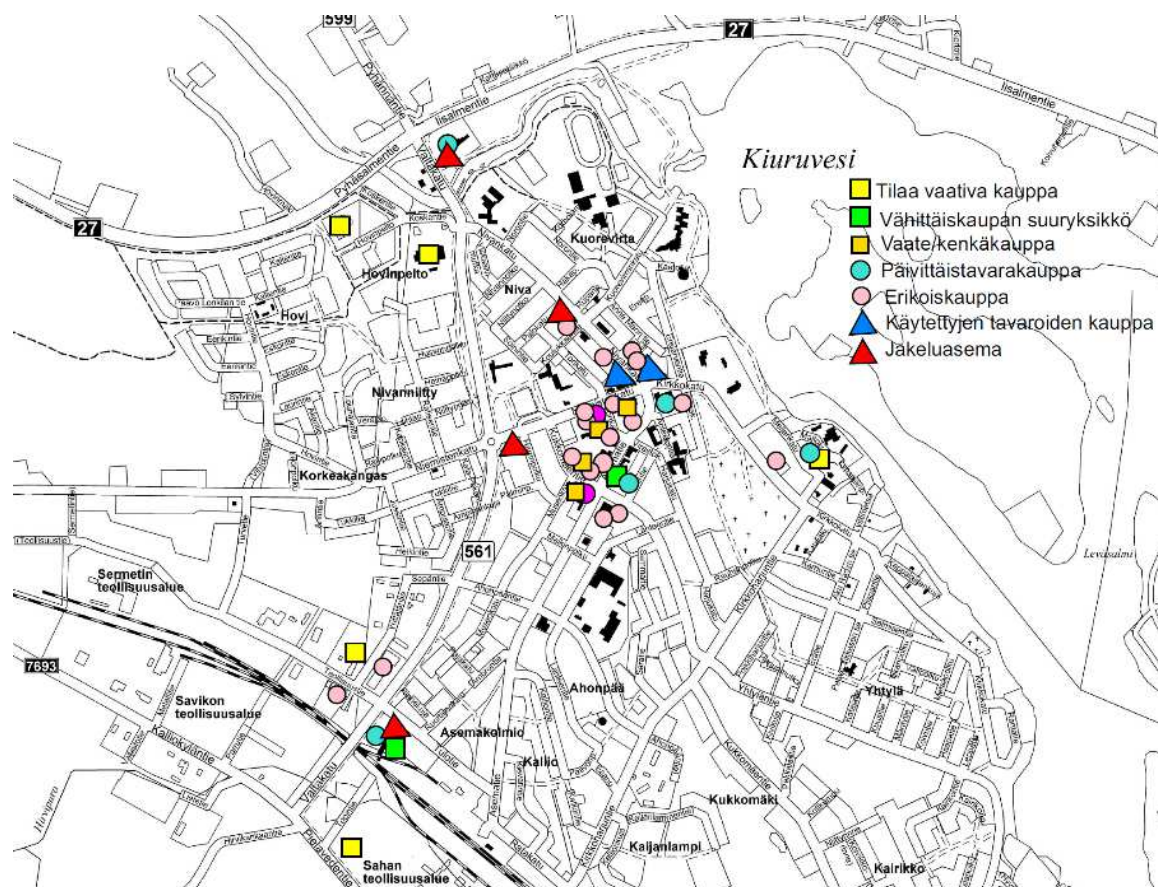
- posti
- kukkakaupat ja hautausmaastot
- toimistopalvelut (tili, isännöitsijä, suunnittelu, vakuutus ym.)
- pankit ja vakuutuslaitokset
- kahvilat, ravintolat, pizzeriat, pubit
- jalka- ja kauneushoitolat
- kampaamot
- päivittäistavara- ja kankaakaupat
- kenkä- ja vaatekaupat
- kirjakauppa
- R-kioski
- kello- ja kultasepäntiike
- autotarvikekaupat
- rauta- ja maatalouskaupat, työkalu- ja polkupyöräkauppa
- Alko
- käytettyjen tavaroiden kaupat, kirpputorit
- jakeluasemat
- käsityökeskus
- paikallislehti

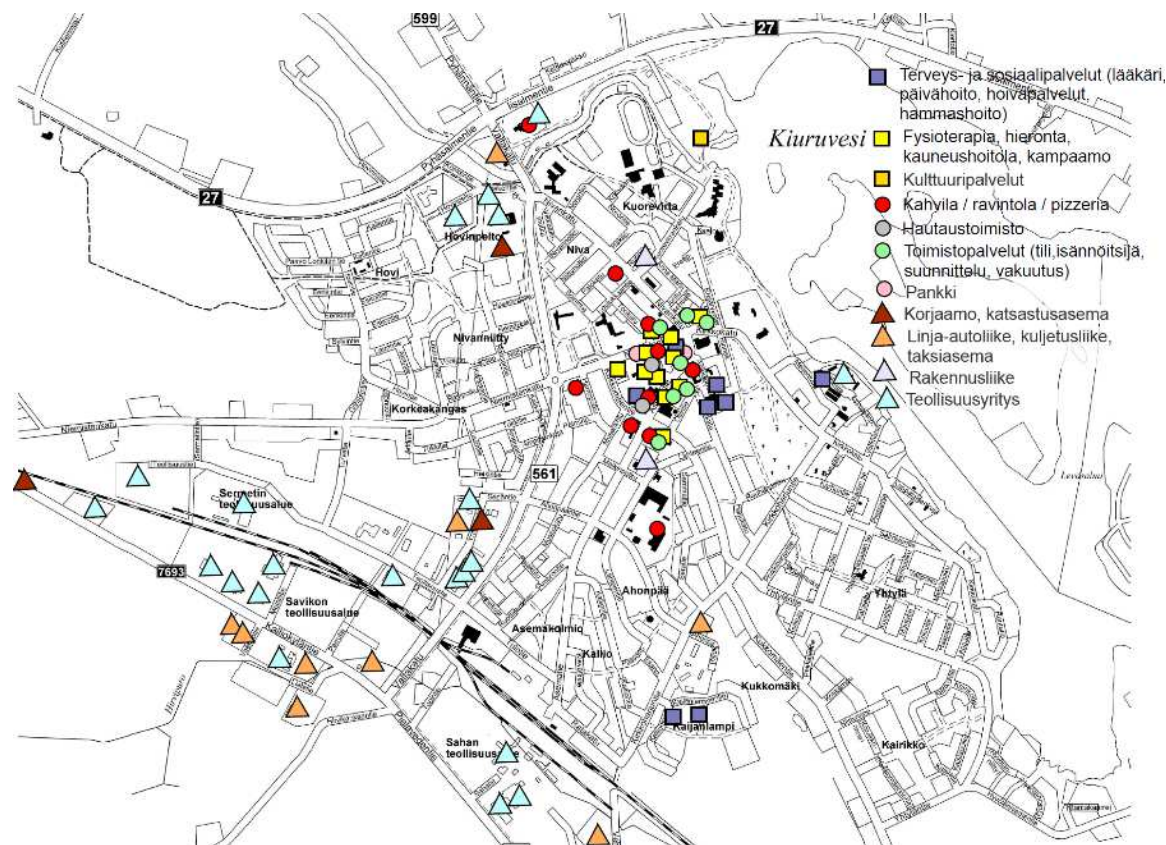
Kuva 22: Kiuruveden julkiset palvelut (Kiuruveden kaupunki)

Seuroja ja yhdistyksiä mm.

Kiuruveden Kiekko KK-81, Kiuruveden Latu ry, Kiuruveden Luomu-Wolley, Kiuruveden Moottorikelkkailijat ry, Kiuruveden Palloilijat ry, Kiuruveden Ratsastajat, Kiuruveden Teräs ry, Kiuruveden Voimistelijat ry, Kiuruveden voimistelijoiden Uskollisuuden Kilta, Tanssiseura Ylä-Savon Vuskarit ry, Ylä-Savon Keilailuliitto, Ylä-Savon Rasti ry, Kiuruveden Urheilijat ry, Kiuruveden Taitoluistelijat ry, Kiuruveden MCF, Kiuruveden Vapaa-ajan Kalastajat, eläkeläis-, kotiseutu-, kotitalouteen liittyvät, ammattiin liittyvät, teatteri-, uskonnolliset-, politiikkaan liittyvät yhdistykset ym. (www.kiuruvesi.fi).

Kuva 23: Kiuruveden kauppapalvelut (Kiuruveden kaupunki)

Kuva 24: Kiuruveden yritykset (Kiuruveden kaupunki)

3.4 Asuinalueet

Keskustan ensimmäisen asemakaavan on laatinut Otto-Iivari Meurman vuonna 1924 ja se vahvistettiin Kuopion lääninhallituksessa 1926.

Kiuruveden asuntoalueet ovat viihtyisiä ja luonnonläheisiä. Eri aikoina rakennettuja alueita ovat mm. Yhtylä, Suolakorpi, Nivanniitty, Hovi ja uusimpana Karikko. Kerrostalotuotanto on keskittynyt Yhtylään ja keskustan alueelle. Kaupungissa on tarjolla runsaasti hyviä tontteja.

Kaupungin vuokra-asuntoja hallinnoi ja isännöi kaupungin omistama Kiinteistö Oy Kiuruveden Kiurunkulma. Asuntoja on eri puolilla kaupunkia, minkä lisäksi asuntoja on rakennettu myös haja-asutusalueelle. Kiurunkulma omistaa myös sotainvalidien asuintalon, jossa on 15 vammaismitoitettua asuntoa. Kiuruveden Rinnekotiyhdistys ry omistaa vanhusten vuokra-asuntoja neljässä talossa, joita ovat Rinnekoti, Kiururinne I, Kiururinne II sekä Yhtylän vanhustentalo. Tyhjiä vuokra-asuntoja ei ole, mutta asuntoja pystytään järjestämään asunnon tarpeessa oleville. Ylä-Savon ammattiopistolla on 97-paikkainen opiskelija-asuntola Museokadulla. Kiuruveden lukio avasi asuntolan elokuussa 2016.

3.5 Virkistysalueet

Viheralueista merkittävin on Kiurujärven ranta ja laakso Kirkon ja taajaman välissä. Olevat viheralueet on luokiteltu edustusviheralueiksi, erityisalueiksi, käyttöviheralueiksi, käyttö- ja suojaviheralueiksi, maisemapelloiksi ja -niityiksi, lähimetsiksi, ulkoilu- ja virkistysmetsiksi ja suojametsiksi. Viheralueilla on taajamakuvallisesti arvokkaita yksittäispuita ja puuryhmiä.

Kiuruveden virkistysalueet ovat kirkonkylän taajamille ominaisia. Taajaman alueella sijaitsee tenniskenttäalue, yleisurheilukenttä, fribeegolfrata, beach volley -kenttä, pururata/latu (jossa myös mahdollisuus valjakko- ja koirahiihtoon määrättynä aikana), luistelukenttä ja -kaukalo ja useita pallokenttiä. Taajaman alueella on useita leikkikenttiä.

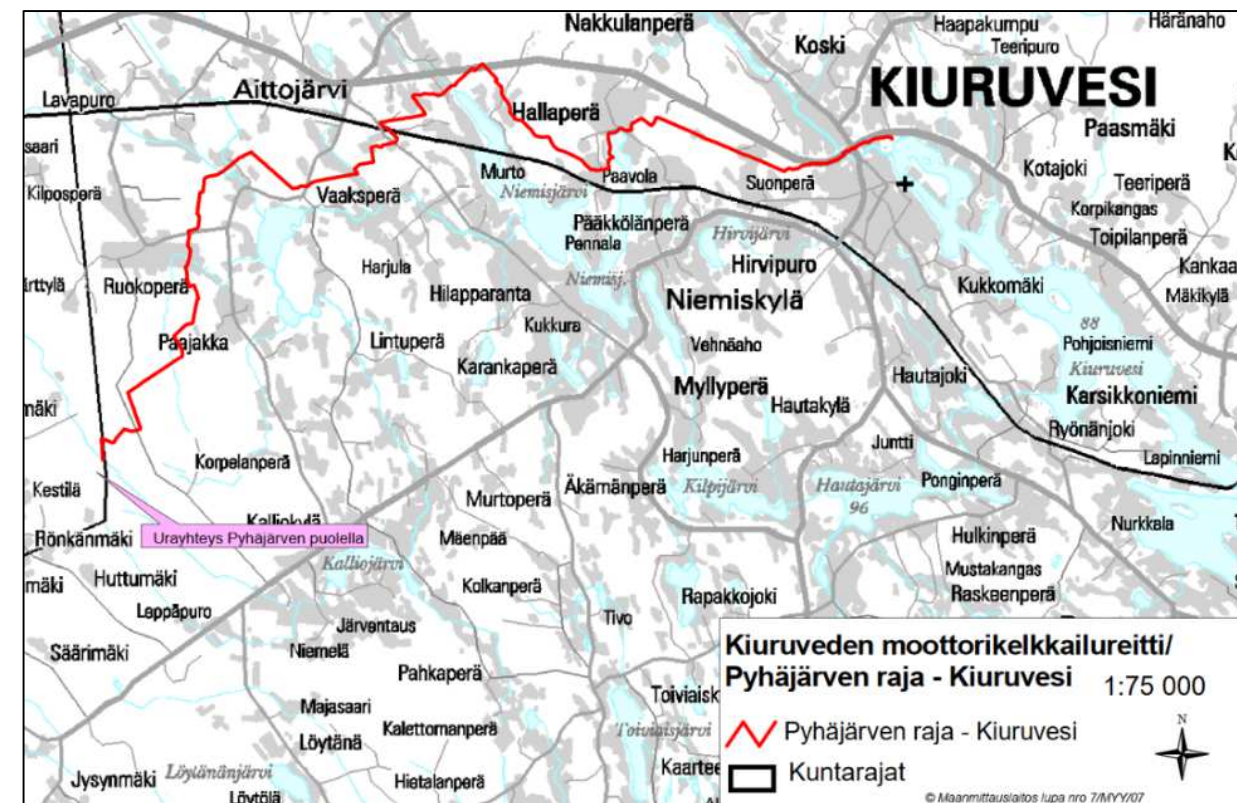

Kuva 25: Kuorevirran urheilualue (Aero-Kuva 2012)

Asemakaavoitettujen asuinalueiden yhteydessä on niihin sisältyviä lähivirkistysalueita. Pappilan rannassa on uimaranta. Kiurujärven vesialueet vesireitteineen tarjoavat veneilyyn ja kalastukseen liittyviä virkistysmahdollisuuksia ja talvisin myös talviuintipaikkoja, jäälataja ja moottorikelkkauran. Taajaman rannalla on venesatama sekä useita venerantoja.

Kuva 26: Taajama-alueen liikuntapaikkoja, leikkikentät, satama ja venerannat, uimarannat (Kiuruveden kaupunki, ote Ylä-Savon karttapalvelu)

Kuva 27: Kiuruveden moottorikelkkareitti / Pyhäjärven raja - Kiuruvesi (Kiuruveden kaupunki)

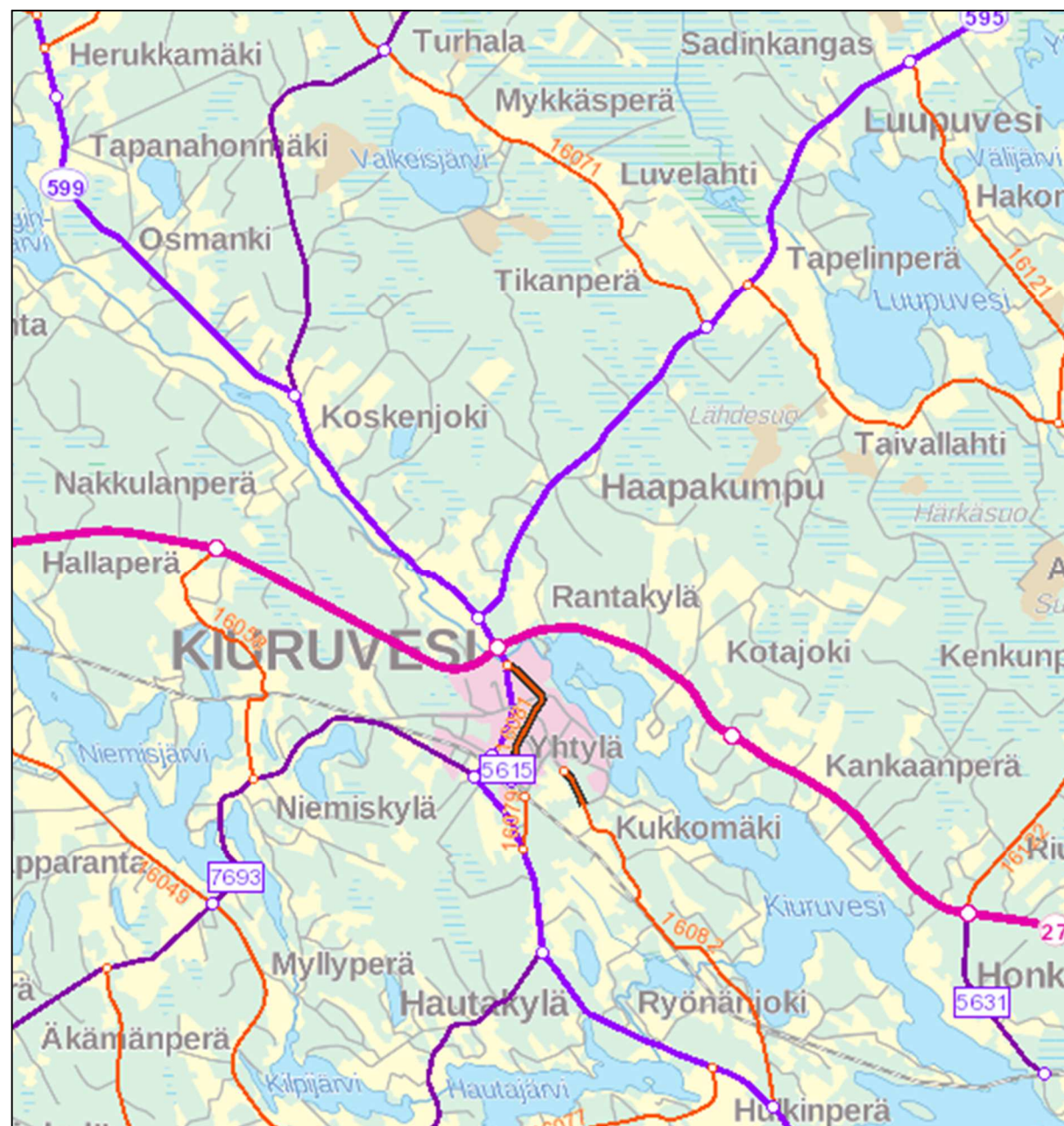
Kuva 28: Kiuruveden latukartta (Kiuruveden kaupunki)

3.6 Liikenneverkosto

Kiuruveden keskustaa sivuavat kaksi liikenteen pääväylää. Pohjoispuolella valtatie 27 Iisalmesta Kalajoelle, joka välittää liikennettä valtateille 4 ja 5. Sekä 4- että 5-tielle on matkaa noin 30 km. Eteläpuolella taajaman halki kulkee Iisalmi-Ylivieska-rautatie, joka yhdistää Savon ja Pohjanmaan radat.

Rata palvelee sekä tavara- että henkilöliikennettä. Tavaraliikenne on pääosin kaivosteollisuuden tavara- ja rikastekuljetuksia, kemianteollisuuden ja kemiallisen metsäteollisuuden tuotteita ja raakapuuta. Kiuruvedellä sijaitsee raakapuuterminaali, jonka kunnostaminen on aloitettu lokakuussa 2017. Tavoite on, että terminaalin kautta kulkisi yli 480 000 tonnia puuta vuosittain, kun määrä on nyt 300 000 (Savon Sanomat 5.10.2017).

Muita yleisiä teitä ovat pohjois-etelä suunnassa taajaman halkaiseva seututie 561, joka on taajaman kohdalla Valtakatu ja taajaman eteläpuolella Pielavedentie sekä yhdystie 7693, joka taajaman kohdalla on Kalliokyläntie. Seutu- ja yhdystiet välittävät liikennettä Pyhännälle, Vieremälle ja Pielavedelle.

KUVA 29: Ote tienumerokartasta yleiskaava-alueen kohdalta (Liikennevirasto 1.1.2017)

Näiden teiden liikenne aiheuttaa eniten meluhaittaa taajaman keskellä ja laidoilla. Samoin keskeisten kaupakatuvarrella liikennemelu häiritsee asutusta. Rautatien arvioitu melualue on niin kapea, ettei sillä juuri ole merkitystä asutuksen kannalta, mutta rautatien aiheuttama värinä savipitoisessa maaperässä voi levitä hyvinkin laajalle alueelle. Radan liikenne ei kuitenkaan tällä hetkellä ole kovin vilkasta.

Kiuruveden meluselvitys on laadittu v. 2009 (WSP Finland Oy). Selvityksessä käsiteltiin tieliikenteen, raideliikenteen, ampumaratojen, louhinta- ja murskausalueiden, moottoriurheiluratojen ja lentokentän aiheuttamaa melua. Keskusta-alueella tehtiin myös melumittauksia.

Pohjois-Savon päätieverkoston liikenteen on arvioitu kasvavan keskimäärin noin 10-30 % vuoteen 2040 mennessä (valtakunnallinen tieliikenne-ennuste 2030, Liikennevirasto 2014). Merkittävimmät määräkäsvut tapahtuvat maakunnallisten kaupunkikeskusten alueilla.

Kiuruveden viimeisimpien vuosikymmenien aikana toteutuneen väestömäärän laskun ja ennusteiden perusteella Kiuruveden väestö määrä tulee väheneään jatkossakin, myös taajama-alueella.

Liikennevirtoihin ei siten ole tulossa sellaista merkityksellistä kasvua, etteikö nykyinen päätieverkosto kykenisi välittämään taajama-alueen liikennevirtoja jatkossakin.

Kaupungin sisäistä liikennettä välittävät yhdystiet kaikkiin suuntiin. Keskeiset liikekadut ja niiden ympäristö on rakennettu ja istutettu 90-luvun lopulla. Asuntoalueille johtavien kokoojateiden hahmottaminen ja erottaminen tavallisista tonttikaduista on vaikeaa, koska hierarkia ei erotu katualueen ympäristörakentamisessa tai tonttien asuntorakentamisen laadussa ja sijoittelussa. Liikenteellisesti ongelmallisia paikkoja ovat Vehkatie radan eteläpuolella ja kokoojatiet, joilla on runsaasti suoria tonttiliittymiä.

Uusi kiertoliittymä valtatielle 27 (Nivan risteysalue/Nivan liittymä) on valmistunut vuonna 2017. Vaihtusalue rajautuu nykyisestä nelihaaraliittymästä noin 500 metriä suuntaansa. Kiertoliittymän lisäksi alueen katuvalaistus on uusittu.

Pysäköinnin ongelmat koskevat kiinteistöjä ja kunnan ulkopuolella työssä käyvien kimpakyytiläisten pysäköinnin järjestämistä.

Lähin reittiliikennekenttä on Kuopion lentoasema Rissala, jonne on syöttöliikenneyhteys Iisalmesta.

Iisalmi-Runni-Kiuruvesi-reitti alkaa Iisalmesta ja päättyy Kiuruveden taajamaan. Kiuruvesi-Runni-venereittiosuus retkisatamiseen toteutettiin Saarikosken kanavan entisöinnin myötä v. 2005. Reitin varren retkisatamat ovat: Runni, Saarikoski, Lapinsalmi, Ryönänjoki, Honkaranta, Saviranta ja viimeinen Kiuruveden taajamassa. Taajaman retkisataman palveluita ovat vierasvenesatama, veneluiska, taajamapalvelut, pysäköinti ja taukopaikka opasteella.

3.6.1 Liikenneturvallisuus

Ylä-Savon ja Siilinjärven liikenneturvallisuussuunnitelma 2017 (Pohjois-Savon ELY-keskus, raporteja 33/2017) laadittiin Ylä-Savon ja Siilinjärven kuntien sekä Pohjois-Savon ELY-keskuksen ja sidosryhmien kanssa yhteistyönä. Suunnitelmassa mukana olevat kunnat ovat Iisalmi, Kiuruvesi, Lapinlahti, Rautavaara, Siilinjärvi, Sonkajärvi ja Vieremä.

Nykytilanteesta tehtyjen havaintojen perusteella liikenneturvallisuudelle ja sen kehittämiseksi on kuvattu visio ja asetettu tavoitteet liikenneturvallisuustyön kohdentamiseksi. Visiona on, ettei kenenkään tarvitse kuolla tai loukkaantua vakavasti liikenteessä. Suunnitelma sisältää myös ehdotuksen liikenneturvallisuustyön jatkuvasta toimintamallista. Kuntien liikenneturvallisuusryhmät koordinoivat liikenneturvallisuustyötä.

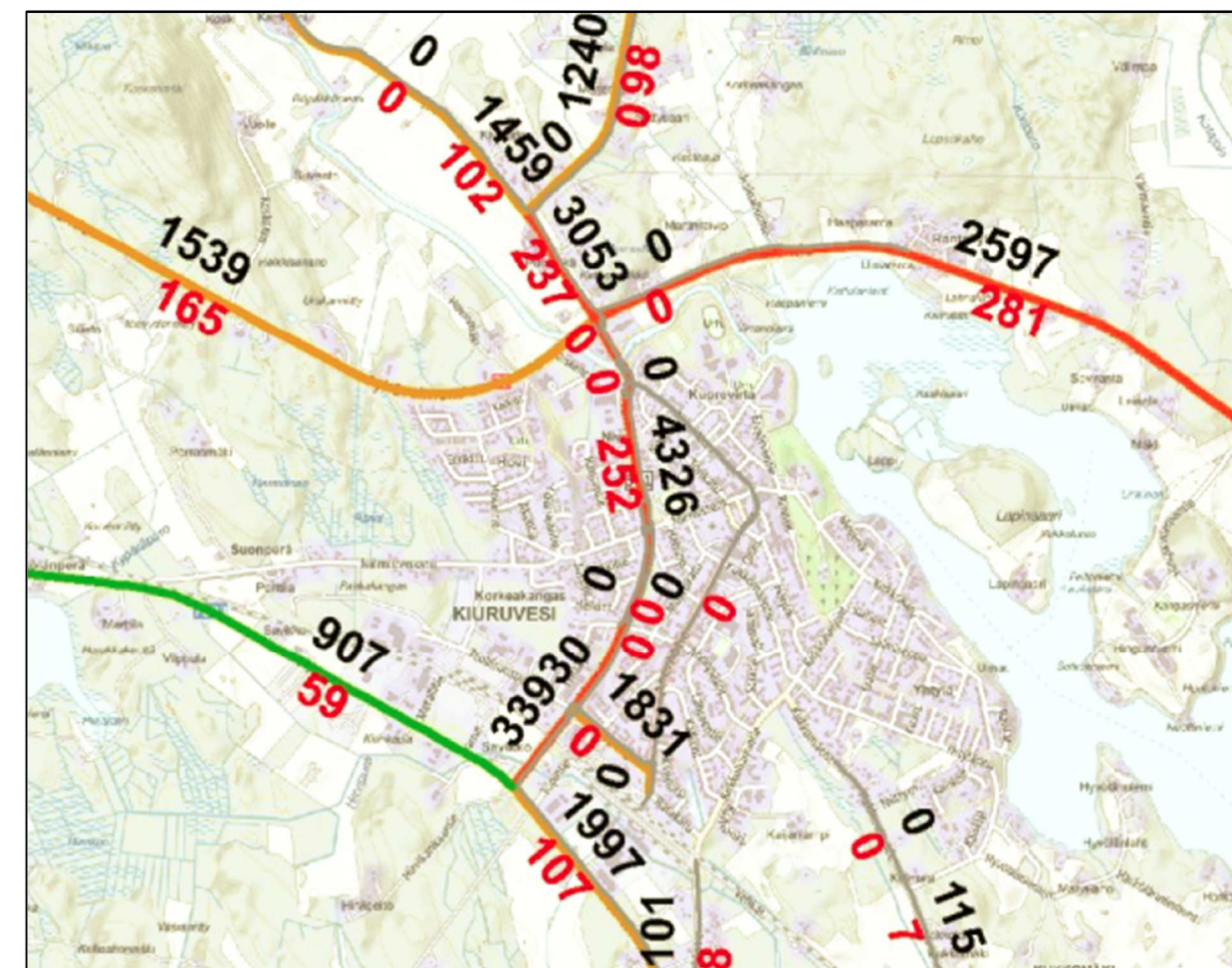
Liikenneturvallisuussuunnitelman painopisteenä olivat mahdollisimman toteuttamiskelpoiset ja realistiset toimenpidelistat liikenneympäristön ja esteettömyyden parantamiseksi. Kuhunkin kuntaan tuotettiin myös hankekortti kunnan kanssa sovitusta kärkihankkeesta. Kiuruveden kärkihankkeena on Niemistenkadun (hankkeen nimessä Niemisenkadun) tarkastelu. Hankekorttien tavoitteena on markkinoida ja edistää kärkihankkeen toteuttamista eri organisaatioissa.

HANKEKORTTI	
Kuntatiedot:	Hanketiedot:
Kunta: Kiuruvesi	Hankkeen nimi: Niemisenkadun tarkastelu
Kuntakoodi (Kela): 263	
Nykytila (liikenne, vauriot, ongelmat, jne.):	
Kiuruveden taajamaan on nykyisin kaksi ajoyhteyttä etelästä: Valtakatu ja Niemistenkatu. Niemistenkatu ei nykyisellään kuitenkaan palvele läpiajoliikennettä, sillä sen varrella on paljon asutusta.	
Tavoitteet:	
Niemistenkadusta on tavoitteena muodostaa Kiuruveden taajamalle läntinen sisäänajoväylä maantieltä 7693. Liikenteen tulisi aiheuttaa asuinalueille mahdollisimman vähän häiriötä, minkä vuoksi liikenne ohjataan Niemistenkadun (väl. Turvetie-Valtakatu) sijasta Teollisuustielle.	
Kartta:	
Toimenpiteet:	
Niemistenkatu katkaistaan uuden ajoyhteyden itäpuolelta, jolloin Niemistenkadun itäosa muuttuu tonttikaduksi ja läpiajoliikenne ohjataan Niemistenkadulta Teollisuustielle. Niemistenkadun länsiosaan lisätään uudet taajama-merkit ja nopeusrajoitus lasketaan 40 km/h-rajoitukseen. Teollisuustien liittymässä selkeytetään väistämisvelvollisuuksia ja parannetaan suojatien ja pyörätien jatkeen haavittavuutta. Ensimmäisen vaiheen kustannusarvio: n. 30 000 euroa. Toisessa vaiheessa tasoristeykseen toteutetaan toimenpiteet, jotka on määritelty tarveselvityksessä "Tasoristeyjärjestelyt välillä Ylivieska-Iisalmi-Kontiomäki" (2013).	
Vaikutukset:	
Kiuruvedelle toteutetaan turvallinen yhteys lännen suunnasta. Uusi yhteys parantaa Kiuruveden saavutettavuutta häiriötilanteissa, jolloin Valtakadun liittymä ei ole käytettävissä. Niemistenkadulla uuden ajoyhteyden ja Valtakadun välillä läpiajoliikenne vähenee. Niemistenkadun itäpäähän asukkaille liikennemäärien mahdollinen kasvu voi lisätä häiriötä. Häiriötä voidaan vähentää muokkaamalla ympäristöä sellaiseksi, että se tukee uutta 40 km/h -nopeusrajoitusta.	

Kuva 30: Kiuruveden hankekortti, tarkastelukohteena Niemistenkatu (hankkeen nimessä Niemisenkatu). (Ylä-Savon ja Siilinjärven liikenneturvallisuussuunnitelma 2017)

Liikenneväylät ja -määrät

Liikenneturvallisuussuunnitelman mukaan tärkein liikenneväylä Kiuruveden alueella on Iisalmesta lähtevä valtatie 27. Kiuruvedellä suurimmat liikennemäärät (v. 2016) ovat valtatiellä 27 (Iisalmentie). Liikennemäärä on suurimmillaan Topilanperän kohdilla: 2 597 ajoneuvoa/vrk ja raskasta liikennettä 281 ajoneuvoa/vrk.

Kuva 31: Liikennemäärätiedot Kiuruveden taajama-alueella ja lähiympäristössä 2016. (Ylä-Savon ja Siilinjärven liikenneturvallisuussuunnitelma 2017)

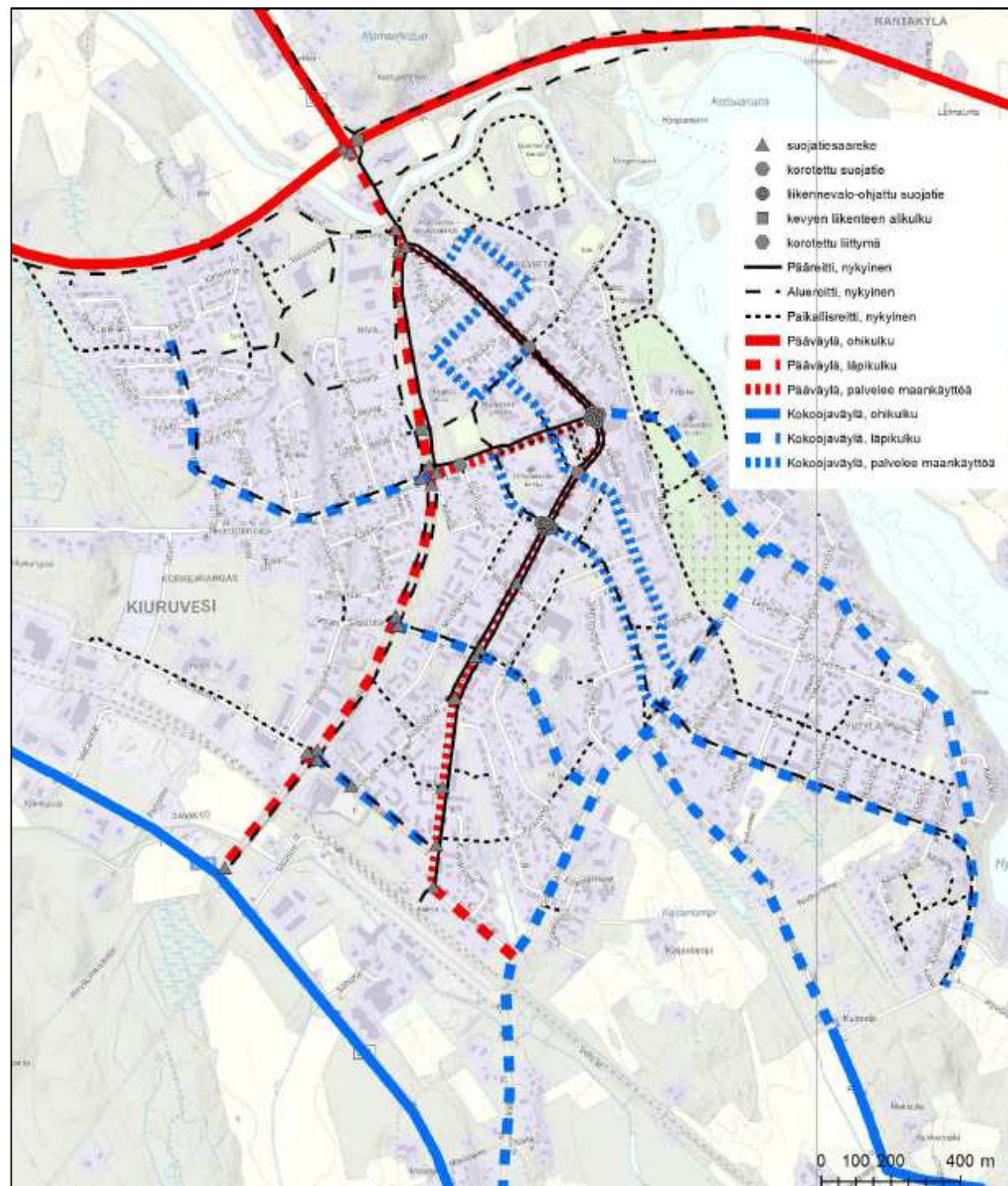
Ylä-Savon seudun liikennejärjestelmäsuunnitelman (2010) mukaan taajama-alueiden laajentuminen ja taajamarakenteen väljentymisen sekä palveluverkon harventuminen ovat heikentäneet jalankulun ja pyöräilyn kehittämisen edellytyksiä. Jalankulku- ja pyöräily-yhteyksien jatkuvuudessa on puutteita erityisesti taajamien reuna-alueilla sekä koulureiteillä. Keskustojen ja lähiliikumisympäristöjen turvattuus sekä esteettömyyspuutteet heikentävät lasten ja nuorten, ikääntyneiden sekä liikkumis- ja toimimiseisten omatoimisen liikkumisen mahdollisuuksia. Myös kunnossapidossa ja pyöräpysäköinnissä esiintyy paikoitellen puutteita. Ylä-Savon kunnista vain Iisalmen kaupunki kuuluu Pyöräilykuntien verkostoon.

Liikenneonnettomuudet

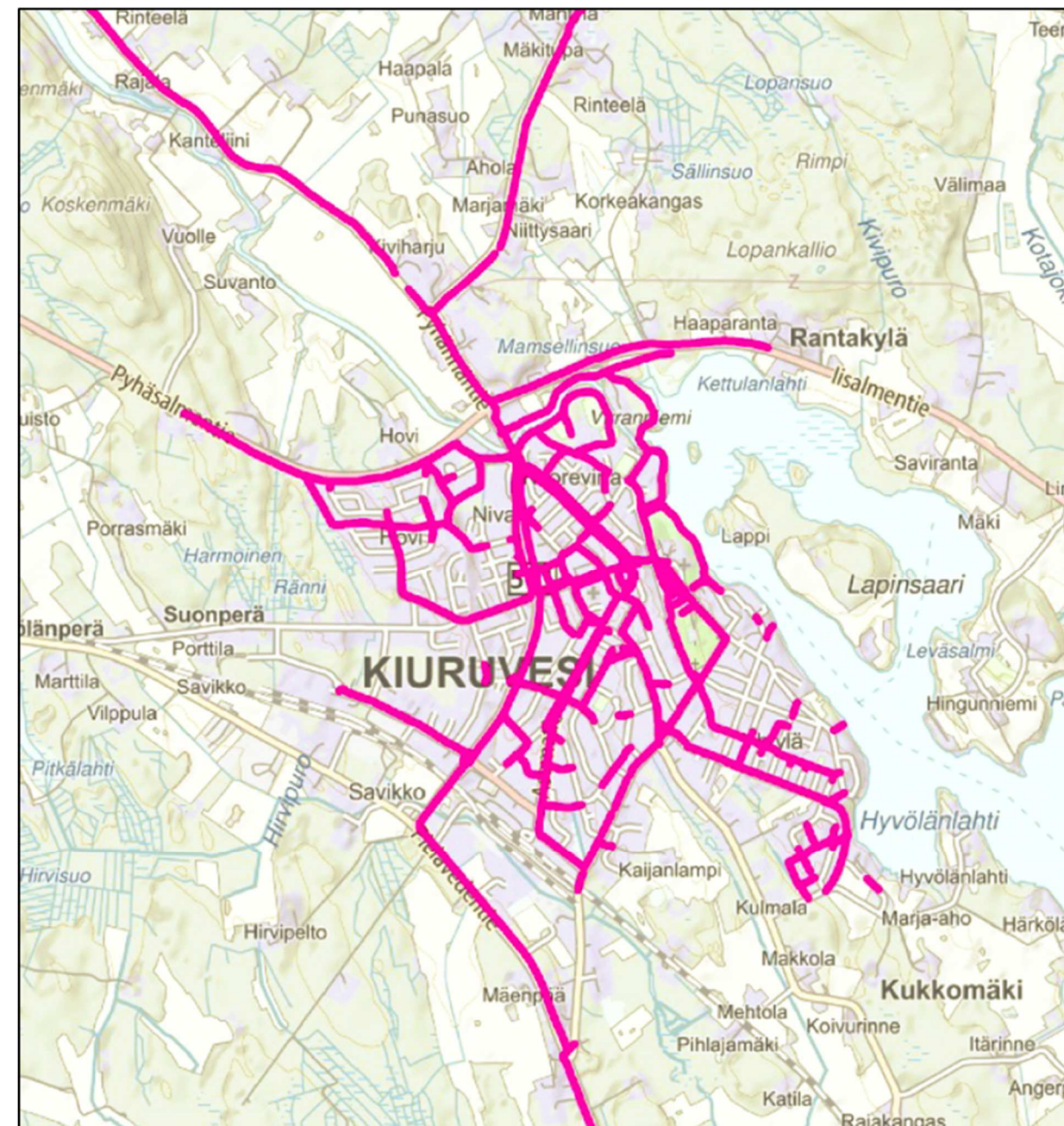
Ylä-Savon liikenneonnettomuusaineisto on analysoitu vuosilta 2011–2015. Onnettomuusaineisto perustuu poliisin tietoon tulleisiin tieliikenneonnettomuuksiin. Huomioitavaa on, että yleensä vain vakavimmat jalankulku- ja polkupyöräonnettomuudet tulevat poliisin tietoon. Onnettomuustilastoissa ei näy lievempiä onnettomuuksia tai läheltä piti -tilanteita. Suunnittelualueen kunnissa on tapahtunut keskimäärin noin 380 liikenneonnettomuutta vuosittain viiden viime vuoden aikana. Kiuruvedellä on tapahtunut keskimäärin 43 onnettomuutta vuodessa.

Onnettomusanalyysin perusteella voidaan todeta, että suunnittelualueen kuntien haasteena on pitää henkilövahinkoon johtaneiden onnettomuuksien määrä laskussa. Erityisesti tulee kiinnittää huomiota seuraaviin asioihin:

- yksittäisonnettomuuksien määrän ja vakavuuden vähentämiseen
- risteämisonnettomuuksien vähentämiseen sekä
- jalankulija-, polkupyörä- ja mopo-onnettomuuksien vähentämiseen.

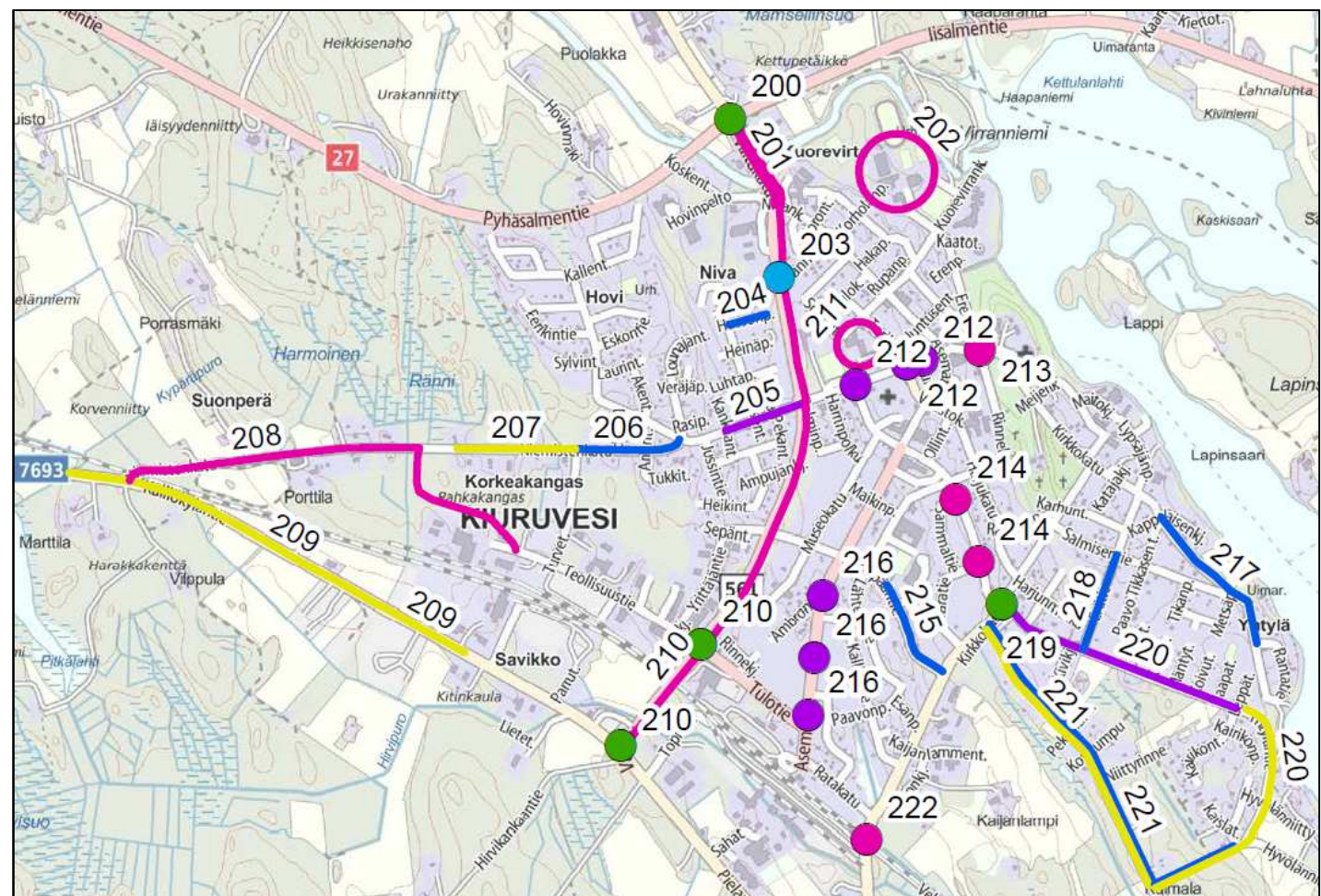
Kuva 32: Tieverkon jäsentely kuntien päätaajamissa – Kiuruvesi (Ylä-Savon ja Siilinjärven liikenneturvallisuussuunnitelma 2017)

Kuva 33: Jalankulku- ja pyöräilyväylät Kiuruvedellä 2015 (Ylä-Savon ja Siilinjärven liikenneturvallisuussuunnitelma 2017)

Jalankulku- ja pyöräilyväylät

Liikenneympäristön kehittämistoimenpiteisiin liittyvät maastokäynnit toteutettiin 29.8.–2.9.2016. Maastokäyntejä täydennettiin Kiuruvedellä 16.2.2017.

Kuva 34: Liikenneympäristön toimenpiteet Kiuruveden taajamassa. (Ylä-Savon ja Siilinjärven liikenneturvallisuussuunnitelma 2017)

Kiuruveden taajama-alueen kohteet ja niille esitetyt toimenpiteet (kuva yllä):

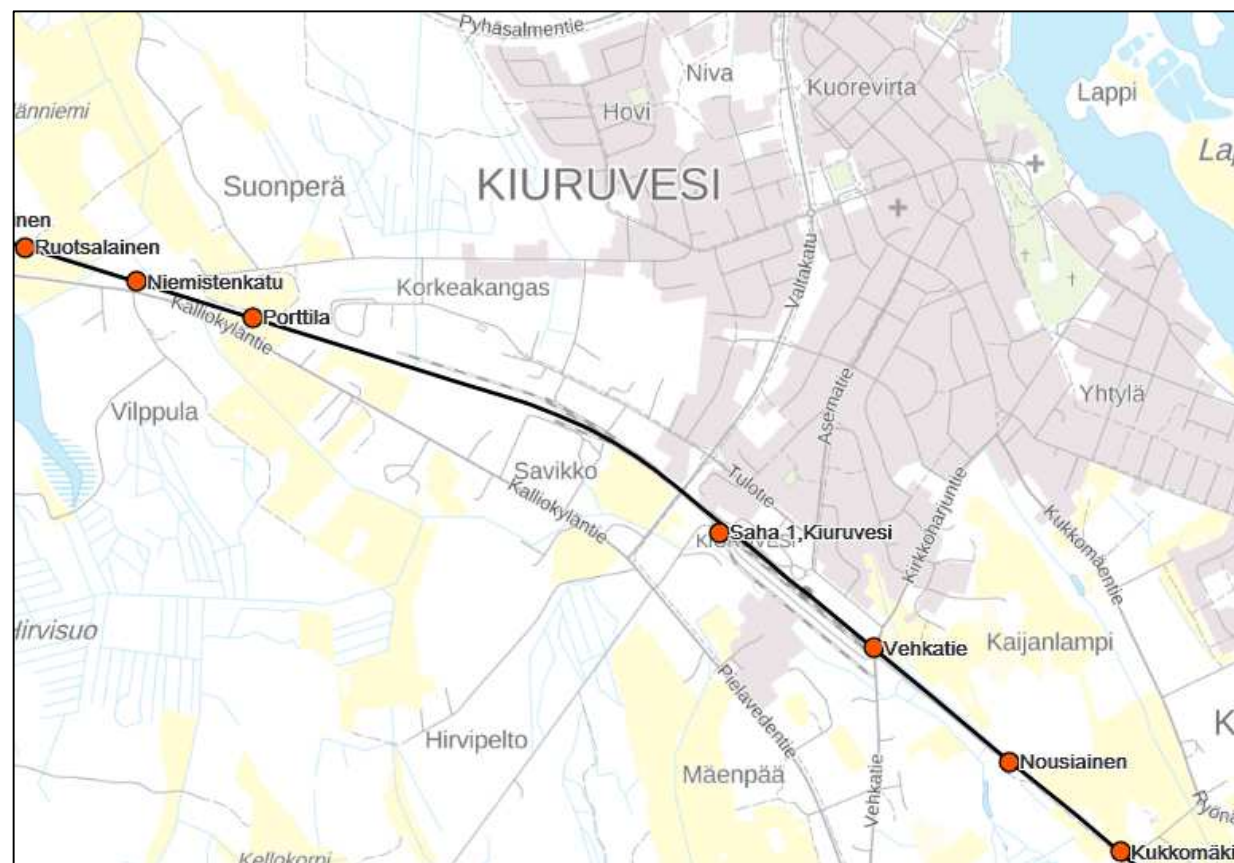
- Kohde 200. Vt27 / Valtakatu. Kiertoliittymä, pysäkki- sekä jalankulku- ja pyöräilyjärjestelyt (erillinen suunnitelma). Kiireellisyysluokka 1. Vastuutaho ELY.
- Kohde 201. Valtakatu (mt 561) välillä valtatie 27 - Nivankadun liittymä. Katuosan liittymä- ja liikennejärjestelyt (mm. sillan parantaminen), vaativat erillisen suunnitelman laatimisen. Mm. kuivatuksen sekä jalankulku- ja pyöräily-yhteyksien parantaminen. Alikulun korottaminen. Pituus noin 330 m. Kiireellisyysluokka -.
- Kohde 202. Kuorevirran liikunta-alue. Alueen liikennejärjestelyjen kehittäminen erillisen suunnitelman mukaan. Kiireellisyysluokka 1.
- Kohde 203. Mt 561 Valtakatu, suojatie Soinintien ja Nivannotkon kohdalla. Suojatien parantaminen suojatieselvityksen (2015) mukaisesti: Suojatien muuttaminen keskisaarekkeelliseksi, tien levittäminen, havainnepylväiden lisääminen. Kiireellisyysluokka 1. Vastuutaho ELY.
- Kohde 204. Hussonpolku:
 - Hussonpolun muuttaminen jalankululle ja pyöräilylle tarkoitetuksi reitiksi, jolla tontille ajo on sallittu. Noin 120 m. Kiireellisyysluokka 3.
 - Ratisentien ylittävän suojatien havaittavuuden parantaminen. Toimenpiteet vaativat erillisen suunnitelman. Kiireellisyysluokka 1.
- Kohde 205. Niemistenkatu. Hidastetöyssi tai -töyssyt välille Valtakatu-Kankaantie. Kiireellisyysluokka 1.
- Kohde 206. Niemistenkatu. Jalankulku- ja pyöräilyväylä kadun perusrakennuksen yhteydessä välille Hovintie-Turvetie. Noin 350 m. Kiireellisyysluokka 1.
- Kohde 207. Niemistenkatu. Valaistuksen jatkaminen Turvetien liittymästä länteen noin 400 m. Kiireellisyysluokka 1.
- Kohde 208. Niemistenkatu:
 - Toimenpiteet taajaman läntisen sisäänajo-yhteyden toteuttamiseksi (ks. hankekortti). Kiireellisyysluokka 2. Vastuutaho kaupunki.
 - Tasoristeysselvityksessä määritetyt toimenpiteet. Kiireellisyysluokka 3. Vastuutaho Liikennevirasto.

- Kohde 209. Mt 7693 Kalliokyläntie välillä Niemistenkatu-Valtakatu. Valaistuksen jatkaminen Niemistenkadun liittymään, 1870 m. Kiireellisyysluokka -.
- Kohde 210. Mt 561 Valtakatu:
 - Pielavedentien ja mt 7693 Kalliokyläntien liittymän parantaminen (kanavointi sekä jalankulun ja pyöräilyn järjestelyt, vaatii erillisen suunnitelman). Kiireellisyysluokka -. Vastuutaho ELY, kaupunki.
 - Mt 5615 Tulotien ja Teollisuustien liittymään kiertoliittymä (vaatii erillisen suunnitelman). Kiireellisyysluokka -. Vastuutaho ELY, kaupunki.
 - Raskaan liikenteen lisääntyessä Valtakadulla, Valtakadun ylittävien suojateiden havaittavuutta parannetaan esimerkiksi sijoittamalla suojatiemerkit näkyviin kohtiin, lisäämällä niihin heijastinvarret sekä suojateiden valaistuksella (LED-valaisimet), 2250 m. Kiireellisyysluokka 2. Vastuutaho ELY, kaupunki.
 - Nopeusvalvontakamerat molempiin suuntiin välille Niemistenkatu-Tulotie, 850 m. Kiireellisyysluokka 2. Vastuutaho kaupunki.
- Kohde 211. Nivan alakoulun alue. Erillisen suunnitelman laatiminen koulun jättöliikennejärjestelyjen kehittämisestä. Kiireellisyysluokka 1.
- Kohde 212. Niemistenkatu: Suojatien turvallisuuden parantaminen ja hidaste Torikadun liittymän ja Kiurukadun liittymän kohdilla. Suojatien turvallisuuden parantaminen ja hidasteet koulun kohdalla (Kukkomäentie). Hidasteiden tyyppi määritellään erikseen. Kiireellisyysluokka 2.
- Kohde 213. Erejärventien/Kirkkokadun liittymä. Tarvittavat toimenpiteet määritetään Välkky -tehostemerkkikokeilun päätyttyä. Kiireellisyysluokka -.
- Kohde 214. Kukkomäentie, Saratien ja Sarmaltien pohjoiset liittymät. Saratien ja Sarmaltien liittymien näkemien parantaminen näkemäraivauksilla, pensasaitojen siirtämisellä tai pensasaidan muuttamisella lauta-aidaksi. Kiireellisyysluokka 1. Vastuutaho kaupunki, yksityinen.
- Kohde 215. Ahonpääntie välillä Lähteentie-Kirkkoharjuntie. Ahonpääntien päällystäminen. Jalankulku- ja pyöräilyväylä kadun perusrakennuksen yhteydessä puuttuvalle osalle, 350 m. Kiireellisyysluokka 2.
- Kohde 216. Asematie välillä Tulotie-Ambrointie, reunatukien ja tyynyhidasteen lisääminen suojatien kohdalle:
 - Asematie 36-37, kiireellisyysluokka 1;
 - Ambrointien liittymään, kiireellisyysluokka 2 sekä
 - Tulotien liittymään, kiireellisyysluokka 2.
- Kohde 217. Kirkkokatu. Jalankulku- ja pyöräilyväylä välille Rantatie-Kappalaisenkuja, 550 m. Kiireellisyysluokka 1.
- Kohde 218. Erätie. Jalankulku- ja pyöräilyväylä kadun perusrakennuksen yhteydessä., 330 m. Kiireellisyysluokka 2.
- Kohde 219. Kirkkoharjuntien ja Kukkomäentien/Yhtyläntien liittymä. Liittymäjärjestelyjen parantaminen. Kiireellisyysluokka 1.
- Kohde 220. Yhtyläntie:
 - Hidasteet Kirkkoharjuntien ja Leppätien välille, kiireellisyysluokka 1.
 - Valaistuksen jatkaminen Kukkomäentielle asti, noin 900 m, kiireellisyysluokka 2.
- Kohde 221. Kukkomäentie/Ryönänjoentie, noin 1000 m:
 - Tievalaistus välille Kirkkoharjuntie – Yhtyläntie, kiireellisyysluokka 3.
 - Jalankulku- ja pyöräilyväylä välille Kirkkoharjuntie – Yhtyläntie, kiireellisyysluokka 3.
- Kohde 222. Kirkkoharjuntie/Vehkatie. Tasoristeyksen poistaminen ja yhteyden korvaaminen alikulkukäytävällä. Kiireellisyysluokka 3. Vastuutaho Liikennevirasto.
- Asuinalueet. Aluenopeusrajoituksen muuttaminen 30 km/h. Ensivaiheessa nopeusrajoitusta kokeillaan Hovin alueella sekä selvitetään kokeilumahdollisuutta Kuorevirran alueella. Kiireellisyysluokka 2.

Liikenneturvallisuuksuunnitelman suunnittelualueella tasoristeykset koetaan haasteellisiksi. Tasoristeyksjärjestelyjä ei kuitenkaan käsitelty tässä liikenneturvallisuuksuunnitelmassa tarkemmin, sillä niistä on aiemmin tehty tarkempia suunnitelmia. Liikenneturvallisuuksuunnitelman suunnittelualueen tasoristeykset on syytä käsitellä näiden suunnitelmien mukaisesti.

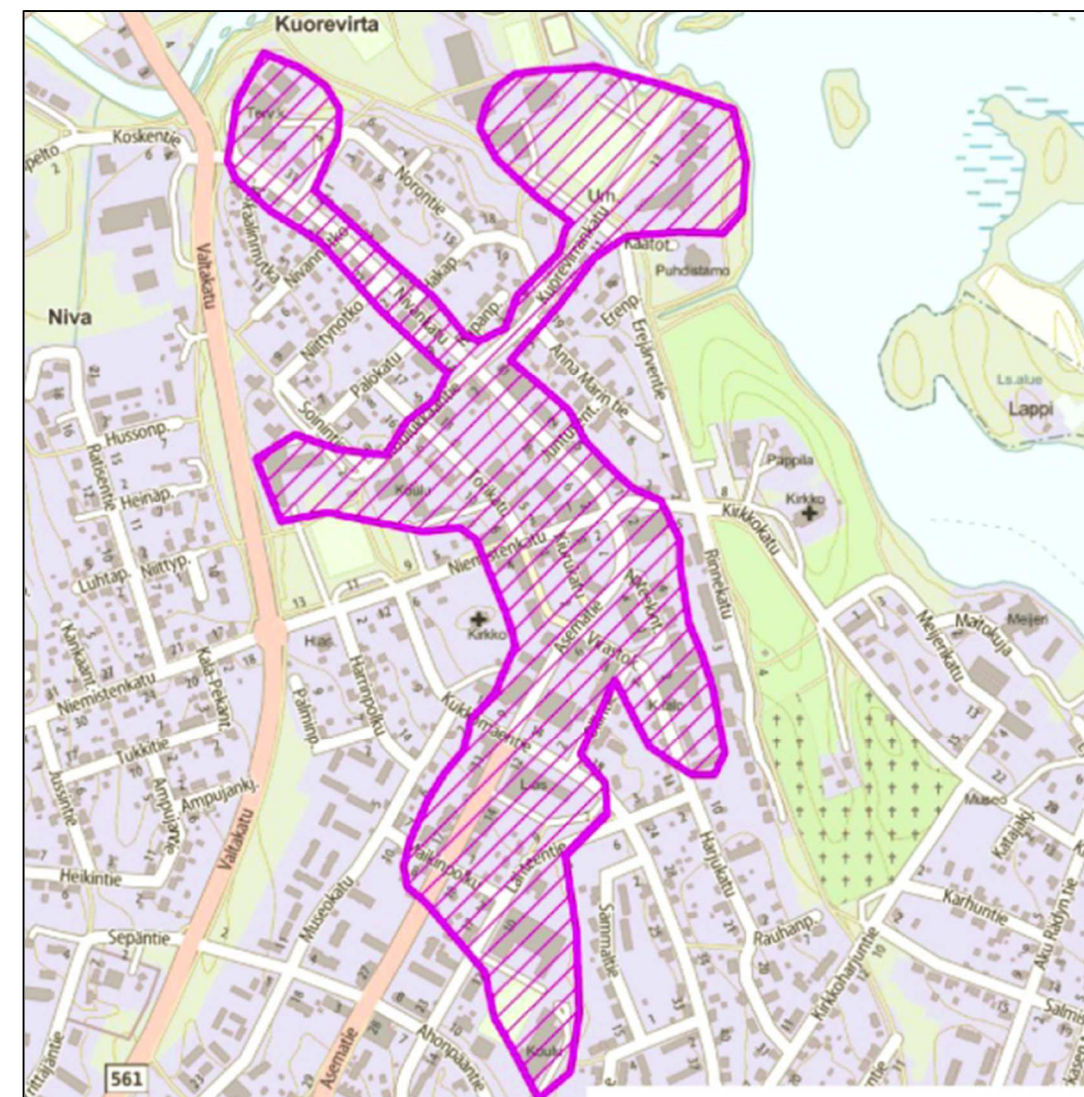
Kiuruveden aluetta koskee selvitys Tasoristeyksjärjestelyt välillä Ylivieska-Iisalmi-Kontiomäki, tarveselvitys (Liikennevirasto 2013).

Kuva 35: Tasoristeykset suunnittelualueella ja sen läheisyydessä. Oranssi pallo, tasoristeyksessä ei varolaitetta. (Tasoristeykset valtion rataverkolla, Liikennevirasto 2017)

Esteettömyys

Ylä-Savon keskustaajamien esteettömyyttä selvitettiin esteettömyystarkastelujen ja -kävelyiden avulla, 15.2.2017 Kiuruvedellä. Seuraavassa kuvassa on esitetty Kiuruvedellä esteettömyyden erikoistasoksi valittu alue.

Kuva 36: Esteettömyyden erikoistaso -alue Kiuruvedellä. (Ote Ylä-Savon ja Siilinjärven liikenneturvallisuuksuunnitelma 2017)

Esteettömyystarkastelujen perusteella taajamiin on laadittu taulukot parannettavista kohteista ja toimenpiteistä (liikenneturvallisuuksuunnitelman liite – Kiuruvesi: Esteettömyyden parantaminen).

Em. esteettömyyden parannuskohteita Kiuruvedellä ovat:

1. Kaupungintalon ympäristö, jalkakäytävä-pyörätie -väylät. Väylillä routaheittoja.
2. Asematie 8 (kiinteistö), kuivatus. Vesi seisoo, jäätä kertyy kiinteistön kohdalla.
3. LähiTapiolan sisäänkäynti, luiska. Luiska on kapea ja huonokuntoinen.
4. Keilahallin edusta, kukkaruukkujen sijoittelu. Kukkaruukut kulkuväylällä, kunnossapidon taitekohta johon kerääntyy lumiestettä.
5. Linja-autoasema, varastokoppi katoksessa. Varastokoppi kulkuesteenä ja näkemästeenä.
6. Apteekki, pysäköinti. Ei invapaikkoja apteekin edustalla, kynnys apteekkiin on korkea.
7. Asematie 7 sekä muita kiinteistöjä, kunnossapito. Kiinteistön edustojen kunnossapito ja hiekoitus.
8. R-kioski, pysäköinti. Pysäköinti jalkakäytävä-pyörätie -väylällä ja kioskin oven edessä.
9. Kiurun kenkä, sisäänkäynti. Jyrkkä sisäänkäyntiluiska, toinen loivempi luiska olemassa kauppaan.
10. K-market, pysäköinti. Ei invapaikkoja kaupan edessä.
11. Terveyskeskus, pysäköinti. Virheellinen pysäköinti terveyskeskuksen edessä.
12. Terveyskeskus, sisäänkäynti. Kynnys ja oven aukaisu.
13. Kiinteistö Oy kiinteistö, sisäänkäynti. Iso ja tilaa vievä luiska jalkakäytävä-pyörätie -väylällä.
14. Palvelutalo, pysäköinti. Invapaikat p-alueen kauimmaisessa nurkassa, asiakkaiden saattaminen pääoven eteen ahdas.

Liikenneturvallisuussuunnitelmassa esitetyillä toimenpiteillä pyritään parantamaan liikuntaesteisten ja -rajoitteisten, ikäihmisten ja esimerkiksi lastenvaunujen kanssa liikkuvien henkilöiden liikkumista. Esteetömyystoimenpiteinä on esitetty ne ratkaisut, jotka ensisijaisesti helpottavat liikkumista.

3.7 Yhdyskuntatekninen huolto

Vuonna 2003 perustettu alueellinen vedenhankinnan tukkuyhtiö Ylä-Savon Vesi Oy vastaa vedenhankinnasta ja veden toimittamisesta Iisalmen, Kiuruveden, Lapinlahden, Sonkajärven ja Vieremän kuntien alueille. Kunnat ovat luovuttaneet tukkuyhtiölle vedenottamonsa ja runkolinjansa, joiden kunnossapidosta vastaa yhtiö.

Kaupungin vesihuoltolaitoksen vesijohtoverkosto on varsin kattava ja kunnossapidettava vesijohtoa on n. 450 km. Keskitetyn talousvesihuollon piirissä on yli 90 % kunnan asukkaista. Käytettävä talousvesi on pohjavettä ja sitä jaetaan noin 2500 m³/d, mistä vesihuoltolaitoksen osuus on noin 2100 m³/d. Vesilaitoksen valvomo Nivan alueella ja vesitorni Ahonpäässä.

Jätevesien keskitetystä käsittelystä vastaa lähinnä asemakaava-alueella kaupungin vesihuoltolaitos. Kiuruveden kaupungin jätevedet käsitellään Kuorevirran jätevedenpuhdistamolla, joka sijaitsee asemakaava-alueella kaupungin keskustan itäpuolella, aivan Virranrannan vanhainkodin vieressä ja Kiurujärven rannalla. Puhdistamo on vuonna 1975 valmistunut biologis-kemiallinen rinnakkaissaostuslaitos, jota on myöhemmin saneerattu vuosina 2005 ja 2015. Kuorevirran jätevedenpuhdistamolla käsitellään noin 5000 asukkaan jätevedet, mikä vastaa vuosittain noin 600.000 m³ asumajätevettä.

Kiuruveden vesihuoltolaitos toimii kunnallisena liikelaitoksena huolehtien talousveden toimittamisesta asiakkaille, jätevesien johtamisesta ja käsittelystä sekä muista vesihuoltoalaan liittyvistä teknisistä ja neuvontapalveluista. Laitos ostaa veden viiden kunnan yhteiseltä tukkuyhtiöltä ja vastaa vesihuoltolain mukaisesta vesilaitostoinnista ts. laitos hoitaa omalla verkostollaan vesihuoltolain piiriin kuuluvien liittyneiden vesihuollon. neuvontapalveluista. Vesiosuuskunnat ja vesiyhtiöt huolehtivat osaltaan kaupungin laitoksen toiminta-alueen ulkopuolelta jäävien alueiden vedenjakelusta.

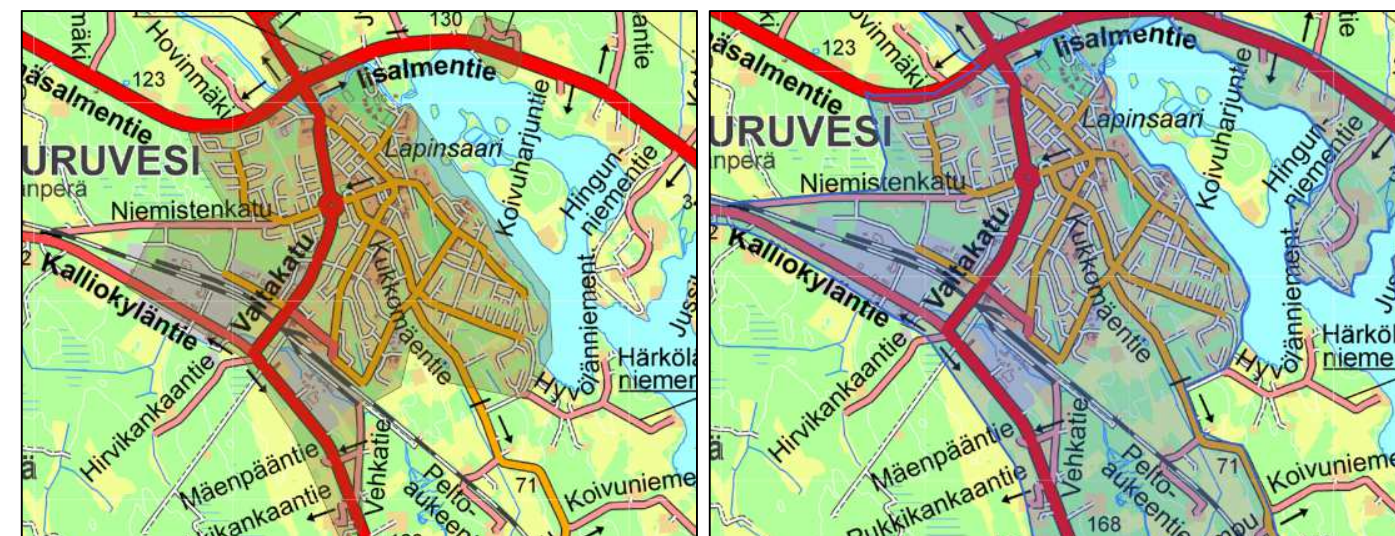
Vesi- ja viemäriverkosto on rakennettu koko asemakaavoitetulle alueelle.

Viemäriverkosto kattaa keskustaajaman asemakaava-alueen sekä Rantakylän ja osia Vehkatie-Pukkikankaan, Hingunniemen ja Hyvölänniemen alueista. Viemäroinnista ja jäteveden käsittelystä vastaa kaupungin vesihuoltolaitos. Haja-asutusalueella, minne yleinen viemäriverkko ei ulotu, jätevesien käsittely perustuu kiinteistökohtaiseen tai useamman kiinteistön yhteiseen käsittelyratkaisuun.

Asemakaavan ulkopuolisilla alueilla on myös kattava vesijohtoverkosto, mutta vain Rantakylä on liitetty viemäriverkoston piiriin. Asemakaavan ulkopuolella verkoston piiriin on liitetty myös osa Hingunniemeä, osa Vehkatie-Pukkikankaan alueesta, osa Hyvölänniemeä sekä Puolakan-Kettupetäikön ja Porttilan alueet. Viemäriverkosto on rakennettu asemakaavoitetulle alueelle.

Koska yhteispuhdistamo- ja siirtoviemärihankkeet Lapinlahdelle eivät toteutuneet, kaupunginvaltuusto päätöksellä nykyistä jätevesipuhdistamoa saneerataan 2-vaiheisesti.

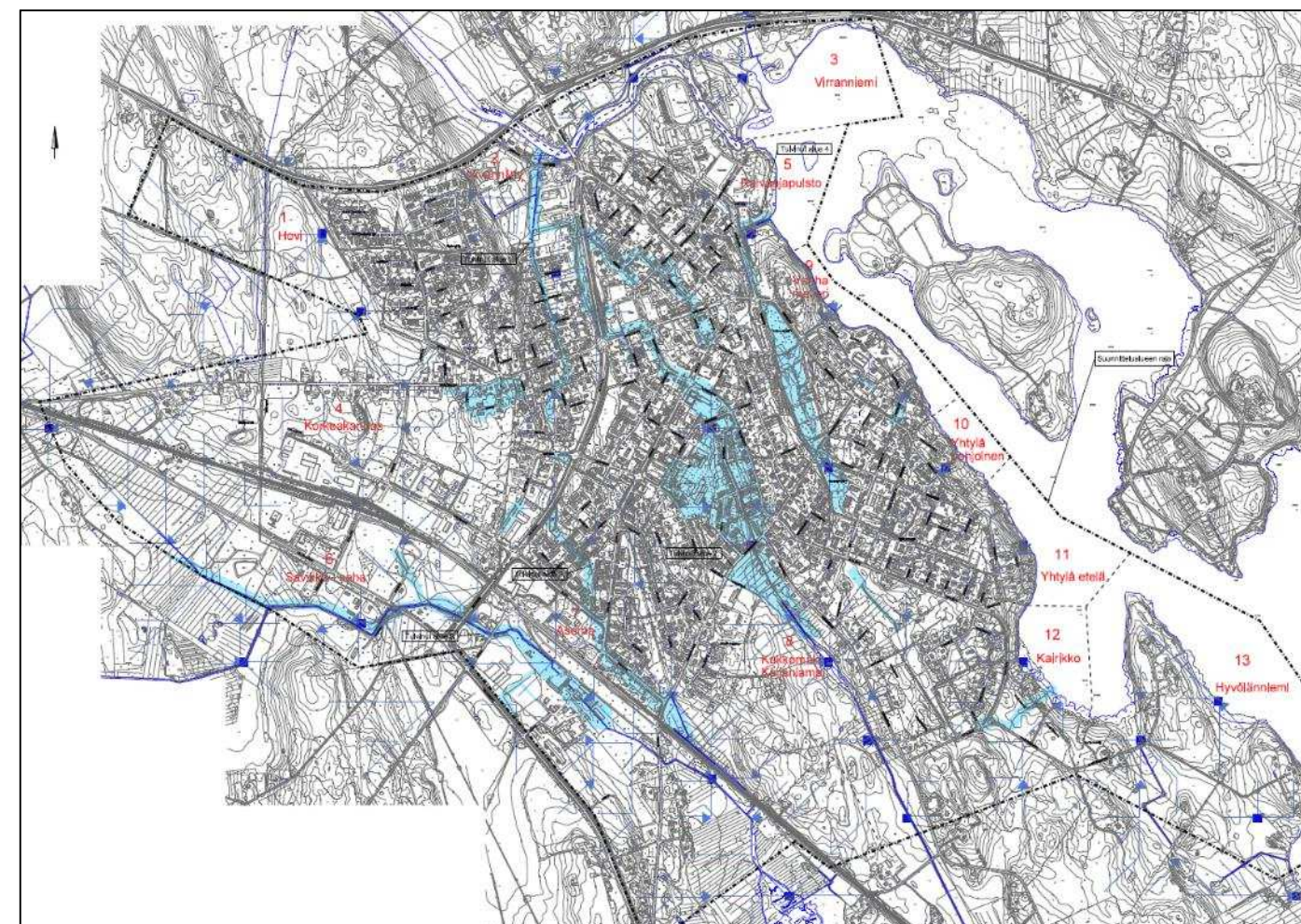
Puhelinyhtiöiden verkostot kattavat koko asemakaava-alueen: Sonera lähes kaikki tontit ja Iisalmen puhelinyhtiö keskeiset liikepaikat.

Kuva 37 ja 38: Vasemmalla Kiuruveden kaupungin jätevesiviemäriverkoston toiminta-alue ja oikealla vesijohtoverkoston toiminta-alue suunnittelualan kohdalla (ote Ylä-Savon karttapalvelu)

Hulevedet

Suunnittelualueelle on laadittu yleispiirteinen hulevesien hallintasuunnitelma (Pöyry Finland Oy, 2013). Selvitykseen liittyy valuma-aluehallinnus, suositeltavat hulevesien hallinnan menetelmät ja toimenpiteet alueittain sekä kunnan toimintamalli hulevesien hallinnalle.

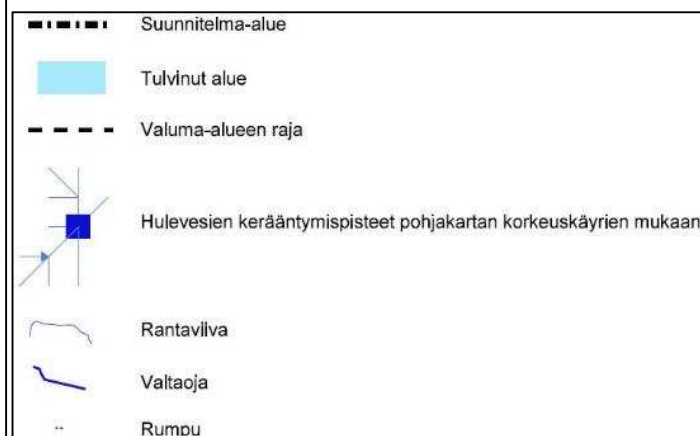

VALUMA-ALUEET ON MÄÄRITETTY POHJAKARTAN JA OLEVAN HULEVESIVERKOSTON VESIÄ KERÄÄVIEN ALUEIDEN MUKAAN. JÄRVEN PINTA-ALA ON VÄHENNETTY VALUMA-ALUEISTA.

ALUEIDEN MAA PINTA-ALAT.

ALUE 1:	38 ha	EI TULVINEITA ALUEITA	
ALUE 2:	111 ha	TULVINEET ALUEET 14 ha	13 %
ALUE 3:	22 ha	EI TULVINEITA ALUEITA	
ALUE 4:	89 ha	TULVINEET ALUEET 2 ha	2 %
ALUE 5:	56 ha	TULVINEET ALUEET 8 ha	14 %
ALUE 6:	138 ha	TULVINEET ALUEET 12 ha	9 %
ALUE 7:	86 ha	TULVINEET ALUEET 7 ha	8 %
ALUE 8:	88 ha	TULVINEET ALUEET 20 ha	23 %
ALUE 9:	18 ha	TULVINEET ALUEET 1 ha	1 %
ALUE 10:	18 ha	EI TULVINEITA ALUEITA	
ALUE 11:	13 ha	EI TULVINEITA ALUEITA	
ALUE 12:	52 ha	TULVINEET ALUEET 2 ha	4 %
ALUE 13:	47 ha	EI TULVINEITA ALUEITA	

YHTEENSÄ 776 ha 67 ha 9 %

Kuva 39: Karttakuvassa Kiuruveden taajaman hulevesien nykytilanne, valuma-alueet. Taulukkokuvassa hulevesiverkoston vesiä keräävien alueiden pinta-alat. Merkinnät. (Ote yleiskartasta, Hulevesien hallintasuunnitelma, Pöyry Finland Oy 2013)

Yleisenä tavoitteena on, että hulevesiä ei johdeta viemäriverkoston kuormittamaan jätevedenpuhdistamoa. Keskustaajaman alueella uutta hulevesiviemärointia tulee rakentaa tarpeen mukaan eri alueille aina, jos alueella saneerataan katuja tai vesi- ja viemäriverkostoja. Verkostosaneerauksia toteutetaan saneerausohjelman puitteissa. (Kiuruveden kaupungin vesihuollon kehittämissuunnitelma 2010).

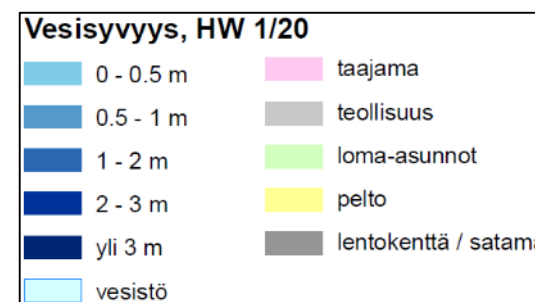
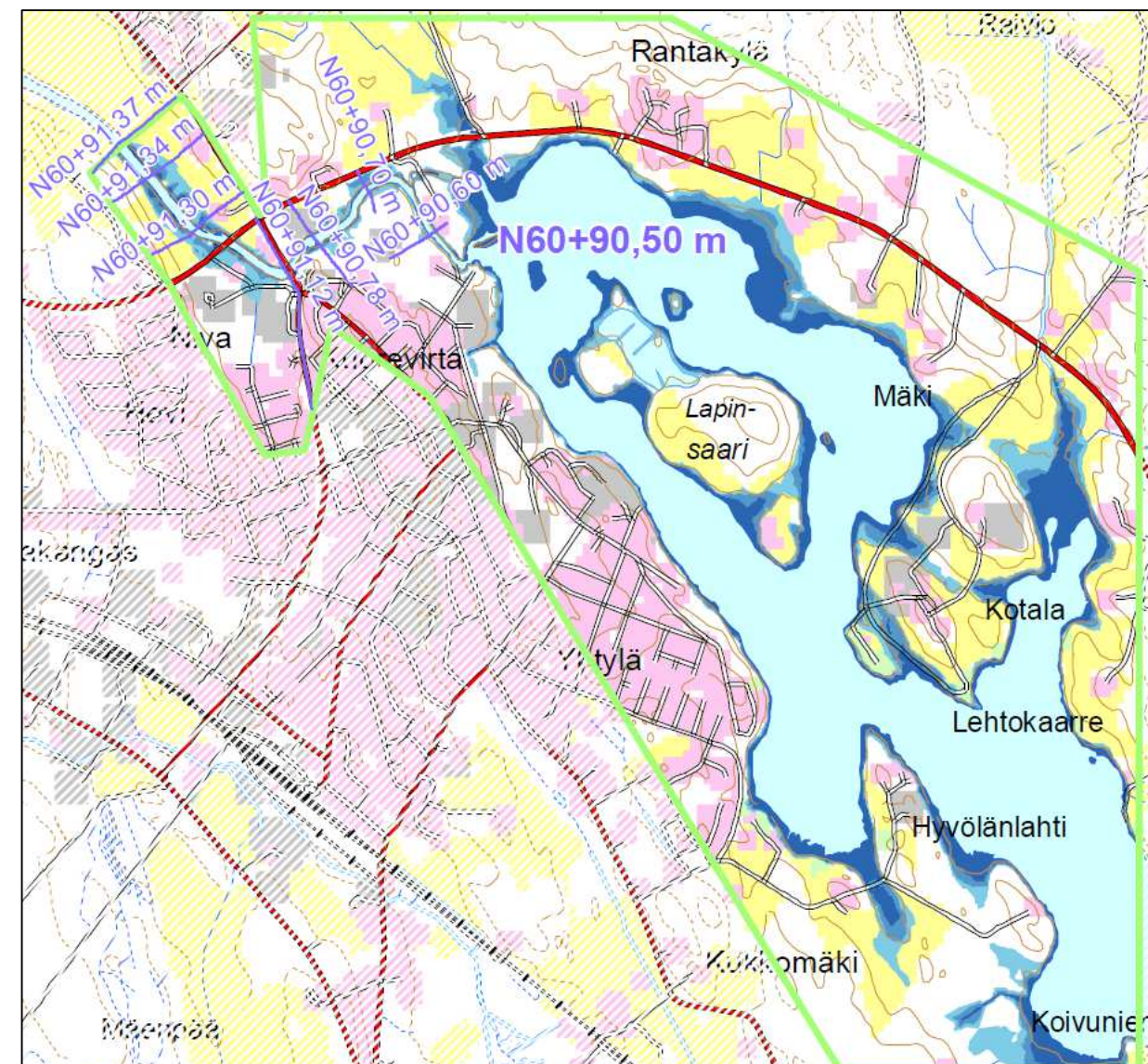
Hule- ja muiden luonnonvesien jätevesijärjestelmään pääsyn suurimpana syynä on sekaviemärijärjestelmän suuri osuus. Toinen merkittävä syy on se, että asumisjätevesille tarkoitetut viemärointijärjestelmät on rakennettu varsin heikosti. Viemäriverkoston pääsee hule- ja sadevesiä suoraan sekä tarkastuskaivojen kansien kautta ja seinien saumojen kautta.

Haja-asutusalueilla hulevesiviemärointi pyritään hoitamaan avo-ojilla, jolloin ojien kasvillisuus poistaa vesistöjen rehevöitymistä aiheuttavia ravinteita. Avo-ojista vesi pääsee myös haihtumaan ja imeytymään maaperään. Näillä toimenpiteillä vähennetään vesistöön päätyvän huleveden määrää. Uusilla rakennettavilla alueilla tulee kaavoituksen yhteydessä selvittää mahdollisuudet hulevesien johtamiseen luonnollisiin avo-ojiin ja kosteikkoihin

Kiuruveden yleispiirteisessä hulevesien hallintaraportissa 2013 hulevesien hallinnan parantaminen on todettu tarpeelliseksi seuraavilla alueilla (Hulevesitulvariskien alustava arviointi Kiuruveden kaupungissa 2011, Kiuruveden kaupunki):

1. Torin-Torikadun-Soinintien-Nivanniityn alue
2. Kukkomäntien-Kaijanlammen alue
3. Asemakolmion-Ratakadun alue
4. Raivaajapuiston-hautausmaan-Salmisenpuiston alue
5. Vehkapuron /Likojoen-Sahan alue

Lisäksi hulevesiongelmia on Vanhan meijerin ja Lystimetsän alueilla.

Kuva 40: Yleispiirteinen tulvavaarakarttaote HW 1/20 ja merkintöjen selitykset. Tulvavaarakartoitetun alueen raja on vihreällä viivalla. (Pohjois-Savon ympäristökeskus 2007, Kiuruveden yleispiirteinen tulvavaarakarttoitus)

3.8 Ympäristöhäiriöt

Liikennemelu

Kiuruveden meluselvitys on laadittu v. 2009 (WSP Finland Oy). Selvityksessä käsiteltiin tieliikenteen, rautatieliikenteen, ampumaratojen, louhinta- ja murskausaluiden, moottoriurheiluratojen ja lentokentän aiheuttamaa melua. Keskusta-alueella tehtiin myös melumittauksia.

Pääteiden liikenne aiheuttaa eniten meluhaittaa taajaman keskellä ja laidoilla. Samoin keskeisten kauppakatujen varrella liikennemelu häiritsee asutusta.

Rautatien arvioitu melualue on niin kapea, ettei sillä juuri ole merkitystä asutuksen kannalta, mutta rautatien aiheuttama tärinä savipitoisessa maaperässä voi levitä hyvinkin laajalle alueelle. Radan liikenne ei kuitenkaan tällä hetkellä ole kovin vilkasta.

Tulvavaara

Kiurujärven pohjoisosaan on laadittu yleispiirteinen tulvavaarakartoitus (Pohjois-Savon ympäristökeskus, Ympäristötekniikan insinööritoimisto Jami Aho, 2007). Työssä on määritelty tulvavaara-alueet ja niiden vesisyvydet eri tulvatilanteissa. Kartoituksen korkeustaso on N60.

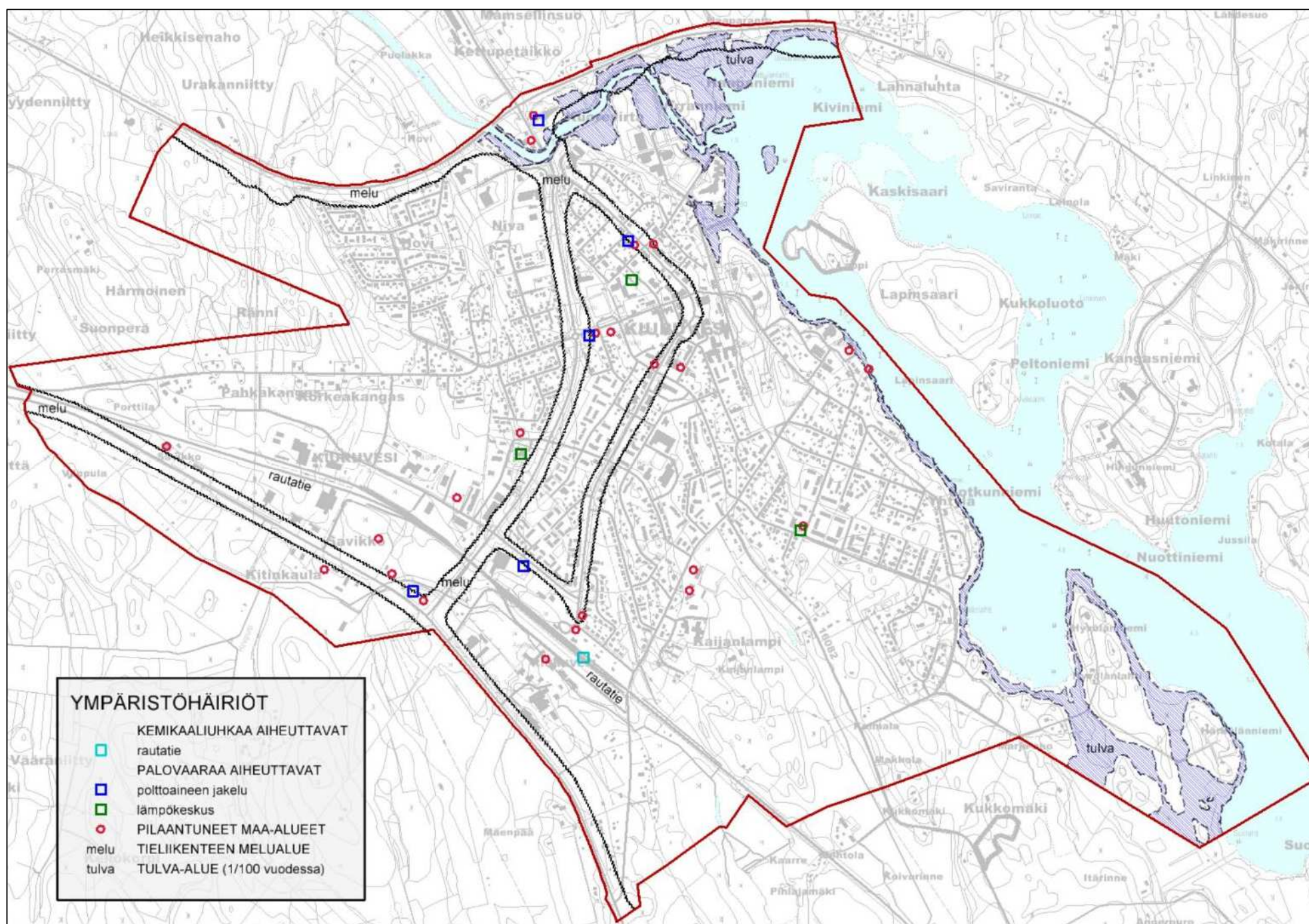
Tulva-alueita on melko kapeasti järven rannassa ja luvammin Lapinsaassa ja Hyvönlänlahdella sekä Rantakylä-Hingunniemen puoleisella rannalla. Tulvavaarakartasta voidaan kuitenkin nähdä, että Koskenjoen alaosaan tulva nousee laajasti maa-alueille. Näillä alueilla sijaitsee useita rakennuksia, muun muassa sairaala, huoltoasema, jätevedenpuhdistamo ja useita yksityisiä rakennuksia.

Pilaantuneet maa-alueet ja muut häiriöt

Pilaantuneita maa-alueita on lähinnä teollisuus- ja varasto-alueilla ja osin huoltoasema-alueilla.

Onnettomuusvaaraa aiheuttavia toimintoja voi olla lähinnä rautatien yhteydessä kemikaalikuljetuksien yhteydessä. Palovaaraa voi aiheutua lämpökeskus- ja polttoaineen jakelualueilla. Sahan teollisuusalueella on Iisalmen Sahat Oy:n 3,5 + 6 MW:n lämpövoimala. Termia Oy:llä on kaukolämmön varalämpökeskuksia Sepäntiellä, Torikadulla ja Erätiellä.

Keskustassa ei ole maisemaa häiritseviä suuria voimajohdolinjoja.

Kuva 41. Ympäristöhäiriöt

4 Selvitykset, suunnitelmat

Yleiskaavan laadinnassa tukeudutaan mm. tietoihin alueen luonnonympäristöstä ja kulttuuriarvoista.

Suunnittelualueetta keskeisimmin koskevia selvityksiä ja inventointeja ovat:

- Pohjois-Savon maakuntakaavaan liittyvät selvitykset
- Maanmittauslaitoksen kiinteistörekisteri, kiinteistötiedot
- Kiuruveden kaupungin numeerinen asemakaavan pohjakartta
- kunnallistekniikan johtotiedot
- Vesihuollon kehittämissuunnitelma 2010
- Hulevesien hallintasuunnitelma 2013
- Kiurujärven pohjoisosan yleispiirteinen tulvavaarakartoitus 2007
- Kulttuuriympäristöt
 - o Taajaman kulttuuriympäristökohteiden inventointi 1989, päivitetty 2002 ja myöhemmin asemakaavan muutosten yhteydessä
 - o Kiuruveden kulttuuriympäristöohjelma 2002
 - o Pohjois-Savon kulttuuriympäristöselvitys, osa 2
 - o Muinaisjäännösinventointi 2002
 - o Nälkään kuolleiden hautausmaan ympäristön arkeologinen prospektointi 2006
- Liikenneturvallisuuksuunnitelma 2017
- Kiuruveden meluselvitys 2009
- Viistoilmakuvat
- Kiuruveden kaupunki. Maaseutu- ja elinkeino-ohjelma 2014-2017
- Kiuruveden kaupunki. Kaupunkistrategian arviointi ja päivitys 2015
- Taajaman alueelle osayleiskaavan yhteydessä (2003-2005) tehdyt selvitykset
 - o rakennuskulttuuri-inventointi
 - o muinaismuistoinventointi
 - o luonto- ja maisemaselvitys

Täydentävät selvitykset:

- Perustietojen ja tausta-aineiston kokoaminen ja päivittäminen (väestötiedot, maanomistajat, rakennuskantatiedot, yritykset, asuminen, palvelut, työpaikat, elinkeinotoiminta, vesistötiedot, liikenneverkko)
- Luonto- ja maisemaselvityksen tarkistaminen ja päivitys (Kiuruveden kirkonkylän osayleiskaavan luontoselvitys. Ympäristökonsultointi Welling Ky, 2017)
- Kulttuuriympäristön inventoinnin päivitys ja modernin rakennusperinnön inventointi (Kiuruveden taajaman kulttuuriympäristö. Taajaman osayleiskaavan tarkistuksen ja päivityksen taustaselvitys. Kiuruveden kaupunki, Mirja Nuutinen, 2017)
- Muinaisjäännösinventoinnin täydentäminen historiallisen ajan jäänteiden osalta (Taajaman osayleiskaava-alueen historiallisen ajan muinaisjäännösten täydennysinventointi 2017, Arkistoinventointi, Mikroliitti Oy, Timo Jussila)

Kaavaselostukseen on sisällytetty keskeiset tiedot yleiskaava-alueen rakennuskulttuuriin, kulttuuriympäristöön, muinaismuistoihin ja luontoarvoihin liittyen.

4.1 Rakennuskulttuuri ja kulttuuriympäristö

Taajaman kulttuuriympäristökohteet on inventoitu vuonna 1989. Kohteita on päivitetty taajaman osayleiskaavan laatimisen yhteydessä v. 2002 (rakennuskulttuuri-inventointi, muinaismuistoinventointi, luonto- ja maisemaselvitys) sekä myöhemmin asemakaavan muutosten yhteydessä.

Kiuruveden kulttuuriympäristöohjelma laadittiin v. 2002 (Hanna Oijala). Ohjelmassa tarkastellaan kohteita kronologisesti niiden taustaa vasten, esitellään eri aikakausille tyypillisiä kulttuuriympäristön piirteitä sekä historian suurten linjojen ja aikakausien ilmenemistä paikallisesti. Ohjelmassa luetellaan taajama-alueen ja kylien inventoidut muinaisjäännökset, luonnonmuistomerkit, perinnemaisemat ja rakennusperintökohteet.

Yleiskaavan 2015 yhteydessä on tehty selvitys Kulttuuriympäristöanalyysi, 2002-2003 (Ympäristötaito Oy). Analyysin kulttuuriympäristöön liittyvät tiedot on saatu Mirja Nuutisen tekemästä raportista ”Kiuruveden taajaman historiallista taustaa, 2002”.

Vuonna 2017 tehtiin Kiuruveden kaupungin toimesta taustaselvitys (Kiuruveden taajaman kulttuuriympäristö. Taajaman osayleiskaavan tarkistuksen ja päivityksen taustaselvitys. Kiuruveden kaupunki, Mirja

Nuutinen 2017), jonka lähtökohtana on ollut päivittää ja täydentää v. 2005 laadittuun taajaman osayleiskaavaan liittyvää selvitystä ”Kiuruveden taajaman historiallista taustaa”. Taustaselvityksessä läpikäydään myös Kiuruveden rakennetun ympäristön historiaa jaoteltuna esihistoriallisen ajan, 1500-luvun, 1600-1700-lukujen, 1800-luvun, 1900-luvun alun, 1940-1950-lukujen, 1960-luvun, 1970-1980-lukujen ja 1990-2000-lukujen ajanjaksoina.

Selvityksessä olevat valtakunnallisesti arvokkaat kohteet perustuvat Museoviraston laatimaan inventointiin valtakunnallisesti merkittävistä rakennetuista kulttuuriympäristöistä (RKY 2009). Maakunnallisesti arvokkaat kohteet on esitetty Pohjois-Savon maakuntakaavassa 2030 ja siihen liittyvässä Pohjois-Savon kulttuuriympäristöselvityksessä (osa 2, Pohjois-Savon liitto 2011). Paikallisesti merkittävät kohteet perustuvat v. 1989 tehtyyn inventointiin ja myöhemmin tehtyihin päivityksiin. Muut inventoidut kohteet ovat v. 1989 inventoituja kohteita, joita ei arvioitu taajaman osayleiskaavassa v. 2005 paikallisesti merkittäviksi kohteiksi tai joiden kulttuurihistorialliset arvot ovat heikentyneet rakennukseen tehtyjen muutosten tai rakennuksen huonon kunnan vuoksi.

Edellä mainituissa inventoinneissa on esitetty seuraavat suunnittelualueella sijaitsevat kulttuurihistoriallisesti arvokkaat kohteet.

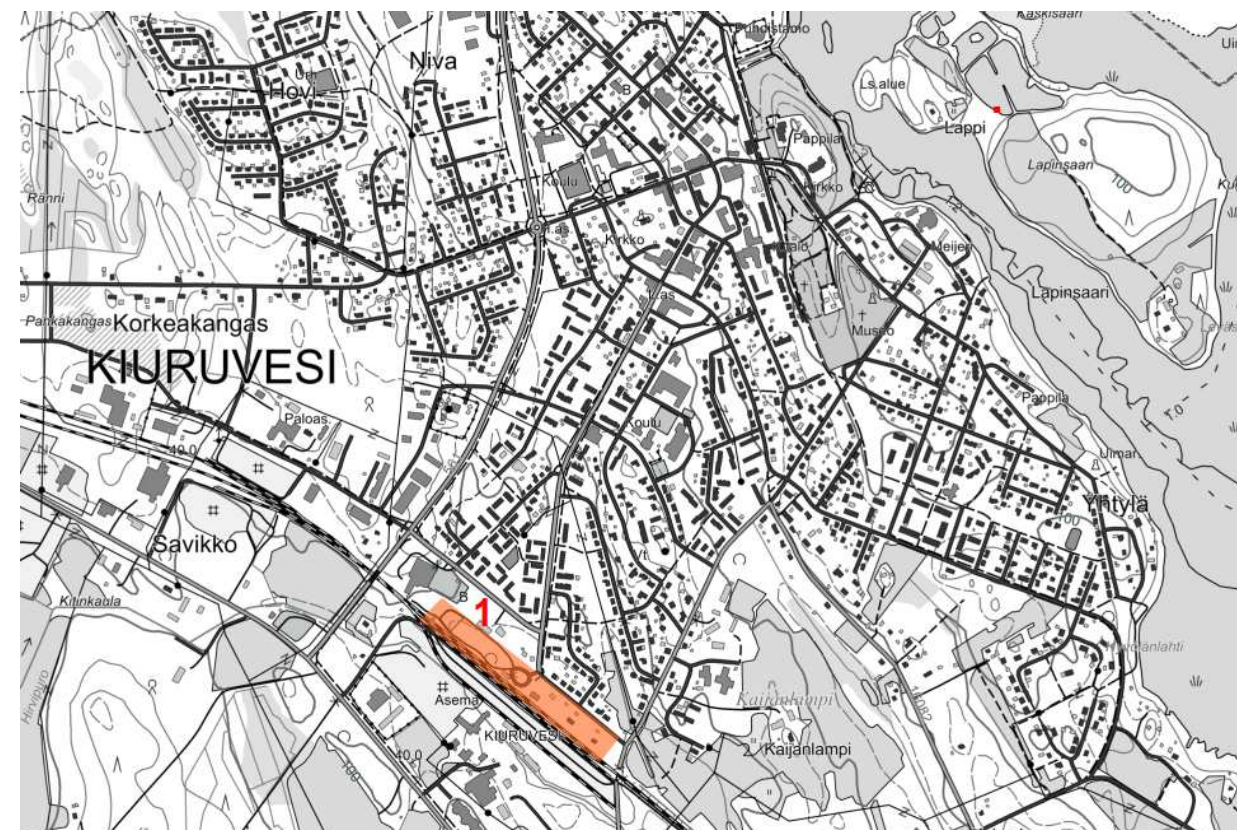
Valokuvat: Kiuruveden kaupungin kuva-arkisto. Ilmakuvat: Kaavaharju (yleiskaavoitus 2017)

Kohteissa käytetyt luokitusmerkinnät:

I = valtakunnallisesti merkittävä, II = maakunnallisesti merkittävä, III = paikallisesti merkittävä
R = rakennushistoriallisesti arvokas, H = historiallisesti arvokas, M = maisemallisesti arvokas

4.1.1 Valtakunnallisesti merkittävät kohteet

Valtakunnallisesti arvokkaat kohteet perustuvat Museoviraston laatimaan inventointiin valtakunnallisesti merkittävistä rakennetuista kulttuuriympäristöistä (RKY 2009).

Kuva 42: Rautatieaseman alue, valtakunnallisesti merkittävä rakennuskulttuurikohte (Kiuruveden taajaman kulttuuriympäristöselvitys 2017)

1. Rautatieasema

Kiuruvetiset ajoivat 1900-luvun alusta lähtien aktiivisesti poikittaisradan rakentamista Savon radalta Pohjanmaan radalle. Rakennustyöt käynnistettiin v. 1917. Iisalmen ja Kiuruveden välinen rataosuus avattiin väliaikaiselle liikenteelle v. 1923, ja Ylivieskaan saakka rata saatiin käyttöön v. 1926.

Asema rakennettiin kirkonkylän eteläpuolelle Kallion maalta lohkaistulle tontille. Asemarakennus oli V-luokan asematalo ja se valmistui vuonna 1923. Rakennukseen tuli neljä virkahuonetta, odotussali ja kuusi asuinhuonetta, joissa virkailijat asuivat. Aseman läheisyyteen rakennettiin kaksi asuinrakennusta (1923-24). Kolmen perheen asuintalossa asuivat junanlähettäjä ja asemamiehet. Rakennusmestarin asuintalossa oli yksi huoneisto. Lisäksi pihassa olivat navetat, puuliiterit ja aitat. Aseman vieressä on kaunis kaivokatos ja lähitöllä vesitorni (1924) ja tavaramakasiini. Alueelta on purettu useita rakennuksia. Rakennukset edustavat 1920-luvun klassismia. Tyypipiirustuksia suunnittelivat Carl Ungern, Gunnar Aspelin ja Ivar Pladhan.

Asema ohjasi kirkonkylän rakentamista ja vaikutti elinkeinoelämään. Asemalle rakennettiin 1920-luvulla Asematie, jonka varteen syntyi asutusta ja liiketoimintaa, mm. kahvila Otava, Tapiolan matkustajakoti, leipomo ja ravintola sekä keskustan kauppojen tavaramakasiineja.

Kulttuurihistorialliset arvot:

Rakennushistoriallinen: Rakennukset edustavat 1920-luvun klassismia. Yhtenäinen, hyvin säilynyt kokonaisuus.

Historiallinen: Rautatie ja asema vaikuttaneet kunnan kehitykseen merkittävästi liikenneyhteyksien, elinkeinoelämän ja taajaman rakentumisen kannalta.

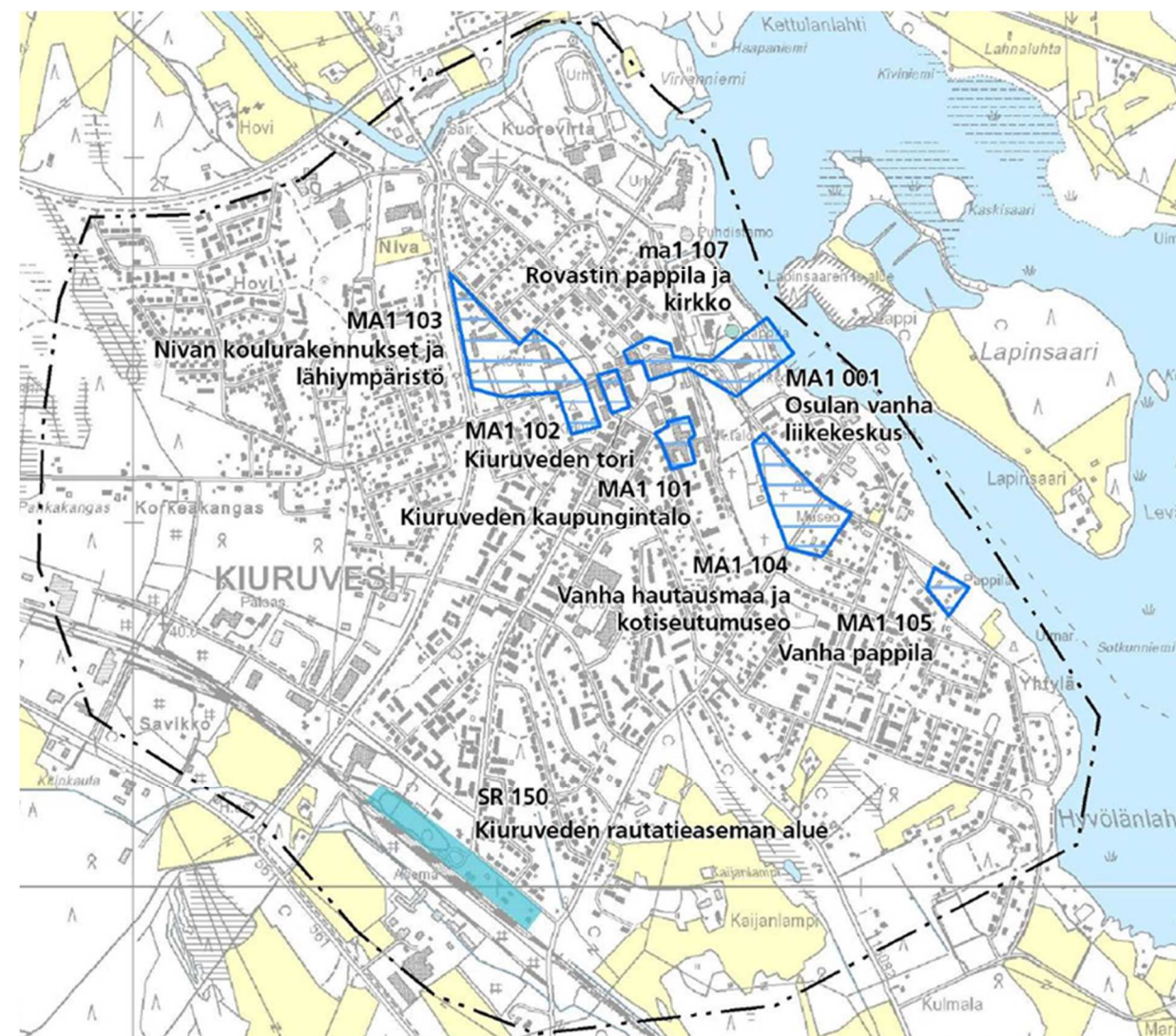
Maisemallinen: Merkittävä miljöö, joka luo taajaman eteläosaan oman leimansa.

Merkittävyys: I, R, H, M

Suojelu: Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY 2009) kohde. Maakuntakaavassa rakennussuojelualue tai -kohde (SR). Taajaman osayleiskaavassa (2005) valtakunnallisesti merkittävä rakennuskohde. Asemakaavassa asemarakennus ja asuinrakennukset: suojeltava rakennus (sr-7), makasiini, vesitorni ja ulkorakennukset: suojeltava rakennus (sr-8). Asemakaavassa alue, jolla ympäristö säilytetään (/s-3).

4.1.2 Maakunnallisesti arvokkaat kohteet

Maakunnallisesti arvokkaat kohteet on esitetty Pohjois-Savon maakuntakaavassa 2030 ja siihen liittyvässä Pohjois-Savon kulttuuriympäristöselvityksessä (osa 2, Pohjois-Savon liitto 2011).

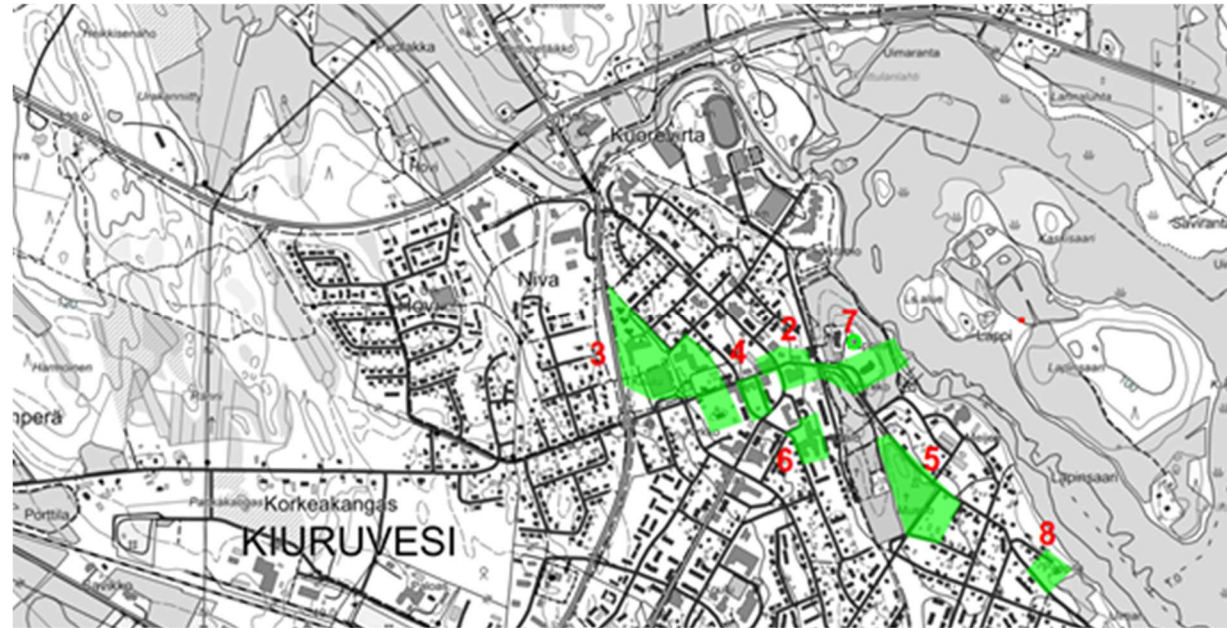
Kuva 43: Kiuruveden keskustan kulttuuriympäristö, maakunnallisesti arvokkaat alueet ja kohteet. (Ote Pohjois-Savon kulttuuriympäristöselvitys, osa 2. Pohjois-Savon maakuntakaava 2030)

2. Osulan vanha liikekeskus

Osulan risteysaluetta rajaavat Nivankatu (entinen Pyhännänkatu), Kirkkokatu ja Niemistenkatu ovat nähtävissä jo 1882 alueesta laaditussa kartassa. Asematie rakennettiin v. 1923 rautatien vaikutuksesta ja se liitettiin Osulan risteykseen vasta 1950-luvulla, kun se aiemmin kulki torin kautta.

Kiuruveden kirkonkylä alkoi muodostua 1800-luvun jälkipuoliskolla, kun asutus tiivistyi ja kauppiaa rakennettiin Pyhännänkadun ja Niemistenkadun risteykseen maakaupan vapautuessa. Aluetta kutsuttiin Sormusen mäen risteykseksi, myöhemmin Osulan risteykseksi ja Elon mäeksi.

Kirkonkylän ensimmäiset kaupat olivat risteysalueella: Kärkströmin kauppahuone, Kauppamäki (1860-luvulla, myöhemmin Osula), Riihimäen talo (1800-luvulta lähtien kauppapuotina, myöhemmin Elo) ja iisalmelaisen kauppamiehen John Puustisen sivuliike ja ostomeijeri (paikalla 1900-luvun alussa K. J. Hut-tusen kauppa). Asematien pohjoispään kohdalla oli kättilö Maria Mörkin talo ja sen vieressä Ambro Kärk-käisen kauppakartano. Risteyksen pohjoispuolella oli A. E. Niskasen kauppa ja palokalustovaja. Risteyk-sessä oli myös ”laahkoja”.

Kuva 44: Maakunnallisesti merkittävät rakennuskulttuuriobjektit Kiuruveden taajamassa. (Kiuruveden taajaman kulttuuriympäristöselvitys 2017)

2. Osulan vanha liikekeskus: Vanha Säästöpankki, Osula, Pankkila, Evankelis-luterilainen kirkko
3. Nivan koulurakennukset ja lähiympäristö: Puistola, Ortodoksinen kirkko, Nivan koulu ja opettajien asunnot
4. Tori
5. Hautausmaa ja kotiseutumuseo: Vanha hautausmaa, Kellotapuli, Kotiseutumuseo
6. Kaupungintalo
7. Rovastin pappila
8. Vanha pappila.

Ensimmäiset pankit rakennettiin myös risteysalueelle. Säästöpankki rakennettiin v. 1916 ja sitä laajennettiin v. 1923 Kiuruveden yhteiskoulun tiloilla. Pohjoismaiden Yhdyspankki siirtyi v. 1916 viereiseen Niskasen kaupan kiinteistöön.

Risteysaluetta rajasivat pitkään puurakennukset, mutta alueelle rakennettiin vähitellen myös kivirakennuksia. Vuonna v. 1938 rakennettu Kiuruveden työväen osuuskauppa, Osula, edusti osuuskauppafunkista. PYP:lle rakennettiin uusi, arkkitehti Jaakko Tähtisen suunnittelema pankkitalo v. 1952. Samoihin aikoihin tehtiin myös kivirakenteiset Elon liikerakennus ja apteekki. 1960-luvulla risteyksen keskellä oli puurakenteinen kioski. Elo ja Apteekki purettiin v. 1994, ja Elon paikalle rakennettiin seuraavana vuonna Osuuskauppa PeeÄssän liikerakennus.

Osulan risteysalue noudattelee Viipurin asemakaava-arkkitehti Otto I. Meurmanin laatimaa Kiuruveden taajaväikesen yhdyskunnan asemakaavaa vuodelta 1926.

Nivankadun ja Asematien parantamishankkeen yhteydessä vuosina 1999-2000 jäsenneltiin liikenneväyliä, tehtiin istutuksia sekä uusittiin pintamateriaaleja ja valaistusta. Risteysalueelta avautuu näkymä puiden reunustamaa Kirkkokatua pitkin kirkonmäelle.

Kulttuurihistorialliset arvot:

Rakennushistoriallinen: Rakennukset edustavat eri aikakausien liikerakentamista 1910-20- ja 1930-luvulta 1950-luvulle. Liikekeskus ja risteysalue säilyttänyt muotonsa 1800-luvulta ja kehittynyt Otto I. Meurmanin laatiman taajaväkisen yhdyskunnan asemakaavan (1926) pohjalta.

Historiallinen: Vanha kirkonkylän kaupallinen keskus, johon liittyy runsaasti taajaman historiaa.

Maisemallinen: Hahmottuu taajaman keskeiseksi ytimeksi, jonka rakennuksista Vanhalla Säästöpankilla ja Osulalla taajamakuvan kannalta vahvaa symboliarvoa. Kirkkokatu yhdistää Osulan risteysalueen kirkon ympäristöön.

Merkittävyys: II, R, H, M

Suojelu: Maakuntakaavassa MA1, kulttuuriympäristön kannalta maakunnallisesti tärkeä alue tai kohde.

Taajaman osayleiskaavassa (2005) maakunnallisesti merkittävä alue, joka on säilytettävä. Asemakaavassa kaupunkikuvallisesti tärkeä alue, jolla ympäristön ominaispiirteet säilytetään (sk-2).

Vanha säästöpankki

Kiuruveden pitäjän Säästöpankki perustettiin v. 1876. Se kuului aluksi kunnallishallinnon piiriin, mutta irtaantui 1900-luvun alussa itsenäiseksi pankiksi. Säästöpankki sai v. 1916 oman pankkirakennuksen, jonka suunnitteli rakennusmestari Pekka Lind. Rakennuksen runko tehtiin pystyhirsistä ja sen jugendtyyliset julkisivut rapattiin.

Rakennusta laajennettiin vuonna 1923 arkkitehti Toivo Salervon suunnittelemissa Kiuruveden yhteiskoulun tiloilla. Laajennusosa rakennettiin tiilirunkoisena ja rapattiin. Yhteiskoulu muutti rakennuksesta v. 1951, mutta muu koulutoiminta rakennuksessa jatkui vuoteen 1986 saakka. Säästöpankki muutti rakennuksesta uusiin toimitiloihin torin varteen v. 1962. Rakennuksessa ovat toimineet myös nahkurin verstaas, Elon ruokakauppa, baari, Kameraseura ja leipomo.

Kunta osti rakennuksen Ylä-Savon Säästöpankilta v. 1989, minkä jälkeen rakennusta käyttivät järjestöt, kansalaisopisto ja nuorisotoimi. Rakennuksen julkisivuja ja sisätiloja kunnostettiin 1990-luvun alussa. Rakennus siirtyi yksityisomistukseen v. 2017.

Kulttuurihistorialliset arvot:

Rakennushistoriallinen: Jugendin tyyliin edustava, rakennusmestari Pekka Lindin tuotantoon liittyvä rakennus, jossa harvinainen pystyhirsirunko.

Historiallinen: Kiuruveden ensimmäinen pankkirakennus, joka liittyy myös koululaitoksen historiaan.

Maisemallinen: Taajamakuvallisesti merkittävä ja keskeinen, symboliarvoa omaava rakennus.

Merkittävyys: II, R, H, M

Suojelu: Maakuntakaavassa MA1, kulttuuriympäristön kannalta maakunnallisesti tärkeä alue tai kohde.

Taajaman osayleiskaavassa (2005) maakunnallisesti merkittävä rakennuskohde.

Asemakaavassa suojeltava rakennus (sr-6). Kaupunkikuvallisesti tärkeä alue (sk-2), jolla ympäristön ominaispiirteet säilytetään.

Osula

Kiuruveden työväenyhdistys perustettiin v. 1905. Yhdistys hankki talon tontin kauppias Alfred Ruotsalaiselta v.1907. Kun työväestön piirissä oltiin tyytymättömiä maakauppiaisiin, perustettiin samana vuonna Kiuruveden työväen osuuskauppa. Myymälähuoneisto toimi aluksi työväentalolla. Uusi työväentalo rakennettiin v. 1912 ja vanha rakennus jäi kaupan käyttöön. Osuuskaupan toiminta vakiintui 1910-20-luvuilla.

Uusi toimitalo rakennettiin vanhan kaupan paikalle v. 1938. Rakennuksen suunnitteli KK:n rakennusosastossa N. Pulkka. Rakennus edusti funktionalismia, joka 1930-luvun lamavuosien jälkeen ilmensi uutta tulevaisuudenuskkoa. Rapattujen julkisivujen ja nauhaikkunoiden lisäksi julkisivuja jäsentää musta laatoitus katukerroksessa. Rakennuksen julkisivu kaartuu Nivankatua myötäillen. Eteläpäädyssä ollut parveke on myöhemmin purettu.

Liikkeessä oli kaksi kerrosta, joista ensimmäisessä olivat elintarvike-, sekatavara-, maatalous-, kangas- ja jalkinekaupat ja toisessa kerroksessa kahvila, toimisto sekä johtajan asunto. 1960-luvulla liitettiin tyhjilleen jäänyt työväentalo myymälään. Vuonna 1963 väliaikainen kauppa purettiin ja sen tilalle rakennettiin KK:n arkkitehtitoimiston PaaVo Lehtosen piirtämä matala laajennusosa. Rakennuksen sisätiloihin on tehty monia muutoksia.

Kulttuurihistorialliset arvot:

Rakennushistoriallinen: Edustaa 1930-luvun funktionalismia.

Historiallinen: Liittyy työväenliikkeen vaiheisiin ja kauppatoiminnan kehitykseen taajamassa.

Maisemallinen: Merkittävä ja keskeinen taajaman rakennus, jolla symboliarvoa. Liittyy Osulan liikekeskukseen.

Merkittävyys: II, R, H, M

Suojelu: Maakuntakaavassa MA1, kulttuuriympäristön kannalta maakunnallisesti tärkeä alue tai kohde.

Taajaman osayleiskaavassa (2005) maakunnallisesti merkittävä rakennuskohde.

Asemakaavassa suojeltava rakennus (sr-6). Kaupunkikuvallisesti tärkeä alue, jolla ympäristön ominaispiirteet säilytetään (sk-2).

Pankkila

Pohjoismaiden Yhdyspankki syntyi kauppiaiden ja yrittäjien piirissä vastapainoksi Säästöpankille, Osuuskassalle ja Säästökassalle. Pankki osti vuonna 1916 A. E. Niskaselta v. 1905 rakennetun kauppa- ja asuin-kartanon, missä pankki toimi 1950-luvulle asti. Arkkitehti Jaakko Tähtinen suunnitteli entisen paikalle uuden pankkirakennuksen, joka valmistui v. 1952.

Rakennukseen tuli pankkitilojen lisäksi erillinen myymälä sekä huoneita toiseen kerrokseen. Vuonna 1965 Pohjoismaiden Yhdyspankki muutti toiseen kiinteistöön torin reunalle. Hahmoltaan samanlaisia Tähtisen suunnittelema, saman aikakauden SYP:n 42 pankkirakennuksia löytyy monilta paikkakunnilta.

Kulttuurihistorialliset arvot:

Rakennushistoriallinen: Edustaa tyypillistä arkkitehti Jaakko Tähtisen 1950-luvun pankkisuunnittelua.

Maisemallinen: Liittyy taajamakuullisesti merkittävään Osulan liikekeskukseen, seurailee piirteitään Vanhan Säästöpankin muotoja.

Merkittävyys: II, R, M

Suojelu: Maakuntakaavassa MA1, kulttuuriympäristön kannalta maakunnallisesti tärkeä alue tai kohde.

Taajaman osayleiskaavassa (2005) paikallisesti merkittävä rakennuskohde.

Asemakaavassa suojeltava rakennus (sr-6). Kaupunkikuullisesti tärkeä alue, jolla ympäristön ominaispiirteet säilytetään (sk-2).

Evangelisluterilainen kirkko

Kiuruveden ensimmäinen kirkko rakennettiin v. 1786 ja toinen v. 1852. Molemmat kirkot olivat puisia ristikirkkoja ja sijaitsivat vanhalla hautausmaalla. Toinen kirkko paloi v. 1937. Kirkko toimi aluksi väliaikaisesti seuratuvalle, jota laajennettiin kirkkosalilla. Rakennustoimikunta ryhtyi välittömästi miettimään uuden kirkon rakentamista. Paikaksi valittiin rovastin pappilan vieressä olleen Sormusen talon paikka.

Kiuruvedeltä kotoisin olevan arkkitehti Saara Kivikanervo laati ensimmäisiä luonnoksia uudeksi kirkoksi, mutta seurakunta päätyi modernien luonnosten sijaan perinteisempään, arkkitehti Bertel Liljeqvistin suunnittelemaan kirkkoon. Kirkko on tyypiltään päätyornillinen pitkäkirkko. Kirkkosalissa on leveä holvattu keskilaiva, jota kannattavat betonipylväät. Sivulaivoissa on tasakatot maalauksineen. Kirkon tunnusmerkkejä ovat korkea harjakatto, korkea tornin huippu ja vaaleiksi rapatut ulkoseinät. Pääovea korostaa graniittinen portaali, jonka yläpuolella on kuvanveistäjä Johannes Haapasalon korkokuva. Kirkko valmistui talvisodan päätyttyä v. 1940. Kirkko kunnostettiin sisä- ja ulkopuolelta v. 1989.

Kulttuurihistorialliset arvot:

Rakennushistoriallinen: Edustaa perinteistä pitkäkirkkotyyppiä ja arkkitehti Bertel Liljeqvistin tuotantoa.

Historiallinen: Liittyy seurakunnan historiaan ja sen rakentaminen vaikeaan sota-aikaan.

Maisemallinen: Taajaman järvenrantamaisemaa hallitseva, maamerkkimäinen rakennus, ympäröivine puustoineen maisemallisesti näkyvä, kaunis ja arvokas kokonaisuus.

Merkittävyys: II, R, H, M

Suojelu: Maakuntakaavassa MA1, kulttuuriympäristön kannalta maakunnallisesti tärkeä alue tai kohde.

Taajaman osayleiskaavassa (2005) valtakunnallisesti merkittävä rakennuskohde.

Asemakaavassa alue, jolla ympäristö säilytetään (s).

3. Nivan koulurakennukset ja lähiympäristö

Keskustassa sijaitsevat ortodoksinen kirkko, Puistola ja Nivan koulu opettajien asuinrakennuksineen muodostavat laajahkon puistomaisen julkisten rakennusten alueen.

Puistola

Puistolan rakennutti kauppa-apulainen Joel Huttunen noin v. 1910 Jylängistä tuodusta kehikosta. Huttunen myi rakennuksen Kiuruveden kunnanlääkärille Aaro Väänäselle v. 1914. Väänänen teetti Puistolaan v. 1923 E. Halosen suunnitteleman laajennuksen, johon sijoitettiin vastaanottotilat. Ohjesäännön mukaan kunnanlääkärin tuli pitää kotonaan vastaanottoa. Samalla rakennusta korotettiin toisella kerroksella. Väänänen toimi kunnanlääkärinä vuoteen 1951.

Puistola siirtyi kunnalle v. 1963. Rakennus muutettiin asunnoiksi ja vuonna 1973 päiväkodiksi.

Nykyiseen asuunsa Puistola peruskorjattiin v. 1985, mutta nyt rakennus on käyttämättömänä. Pihassa on hirsirunkoinen piharakennus ja vanhaa puustoa.

Kulttuurihistorialliset arvot:

Rakennushistoriallinen: Edustaa 1920-luvun alun puuarkkitehtuuria, julkisivujen tyylipiirteet säilyneet.

Historiallinen: Merkittävä ja tunnettu talo, kunnanlääkärin asuin- ja vastaanottorakennus.

Maisemallinen: Rajautuu keskustan pääkadun varteen, muodostaa ortodoksinen kirkon ja Nivan koulukeskuksen kanssa maisemallisesti arvokkaan, puistomaisen miljöö.

Merkittävyys: I, R, H, M

Suojelu: Maakuntakaavassa MA1, kulttuuriympäristön kannalta maakunnallisesti tärkeä alue tai kohde.

Taajaman osayleiskaavassa (2005) paikallisesti merkittävä rakennuskohde.

Asemakaavassa Puistola ja ulkorakennus suojeltavia rakennuksia (sr-6). Kaupunkikuvallisesti tärkeä alue, jolla ympäristön ominaispiirteet säilytetään (sk-2).

Ortodoksinen kirkko

Kiuruveden ortodoksinen seurakunta perustettiin sotien jälkeen v. 1949. Seurakunta osti v. 1951 Siina Tarmolta entisen apteekkirakennuksen, johon Yleisten rakennusten ylihallituksen arkkitehti Selim Savonius laati muutossuunnitelmat kirkoksi. Pyhän Nikolaoksen muistolle pyhitetty kirkko vihittiin käyttöön v. 1957.

Rakennuksen teetähti apteekkari Berndt Emil Forsblom, joka aloitti apteekkitoiminnan Kiuruvedellä v. 1915. Ensimmäinen puinen apteekkirakennus tuhoutui tulipalossa jo muutaman vuoden kuluttua. Uusi apteekkirakennus tehtiin tiilirunkoisena 1910-20-lukujen vaihteessa. Rakennuksen väliseinät tehtiin pystyhirstä. Forsblom kuoli v. 1935 ja hänen jälkeensä apteekkariksi tuli P. J. Tarmo.

Muutostöissä kirkoksi poistettiin osa apteekkirakennuksen yläkerran huoneista sekä portaikko parvekkeineen. Julkisivut rapattiin, rakennettiin torni ja tehtiin tilat keskuslämmitystä varten. Pystyhirsiseinät poistettiin vuonna 1960. Sisältä kirkkosali on basilikan muotoinen, kolmilaivainen. Alttarin erottaa ikonostaasi, joka on peräisin Korpiselän kirkosta. Rakennuksessa olleesta kirkkoherran asunnosta tehtiin myöhemmin seurakunnan toimitiloja. Kirkon erikoisuutena ovat seinää koristavat freskomaalaukset, joiden maalaaminen aloitettiin v. 1982. Kirkon edessä on Kiuruveden karjalaisten vuonna 1959 pystyttämä muistomerkki Karjalaan jääneiden muistolle.

Kulttuurihistorialliset arvot:

Rakennushistoriallinen: Edustaa Kiuruvedellä harvinaista 1920-luvun kivirakenteista liike- ja asuinrakennusta. Näkyvissä eri aikakausien ja käyttötarkoitusten piirteitä.

Historiallinen: Kiuruveden ensimmäinen apteekkirakennus, joka liittyy myös ortodoksinen kirkon vaiheisiin.

Maisemallinen: Kirkko ympäristöineen liittyy Puistolan ja Nivan koulurakennusten kanssa maisemallisesti merkittävään puistomaiseen julkisten rakennusten alueeseen.

Merkittävyys: II, R, H, M

Suojelu: Maakuntakaavassa MA1, kulttuuriympäristön kannalta maakunnallisesti tärkeä alue tai kohde.

Taajaman osayleiskaavassa maakunnallisesti merkittävä rakennuskohde.

Asemakaavassa suojeltava rakennus (sr-5). Kaupunkikuvallisesti tärkeä alue, jolla ympäristön ominaispiirteet säilytetään (sk-2).

Nivan koulu ja opettajien asuintalot

Kiuruvedelle perustettiin kansakoulu v. 1877. Koulua varten hankittiin tontti nykyisen kaupungintalon paikalta. Koulurakennus koottiin v. 1885 Kettulan ja Pietilän asuinrakennuksista, jotka liitettiin toisiinsa kulmittain. Samalle paikalle rakennettiin v. 1918 uusi koulu, missä kansakoulu toimi vuoteen 1958.

Uusi kansakoulu rakennettiin v. 1958 uuteen paikkaan arkkitehti Aarne Timosen suunnitelmien mukaan. Koulun viereen rakennettiin kolme pienkerrostaloa opettajien asunnoiksi. Koulurakennuksessa ei enää noudatettu klassismin jäykkää symmetriaa, vaan pohjakaava oli vapaampi. Sisätilat suunniteltiin valoisiksi. Julkisivuja elävöittivät vaihtelevat värit, rapatut pinnat ja muut pintakäsittelyt.

Rakennukseen tehtiin arkkitehtitoimisto Nylundin suunnittelema peruskorjaus v. 2002. Samalla rakennuksen pohjoispuolelle tehtiin laajennus. Asuintalojen tiilikatteet uusittiin ja julkisivut maalattiin v. 2009. 1950-luvun paljaaseen ja avoimeen asuintalojen ympäristöön on kasvanut vuosikymmenien kuluessa vehmas koivu- ja hopeapajupuistikko.

Kulttuurihistorialliset arvot:

Rakennushistoriallinen: Rakennukset edustavat arkkitehti Aarne Timosen tuotantoa, jonka merkitys taajamakuussa huomattava. Yhtenäinen kokonaisuus, missä rakennusten tyylipiirteet säilyneet hyvin.

Historiallinen: Liittyy koululaitoksen historiaan.

Maisemallinen: Rakennukset puustoineen muodostavat yhdessä yläkoulun kanssa maisemallisesti näkyvän koulurakennusten kokonaisuuden, joka liittyy Puistolan ja Ortodoksinen kirkon puistomaiseen julkisten rakennusten alueeseen.

Merkittävyys: II, R, H, M

Suojelu: Maakuntakaavassa MA1, kulttuuriympäristön kannalta maakunnallisesti tärkeä alue tai kohde.

Taajaman osayleiskaavassa (2005) paikallisesti merkittävä rakennuskohde.

Asemakaavassa alue, jolla ympäristö säilytetään (s).

4. Tori

Otto I. Meurman suunnitteli torin Kiuruveden taajaväkisen yhdyskunnan asemakaavaan vuonna 1926. Varsinaisesti tori alkoi muodostua 1930-luvulla. Ensimmäisinä alueelle ilmestyivät ”laahkat” eli myyntikojut. Arkkitehti Saara Kivikanervon suunnittelema Lottakahvila rakennettiin torialueen eteläpäähän v. 1938, ja se toimi linja- autoasemana vuoteen 1969 saakka. Torista muodostui kirkonkylän keskuspaikka.

Torin ympäristö sai nykyisen hahmonsaa 1950-60-luvuilla. Kiuruveden Osuuskassan kolmikerroksinen pankki- ja asuinrakennus rakennettiin torin kulmalle v. 1951 ja torin pohjoispäähän KOP:n pankkirakennus v. 1955. Torin itäreunalla sijainnut Ambro Kärkkäisen kauppakartano monine puurakennuksineen alkoi muuttua, kun torin itäreunalle rakennettiin vuonna 1962 asuinrakennuksen paikalle kolmikerroksinen asuin- ja liikerakennus Säästötalo ja vuonna 1967 makasiinin paikalle yksikerroksinen Ambro Kärkkäisen tavaratalo. Torin eteläkulmalle rakennettiin vielä 1960-luvulla terveystalo kaksikerroksisen puisen kunnantalon paikalle. Torille tehtiin myös kiinteitä myyntikojuja ja kioskeja.

Kiuruveden kunta järjesti vuonna 1989 arkkitehtikilpailun torialueen kehittämiseksi. Kilpailun voittaneen arkkitehti Jari Saarnion työn pohjalta tori kunnostettiin ja torin pohjoispäähän rakennettiin kioskeille ja pienille liikkeille tarkoitettu toritalo. Entinen linja-autoasema purettiin. Torin eteläpäähän rakennettiin arkkitehti Hanna Oijalan suunnittelema esiintymislava ja katos v. 2004.

Kulttuurihistorialliset arvot:

Rakennushistoriallinen: Alueen rakennusten historiallinen kerroksisuus ulottuu 1950-luvulta 1990-luvulle.

Historiallinen: 1930-luvulla syntynyt, edelleen aktiivisessa käytössä oleva tori.

Maisemallinen: Säilynyt taajamakuva merkittävänä, keskeisenä julkisena tilana.

Merkittävyys: II, R, H, M

Suojelu: Maakuntakaavassa MA1, kulttuuriympäristön kannalta maakunnallisesti tärkeä alue tai kohde.

Taajaman osayleiskaavassa (2005) maakunnallisesti merkittävä alue, joka on säilytettävä.

Asemakaavassa kaupunkikuvallisesti tärkeä alue, jolla ympäristön ominaispiirteet säilytetään (sk-2).

5. Hautausmaa ja kotiseutumuseo

Vanha hautausmaa

Hautausmaa perustettiin vuonna 1762 nykyisen hautausmaan pohjoisosaan. Kiuruveden ensimmäinen kirkko ja tapuli rakennettiin v. 1768 kirkkotarhan sisäpuolelle. Kirkkotarhaa ympäröi hirsiaita ja siinä oli kaksi paanukattoista porttirakennusta. Toinen kirkko rakennettiin v. 1852. Kirkot olivat ajalleen tyypillisiä puisia ristikirkkoja. 1800-luvun alkupuolella ongelmana oli, että kirkon ympärillä ei ollut tarpeeksi maata, johon vainajat olisi voitu haudata. 1830-luvulla perustettiin uusi hautausmaa kappalaisen pappilan taakse Mäntyniemeen, mutta se osoittautui huonoksi ja kivikkoiseksi. Kirkon ympärille ajettiin runsaasti lisämaata, mutta haudoista tahtoi kuitenkin tulla liian matalia. Hautausmaakysymys helpottui jonkin verran, kun hautausmaata laajennettiin v. 1909. Myös Koskenjoelle perustettiin v. 1919 uusi Tuonelanharjun hautausmaa.

Toinen kirkko tuhoutui tulipalossa v. 1937. Uusi kirkko rakennettiin uuteen paikkaan Kiurujärven rannalle. Hautausmaalle jäivät vanhan kirkon kivijalka ja tapuli, joka on vuodelta 1765 ja korjattiin nykyiseen asuunsa v. 1898.

Vuonna 1939 alkanut sota mullisti elämänmenoa koko Suomessa. Talvi- ja jatkosodassa kaatuneet kiuruvetiset sankarivainajat haudattiin yhteiseen sankarihautaan, joka perustettiin palaneen kirkon kivijalan sisäpuolelle. Sankarihaudan hautakivet, muistomerkit ja alueen suunnitteli arkkitehtitoimisto Harmia & Baeckman v. 1946. Hautausmaalla oli aikoinaan leikkuuhuone (ruumishuone), mutta myös tapulia käytettiin ruumishuoneena vuoteen 1975.

Kulttuurihistorialliset arvot:

Historiallinen: Liittyy seurakunnan historiaan ja ensimmäisten kirkkojen rakentamisvaiheisiin, vanhoja hautakiviä ja ristejä 1800-luvun alkuvuosikymmeniltä saakka. Edustaa Kiuruveden taajaman vanhinta säilynyttä miljööä.

Maisemallinen: Kiuruveden vanhin julkinen kaupunkipuisto, joka on vanhoine puustoineen merkittävä osa taajamakuva. Liittyy luontevasti viereisen kotiseutumuseon alueeseen. Kirkkokatu, vanha kirkkotie, kulkee hautausmaan kiviainan vieritse vanhojen puiden katveessa.

Merkittävyys: II, H, M

Suojelu: Maakuntakaavassa MA1, kulttuuriympäristön kannalta maakunnallisesti tärkeä alue tai kohde.

Taajaman osayleiskaavassa (2005) maakunnallisesti merkittävä alue, joka on säilytettävä. Asemakaavassa EH/s-1, hautausmaa-alue, jonka kulttuurihistorialliset ominaispiirteet tulee säilyttää.

Vanha tapuli

Tapuli on rakennettu ensimmäisen kirkon aikana. Rakennuskatselmuskirjassa (1769) se mainitaan ”täysikokoiseksi, kaunisluotoiseksi ja aika hyvin tehdyksi”. Tapuli on kolminivellinen ns. pohjalainen renessanssikellotapuli. Se rakennettiin Iisalmen emäseurakunnassa vaikuttaneen kuuluisan kirkonrakentaja Anders Brovallin johdolla.

Rakennus sai nykyisen hahmonsaa vuonna 1896 Ferdinand Pietikäisen johdolla tehdyissä korjaustöissä: tapuli vuorattiin, katto uusittiin ja kellojen aluspalkitus vahvistettiin. Korjauspiirustukset laati Abr. Kärkkäinen.

Tapuli jäi pois käytöstä, kun uusi kirkko valmistui v. 1941. Se palveli vielä ruumishuoneena vuoteen 1975. Tapuli kunnostettiin ulkopuolelta 1990-luvun lopulla ja siihen hankittiin uusi kello.

Kulttuurihistorialliset arvot:

Rakennushistoriallinen: Edustaa pohjalaismallista kolminivelistä renessanssitapulityyppiä ja on kuuluisan kirkonrakentaja Anders Brovllin rakentama. Runko-osat ovat 1760-luvulta ja rakennus edustaa Kiuruveden vanhinta rakennuskantaa.

Historiallinen: Liittyy seurakunnan historiaan ja on jäänne Kiuruveden hävinneistä vanhoista kirkoista.

Maisemallinen: Tapuli ja ympäröivä vanha hautausmaa taajamassa maisemallisesti merkittävää, vanhinta miljöötä.

Merkittävyys: II, R, H, M

Suojelu: Maakuntakaavassa MA1, kulttuuriympäristön kannalta maakunnallisesti tärkeä alue tai kohde.

Taajaman osayleiskaavassa (2005) maakunnallisesti merkittävä rakennuskohde.

Asemakaavassa srk-1, kirkkolain 14 luvun 5 §:n nojalla suojeltu rakennus (srk-1).

Kotiseutumuseo

Kiuruveden maamiesseura viritti museoaatetta Kiuruvedellä vuonna 1935. Sodan vuoksi museohanke siirtyi aina vuoteen 1944, jolloin ostettiin K. P. Lappalaisen omistama Sulkavan Tuikan savupirtti. Kotiseutumuseoyhdistys perustettiin v. 1947, ja yhdistys ryhtyi hoitamaan museohanketta. Savupirtti siirrettiin Männistönmäelle, jota ruvettiin kutsumaan Museomäeksi. Paavo Ruotsalainen, Museo-Paavo, antoi omat esinekerkonnensa museolle. 1950-luvulla Museomäelle siirrettiin lisää rakennuksia.

Savupirtti esineineen paloi v. 1973. Samana vuonna museo siirtyi kunnalle ja sen tulevaisuutta ryhdyttiin pohtimaan. Esinemuseo päätettiin perustaa vanhaan lainajyvämakasiiniin. Lainajyvästö oli rakennettu v. 1860 ja se toimi kunnan valvonnassa. Lainajyvästästä saatiin katovuosina lainaviljaa, jotta selvittiin seuraavaan satoon. Lainajyvästö lakkautettiin v. 1955. Makasiinirakennuksesta tehtiin siunauskappeli v. 1957 arkkitehti Arne Timosen suunnitelmien mukaan. Siunauskappeli muutettiin esinemuseoksi v. 1977. Lähistölle perustettiin museon pihapiiri, johon siirrettiin 1970- ja 1980-luvuilla Museomäeltä puretut aitat ja tuulimylly sekä Luupuvedeltä Hyvärilän vanha päärakennus vuodelta 1915, navetta Koivujärveltä, navettalato Sulkavanjärveltä sekä sauna.

Kulttuurihistorialliset arvot:

Rakennushistoriallinen: Esinemuseo muutostenkin jälkeen hyvä rakennushistoriallinen kohde, jonka eri vaiheet ja käyttötarkoitukset näkyvät rakennuksessa.

Historiallinen: Lainajyvästöllä merkittävä asema Kiuruveden kunnan historiassa.

Maisemallinen: Museoalue maisemallisesti merkittävä kokonaisuus entisen kirkonkylän sisääntulotien varressa, liittyy vanhan hautausmaan miljööseen.

Merkittävyys: II, R, H, M

Suojelu: Maakuntakaavassa MA1, kulttuuriympäristön kannalta maakunnallisesti tärkeä alue tai kohde.

Taajaman osayleiskaavassa (2005) paikallisesti merkittävä rakennuskohde.

Asemakaavassa museorakennusten korttelialue, jolla perinteinen pihapiiri rakennustekniseen säilytetään (YM/s). Esinemuseo rakennusteknisesti ja historiallisesti arvokas rakennus (sr-2). Asemakaavassa alue, jolla ympäristö säilytetään (/s-3).

6. Kaupungintalo

Kiuruveden kunta perustettiin vuonna 1873. Ensimmäiset kuntakokoukset pidettiin seuratuvalta ja pappilan pirtissä. Ensimmäinen kuntakokoushuone rakennettiin nykyisen Nivankadun pohjoispäähän v. 1875. Toinen kunnantalo (1929-1959) oli 2-kerroksinen puurakennus Asematien varrella lähellä toria. Nykyisen kaupungintalon paikalla sijainnut vanha kansakoulurakennus vuodelta 1885 muutettiin kunnantaloksi uuden kansakoulun valmistuttua vuonna 1958. Päätös uuden kunnantalon rakentamisesta tehtiin kunnan 100-vuotisjuhlien yhteydessä v. 1973. Kunnantalon suunnittelusta järjestettiin arkkitehtikilpailu, jonka voittivat arkkitehdit Reijo Niskasaari, Kari Niskasaari, Kaarlo Viljanen ja Ilpo Väisänen, myöhemmin arkkitehti-toimisto NVV. Kaupungintalo valmistui v. 1984.

Rakennus edusti ajankohtanaan uutta "Oulun koulun" arkkitehtuuria, joka pyrki ilmentämään paikan henkeä ja perinnettä modernistisella muototulkinnalla. Rakennus koostuu kahdesta rakennusmassasta, joita yhdistää ylikulkusilta. Rakennusmateriaaleiksi valittiin puu ja punatiili, joita on käytetty myös sisätiloissa. Käsiyömaisain detaljiratkaisuin ja laatoitusten kuvioinnin pyrittiin luomaan yksilöllistä ja tunnistettavaa ympäristöä. Keskeinen osa rakennusta on aulatala, julkinen yleisötila, johon kokous- ja kahviotilat liittyvät. Etupihalla on kivetty aukio, jota rajaavat tiilimuurit ja sisääntuloportit. Kuntamuodon muuttuessa vuonna 1993 rakennus nimettiin kaupungintaloksi.

Kulttuurihistorialliset arvot:

Rakennushistoriallinen: Ensimmäisiä 1980-luvun ”Oulun koulun” arkkitehtuurisuuntausta edustavia, toteutettuja julkisia rakennuksia.

Historiallinen: Liittyy kunnan/kaupungin historiaan.

Maisemallinen: Sijaitsee taajaman keskeisellä paikalla kevyen liikenteen solmukohdassa muodostaen päätteen näkymille Apteekintien ja Virastokadun suunnista. Maamerkkimäinen rakennus, jolla symboliarvoa.

Merkittävyys: II, R, H, M

Suojelu: Maakuntakaavassa MA1, kulttuuriympäristön kannalta maakunnallisesti tärkeä alue tai kohde.

Taajaman osayleiskaavassa (2005) maakunnallisesti merkittävä rakennuskohde.

Asemakaavassa suojeltava rakennus (sr-5). Kaupungintalo piha-alueineen kaupunkikuvallisesti tärkeä alue, jolla ympäristön ominaispiirteet säilytetään (sk-1).

7. Rovastin pappila

Kiuruvedestä tuli vuonna 1862 itsenäinen kirkkoherrakunta. Kappalaisen pappila jätettiin pitäjänapulaiselle ja kirkkoherran virkataloksi ostettiin kauppias Juho Sormusen, talollisen lesken Stiina Laukkasen ja talollisen Matti Ruotsalaisen omistamat tilat ja pappila päätettiin rakentaa Kettulan vanhan tuparakennuksen viereen.

Pappila rakennettiin v. 1884. Pohjakaavaltaan rakennus oli karoliininen jatkettuna yhdellä huoneparilla. Pappilan vuorilaudoituus on ilmeisesti peräisin 1890-luvulta. Pappilaan rakennettiin v. 1939 Juhani Malmiäyrään suunnittelema kivirakenteinen arkisto- ja virastosiipi sekä kellari. Yläkertaan tehtiin myös huoneita. Pappilan pihapiirin vanhoista rakennuksista on purettu tuparakennus, talli, navetta, jyvääntä, halkovaja, huussi, kellari, sauna, riihi ja puoti.

Rakennus toimi pappilana vuoteen 2005, minkä jälkeen se on ollut mm. seurakunnan nuorisotyön käytössä.

Kulttuurihistorialliset arvot:

Rakennushistoriallinen: Edustaa 1800-luvun lopun virkatalorakentamista.

Historiallinen: Liittyy seurakunnan historiaan Kiuruveden seurakunnan kirkkoherran ensimmäisenä virkatalona.

Maisemallinen: Liittyy puistomaisine ympäristöineen taajamakuvallisesti merkittävään kirkon ranta-alueeseen.

Merkittävyys: II, R, H, M

Suojelu: Maakuntakaavassa MA1, kulttuuriympäristön kannalta maakunnallisesti tärkeä alue tai kohde.

Taajaman osayleiskaavassa (2005) maakunnallisesti merkittävä rakennuskohde.

Asemakaavassa rakennustaiteellisesti tai historiallisesti arvokas rakennus (sr-2). Alue, jolla ympäristö säilytettävä (YK/s).

8. Vanha pappila

Kiuruveden kappeliseurakunta perustettiin v. 1763. Kappalaisen asuinpaikaksi ostettiin v. 1768 Hyvölänniemen tila (Kiuruvesi no 6). Pappila valmistui vuoden 1810 vaiheilla ja sitä kutsuttiin kappalaisen pappilaksi. Rakennus oli alkuun matala, aumakattoinen, pohjakaavaltaan karoliininen empirerakennus. Rakennusta jatkettiin 1870-80-lukujen vaihteessa, jolloin myös katto muutettiin satulakatoksi. Kun Kiuruvedestä tuli oma seurakunta v. 1862, jäi pappila pitäjänapulaisen käyttöön.

Vuonna 1952 purettiin rakennukseen tehty laajennusosa, keittiö ja huone, ja tilalle tehtiin eteinen kellariin vievine portaineen. Rakennuksen alle rakennettiin tilat keskuslämmitykselle ja saunalle. Uunit purettiin ja sisäkattoja levytettiin. Yläkertaan rakennettiin lisää huoneita.

Rakennukseen on tehty korjauksia myös 1970-80-luvuilla. Rakennuksen vesikate uusittiin ja julkisivut maalattiin v. 1998. Vanhassa pappilassa aloitti toimintansa Kiuruveden ensimmäinen posti v. 1882.

Monipuolisesta pappilakulttuurista kertovat vielä vanhat pihapuut, puotiaita ja 1880-luvulta säilynyt leikkimökki. Aitan jatkona ollut väentupa, missä pidettiin rippikoulua, on purettu. V. 1952 rakennettu pappilan navettarakennus on jäänyt Kirkkokadun toiselle puolelle. Pihapiiristä on purettu venenuottakota, aittoja, navetta- ja tallirakennus sekä kellari rannasta.

Kulttuurihistorialliset arvot:

Rakennushistoriallinen: Edustaa 1800-luvun pappilakulttuuria. Rakentamisajankohdan tyylipiirteinä säilyneet karoliininen pohjakaava ja pääosin julkisivujen uusrenessanssi-aihteet.

Historiallinen: Liittyy Kiuruveden seurakunnan vaiheisiin ja merkittäviin Suomen historian henkilöihin, mm. Wilhelmi Malmivaaraan ja Elias Simojokeen.

Maisemallinen: Puistomaisine ympäristöineen ja avoimine rantapeltoineen merkittävää taajamakuvallista arvoa. Pihapiiri muodostaa Kirkkokadun-Kappalaisenkujan puistomaisen päätteen.

Merkittävyys: II, R, H, M

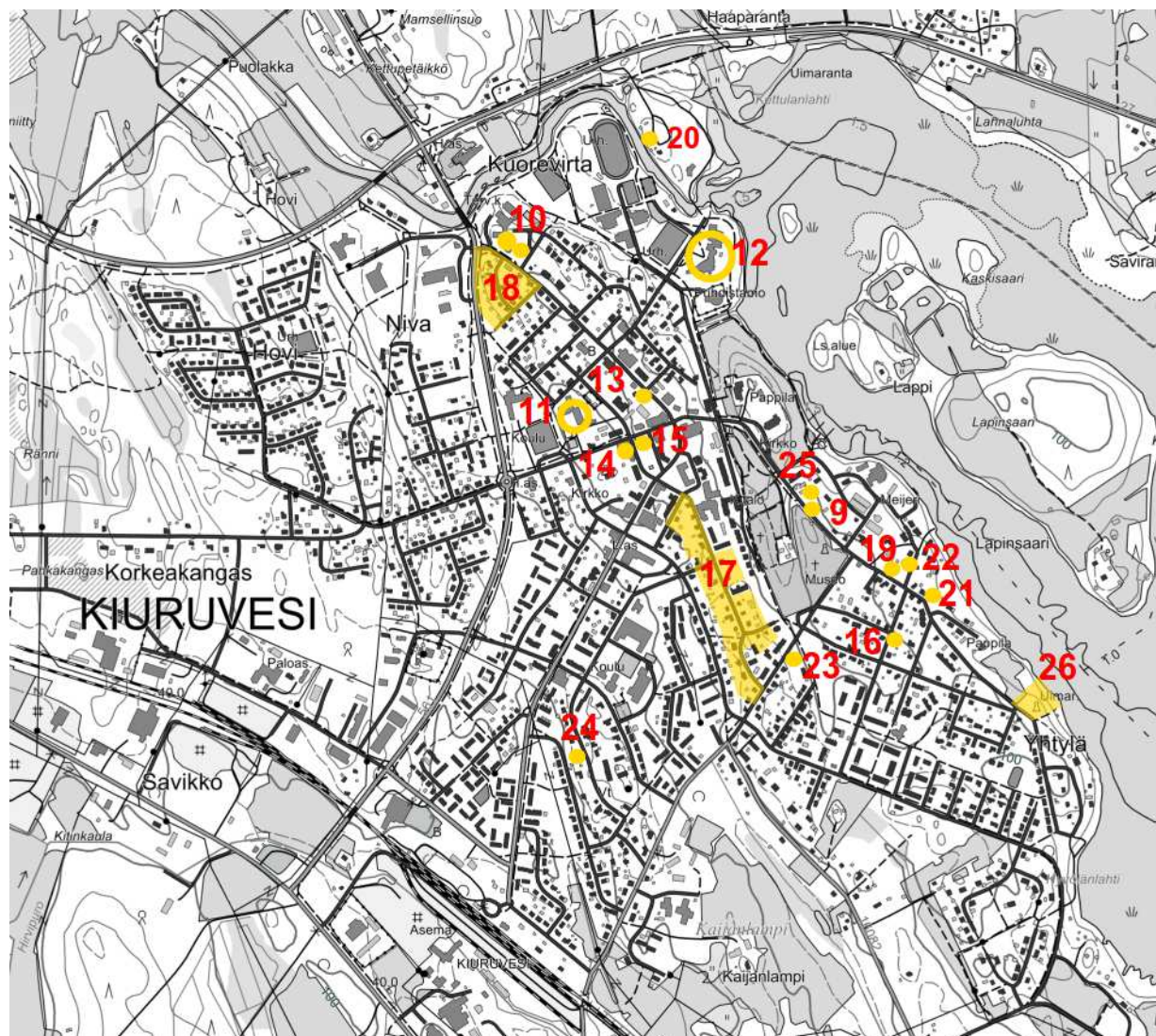
Suojelu: Maakuntakaavassa MA1, kulttuuriympäristön kannalta maakunnallisesti tärkeä alue tai kohde.

Taajaman osayleiskaavassa (2005) valtakunnallisesti merkittävä rakennuskohde.

Asemakaavassa kirkkojen ja muiden seurakunnallisten rakennusten korttelialue. Valtakunnallisesti arvokas pappilamiljö (YK/s-2). Pappila suojeltava rakennus (sr-3).

4.1.3 Paikallisesti merkittävät kohteet

Paikallisesti merkittävät kohteet perustuvat v. 1989 tehtyyn inventointiin ja myöhemmin tehtyihin päivityksiin. V. 1989 inventoiduista kohteista Härkölänniemi, Karhula, Kerälä, Pakastiainen ja Otava/Koivula on purettu. V. 2017 inventoituja kohteita ovat Virranrannan vanhainkoti ja toritalo.

Kuva 45: Paikallisesti merkittävät rakennuskulttuurikohteet Kiuruveden taajamassa. (Kiuruveden taajaman kulttuuriympäristöselvitys 2017)

9. Käsityöasema Pirtala	18. Viskaalinmutka
10. Pössilä ja sairaala	19. Kaivola
11. Yläaste	20. Niemelä
12. Vanhainkoti Virranranta	21. Piispala
13. Onnela & Toivola	22. Pirilä
14. Osuuspankki	23. Vainoniemi
15. Toritalo	24. Veikkola / Päivärinte
16. Seuratupa	25. Yhtiöntalo
17. Harjukatu	26. Nälkään kuolleiden hautausmaa

9 Käsityöasema Pirtala

Naiskäsityökoulu perustettiin Tyyne Huttusen aloitteesta, mutta mukana olivat myös maatalousseura ja pienviljelijäyhdistys. Kunnassa ei ollut tuolloin mitään ammatillista oppilaitosta. Koulu aloitti toiminnan v. 1948 ja se toimi kannatusyhdistyspohjalta. Koulun piharakennuksineen suunnitteli arkkitehti Aarne Timonen.

Kun koulutoiminta päättyi v. 1976, osti kunta rakennuksen ja siitä toimi kotiteollisuusneuvonta-asema, joka jatkoi käsityötaiton edistämistä Kiuruvedellä.

Julkisivuiltaan rapatun, kivirakenteisen koulun sisääntulokuistin detaljeja ovat sauvapaneelilla päällystetyt pilarit sekä kaiteiden tähtikuvioiset koristeleikkaukset.

Kulttuurihistorialliset arvot:

Rakennushistoriallinen: Rakennukset edustavat arkkitehti Aarne Timosen 1950-luvun tuotantoa.

Historiallinen: Kiuruveden ensimmäinen ammatillinen koulu.

Maisemallinen: Maisemallisesti liittyy hautausmaan ja Kirkkokadun miljööseen.

Merkittävyys: III, R, H, M

Suojelu: Taajaman osayleiskaavassa (2005) paikallisesti merkittävä rakennuskohde.

10 Pössilä ja sairaala

Sairaalan tarve nousi esille jo 1930-luvun lopulla, mutta toteuttamaan sitä päästiin vasta seuraavalla vuosikymmenellä. Kulikutautisairaala rakennettiin Viskaalinmäelle v. 1946.

Rakennus muutettiin sairaanhoitajien asuntolaksi v. 1952, kun arkkitehti Reino Koivulan suunnittelema kunnansairaala valmistui. Rakennukseen tuli 21 sairaansijaa lasarettiosastolle ja 4 paikkaa synnyttäjille. Vuonna 1958 kunnansairaala muuttui paikallissairaalaksi.

Sairaala laajennettiin ja peruskorjattiin v. 1967 laboratorio- ja röntgentiloilla ja leik-

kaustiloilla. Rakennusta laajennettiin ja saneerattiin jälleen v. 1979, suunnittelijoina arkkitehdit Marja ja Erkki Wirta. Myöhemmin rakennukseen on tehty useita muutoksia.

Samaan aikaan sairaalan kanssa valmistui kunnanlääkärin asuintalo, jonka myös suunnitteli arkkitehti Reino Koivula. Rakennus sai nimen ”Pössilä” saksalaisen lääkärin Carl Bössin mukaan. Rakennus toimi asuinkäytössä ja mm. hammaslääkärin tiloina vuoteen 1987, minkä jälkeen siinä on ollut työterveysaseman tiloja, ja on nyt tyhjillään.

1950-luvulla rakennettuja osia yhdistävät aumakatot ja rapatut julkisivut. 1970-luvun laajennukset ovat tasakattoisia ja julkisivut on muurattu kalkkihiekkatiilistä.

Kulttuurihistorialliset arvot:

Rakennushistoriallinen: Edustavat 1950-luvun sairaalarakentamista.

Historiallinen: Liittyvät terveydenhoidon historiaan.

Maisemallinen: Kuuluvat samaa aikakautta edustavan Viskaalinmutkan muodostamaan miljöökokonaisuuteen.

Merkittävyys: III, R, H, M

Suojelu: Taajaman osayleiskaavassa (2005) paikallisesti merkittävä rakennuskohde. Asemakaavassa sairaala ja Pössilä suojeltavia rakennuksia (sr-4).

11 Yläaste

Kiuruvedelle päätettiin perustaa yhteiskoulu vuonna 1917 pidetyssä kokouksessa, mutta se käynnistettiin vasta kansalaissodan jälkeen v. 1920 Kiuruveden kotiyhteiskouluna. Ensimmäiset tilat saatiin seuratuvalta ja pappilasta. Vuonna 1923 Kotiyhteiskoulu muutettiin 5-luokkaiseksi Kiuruveden Yhteiskouluksi. Kiuruveden Säästöpankki sitoutui rakentamaan toimitalonsa yhteyteen lisärakennuksen koulun tiloja varten.

Lisärakennus valmistui syksyllä 1923. Näissä tiloissa koulu toimi vuoteen 1950.

Oppikoulu muuttui kahdeksanluokkaiseksi vuonna 1950. Ensimmäiset abiturientit kirjoittivat vuonna 1953. Koulutilat kävivät pieniksi, ja hanketta uudeksi kouluksi viriteltiin pitkään. Työt päästiin aloittamaan vuonna 1949 seurakunnan vuokraamalle tontille urheilukentän viereen ja rakennus valmistui v. 1950. Koulutalo rakennettiin 2-kerroksiseksi ja siihen tuli mm. 10 luokkahuonetta ja juhlasali. Oppilasmäärä kasvoi nopeasti, ja rakennusta laajennettiin jo vuonna 1954 neljällä luokalla, kotitalousluokalla ja käsityöluokalla. Koulu siirtyi valtion omistukseen vuonna 1958 nimellä Kiuruveden yhteislyseo. Samana vuonna rakennusta korotettiin ja rakennettiin voimistelusiipi. Tilanahtaus ei vieläkaan hellittänyt, vaan uusia luokkia ja toinen voimistelusalit rakennettiin vuosina 1964-65. Koulutilat laajennuksineen suunnitteli arkkitehti Aarne Timonen.

Kulttuurihistorialliset arvot:

Rakennushistoriallinen: Edustaa arkkitehti Aarne Timosen 1950-luvun tuotantoa Kiuruvedellä.

Historiallinen: Liittyy koululaitoksen historiaan.

Maisemallinen: Taajaman maamerkki, muodostaa ala-asteen kanssa yhtenäisen 1950-luvun koulukokonaisuuden.

Merkittävyys: III, R, H, M

Suojelu: Taajaman osayleiskaavassa (2005) paikallisesti merkittävä rakennuskohde.

12 Vanhainkoti Virranranta

1980-luvun alkupuolella asetettiin vanhustenhuoltosuunnitelmassa tavoitteeksi uusia epäkäytännöllinen kunnalliskoti nykyaikaiseksi vanhusten palvelukeskukseksi ja siirtää toiminnot Heinäkylästä taajamaan. Rakennuspaikaksi kaavoitettiin tontti Kiurujärven rantaan.

Uuden vanhainkodin suunnittelusta järjestettiin 2-vaiheinen kutsukilpailu v. 1987, jonka voittivat arkkitehdit Reijo Niskasaari, Kari Niskasaari ja Jorma Öhman, myöhemmin Arkkitehtitoimisto NVÖ. Voittaneessa työssä oli pohjaratkaisuna rakennuksen pituussuunnassa talon läpi ulottuva, rakennuksen sisä- ja ulkoarkkitehtuurissa erottuva yhdyskäytävä, johon liittyvät palveluasuntojen yksikkö, päiväkeskus, kotipalvelu- ja huoltotilojen osasto sekä asuinsoluista muodostettu vanhainkoti. Pääsisäänkäynnin yhteydessä sijaitseva päiväkeskus avautuu Kiurujärven rantamaisemaan. Rakennus valmistui v. 1992.

Pelkistettyjä, vaaleiksi rapattuja julkisivuja elävöittävät päiväkeskukseen liittyvät värikäs, pyöreä torni ja lasinen viherhuone sekä ikkunoiden yhteydessä värikkäät vaneriset neliöt. Sinkityt pinnat toistuvat kone-saumatassa katteessa, sisäänkäyntien teräsrakenteisissa katoksissa ja osin julkisivuissa.

Kulttuurihistorialliset arvot:

Rakennushistoriallinen: 1990-luvun minimalistisen, pelkistetyn arkkitehtuurin tyyli-
piirteitä.

Historiallinen: Liittyy kunnan sosiaalitoimen historiaan

Maisemallinen: Taajaman rantamaisemaan liittyvä, merkittävä rakennus

Merkittävyys: III, R, H, M

Suojelu: Taajaman osayleiskaavassa (2005) ei suojelumääräyksiä.

13 Onnela & Toivola

Nivankatu 6 on Kiuruveden vanhin säilynyt, edelleen käytössä oleva liikerakennus. Kauppapalvelija Paavo Tertullian Niskanen osti Onnelan palstan kauppias Alfred Ruotsalaiselta v. 1903. Tontilla oli tuolloin jo kolme rakennusta. Niskanen osti vielä v. 1919 viereisen Toivolan palstan. Tontti rakennuksineen siirtyi Ambro Kärkkäisen omistukseen v. 1924.

Rakennuksessa toimi tämän jälkeen Hilja Kärkkäisen ruokakauppa ja Mähösen räätälinverstas sekä pihan toisessa rakennuksessa Miettisen leipomo. 1930-luvun alussa rakennuksen vuokrasi ja myöhemmin osti kauppias Lauri Salminen ryhtyen pitämään kangas- ja vaatekauppaa. Toisesta rakennuksesta tuli kauppiaan asuintalo.

Myöhemmin rakennuksessa on toiminut monenlaisia liiketiloja. Nykyisille omistajille rakennus siirtyi vuonna 1981.

Aiemmin liikkeen sisäänkäynti sijaitsi rakennuksen ulkokulmassa, mistä asiakas sisään astuessaan näki heti koko myymälän. Kauppaliikkeissä suosittiin nikkarityyliä, jolle olivat ominaisia monimuotoiset kattojen poikkipäädty, ”rontat”, ja runsaat koristeaiheet.

Kaupparakennuksen nykyiset julkisivut ovat peräisin 1980-luvun lopun korjauksista.

Vaikka rakennukset ovat kokeneet monia muutoksia, on kauppakartanon kokonaisuus asuinrakennuksineen, varastoineen ja suojaisine pihatiloineen säilynyt.

Kulttuurihistorialliset arvot:

Historiallinen: Rakennukset ovat edustavat Nivankadun vanhimpia rakennuksia, kauppatoiminta jatkunut kiinteistössä 1800-luvun lopulta.

Maisemallinen: Rakennukset muodostavat kokonaisuuden, jossa muistumia tiiviistä, perinteisestä taajamapihasta.

Merkittävyys: III, H, M

Suojelu: Taajaman osayleiskaavassa (2005) paikallisesti merkittävä rakennuskohde. Asemakaavassa suojeltava rakennus (sr-6).

14 Osuuspankki

1900-luvun alussa voimaan tullut osuustoimintalaki mahdollisti osuuskassojen perustamisen. Kiuruvedellä aloitteen tekijöinä olivat maanviljelijät. Kiuruvedelle Osuuspankkeja perustettiin 11, mutta niistä viimeinkin yhdistettiin Kiuruveden kirkonkylän osuuskassaan v. 1952.

Aluksi Osuuskassa toimi Elon yhteydessä. 1920-luvun alussa A. E. Niskaselta ostettiin Niemistenkadun varrelta kauppakartano pankkikiinteistöksi. Pankki korotti rakennusta kaksikerroksiseksi. Osuuspankki toimi tässä kiinteistössä vuoteen 1951, jolloin valmistui uusi arkkitehti Aarne Timosen suunnittelema pankkikiinteistö. Vanha pankkirakennus purettiin v. 1979. Uuden pankkirakennuksen ensimmäiseen kerrokseen tuli pankin tilojen lisäksi pieniä liiketiloja mm. karstaamolle, kehräämölle, pesulalle, huonekaluliikkeelle, käsityöliikkeelle, kemikaliolle ja kampaamolle, ja toiseen ja kolmanteen kerrokseen asuinhuoneistoja.

Rakennus heijastelee vielä funktionalismin piirteitä. Rapattujen julkisivujen katukerroksessa on käytetty kivilaatoitusta ja askelmassa ja pihasisäänkäyntien ovikehyksissä graniittia. Rakennuksen päätytornit olivat 1950-luvun tyyli-aiheita. Rakennusta laajennettiin vuosina 1959 ja 1980.

Kulttuurihistorialliset arvot:

Rakennushistoriallinen: Liittyy arkkitehti Aarne Timosen Kiuruvedelle suunnitteleminen rakennusten sarjaan. Edustaa näyttävintä sodan jälkeistä rakentamista Kiuruvedellä. Funktionalismin tyyli-
piirteitä.

Historiallinen: Liittyy pankkitoiminnan historiaan.

Maisemallinen: Torialuetta rajaava, merkittävä rakennus taajamakuvas-
sa.

Merkittävyys: III, R, H, M

Suojelu: Taajaman osayleiskaavassa (2005) maakunnallisesti merkittävä rakennuskohde. Asemakaavassa suojeltava rakennus (sr-6). Kaupunkikuvallisesti tärkeä alue, jolla ympäristön ominaispiirteet säilytetään (sk-2).

15 Toritalo

Kiuruveden kunta järjesti vuonna 1989 arkkitehtikilpailun torialueen kehittämiseksi. Kilpailun voittaneen arkkitehti Jari Saarnion työn pohjalta tori kunnostettiin ja laatoitettiin ja torin pohjoispäähän rakennettiin toritalo, joka oli tarkoitettu kioskeille ja pienille liikkeille.

Rakennus avautuu lasiseiniseen torialueen suuntaan. Rakennuksen arkkitehtuuri on hillittyä ja selkeälinjaista julkisivujen rapattuine pintoineen, pulpettikattoineen ja torialueen suuntaan avautuvine lasiseinineen.

Rakennuksen alkuperäinen idea lasiseinäisestä sisäkäytävästä, jonka varrella on pieniä liikkeitä, on myöhemmin vesittynyt rakennukseen tehtyjen muutosten myötä.

Kulttuurihistorialliset arvot:

Rakennushistoriallinen: Edustaa 1990-luvulle tyypillistä vähäeleistä, selkeälinjaista arkkitehtuuria.

Maisemallinen: Rajaa torialuetta, liittyy taajamakuvaan merkittävään, keskeiseen julkiseen tilaan, toriin.

Merkittävyys: III, R, M

Suojelu: -

16 Seuratupa

Herännäisyys on vaikuttanut Kiuruvedellä voimakkaasti 1810-20-lukujen taitteesta lähtien. Aloitteen seuratuva rakentamisesta lienee tehnyt talollinen Olof Kärkkäinen Hautakylästä. Aluksi seuratupa sijaitsi hautausmaalla nykyisen vuoden 1918 sankarihaudan läheisyydessä. Seuratupa mainitaan kirjallisissa lähteissä ensimmäisen kerran v. 1848, jolloin seuratupa varattiin pitäjänkokouksessa koleralasareiksi. Seuratupa jouduttiin siirtämään v. 1850 kirkon tieltä, mutta se rapettui huonoon kuntoon.

Pitäjäkokouksen päätöksellä v. 1873 seuratupa siirrettiin nykyiselle paikalle pappilan maalle.

Tiedossa ei ole, kuinka paljon vanhoja hirsii on seuratuva säilynyt sen muuttojen yhteydessä. Seuratupa korjattiin v. 1917, jolloin se sai jugendtyylisen ulkoasun.

Kirkon tuhouduttua tulipalossa v. 1937 seuratupa muutettiin väliaikaiseksi kirkoksi ja sitä laajennettiin kirkkosalilla. Seuratuva toisessa kerroksessa olivat yläsali ja kaksi kamaria asuntona. Näissä tiloissa yöpyivät mm. rippikouluun ja pitäjiltä kirkkoon tai seuroihin tulleet ihmiset. Alasalissa pidettiin seuroja. Vieressä oli papin asunto ja tarjoiluhuone.

Toinen kerros ja kirkkosalilaajennus purettiin 1970-luvun alussa. Rakennukseen jäivät keittiö, kamari ja sali (entinen tarjoiluhuone). Seuratupaa kunnostettiin jälleen v. 1990. Tuolloin huonejako säilytettiin, mutta julkisivuja pyrittiin palauttamaan 1900-luvun alkupuolen asuun.

Kulttuurihistorialliset arvot:

Historiallinen: Kiinteästi herännäisyyden historiaan liittyvä rakennus, jonka rakennusajankohta sijoittuu 1800-luvun loppupuolelle.

Merkittävyys: III, H

Suojelu: Taajaman osayleiskaavassa (2005) paikallisesti merkittävä rakennuskohde. Asemakaavassa suojeltava rakennus (sr-6).

17 Harjukatu

Harjukadun alueen pohjana on Otto I. Meurmanin 1920-luvulla laatima taajaväkisen yhdyskunnan asemakaava. Harjukadun asuttaminen ja rakennustoiminta alueella alkoi sotien jälkeen v. 1945, kun seurakunta ryhtyi vuokraamaan tontteja. Alueelle ei ollut aluksi tietäkään: Harjukatu rakennettiin vasta v. 1953, ja pääosa alueen 1/2-kerroksista asuinrakennuksista on rakennettu 1950-luvulla.

Arkkitehti Aarne Timosen Kiuruvedelle piirtämän B-tyyppitalon mukaisia taloja on Harjukadulla useita, joskin vain yksi niistä, Harjukatu 15, on toteutettu täysin piirustusten mukaan. Siinä ulkorakennus on liitetty kulmittain asuinrakennukseen. Muita alueen rakennusten suunnittelijoita ovat O. Rautio ja G. Lindström.

Suurehkot totit rajattiin pensasaidoin ja niille perustettiin hyötypuutarhoja. Asuinrakennusten sisäänkäynnit sijoitettiin pihan puolelle. Vuosikymmenien aikana kasvaneet puut ja muu kasvillisuus ovat tehneet pihatiloista suojaisia ja vehreitä.

Kulttuurihistorialliset arvot:

Rakennushistoriallinen: Jälleenrakennusajan rakentamista edustava pientalomiljö.

Maisemallinen: Taajaman maisemakuvaan merkittävä, melko yhtenäinen alue.

Merkittävyys: III, M

Suojelu: Taajaman osayleiskaavassa (2005) paikallisesti merkittävä alue, joka on säilytettävä.

18 Viskaalinmutka

Viskaalinmutkan asuinalue syntyi 1940-50-lukujen aikana. Alueen kadut noudattelevat Otto I. Meurmanin laatimaa taajaväkisen yhdyskunnan asemakaavaa vuodelta 1926. Alueen nimi tulee alueella asuneesta Sohvi Remeksestä, viskaalin Sohvista.

Kunta ryhtyi antamaan omistamaltaan Viskaalinmutkan alueelta tontteja asutustoimintaan välirauhan aikana. Kaksi ensimmäistä taloa ovat Viskaalinmutka 3 ja 5. Rakennustoiminta alueella alkoi varsinaisesti

sotien jälkeen v. 1945, jolloin valmistuivat ns. asevelipalstoille V. Laitisen suunnittelemat talot Viskaalinmutkan Nivannotkon puoleiseen päähän. V. 1946 valmistui Jorma Järven suunnittelema Metsänhoitoyhdistyksen talo.

1940-luvun lopussa ja 1950-luvun alussa valmistuivat Nivankadun varren suuremmat omakotitalot rapattuine julkisivuineen. Rakennusmestari Eino Mikkonen suunnitteli Viskaalinmutka 4:n v. 1952. Rakennusmestari Eino Mikkosen suunnittelema Kulkutautisairaala rakennettiin v. 1946. Sairaalaan kuului pieni navetta, jossa henkilökunta kasvatti sikoja sairaalan käyttöön, kasvimaata ja marjapensasmaa. Vainajat säilytettiin pihalla puisessa rakennuksessa ja jääkellarista saatiin jäitä hoitoja varten. Sairaala muutettiin v. 1952 hoitajien asuntolaksi ja sai nimen Hoiturila. Rakennus on harvoja sotien jälkeisiä julkisia puurakennuksia. Pääsisäänkäyntiä reunustaa portaalimainen korostus. Rakennus kunnostettiin v. 2002 Päiväkeskus Pysäkin tiloiksi.

Kulttuurihistorialliset arvot:

Maisemallinen: Jälleenrakennusajan yhtenäinen omakotialue, joka noudattelee Meurmanin asemakaavaa 1920-luvulta. Rajautuu taajaman pääväylään Nivankatuun luoden keskeistä taajamakuva.

Merkittävyys: III, M

Suojelu: Taajaman osayleiskaavassa (2005) paikallisesti merkittävä alue, joka on säilytettävä. Asemakaavassa erillispientalojen korttelialue, jolla ympäristö säilytetään (AO/s-1).

19 Kaivola

Hirsirunkoinen Kaivola rakennettiin v. 1923 K. P. Lappalaisen sahan työnjohtajan asunnoksi. Rakennusta käytettiin pitkään vuokratilana, ja huonejärjestystä on muokattu tätä tarkoitusta varten. Yläkerran huoneet rakennettiin 1940-luvulla.

Rakennukseen on tehty 1970-80-luvuilla monia muutoksia niin, että sen ikää on julkisivuista vaikea päätellä. V. Heikkilän suunnittelema piharakennus on vuodelta 1957.

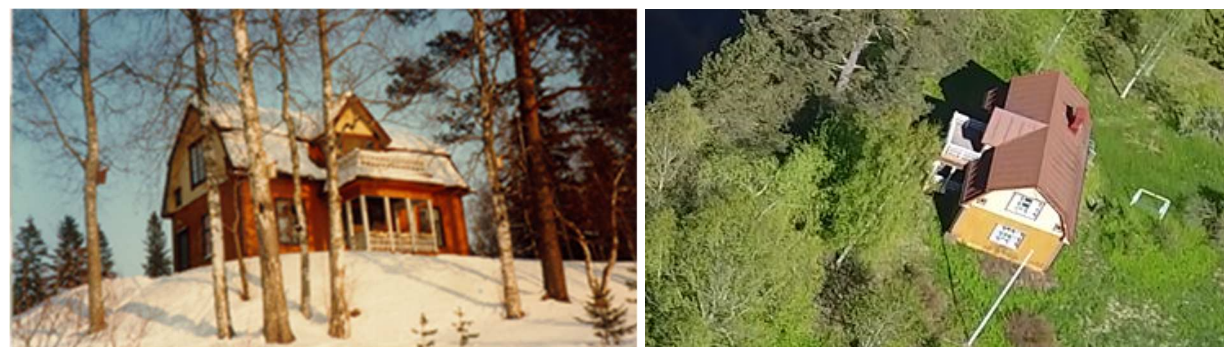
Kulttuurihistorialliset arvot:

Historiallinen: Liittyy K. P. Lappalaisen sahan historiaan ja edustaa työnjohtajan asumistasoa.

Merkittävyys: III, H

Suojelu: Taajaman osayleiskaavassa (2005) paikallisesti merkittävä rakennuskohde. Asemakaavassa suojeltava rakennus (sr-6).

20 Niemelä

Niemelä rakennettiin v. 1927 oletettavasti muualta siirretyistä hirsistä. Suunnittelijana oli Antti Juntunen. Mansardikattoisen asuinrakennuksen hirsipintaiset julkisivut vuorattiin myöhemmin pystyrima-laudoituksella ja maalattiin punaisiksi. Sisäänkäynti-katoksen yläpuolella on parveke. 1970-luvulla rakennuksen pohjoispäädystä purettiin keittiön johtava ulkoeteinen. Pihapiirissä on ulkorakennus. Navetta purettiin 1950-luvulla.

Kulttuurihistorialliset arvot:

Rakennushistoriallinen: Edustaa 1920-30-lukujen hirsirunkoista asuinrakennustyyppiä.

Merkittävyys: III, R

Suojelu: Taajaman osayleiskaavassa (2005) paikallisesti merkittävä rakennuskohde. Asemakaavassa suojeltava rakennus (sr).

21 Piispala

Piispala rakennettiin piispa Väinö Malmivaaran eläkeasunnoksi pappilan maasta lohkotulle tontille. Piispalan suunnitteli v. 1950 nivalalainen rakennusmestari V. Tiihonen, joka oli tuolloin urakoimassa Kiuruveden yhteiskoulua. Piispalan rakennutti pastori Tatu Malmivaara. Aluksi talossa asuivat arkkitehti Aarne Timonen sekä Fanny ja Kalle Himanen. Väinö Malmivaara muutti Piispalaan v. 1954 jäätyään eläkkeelle piispan virasta. Tatu Malmivaara, joka oli Kiuruveden pitäjänapulainen (1945-57) ja Kiuruveden oppikoulun rehtori (1948-71), asui talossa vuosina 1957-1971.

Rakennuksen ensimmäiseen kerrokseen tehtiin olohuone, kaksi huonetta ja keittiö, toiseen kerrokseen kaksi huonetta ja kellarikerrokseen sauna pesutiloineen ja puuvarastoineen sekä kellari. Julkisivut ovat rapatut. Rakennusta kunnostettiin 1970-80-luvuilla, mm. 1986 rakennettiin lasikuisti. Piispalassa on suuri, rantaan ulottuva puustoinen piha.

Kulttuurihistorialliset arvot:

Rakennushistoriallinen: Edustaa 1950-luvun tyylipiirteitä.

Historiallinen: Rakennukseen liittyy henkilöhistoriaa.

Maisemallinen: Luo Kirkkokadun puistomaista asuinmiljöötä

Merkittävyys: III, R, H, M

Suojelu: Taajaman osayleiskaavassa (2005) paikallisesti merkittävä rakennuskohde. Asemakaavassa suojeltava rakennus (sr-6).

22 Pirilä

Pirilä rakennettiin v. 1917 K. P. Lappalaisen sahan työmiesten asunnoksi. Hirsirunkoisessa, kaksikerroksisessa rakennuksessa oli alkuun 4 keittiön ja kamarin asuntoa, kaksi alhaalla ja kaksi ylhäällä.

Rakennus siirtyi yksityiselle v. 1945. Rakennuksen huonejakoa on muutettu niin, että yläkerrassa on yksi huoneisto ja alakerrassa yksi huoneisto. Yläkertaan johtavat puiset kierreportaat. Alakerrassa oli alkuun kaikkien asukkaiden yhteinen leivinuuni, joka ulottui seinän läpi kamariin lämmittäen molemmat huoneet.

Pirilän pihapiirissä ollut pitkä liiterirakennus on purettu.

Kulttuurihistorialliset arvot:

Rakennushistoriallinen: Edustaa Kiuruvedellä harvinaista työläisasuintaloa. Rakennus harvoja säilyneitä hirsirunkoisia 1910-luvun 2-kerroksisia asuintaloja taajamassa.

Historiallinen: Liittyy K. P. Lappalaisen sahan historiaan.

Maisemallinen: Hahmoltaan ryhdikkäänä ja selkeänä muodostaa alueen kiintopisteen.

Merkittävyys: III, R, H, M

Suojelu: Taajaman osayleiskaavassa (2005) paikallisesti merkittävä rakennuskohde. Asemakaavassa suojeltava rakennus (sr-6).

23 Vainoniemi

Tila muodostui pappilan maalle 1890-luvun lopulla, miltä ajalta rakennuksen oletetaan olevan. Rakennusta laajennettiin 1910-luvulla. 1900-luvun vaihteessa talossa toimi kauppa ja kahvila.

Vainoniemi-nimen paikka sai v. 1920 taloon asumaan muuttaneen Juho Alfred Walfrid Vainoniemen mukaan, joka muutti paikalle Niemiskylässä pitämästään kaupasta. Vainoniemi osti tontin seurakunnalta v. 1940 ja asui paikalla kuolemaansa vuoteen 1949 saakka. Ulkovuorauksessa näkyy rippeitä vuosisadan vaihteen kaupunkien runsaspiirteisestä nikkariyylistä.

teisestä nikkariyylistä.

Kulttuurihistorialliset arvot:

Rakennushistoriallinen: Viimeisiä säilyneitä Kirkkoharjuntien vanhoja asuinrakennuksia. Julkisivuissa piirteitä 1900-luvun alun nikkariyylistä.

Maisemallinen: Vehreine pihoineen maisemallisesti merkittävä alueella.

Merkittävyys: III, R, H, M

Suojelu: Taajaman osayleiskaavassa (2005) paikallisesti merkittävä rakennuskohde.

24 Veikkola / Päivärinne

Päivärinteen asuinrakennuksen on suunnitellut rakennusmestari Eino Mikkonen ja rakentanut maalari Tapaninen v. 1929. Rakennettaessa käytettiin kirkon korjauksen yhteydessä poistettua puutavaraa. Rehtori Ilmari Juva asui talossa 1930-luvulla. Nykyiselle omistajasuvulle talo siirtyi v. 1939. 1960-luvulla talon nimi muutettiin Veikkolaksi.

Rakennuksen pitkä lasiveranta muutettiin 1970-luvulla pesutiloiksi. Veikkola on Lähteentien ensimmäisiä asuinrakennuksia.

Kulttuurihistorialliset arvot:

Rakennushistoriallinen: Alueen vanhimpia asuinrakennuksia. Edustaa rakennusmestari Eino Mikkosen tuotantoa.

Maisemallinen: Maisemallisesti tontti kaunis kokonaisuus.

Merkittävyys: III, R, M

Suojelu: Taajaman osayleiskaavassa (2005) paikallisesti merkittävä rakennuskohde.

25 Yhtiöntalo

Yhtiöntalon rakennutti nimismies O.W. Koponen v. 1902. Vuokralaisena oli Kiuruveden ensimmäinen kunnanlääkäri Hulda Hakulinen. Vuonna 1912 talo siirtyi pitäjänapulaisen Albin Viljakaisen lesken Hiljan omistukseen. Sitten rakennuksen omisti puutavarayhtiö Kymmene Yhtiö, joka vuokrasi taloa mm. rehtori Ilmari Juvalle. Yhtiö muuttui 1930-luvulla Kymi Oy:ksi ja talo toimi sen piirimiesten ja työnjohtajien virkatalona.

Rakennukseen on tehty useita muutoksia. Nykyisen ulkoasunsa rakennus sai v. 1964. Yhtiö myi talon yksityiselle v.

1980. Ulkorakennus on vuodelta 1952.

Kulttuurihistorialliset arvot:

Historiallinen: Rakennukset edustavat metsäyhtiöiden piiriesimiesten ja työnjohtajien virkataloa.

Maisemallinen: Maisemallisesti arvokas kohde, joka liittyy Kirkkokadun ja hautausmaan miljööseen

Merkittävyys: III, H, M

Suojelu: Taajaman osayleiskaavassa (2005) paikallisesti merkittävä rakennuskohde. Asemakaavassa rakennustaiteellisesti tai historiallisesti arvokas rakennus(sr-1).

26 Nälkään kuolleiden hautausmaa

Suurina nälkävuosina 1860-luvulla Kiuruvedellä kuoli useita satoja ihmisiä nälän heikentäminä tauteihin. Eräiden tietojen mukaan kuolleita oli ollut 1100 ihmistä, joista suuri osa muualta, mm. Pohjanmaalta tulleita kulkijoita. Mäntyniemeen, vanhan pappilan taakse perustettiin hautausmaa v. 1830, mutta alue osoittautui kivikkoiseksi ja sinne haudattiin luultavasti vain nälkävuosina kuolleita.

Seurakunta pystytti Mäntyniemeen 1950-luvun alussa muistomerkin, jonka suunnitteli arkkitehti Aarne Timonen. Luonnonkivistä kartion muotoon muuratun muistomerkin huipussa on risti hienoksi hakatusta harmaasta graniitista. Muistopatsaassa on teksti: ”Tässä lepäävät suurina hallavuosina 1867-68 nälkään sortuneet korven raivaajat”. Hautausmaalla kasvaa sankka kuusikko.

Kulttuurihistorialliset arvot:

Historiallinen: Liittyy kirkon historian vaiheisiin. Karu muistomerkki, joka kertoo noin 150 vuoden takaisesta ankarasta ajanjaksosta.

Maisemallinen: Kuusikkoinen metsikkö liittyy taajamakuullisesti merkittävään Vanhan pappilan ranta-alueeseen.

Merkittävyys: III, H, M

Suojelu: Taajaman osayleiskaavassa (2005) paikallisesti merkittävä rakennuskohde. Asemakaavassa historiallinen hautausmaa-alue, jolla ympäristö säilytetään (EH/s-2).

4.1.4 Muut inventoidut kohteet

Muut inventoidut kohteet ovat v. 1989 inventoituja kohteita, joita ei arvioitu taajaman osayleiskaavassa v. 2005 paikallisesti merkittäviksi kohteiksi tai joiden kulttuurihistorialliset arvot ovat heikentyneet rakennukseen tehtyjen muutosten tai rakennuksen huonon kunnan vuoksi.

Kuva 46: Muut inventoidut rakennuskulttuurikohteet Kiuruveden taajamassa. (Kiuruveden taajaman kulttuuriympäristöselvitys 2017)

27. Paloasema
28. Matkustajakoti Tapiola
29. Suoja
30. Korkeakangas
31. Hakala
32. Vanha meijeri

27 Paloasema

Kiuruveden vapaaehtoinen palokunta perustettiin v. 1903. KWPK jakaantui pelastus- ja sammuksosastoiksi. Palokunta sai ensimmäisen kalustovajan v. 1909 kirkonkylän keskusta. Palolautakunta perustettiin v. 1935 ja palopäälliköksi valittiin Pekka Vartiainen. Palokunta muuttui puolivakinaiseksi v. 1939. Vartiaisen jälkeen palopäälliköksi tuli kauppias Lauri Salminen, ja paloaseman varasto siirtyi kauppiaan piharakennukseen.

Paloasema rakennettiin sotien jälkeen vuonna 1949.

Samalla palopäällikön virka vakinaistettiin. Rakennuksen suunnitteli rakennusmestari Eino Mikkonen. Aluksi paloasemalla toimi myös kunnanvarasto, ja rakennuksessa oli lisäksi palopäällikön asunto. Rakennuksen lähelle valmistui uusi osa v. 1970. Rakennus on nyt yksityisomistuksessa ja toimii korjaamotiloina.

Kulttuurihistorialliset arvot:

Rakennushistoriallinen: Edustaa 1940-luvun pelkistynyttä, funktionalismia ennakoivaa julkisivusommitte-
lua. Harvinaistuva rakennustyyppi.

Historiallinen: Liittyy palolaitoksen vaiheisiin.

Maisemallinen: Tornin muodostaa maamerkin Palokadulla.

Suojelu: -

28 Matkustajakoti Tapiola

Rautatien rakentamisen myötä 1920-luvulta lähtien syntyi aseman tuntumaan asutusta ja liiketoimintaa. Liljan matkustajakoti tuhoutui tulipalossa 1950-luvun alussa. Heikki Tenhunen ja Antti Mehtonen ryhtyivät rakentamaan uutta matkustajakotia Asematien varteen Kallion tilasta ostetulle tontille. Rakennuksen suunnitteli A. Kettunen. Majoitustilojen lisäksi rakennuksessa oli ravintola, konttori, myymälä sekä leipomo. Nimi "Kalakukko" vaihtui Tapiolaksi, kun matkustajakodissa yöpyi runsaasti Tapiola-yhtiön herroja. Rakennus on ollut pitkään käyttämättömänä ja on huonokuntoinen.

Kulttuurihistorialliset arvot:

Rakennushistoriallinen: Edustaa harvinaistuvaa 1950-luvun puukerrostalo- ja matkustajakotityyppiä.

Maisemallinen: Elävöittää Asematien miljöötä. Nykyinen kunto on heikentänyt rakennushistoriallisia arvoja.

Suojelu: Taajaman osayleiskaavassa (2005) paikallisesti merkittävä rakennuskohde.

29 Suoja

Kiuruveden nuorisoseuran perustava kokous pidettiin v. 1895. Toiminta oli vilkasta ja toimintapaikkana kirkonkylän kansakoulu. Tärkeän aseman sai musiikin ja urheilun harrastus. Nuorisoseura päätti rakentaa oman talon v. 1899, mutta rakennus valmistui vasta v. 1902. Uuteen rakennukseen tulivat juhlasali, keittiö ja kamari.

Seuratoiminta vilkastui, ja rakennuksessa toimivat myös lukutupa, kuntakokoukset ja posti. Rakennus kävi toiminnan laajetessa 1910-luvulla pieneksi.

Jugendtyylisen laajennuksen suunnitteli rakennusmestari Pekka Lind ja se valmistui v. 1914. Uuden juhlasalin myötä entinen juhlasali jäi ravintolaksi. Vuonna 1930 rakennus tuli Kiuruveden suojeluskunnan käyttöön. Toiminta painottui urheiluun, sotilaallisiin harjoituksiin ja musiikkiin. Myöhemmin rakennus siirtyi suojeluskunnan omistukseen ja nimi muuttui Suojaksi. V. 1975 rakennettiin kellariin sauna. Sisätiloihin on tehty monia muutoksia.

Jatkosodan jälkeen suojeluskunnat lakkautettiin ja niiden omaisuus jaettiin. Anomuksesta talo luovutettiin v. 1944 Kiuruveden nuorisoseuralle ja Voimistelu- ja urheiluseura Jänteelle. V. 1958 rakennuksen julkisivuja muutettiin mm. purkamalla avokuisti. Rakennus on nyt yksityisomistuksessa ja liikekäytössä.

Kulttuurihistorialliset arvot:

Rakennushistoriallinen: Edustaa vanhaa kokoontumis- ja iltamienpitopaikkaa, rakennustyyppinä harvinaisen Kiuruvedellä. Julkisivuissa jugendin piirteitä. Liittyy rakennusmestari Pekka Lindin jugendhenkisten rakennusten sarjaan. Nykyinen kunto ja tehdyt muutokset ovat heikentäneet rakennushistoriallista arvoa.

Historiallinen: Liittyy nuorisoseuraliikkeen ja paikkakunnan historiaan.

Maisemallinen: Näkyvä rakennus pääkadun miljöössä, joskin nykyinen rakennuksen kunto ja pihan käytötapa varastona ovat heikentäneet maisemallista arvoa.

Suojelu: Taajaman osayleiskaavassa (2005) maakunnallisesti merkittävä rakennuskohde.

30 Korkeakangas

Korkeakankaan alue muotoutui kirkonkylän liepeille mökkiläisasutuksena 1930-luvulla, kun seurakunta ryhtyi antamaan tontteja vuokralle halpaan hintaan. Rakentaminen oli alueella vapaata, kun samaan aikaan taajaväkisen yhdyskunnan alueella rakentamisesta määrättiin asemakaavalla. Rakennuksia tehtiin Korkeakankaalle muualta siirretyistä vanhoista tuvista, aitoista ja riihistä, ja ne olivat pieniä, yleensä vain keittiön ja kamarin käsittäviä taloja. Rakennustoiminta oli vilkkainta sotien jälkeen. 1950-luvulle tultaessa asutusta oli nauhamaisesti kirkonkylän vanhan tieyhteyden Niemistenkadun varrella sekä nykyisten Lounajantien ja Tukkitien varsilla, myös Ratisentien ja Antintien alkupäässä.

Korkeakankaan rakentamista ryhdyttiin ohjaamaan kirkonkylän rakennuskaavalla 1960-luvulta lähtien. Alkuperäisiä 1930-luvun rakennuksia on jäljellä enää muutamia, osa kunnoltaan heikkoja tai asumattomia. 1940-50-luvun I½-kerroksisia asuinrakennuksia on Lounajantiellä ja Niemistenkadulla, mutta ne eivät muodosta laajempia yhtenäisiä kokonaisuuksia. Asuinrakennuksia on peruskorjattu, mikä näkyy rakennusten julkisivuissa. Lounajantiellä ja Niemistenkadulla näkyy teiden vanha luonne paikoin raittimaisena miljöönä, jota reunustavat pensasaidat ja puusto sekä kadun linjausta myötäilevät rakennukset. Vihreä ympäristö peittää epäyhtenäistä rakennuskantaa. Alueen rakennuksia on uusittu vilkkaasti, ja vanhasta rakennuskannasta on jäljellä enää rippeitä.

Kulttuurihistorialliset arvot:

Historiallinen: Alueeseen liittyy historiallista tietoa työväestön asuinalueen syntymisestä. Vanhasta miljööstä on jäljellä enää muutamia yksittäisiä rakennuksia.

Suojelu: -

31 Hakala

Ajuri Jussi Hyvönen rakensi 1920-luvun alussa Pyhännätien (nykyinen Nivankatu) varteen huoneen ja kamarin talon siirretyn rakennuksen hirsistä.

Rakennus peruskorjattiin 1980-luvulla. Pihassa olleet sauna ja liiteri/talli on purettu.

Rakennuksen vieressä on 1940- ja 1950-lukuja edustavien Viskaalinmutkan sekä Pössilän ja entisen sairaalan muodostama aluekokonaisuus.

Kulttuurihistorialliset arvot:

Rakennushistoriallinen: Edustaa 1920-luvun yhden

huoneen asuntorakentamista, Nivankadun viimeisiä hirsirakennuksia.

Suojelu: Taajaman osayleiskaavassa (2005) ei suojelumääräyksiä.

32 Vanha meijeri

Kiuruvesi oli merkittävää aluetta karjan kasvatuksessa ja maidon tuotannossa jo 1800-luvulla. Maidon jalostus käynnistyi ensimmäisten ostomeijerien myötä 1880-90-lukujen vaihteessa. Kun vuoden 1901 osuustoimintalaki mahdollisti osuusmeijereiden perustamisen, rakennettiin kirkonkylän osuusmeijerille oma, Hankkijan suunnittelema meijerirakennus v. 1908. Uutta tekniikkaa edustivat höyrykäyttöiset laitteet ja betonirakenteet.

Kerman vastaanotosta siirryttiin maitomeijeriksi v. 1938 ja edelleen v. 1979 voimariinin valmistukseen. Meijerin toiminta päättyi v. 1996. Rakennus siirtyi Kiuruveden Kehittämisosakeyhtiölle v. 2002 ja se muutettiin luonnontuote- ja elintarvikeyritysten hautomoksi.

Kiuruveden kaupungin omistama rakennus on nyt pääosin tyhjillään. Meijeriin on tehty kahdeksan laajennusta 1930-luvulta vuoteen 1984. Vanhinta osaa edustaa 2-kerroksinen rakennuksen keskiosa, joka on jäänyt eri aikoina tehtyjen laajennusten sisälle. Sen ulkoseiniä on purettu ja aukotuksia muutettu. Rakennuksen julkisivuissa näkyvät pitkän toiminta-ajan eri vuosikymmeninä tuomat toiminnalliset muutokset, historiallinen kirjo ja kerroksisuus.

Myös sisätiloihin on tehty lukuisia muutoksia. Rakennuksessa on ilmennyt kosteus- ym. vaurioita. V. 2016 tehdyssä asemakaavan muutoksessa todettiin, että muutosten myötä rakennuksen historiallinen suojelu-arvo on olennaisilta osin menetetty.

Meijerin 2-kerroksisen autotalli- ja asuinrakennuksen suunnitteli arkkitehti Aarne Timonen v. 1953. Myöhemmin rakennuksessa oli myymälä- ja kokoustiloja. Nyt rakennuksessa toimii yksityinen päiväkotitoiminta. Veikko Larkaksen suunnittelema konttori- ja asuinrakennus valmistui v. 1961. Rakennus on asuinkäytössä.

K. P. Lappalainen oli perustanut meijerin eteläpuolelle saha-, mylly- ja höylälaitoksen v. 1912, mutta saha paloi v. 1926. Toiminta ei jatkunut enää yhtä vilkkaana, vaikka uusi saha valmistuikin pian. Saha siirtyi Antti Matikalle 1941 ja sahaus elpyi uudelleen. Matikka rakennutti puusepänerästä v. 1947 vanhoista Yhdyspankin hirsistä. Kun yritys päättyi v. 1958 konkurssiin, meijeri osti rakennuksen ja 1960-luvun alussa vielä saharakennuksen ja sahan konttorin. Myöhemmin saharakennusta laajennettiin autotalleiksi, autokorjaamoksi ja asunnoksi. Rakennuksessa on ollut yritystoimintaa, mutta tällä hetkellä rakennuksessa on vain asunto.

Kulttuurihistorialliset arvot:

Historiallinen: Taajaman vanhin säilynyt teollisuusympäristö liittyy Kiuruveden elinkeinojen historiaan ja maatalouden kehitykseen. Puusepänerästä jääneen alueen saha- ja puuyritystoiminnasta.

Maisemallinen: Alue piipuineen muodostaa yhdessä kirkon kanssa taajaman maisemaprofiilia.

Suojelu: Taajaman osayleiskaavassa (2005) paikallisesti merkittävä rakennuskohde.

Asemakaava: Suojelumerkintä poistettu asemakaavasta v. 2016.

4.2 Arkeologinen kulttuuriperintö

Suunnittelualueelle on laadittu muinaisjäännösinventointi v. 2002 (Mikroliitti Oy). Taajaman itärannalle tehtiin v. 2006 arkeologinen prospektointi koskien Nälkään kuolleiden hautausmaan ympäristöä (Mikroliitti Oy, Hannu Poutiainen). Muinaisjäännösinventointia päivitettiin 2017 historiallisen ajan jäänteiden osalta arkistoinventointina (Mikroliitti Oy, Timo Jussila).

Vuoden 2017 täydennysinventoinnin (Mikroliitti Oy) tarkoituksena oli vuoden 2002 muinaisjäännösinventointien täydennys ja selvittää, sijaitseeko alueella historiallisen ajan asutukseen liittyviä muinaisjäännöksiä tai muita suojeltaviksi arvioitavia kulttuurihistoriallisia jäännöksiä.

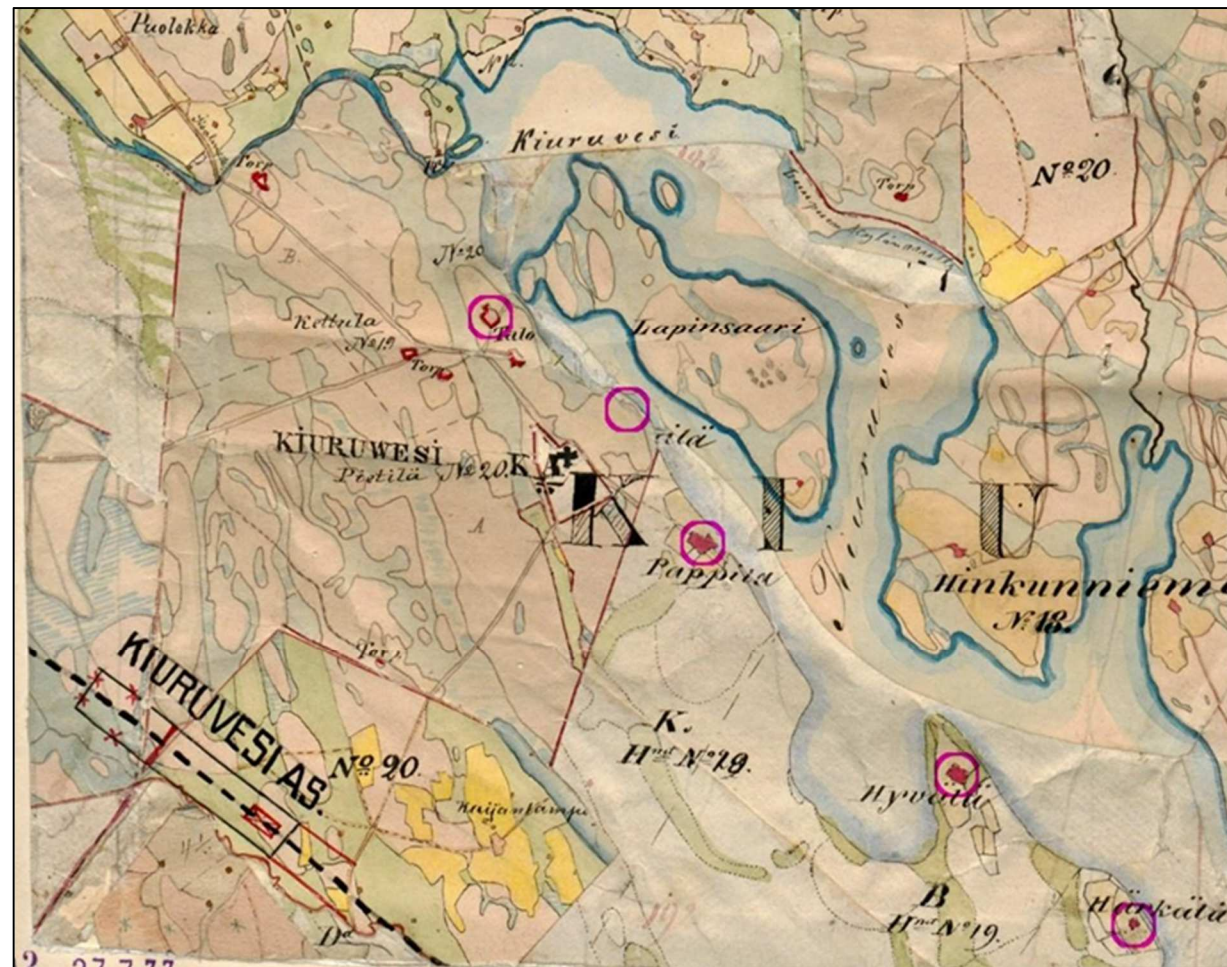
Alueella on aiemmin käyty kunnan yleisinventoinnin yhteydessä, jolloin lähinnä tarkasteltiin esihistoriaa. Vuonna 2006 tutkittiin nälkään kuolleiden hautausmaan liepeitä Honkaniemessä (Arkeologinen prospektointi koskien Nälkään kuolleiden hautausmaan ympäristöä, Mikroliitti Oy). Alueella ei tunnettu ennestään historiallisen ajan muinaisjäännöksiä eikä muita kulttuuriperintökohteita, muita kuin nälkään kuolleiden hautausmaa. Aiemmissa inventoinneissa ei perhdytty vanhoihin karttoihin.

Täydennysinventointi tehtiin arkistoinventointina vanhoja karttoja ja asiakirjoja tutkimalla sekä hyödyntämällä Maanmittauslaitoksen ilmakuvia ja tarkastelemalla laserkeilausaineistoa. Maastossa ei käyty, sillä vanhojen tonttimaiden tarkastamisen paikan päällä katsottiin tarpeettomaksi, koska pihamaita ja katuja ei voi kuitenkaan koekuopittaa eikä niiden ”katsomisella” paikan päällä ollut saatavissa mitään lisätietoa tai lisäarvoa verrattuna karttojen ja ilmakuvien tarkasteluun. Maanmittauslaitoksen ilmakuvista, jotka ovat vuodelta 2017, saa parhaan käsityksen vanhojen talonpaikkojen nykyisestä tilasta. Talonpaikkojen maankäyttöä tarkasteltiin pitäjänkartan lisäksi v. 1972 ja 1992 peruskartoilta.

Alueet on aiemmissa inventoinneissa käyty läpi lähes kattavasti. Sellaiset historiallisen ajan jäännökset kuin esim. kiukaiden jäännökset olisi havaittu (eräsijat, vanhimmat talopaikat). Laserkeilausaineistoa tarkastelemalla alueella ei näyttäisi olevan tervahautoja. Muita historiallisena ajan muinaisjäännöksiä alueelta tuskin on löydettävissä. Vanha asutus on sekoittunut myöhempään ja nykyiseen maankäyttöön ja nykykäsityksen rakentamisen alle. Kiuruveden kirkonkylän rantojen osayleiskaava-alueella ei ole ja tuskin on enää löydettävissä historiallisen ajan kiinteitä muinaisjäännöksiä tai muita kulttuurihistoriallisia, arkeologisin perustein suojeltaviksi katsottavia jäännöksiä.

Tulokset

Vuoden 1788 Savon yleiskartalle on Kiuruveden nykyisen keskustan kohdalle merkitty 3 taloa ja kirkko. Isojakokartalle 1779 on kirkonkylän alueelle merkitty viisi taloa, joista kaksi on ”nybygge” – uudistaloja (Pappila ja Härkälä). Vanhat tonttimaat paikannettiin 1779 kartalta. Kaikki vanhat tontit ovat rakennettuja tai ovat olleet näihin päiviin käytössä, eikä ole syytä olettaa niillä säilyneen mitään arkeologisesti kiinnostavaa, rakenteita tai kerrostumia alueen vanhimmasta, asutuksesta.

Kuva 47: Ote pitäjänkartasta v. 1847. Päälle on ympyröity v. 1779 kartassa olevat talot.

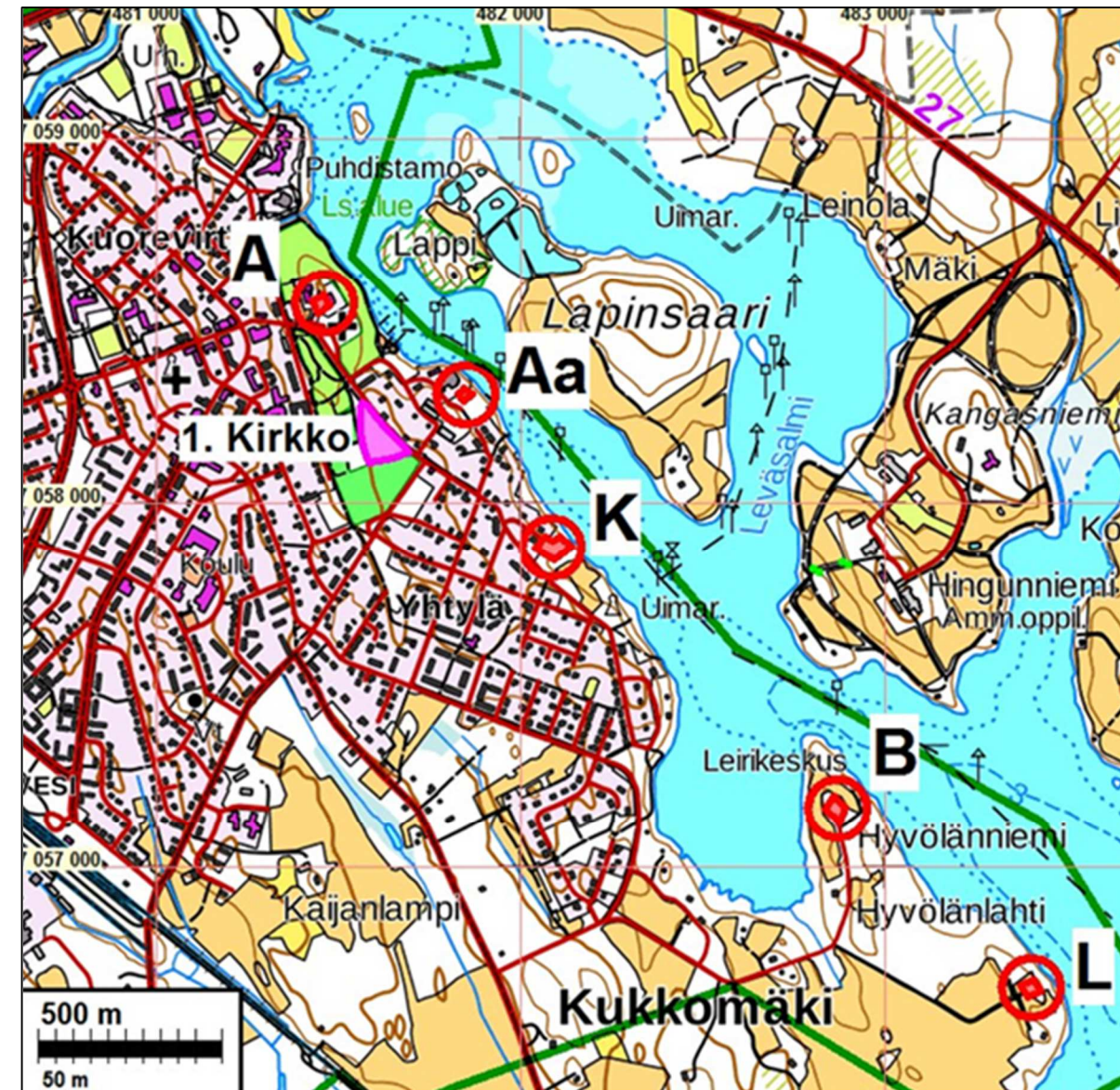
Alueella ei ole historiallisen ajan muinaisjäännöksiä tai muita arkeologisin perustein suojeltavaksi katsottavia kulttuuriperintökohteita.

Muinaisjäännösinventoinnissa v. 2002 ei löydetty kiinteitä muinaisjäännöksiä. Kaava-alueella ei ole tiedossa lainkaan kiinteitä muinaisjäännöksiä. Inventointi suoritettiin 17.9.2002.

Alueelta on tehty useita esinelöytöjä (kahdeksan löytöpaikkaa). Kaikki kaava-alueelta tehdyt esihistorialliset esinelöydöt ovat tarkemmin paikantamattomia tai selvästi sekundaarisia (ei alkuperäinen löytöpaikka). Heikki Matiskainen on varsin perusteellisesti inventoinnissaan v. 1977 pyrkinyt paikantamaan alueen irtolöydöt, joten niitä ei yritetty tämän inventoinnin yhteydessä enää tarkemmin paikantaa.

Tarkimmin tutkittuja alueita olivat:

- Lapinsaaren metsäalueet (pellot laitumena): kivistä hienoainesmoreenia, äestettyä metsää, koekuoppia metsäalueen pohjois- ja länsiosaan.
- Alueen kaakkoisosassa, Kulmala-Kukkola välinen metsäharjanne: kalliota ja kivikkoja, joitain koekuoppia ylärinteelle ja laelle.
- Hyvölänniemi ja Härkölänniemi alue: peltoa joka osin heinällä, hienoainesmoreenia. Koekuoppia Hyvölänniemen tyvessä. Katsottu tätä aluetta myös v. 1999 inventoinnissa.
- Pappilan eteläpuolinen metsäalue rannassa: paljon koekuoppia. Jyrkkä topografia, paikoin hiekkamoreenia (laella) muutoin hienoainesmoreenia. Kivistä.
- Aseman eteläpuolinen metsäharjanne 561 tien varrella: hienoainesmoreenia. Koekuoppia.
- Alueen luoteisosa vt. 27:n eteläpuolella, Koskenjoen ja edelleen Hovin kaupunginosan länsipuolella: Muinaisuoma Rannin suon pohjoispuolella. Selvä jyrkkä rantatörmä n. 110 m tasolla. Lähellä tietä törmä on hiekkainen. Kasvillisuus tiheä näreikkö. Useita koekuoppia törmälle. Etelämpänä törmä loivenee ja muuttuu maaperältään saviseksi. Ylempänä maaperä kivikkoista hienoainesmoreenia ja kalliosta. Joitain koekuoppia ylempille tasoille.
- Joitain yksittäisiä pienialaisia "pistehavainnoiteja" eri puolilla taajama- aluetta (tieleikkauksia jne.).

Kuva 48: Kiuruveden taajaman talot 1779. Kirjain viittaa talotonttikohteeseen: A - Kettula skatte hemman, Aa - Pietilä skatte hemman, K - Pappila krono nybygge, B - Hyvölä skatte hemman ja L - Härkälä krono nybygge (Mikroliitti Oy, 2017)

Kaava-alueen löydöt:

KM 3160:8, tasataltta
KM 4029:1, tasataltta
KM 4048:3, tasataltta
KM 4063, kivirenkään kappale, tasataltta
KM 8578, kivialttaa
KM 9322, kivituaa
KM 22344, kourutaltta

Paikkanumerointi H. Matiskaisen inventointikertomuksesta 1977.

64 Pappila

Ajoitus: kivilaika
Laji: löytö
Kartta: 3323 03
Löydöt: KM 9322, kivituaa, 1 kpl, Uno Svahn 1931, kyntötöiden yhteydessä.
Huomiot: Pappilan maalta P. Ruotsalaisen huvilapalstalta Mahd. kirkonkylän edustalla oleva Lapinsaari

92 Kettula

Ajoitus: kivikausi
Laji: löytö
Kartta: 3323 09
Löydöt: KM 22344, kourutaltoa, 1 kpl, E. Nousiainen 1984, diar. 07.06.1984, Mitat: 121 x 45 x 30 mm. käyräselkäinen, liusketta, löydetty puutarhatöiden yhteydessä.
Huomiot: Kettulan tila Sirkkunen-nimisessä korttelissa. Esine kukkapenkistä, mahd. sekundäärinen löytöpaikka

138 Kunnantalo

Ajoitus: kivikausi
Laji: löytö
Kartta: 3323 03
Löydöt: KM 3160, tasataltoa, 1 KPL, läh. J. Kauppi 1895, Mitat: 115 x 54 x 18 mm. Vain teräosa hiottu.
Huomiot: Löytö katajapehkosta kunnantalon luota

143 Nivan torppa

Ajoitus: kivikausi
Laji: löytö
Kartta: 3323 09
Löydöt: KM 4048, tasataltoa, 1 kpl, tasataltoa, K. Ruotsalainen 1902, Mitat: 34 x 28 x 8 mm. Perunannoston yhteydessä.
Huomiot: Kiuruveteen laskevan Koskenjoen suu, nyk. kk:n N-päässä Pelto. Rakentaminen on pahasti rikkonut alueen

144 Perhopuro

Ajoitus: kivikausi
Laji: löytö
Kartta: 3323 09
Löydöt: KM 4063, kivirenkään kappale, 1 kpl, M. Niskanen 1895, Mitat: 60 x 14 x 5 mm.:1 reikä toisessa päässä. Löydetty kyntötöiden yhteydessä.
Huomiot: Perhopuro-torpan vanha pelto. Pelto; lienee nyk. asemakaava-alueella kirkonkylässä

45 Ranta

Ajoitus: kivikausi
Laji: löytö
Kartta: 3323 09
Löydöt: KM 4063, 1 kpl, tasataltoa, läh. A. Tikkanen 1887, Mitat: 48 x 29 x 14 mm. Löydetty perunannoston yhteydessä.
Huomiot: Rannan torpan pelto. Pelto; Tila sijainnut mahd. nyk. kirkonkylän asemakaava-alue

152 Kivipuron torppa

Ajoitus: kivikausi
Laji: löytö
Kartta: 3323 09
Löydöt: KM 8578, 1 kpl, kivialta, J. Kattainen 1925, peltotöiden yhteydessä.
Huomiot: Löytö Rovastin pappilan maalta Kivipuron torpan pellostä. Rihipelto

242 Laitakangas

Ajoitus: kivikausi
Laji: löytö
Kartta: 3323 09
Löydöt: KM 4029:1, 1 kpl, tasataltoa, A. Kumpulainen 1901, Mitat: 122 x 50 x 19 mm. mustaa liusketta, hiottu pinta mykevä, toinen hiomaton pinta hieman kovera. Löyd. uudispeltoa kuokittaessa.
Huomiot: Laitakankaan tila lienee sijainnut nyk. kk-asutuksen alueella. Vanhaa metsänpohjaa ja savikkomaata mm. ojaa kaivettaessa.

4.3 Luonto- ja maisemaselvitys

4.3.1 Yleistä

Työn tarkoituksena oli selvittää Kiuruveden kirkonkylän osayleiskaava-alueen luontoarvot. Luontoselvitys käsitti yleiskaava-alueen luontoarvojen nykytilan selvittämisen kasvillisuuden ja arvokkaiden elinympäristöjen osalta.

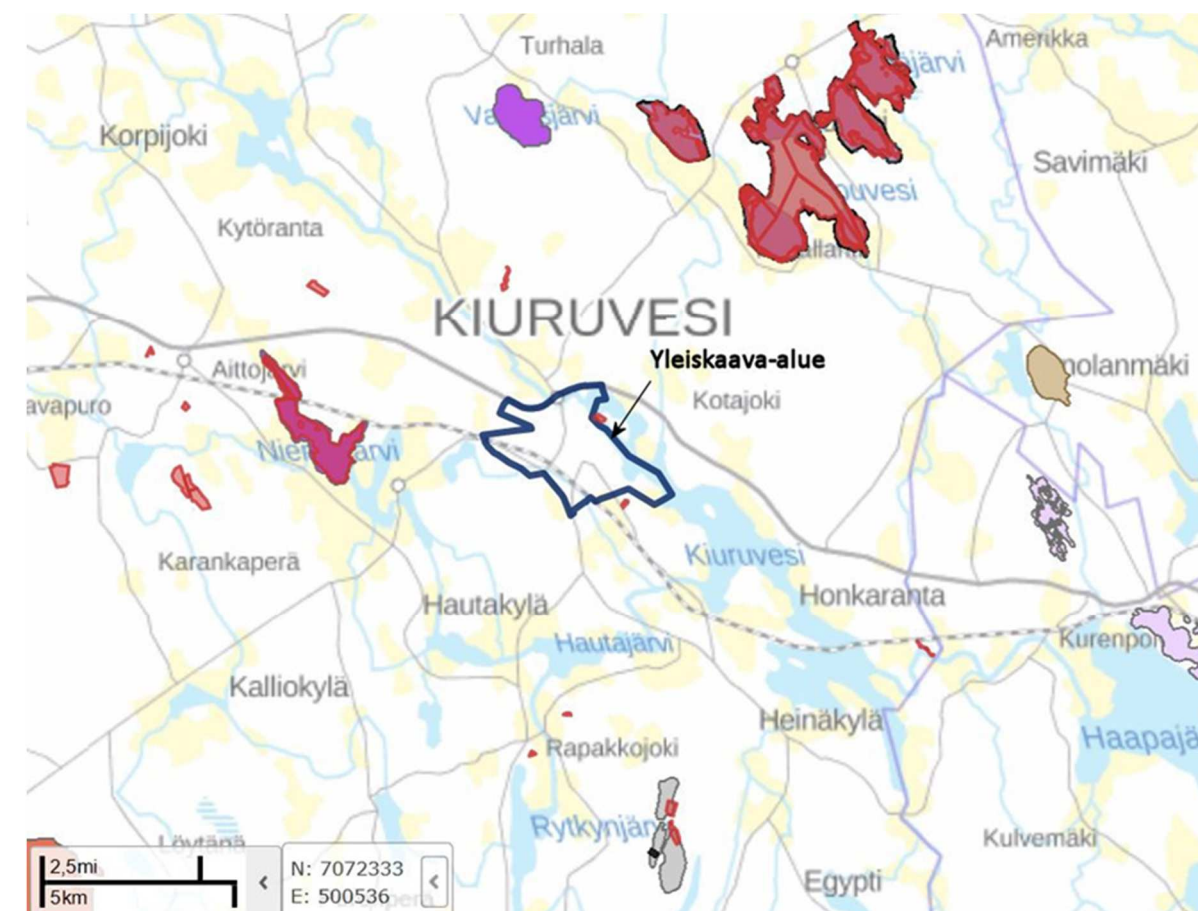
Arvokkaita elinympäristöjä ovat luonnonsuojelulain suojellut luontotyypit, vesilaissa suojellut pienvedet, metsälaissa mainitut erityisen tärkeät elinympäristöt sekä uhanalaiset luontotyypit. Lisäksi työssä on arvioitu luontodirektiivin liitteen IVa lajien mahdollisia elinympäristöjä.

Selvityksen taustatietoina käytettiin Ympäristöhallinnon Karpalo- ja Eliölajit-tietojärjestelmiä sekä alueen peruskarttoja ja ilmakuvia (Maanmittauslaitoksen peruskartta ja ortokuva-aineisto 06/2017). Taustatietojen perusteella valittiin maastossa tarkastettavat kohteet. Luonnontilastaan selvästi muuttuneet (esimerkiksi hakkuuaukeat ja nuoret metsät sekä ojitetut suot) ja rakennetut alueet (esimerkiksi voimalinjat) jätettiin maastotarkastelun ulkopuolelle. Lisäksi taustatietoina käytettiin alueen aiempia luontoselvityksiä (Air-Ix 2003, PSV-Maa ja Vesi 2005, Pöyry Environment Oy 2006).

Luontoselvityksen maastotyöt tehtiin 28.6.2017. Maastoinventoinneista vastasi FM Mika Welling.

4.3.2 Alueen yleiskuvaus

Kaava-alue sijoittuu Kiuruveden taajaman ympärille ja on kooltaan noin 9 km². Valtaosa alueesta on rakennettua taajamaa. Maa- ja metsätalousmaata on kaava-alueesta arviolta noin kolmannes ja valtaosa näistä sijoittuu kaava-alueen länsi- ja eteläosiin. Idässä alue rajautuu noin neljän kilometrin matkalla Kiurujärveen. Yleiskaava-alueella ei sijaitse suojelualueita.

Kuva 49. Yleiskaava-alueen sijainti sekä lähimmät suojelualueet (Ympäristöhallinnon Karpalo- ja Lapio-tietojärjestelmät 11/2017).

4.3.3 Luonnon yleispiirteet

Kasvipeite

Kaava-alue kuuluu eteläboreaaliseen kasvillisuusvyöhykkeeseen, Järvi-Suomen kasvimaantieteelliseen alueeseen ja Pohjois-Savon eliömaakuntaan. Alueen kasvillisuus on savipitoisesta maaperästä johtuen rehevää, ja aluetta voidaan pitää Pohjois-Savon lehtokeskuksen reuna-alueena. Alue on suurimmalta osaltaan kivennäismaata. Avosolta kaava-alueella ei ole, suotyypeistä korpisuutta ilmenee pienipiirteisesti lähinnä kangasmaiden notkoalueilla.

Kaava-alueen metsistä valtaosa on alle 100-vuotiaita metsiä. Vanhinta puustoa on kaava-alueen luoteisosassa Hovin alueella sekä eteläosassa Kukkomäen alueella (Maanmittauslaitoksen Paikkatietoikkuna 11/2017).

Maa- ja kallioperä

Alueen maaperässä vallitsevana maalajina on hienoainesmoreeni. Savijutteja kulkee alueen läpi toisaalta Kukkomäentien mukaisesti läpi taajaman ja toisaalta alueen eteläosassa radan vartta pitkin. Alueen itäosan kallioperä on kvartsi- ja granodioriittia ja keskiosista länteen kiillegneissiiä, jota juovittavat maafinen vulkaniitti sekä dioriittijuonet (Maanmittauslaitoksen Paikkatietoikkuna 11/2017).

Kaava-alueen topografia on alavaa kumparemaastoa ja korkeussuhteiden muutokset vähäisiä. Yleisesti suhteelliset korkeudet vaihtelevat välillä 95 – 102,5 m mpy.

Vesistöt ja pohjavesialueet

Kiuruvesi sijoittuu Suomen vesistöaluejaossa Vuoksen vesistöissä Iisalmen reitille (4.5). Järven pinta-ala on noin 14,3 km². Järvi on erittäin matala, keskisyvyyden ollessa noin 1,4 metriä.

Keskimääräinen vedenpinnan korkeus on ollut 88,46 metriä. Kiuruvettä säännöstellään Kiurujoen Saarikoskessa olevalla säännöstelypadolla.

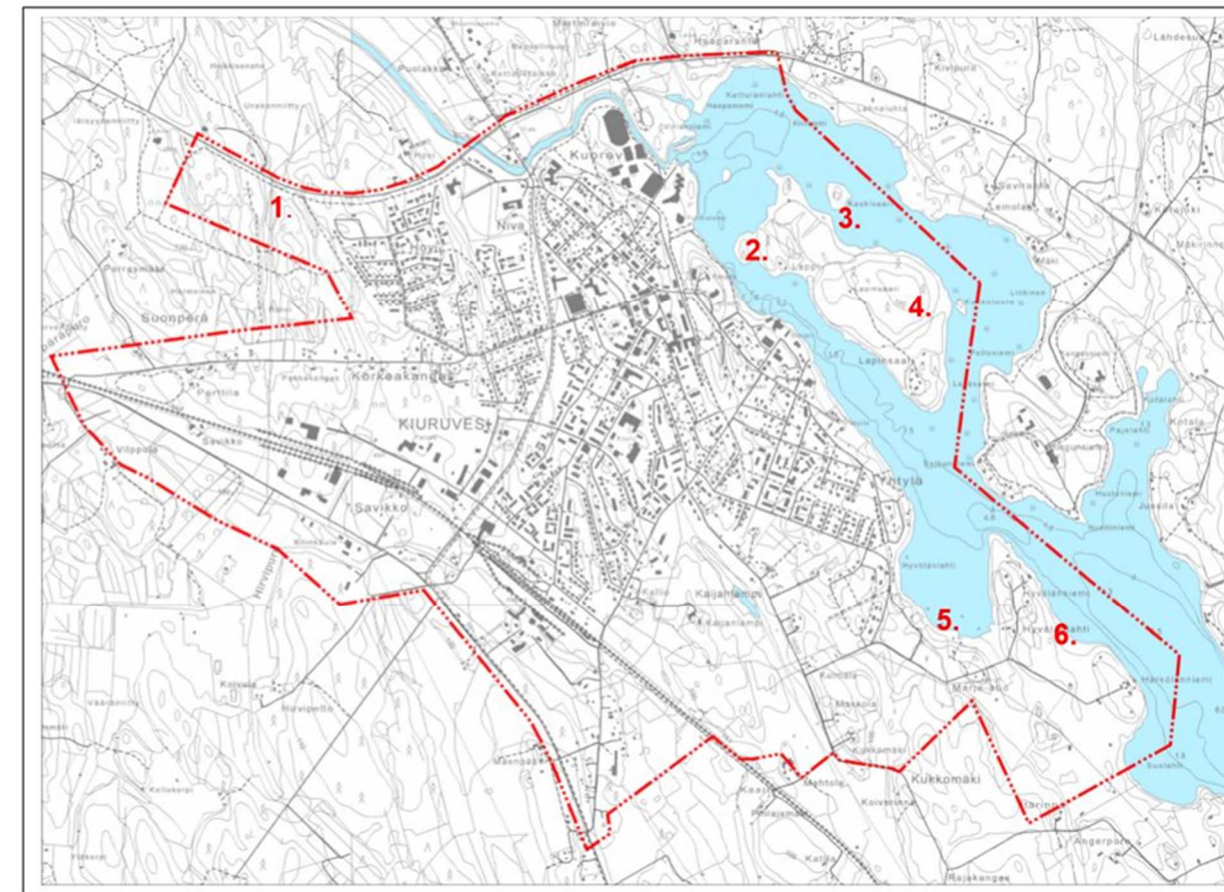
Kiuruvesi kuuluu ekologiselta tilaltaan (2013) luokkaan tyydyttävä. Järvi on luokiteltu ravinnepitoisuksiensa perusteella erittäin reheväksi (Ympäristöhallinnon vesienhoidon karttapalvelu Vesikartta 2017, Savo-Karjalan vesiensuojeluyhdistys ry 2017).

Kaava-alueelle ei sijoitu pohjavesialueita (Ympäristöhallinnon Karpalo-tietojärjestelmä 2017).

Suojelualueet ja uhanalaiset lajit

Tiedossa olevien uhanalaisesiintymien mukaan alueelle ei sijoitu huomionarvoisten lajien esiintymiä (Pohjois-Savon ELY-keskus 2.6.2017). Luontoselvityksen yhteydessä kaava-alueelta löydettiin luonnonsuojeluasetuksessa rauhoitetun valkolehdokin esiintymiä sekä luontodirektiivin liitteen IVa lajin liito-oravan elinympäristö. Alueelta on tiedossa myös vuonna 2006 asemakaavoituksen yhteydessä havaitun liito-oravan elinympäristö.

Yleiskaava-alueelle ei sijoitu luonnonsuojelu- tai pohjavesialueita (kuva 1).

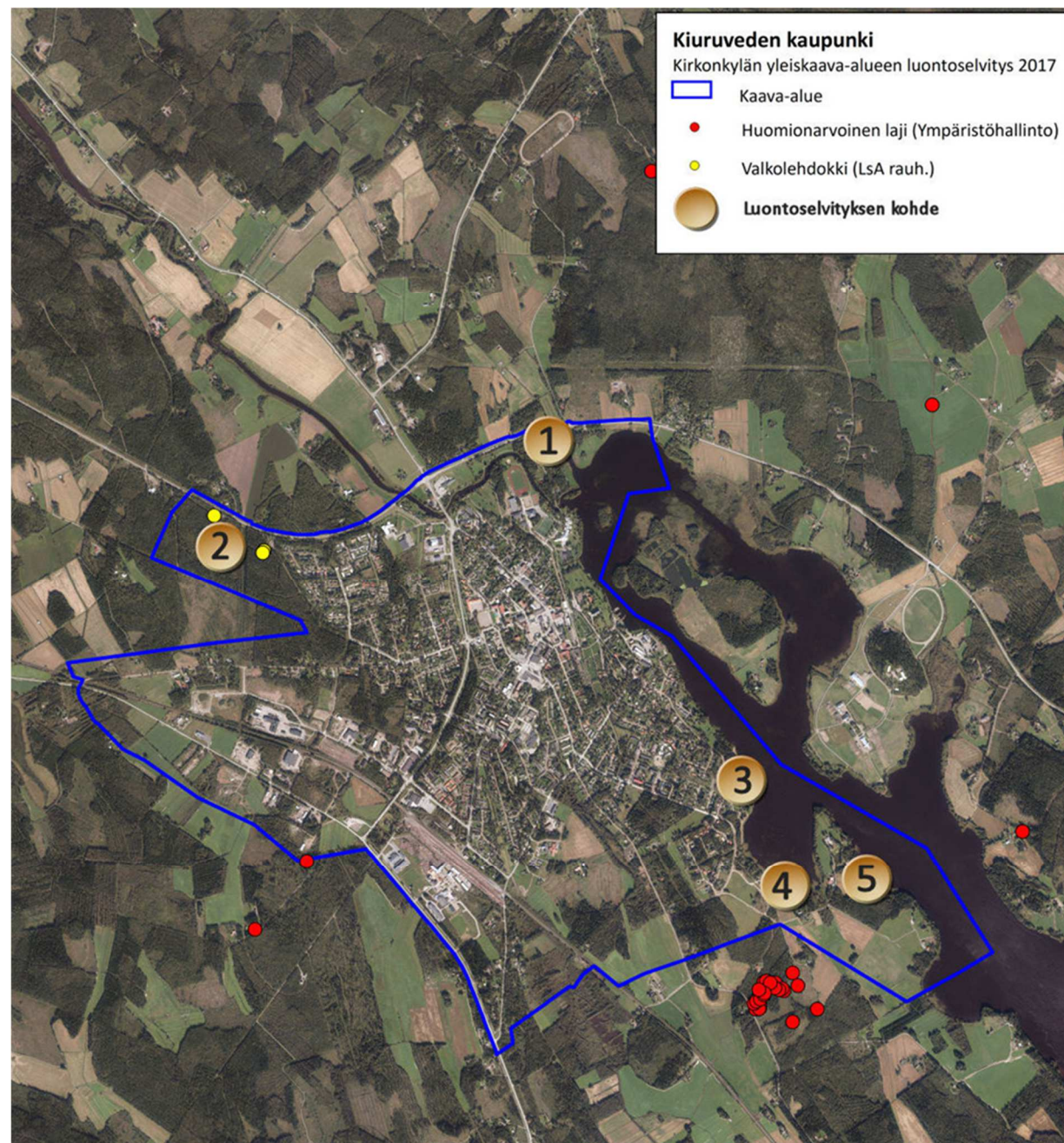

Kuva 50. Vuonna 2003 tehdyn luontoselvityksen merkittävät luontokohteet.

4.3.4 Kasvillisuus ja luontotyyppiselvitys

Alueen luontoarvoja on yleiskaavaa varten selvitetty edellisen kerran vuonna 2003 (Air-Ix 2003). Tuolloin luontokohteiksi merkityt alueet on esitetty seuraavassa kuvassa. Nyt tehdyssä kartoituksessa näiden kohteiden tilanne tarkastettiin niiltä osin, kuin ne sijoittuivat nykyiselle yleiskaava-alueelle (kohteet 1, 5 ja 6). Myös asemakaavoituksessa esille tulleiden kohteiden nykytilanne selvitettiin.

Seuraavassa on esitetty kaava-alueen maastokartoituksissa esille tulleet luontoarvot sekä kaava-alueen luonnonolosuhteita alueittain. Kuvauskohteiden sijainti on esitetty seuraavan sivun kuvassa.

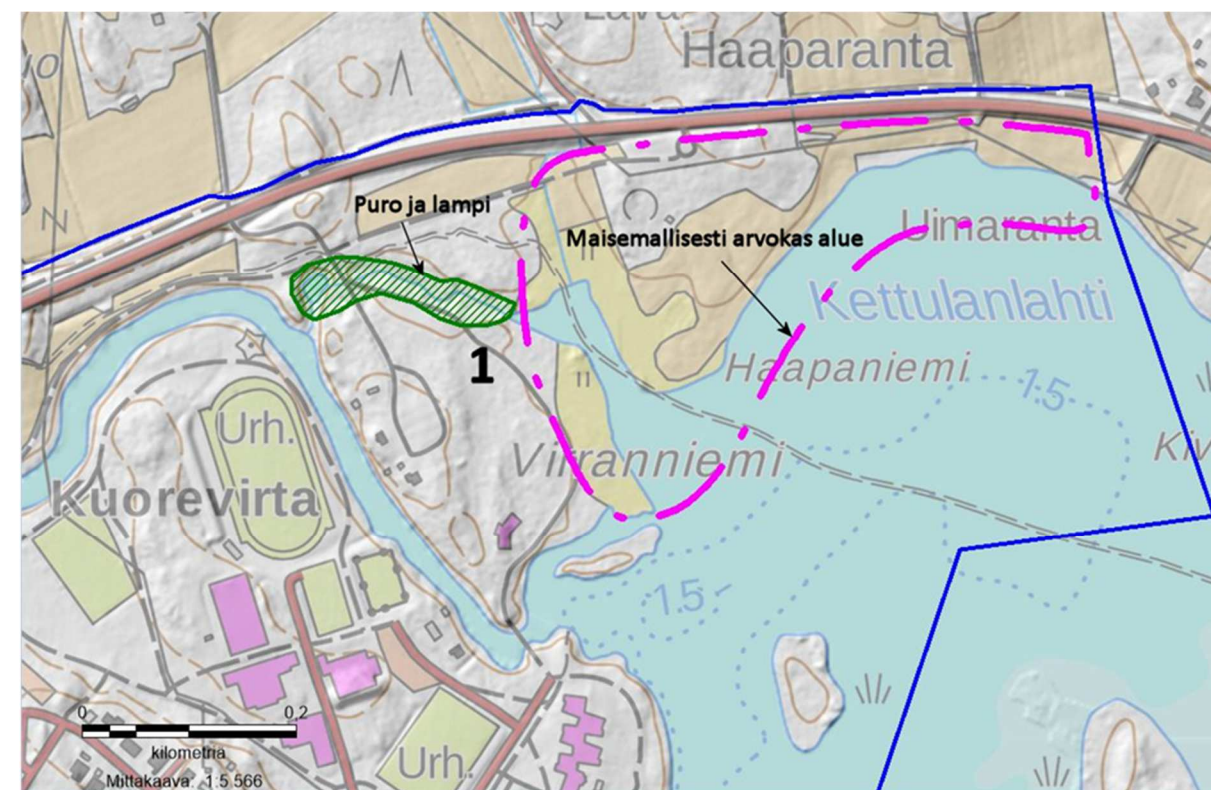

Kuva 51. Kaava-alueen luontoselvityksen 2017 kuvauskohteiden sijainti. Kaava-alueen rajausta sinisellä viivalla.

Kohde 1 (Virranniemi)

Virranniemen rantapeltto ja virkistysalue sijoittuvat kaava-alueen pohjoispäähän Kiurujärven Kettulanlahdelle. Alueelta on aikaisemmissa luontoselvityksissä merkitty luonnon monimuotoisuutta lisääviksi kohteiksi Virranniemen läpi Kuorevirtaan laskeva puro sekä lampi.

Rantapellon kasvillisuus muodostuu useista sarjakukkaisista, sikuri- ja leinikkikasveista sekä heinistä. Ranta-alue muodostaa maisemallisesti arvokkaan alueen. Erityisiä linnustollisia arvoja rantapellolla ei ole havaittu vuonna 2009 tehdyissä linnuston kiertoalaskennoissa (Pöyry Finland Oy 2011).

Kuva 52. Virranniemen maisemallisesti arvokas rantapeltto (valokuva) sekä luontokohteena rajattu puro ja lampi. Kaava-alueen rajausta sinisellä viivalla.

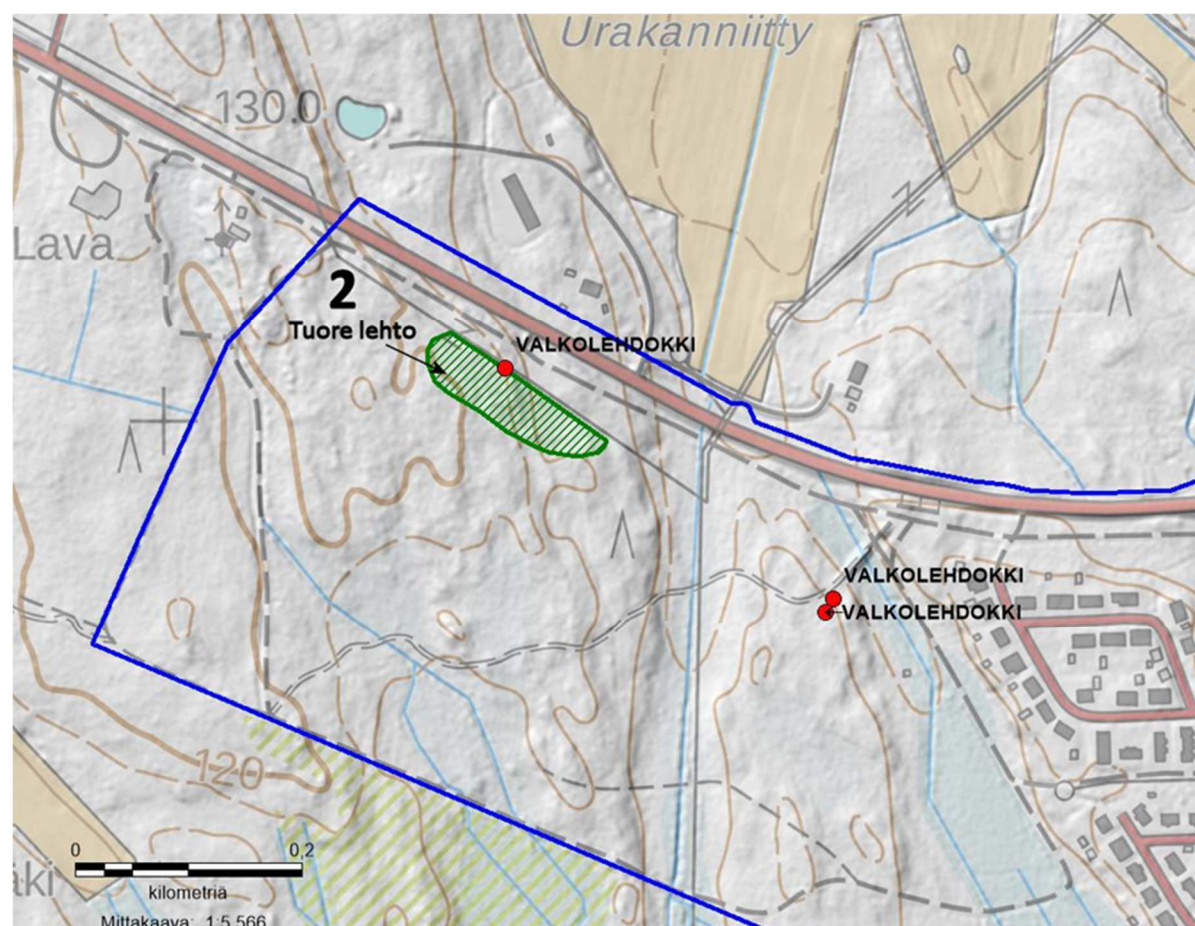
Lampi on viitasammakon potentiaalinen elinympäristö. Puro ja lampi ovat luonnon monimuotoisuutta lisääviä kohteita.

Viitasammakko (*Rana arvalis*) on EU:n luotodirektiivin liitteen IV (92/43/EEC) laji, jonka lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kielletty. Viitasammakko on myös luonnonsuojelulain nojalla asetuksella rauhoitettu laji. Viitasammakko on kuitenkin Suomessa ja koko levinneisyysalueellaan luokiteltu elinvoimaiseksi (Suomen Lajitietokeskus 2017). Viimeksi suoritettussa arvioinnissa lajin suojelun on arvioitu olevan Suomessa suotuisalla tasolla. Suomessa viitasammakosta on havaintoja koko maasta tunturialueita lukuun ottamatta havaintojen painottuessa maan etelä- ja keskiosiin. Lajin elinympäristöjä ovat suot, vesistöjen rannat ja erilaiset pienvedet ja näiden läheiset maa-alueet (Nieminen ja Ahola 2017).

Kohde 2 (Lehto)

Kaava-alueen länsireunassa Hovin kuntopolkujen alueella sijaitsee tuore lehtokuvio. Kuvio rajautuu kaapealti pohjoispuolen sähkölinjan sekä eteläpuolella rinteeseen lehtomaiseksi muuttuvan metsän väliin. Lehdon puusto on varttunutta kuusta sekä nuorehkoa harmaaleppää sekä koivua. Lajistoa edustavat runsaana esiintyvät metsäkurjenpolvi, lillukka ja sudenmarja sekä lisäksi mesiangervo, ojakellukka, metsäalvejuuri, mansikka ja karhunputki. Kohteen reunassa sähkölinjalla kasvoi valkolehdokkia.

Tuoret runsasravinteiset lehdot on arvioitu Etelä-Suomessa äärimmäisen uhanalaisiksi (CR) luontotyypeiksi (Raunio ym. 2008). Kohde on metsälain tarkoittama tärkeä elinympäristö. Valkolehdokki on luonnonsuojelulain 42§:n nojalla rauhoitettu. Luonnonsuojelulaki ei estä alueen käyttämistä maa- ja metsätalouteen tai rakennustoimintaan, mutta rauhoitettuja kasveja on kuitenkin vältettävä vahingoittamasta tai häiritsemästä, jos se on mahdollista ilman merkittäviä lisäkustannuksia.

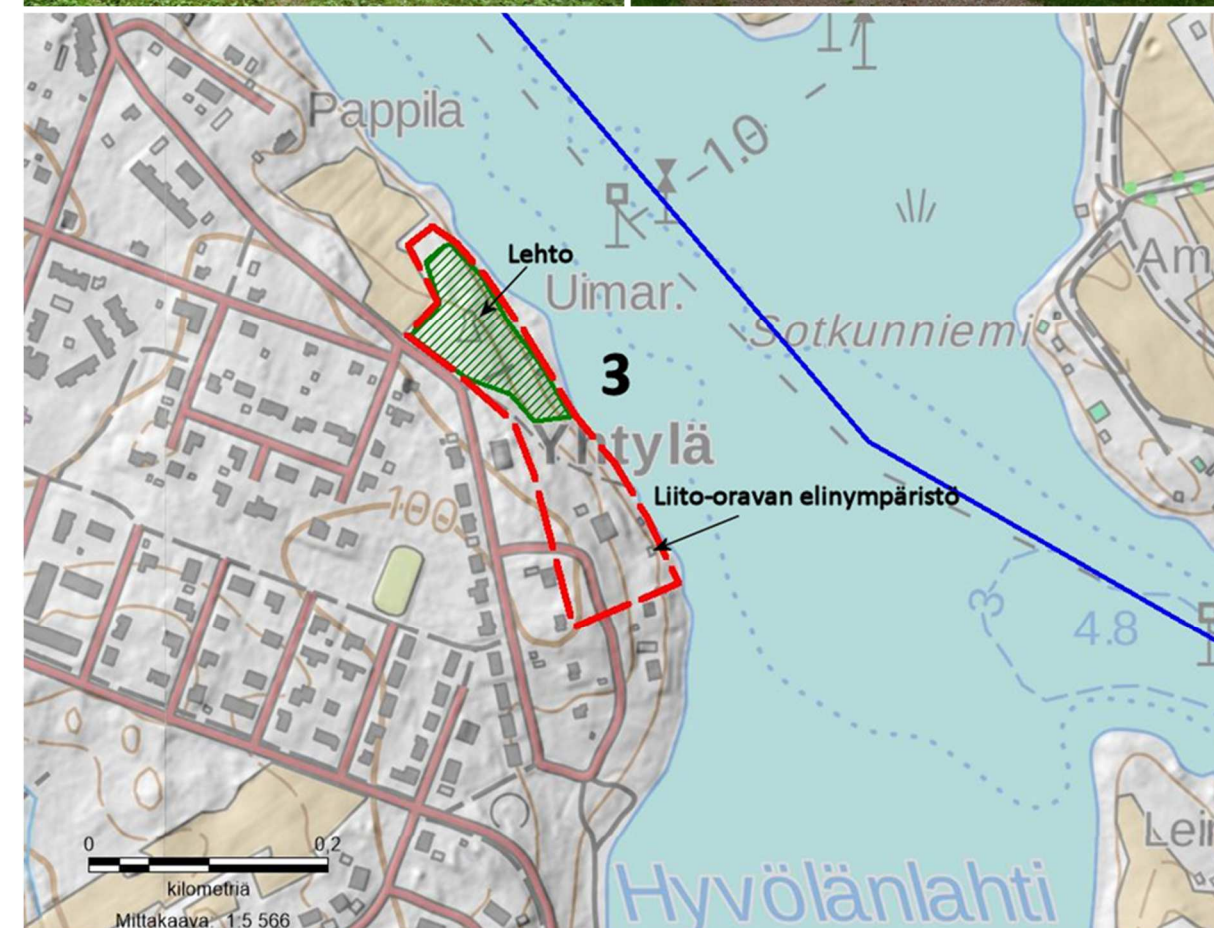
Kuva 53. Tuore lehtolaikku sekä alueen havaitut valkolehdokkiesiintymät. Kaava-alueen rajausta sinisellä viivalla.

Kohde 3 (Rantatien lehto ja liito-oravan elinympäristö)

Pappilan uimarannan rinteessä Rantatiellä on vanha muistomerkki, jota ympäröi tuore järeäkuusinen ja mäntyinen lehtometsä. Alue on vuonna 2006 tehdyssä liito-oravaselvityksessä (Pöyry Environment Oy 2006) havaittu liito-oravan asuttamaksi. Nykyinen rajausta on tehty silloisen kartoituksen tulosten mukaisesti.

Mahdolliseksi pesäpuuksi arvioitiin tuolloin omakotitalon pihassa ollutta linnunpönttöä, jossa paikallisen asukkaan mukaan on asunut liito-oravia. Reviirin nykytilanteesta ei ole tietoa ja kohde tulisi kartoittaa uudelleen yleiskaavoituksen yhteydessä.

Tuoret keskirasvanteiset lehdot on arvioitu Etelä-Suomessa vaarantuneeksi (VU) luontotyyppiä ja kohde on metsälain tarkoittama arvokas elinympäristö. Metsäkuviolla on ollut liito-oravan asuttu reviiri.

Kuva 54. Rantatien muistomerkin ympärysmetsä on tuoretta lehtoa ja liito-oravan elinympäristö. Lehto rajautuu alas järven rantaan Pappilan uimarannaksi.

Kohde 4 (Hyvölänsaari)

Hyvölänsaaren ranta on ruoho- ja heinäluhtarantaa, jossa lajistona ovat vesi- ja viiltosara, järviruoko, mesiangervo, myrkkypeikot, vehka sekä kiiltopaju. Rantaan laskevan ojan varsi on varttunutta koivua kasvava soistunutta kangasta. Lajistoa ovat runsas mesiangervo, rentukka, kurjenjalka, korpikastikka, matara sekä ojassa runsaana vehka. Lahti on myös tärkeä vesilintujen pesimäalue (Air-Ix 2003).

Rantaluhta on metsälain tarkoittama elinympäristö ja viitasammakon potentiaalinen elinympäristö. Ojan varren jo vartunut lehtipuustoinen metsä luhtasuorannalle on luonnon monimuotoisuutta lisäävä kohde.

Kohde 5 (Hyvölänniemi)

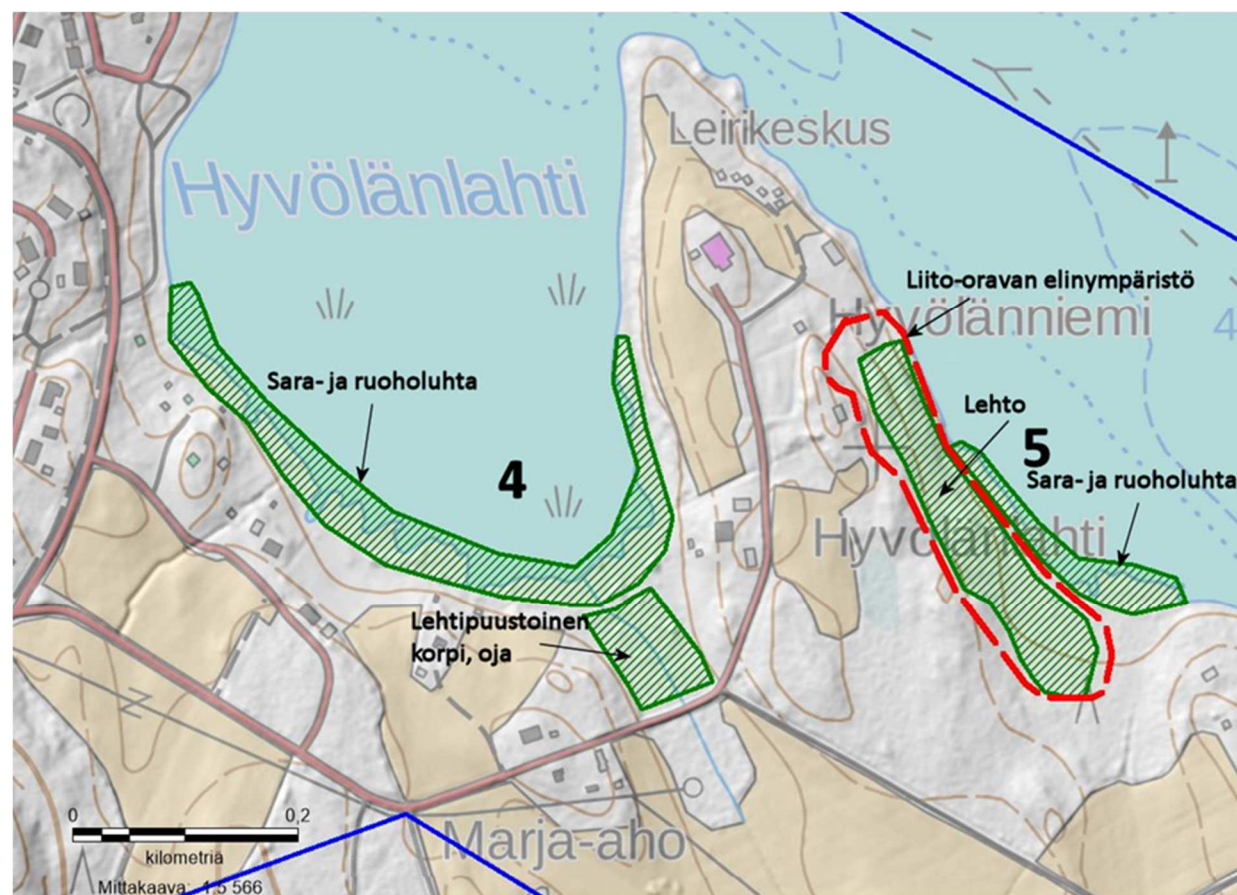
Hyvölänniemessä sijaitsee seurakunnan leirikeskus. Niemen itäpuolen metsä on järeäkuusista, sekapuuna on myös runsaasti haapaa. Osa haavoista on halkaisijaltaan 30-40 cm. Koivulahopuustoa on kohtalaisen paljon. Haapojen tyviltä löydettiin liito-oravan papanoita.

Alueen metsätyyppi vaihtelee tuoreesta kankaasta lehtoon. Lähinnä kostean runsasravinteisen lehtometsän putkilokasvilajistoa ovat käenkaali, oravanmarja, sudenmarja, metsäkurjenpolvi, lillukka, nuokkuhelmi, metsälvejuuri ja lehtovirmajuuri. Pohjakerroksessa kasvaa runsaana muun muassa palmusamalta.

Lehtometsän edustalla on luhtaranta, joka on metsälain tarkoittama arvokas elinympäristö ja viitasammakon potentiaalinen elinympäristö. Kosteet runsasravinteiset lehdot on arvioitu Etelä-Suomessa vaarantuneeksi (VU) luontotyyppiä ja kohde on metsälain tarkoittama tärkeä elinympäristö.

Metsäkuviolla on myös liito-oravan asuttama reviiri, jonka laajuus on syytä selvittää asianomaisena karitoitusajankohtana keväällä.

Liito-orava (*Pteromys volans*) on luonnonsuojelulain 38 §:n (Luonnonsuojelulaki 1096/1996) mukaan rauhoitettu ja Euroopan unionin luontodirektiivin (92/43/EEC) liitteissä II ja IV (a) mainittu laji, jonka luonnossa havaittavien lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kielletty (MMM 2002, Rassi ym. 2001). Laji on viimeisimmässä uhanalaisuusluokituksessa arvioitu silmälläpidettäväksi (NT) (Liukko ym. 2016).

Kuva 55. Vasen yläkuva: Hyvölänlahden luhtarantaa. Oikea yläkuva: Leirikeskuksen vajan pihassa kasvavia vanhoja mäntyjä. Vasen alakuva: Hyvölänniemen rantalehdon haavikossa kasvaa järeää haapaa. Oikea alakuva: Hyvölänniemen itärannan rantaluhtaa.

4.3.5 Luontotyypit

Luonnonsuojelulain mukaiset luontotyypit

Kaava-alueella ei ole luonnonsuojelulain (LSL 29§) nojalla suojeltuja luontotyyppiä.

Vesilain mukaiset luontotyypit

Kaava-alueelle ei sijoitu vesilain (2:11§) mukaisia vesiluonnon suojelutyyppeihin kuuluvia kohteita.

Metsälain mukaiset luontotyypit

Metsälain (10§) mukaisia erityisen tärkeitä elinympäristöjä kaava-alueella ovat Hovin, Rantatien ja Hyvölänniemen lehdot sekä Hyvölänlahden ja Hyvölänniemen rantaluhtat.

Uhanalaiset luontotyypit

Etelä-Suomen alueella tavattavia uhanalaisia luontotyyppiä kaava-alueella ovat tuoret keskirasvinteiset lehdot (vaarantunut, VU), tuoret runsasravinteiset lehdot (äärimmäisen uhanalainen, CR) ja kosteat runsasravinteiset lehdot (vaarantunut, VU).

4.3.6 Lajit

Luontodirektiivin tiukkaa suojelua vaativat lajit

Kaava-alueella on kaksi liito-oravan elinympäristöä. Hyvälänniemen elinympäristöstä löydettiin tuoreita liito-oravan papanoita. Rantatien elinympäristö on selvitetty aiemmin vuonna 2006 ja kohteen nykytilanteesta ei ole tietoa.

Erityisesti suojeltavat lajit

Kaava-alueella ei tiedetä esiintyvän eikä maastokäynnillä havaittu erityisesti suojeltavia lajeja.

Rauhoitetut lajit

Maastokartoituksissa löydettiin kolme luonnonsuojeluasetuksella rauhoitetun valkolehdokin esiintymää.

Uhanalaiset lajit

Kaava-alueelta ei ole tiedossa uhanalaisten lajien esiintymiä eikä sellaisia löydetty maastokartoituksissa.

Suomen vastuulajit

Kaava-alueella on Suomen vastuulajeihin kuuluvista lajeista liito-oravaa.

Silmälläpidettävät ja alueellisesti uhanalaiset lajit

Kaava-alueella on silmälläpidettävistä lajeista liito-oravaa (Liukko ym. 2016). Alueellisesti uhanalaisten lajien esiintymiä ei ole tiedossa eikä sellaisia löydetty maastokartoituksissa.

4.3.7 Yhteenvedo

Kiuruveden kirkonkylän osayleiskaava-alueen luontoarvoja on selvitetty aiemmin vuonna 2003 sekä tämän jälkeen alueen asemakaavoitushankkeissa. Käsillä olevassa luontoselvityksessä tarkastettiin tiedossa olevat luontokohteet ja päivitettiin niiden asema nykytiedon mukaiseksi. Lisäksi kaava-alueelta pyrittiin löytämään mahdollisia uusia luontoarvoja omaavia kohteita. Aikaisemmissa selvityksissä havaitut kohteet olivat säilyttäneet luontoarvonsa.

Suurin osa kaava-alueesta on rakennettua taajamaa. Luontoarvot keskittyvät kaava-alueen reunaosiin ja pääosin Kiurujärven ranta-alueille. Kohteet tulee ottaa huomioon alueen maankäytön suunnittelussa.

Huomionarvoiset luontokohteet on esitetty yhteenvedona seuraavassa taulukossa:

Kuvaus	Suojeluarvo	Uhanalaisuusluokka	Kaavamerkintäsuositus
Virranniemen puro ja lampi	luonnon monimuotoisuuskohde		
Hovin alueen tuore lehto	metsälaki, uhanalainen luontotyyppi	erittäin uhanalainen, CR	luo
Rantatien liito-oravan elinympäristö			luo
Rantatien lehto	metsälaki, uhanalainen luontotyyppi	vaarantunut, VU	luo
Hyvölälahden luhtaranta	metsälaki		luo
Hyvölälahden oja	luonnon monimuotoisuuskohde		
Hyvölänniemen lehto	metsälaki, uhanalainen luontotyyppi	vaarantunut, VU	luo
Hyvölänniemen liito-oravan elinympäristö			luo
Hyvölänniemen rantaluhta	metsälaki		luo

Liito-oravan elinympäristöt on syytä tarkastaa ennen alueille rakentamista. Myös viitasammakon potentiaaliset elinympäristöt on kartoitettava, mikäli selvityksessä osoitettujen kohteiden ranta-alueille suunnitellaan rakentamista. Kaava-alueelle ei sijoitu suojelu- tai pohjavesialueita eikä uhanalaisten kasvilajien esiintymiä. Maastokartoituksissa havaittiin kolme luonnonsuojeluasetuksessa rauhoitetun valkolehdokin esiintymää, jotka on mahdollisuuksien mukaan huomioitava.

Kaava-alueen maisemakuvaa hallitsee toisaalta rakennettu taajamaympäristö ja toisaalta Kiuruveden järvimaisema. Arvokkaimmat maisemakohteet sijoittuvatkin Kiuruveden ranta-alueille, kuten kaava-alueen pohjoisosan Kettulanlahdelle, joka on myös virkistyksestä arvokas.

5 Suunnittelutavoitteet

5.1 Yleistä

Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan yleiskaavan tarkoituksena on kunnan tai sen osan yhdyskuntarakenteen ja maankäytön yleispiirteinen ohjaaminen sekä toimintojen yhteen sovittaminen.

Taajama-alueella osayleiskaava ohjaa asemakaavoitusta ja sitä kautta eri maankäyttömuotojen keskinäistä sijoittumista. Asemakaavaa tarvitaan yleiskaavassa määriteltyjen taajama-alueiden käytön yksityiskohtaiseen järjestämiseen, rakentamiseen ja kehittämiseen.

Suunnittelussa on tärkeää vuorovaikutteisuus ja avoimuus kuntalaisten ja eri sidosryhmien kanssa.

Yleiskaavasunnittelulle tavoitteita asettavat mm.

- Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet
- Maakunnalliset suunnitelmat kuten maakuntaohjelma ja maakuntakaava
- Paikallistason (kunnan ja maanomistajien) tavoitteet
- Yleiskaavan laadinnan aikana neuvottelut ja kuulemiset
- Luonto-, maisema- ja kulttuuriympäristöön liittyvät selvitykset

5.2 Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

Valtioneuvosto päätti valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista 14.12.2017. Päätös on tullut voimaan 1.4.2018. Päätöksellä valtioneuvosto korvaa valtioneuvoston vuonna 2000 tekemän ja 2008 tarkistaman päätöksen valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista.

Maakunnan suunnittelussa ja muussa alueiden käytön suunnittelussa on huolehdittava valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden huomioon ottamisesta siten, että edistetään niiden toteuttamista (maankäyttö- ja rakennuslaki 24 §).

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet koskevat Kiuruveden yleiskaavoitusta erityisesti seuraavien kokonaisuuksien osalta:

Toimivat yhdyskunnat ja kestävä liikkuminen

- Edistetään koko maan monikeskuksista, verkottuvaa ja hyviin yhteyksiin perustuvaa aluerakennetta, ja tuetaan eri alueiden elinvoimaa ja vahvuuksien hyödyntämistä. Luodaan edellytykset elinkeino- ja yritystoiminnan kehittämiseksi sekä väestökehityksen edellyttämälle riittävälle ja monipuoliselle asuntotuotannolle.
- Luodaan edellytykset vähähiiliselle ja resurssitehokkaalle yhdyskuntakehitykselle, joka tukeutuu ensisijaisesti olemassa olevaan rakenteeseen. Suurilla kaupunkiseuduilla vahvistetaan yhdyskuntarakenteen eheyttä.
- Edistetään palvelujen, työpaikkojen ja vapaa-ajan alueiden hyvää saavutettavuutta eri väestöryhmien kannalta. Edistetään kävelyä, pyöräilyä ja joukkoliikennettä sekä viestintä-, liikumis- ja kuljetuspalveluiden kehittämistä.
- Merkittävät uudet asuin-, työpaikka- ja palvelutoimintojen alueet sijoitetaan siten, että ne ovat joukkoliikenteen, kävelyn ja pyöräilyn kannalta hyvin saavutettavissa.

Tehokas liikennejärjestelmä

- Edistetään valtakunnallisen liikennejärjestelmän toimivuutta ja taloudellisuutta kehittämällä ensisijaisesti olemassa olevia liikenneyhteyksiä ja verkostoja sekä varmistamalla edellytykset eri liikennemuotojen ja -palvelujen yhteiskäyttöön perustuville matka- ja kuljetusketjuille sekä tavara- ja henkilöliikenteen solmu-kohtien toimivuudelle.
- Turvataan kansainvälisesti ja valtakunnallisesti merkittävien liikenne- ja viestintäyhteyksien jatkuvuus ja kehittämismahdollisuudet sekä kansainvälisesti ja valtakunnallisesti merkittävien satamien, lentoasemien ja rajanylityspaikkojen kehittämismahdollisuudet

Terveellinen ja turvallinen elinympäristö

- Varaudutaan sään ääri-ilmiöihin ja tulviin sekä ilmastonmuutoksen vaikutuksiin. Uusi rakentaminen sijoitetaan tulvavaara-alueiden ulkopuolelle tai tulvariskien hallinta varmistetaan muutoin.
- Ehkäistään melusta, tärinästä ja huonosta ilmanlaadusta aiheutuvia ympäristö- ja terveyshaittoja.

- Haitallisia terveysvaikutuksia tai onnettomuusriskejä aiheuttavien toimintojen ja vaikutuksille herkkien toimintojen välille jätetään riittävän suuri etäisyys tai riskit hallitaan muulla tavoin.
- Suuronnettomuusvaaraa aiheuttavat laitokset, kemikaaliratapihat ja vaarallisten aineiden kuljetusten järjestyserapihat sijoitetaan riittävän etäälle asuinalueista, yleisten toimintojen alueista ja luonnon kannalta herkkästä alueista.
- Otetaan huomioon yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden tarpeet, erityisesti maanpuolustuksen ja rajavalvonnan tarpeet ja turvataan niille riittävät alueelliset kehittämisedellytykset ja toimintamahdollisuudet.

Elinvoimainen luonto- ja kulttuuriympäristö sekä luonnonvarat

- Huolehditaan valtakunnallisesti arvokkaiden kulttuuriympäristöjen ja luonnonperinnön arvojen turvaamisesta.
- Edistetään luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaiden alueiden ja ekologisten yhteyksien säilymistä.
- Huolehditaan virkistyskäyttöön soveltuvien alueiden riittävydestä sekä viheralueverkoston jatkuvuudesta.
- Luodaan edellytykset bio- ja kiertotaloudelle sekä edistetään luonnonvarojen kestävää hyödyntämistä. Huolehditaan maa- ja metsätalouden kannalta merkittävien yhtenäisten viljely- ja metsäalueiden sekä saamelaiskulttuurin ja -elinkeinojen kannalta merkittävien alueiden säilymisestä.

Uusiutumiskykyinen energiahuolto

- Varaudutaan uusiutuvan energian tuotannon ja sen edellyttämien logististen ratkaisujen tarpeisiin. Tuulivoimat sijoitetaan ensisijaisesti keskitetysti usean voimalan yksiköihin.
- Turvataan valtakunnallisen energiahuollon kannalta merkittävien voimajohtojen ja kaukokuljettamiseen tarvittavien kaasuputkien linjaukset ja niiden toteuttamismahdollisuudet. Voimajohtolinjauksissa hyödynnetään ensisijaisesti olemassa olevia johtokäytäviä.

5.3 Maakuntaohjelman ja maakuntakaavan tavoitteet

Pohjois-Savon maakuntaohjelmassa 2018–2021 Pohjois-Savolle ja seuduille on maakuntaohjelmassa valmisteltu kolme eritasoista väestötavoitetta vuoteen 2040.

Nykyisen trendikehityksen jatkuminen johtaa maakunnassa maakunnan väestömäärän vähenemiseen 242 500 henkeen eli 5300 hengellä vuoden 2016 tasoon verrattuna. Pohjois-Savon nykyisessä väestötavoitteessa säilytetään väestömäärä nykyisellään. Tavoite+ urassa maakunnan väestötavoitetta on nostettu nykyisestä tavoitteesta 20 000 henkilöllä vuoteen 2040. Keskimääräinen väestön vuosikasvu maakunnassa olisi 0,4 %.

Pohjois-Savon väestörakenteen ja työmarkkinoiden yksi heikkous on alhainen työvoiman tarjonta. Väestömäärän säilyttäminen nykyisellä tasolla vaatii muuttovoiton nostoa 3–4 kertaiseksi nykyisestä tasosta.

Työpaikkatavoitteissa suurimmat kasvuodotukset (noin 10-50 % vuoteen 2040 mennessä) kohdentuvat teknologiateollisuus ja -palveluiden sekä prosessiteollisuus- ja tuotanto toimialoihin.

Alueiden vetovoiman lisäämisen seudulle yhteisinä toimenpiteinä nähdään mm. tie- ja rataverkon kehittäminen, rataverkon paikallisliikenne, sähkö- ja biopoltoaineiden latausasemat, asunto- ja työpaikkakaavoitus ja rakentaminen kulkuyhteyksien varrelle, vuokra-asuntotuotannon lisääminen helpottamaan muuttajien vastaanottoa.

Kasvukeskuksia, matkailun alueita ja kirkonkyliä vahvistetaan mm. kaavoituksella, täydennysrakentamisella, vesistön vetovoiman hyödyntämisellä, uusiutuvan energian ratkaisulla ja yhteisöllisellä kehittämisellä.

Biopoltoaineiden sekä raakapuun kasvavat kuljetukset sekä maidonkuljetus edellyttävät alemman tieverkon ympärivuotista liikennöitävyyttä.

Ylivieska-Iisalmi-Kontiomäki –radan parantaminen ja sähköistäminen, suunnitelmat ovat valmiit. Iisalmi-Ylivieska -rata palvelee sekä tavara- että henkilöliikennettä. Radan merkitys on kasvanut Terrafamen kaivoksen kuljetusten, puutavaran ja kaivosalan vuoksi.

Edellä mainitut maakuntatason lähtökohdat ja tavoitteet puoltavat osaltaan myös Kiuruveden keskustan ja sen lähiympäristön maankäytön ns. sisäistä kehittämistä ja asettavat tavoitteita ja lähtökohtia yleiskaavan sisällä.

Pohjois-Savon maakuntakaavaan ei sisälly erityisen merkityksellisiä nykyistä keskustajamaa muuttavia maankäyttömerkintöjä tai -aluevarauksia. Maakuntakaava on näiltä osin pääasiassa nykytilanteen toteava.

5.4 Paikalliset tavoitteet

Kaupungin asettamat tavoitteet

Osayleiskaavatyön tarkoituksena on tarkistaa ja päivittää voimassa oleva vuonna 2005 voimaan tullut taajaman osayleiskaava vastaamaan tämän hetkisiä ja tulevia tarpeita taajaman kehityksen periaatteiksi ja ohjaamaan asemakaavoitusta. Osayleiskaavassa ei ole laajentamistarpeita.

Tärkeitä kehittämiskohteita taajamassa ovat:

- ympäristön ja kaupunkikuvan omaleimaisuus ja korkea laatu, ranta-alueiden ja järven läheisyyden hyödyntäminen; mm. keskustan korttelit, vanhan meijerin alue ja rantavyöhyke Kuorevirran ja Hyvönlänlahden suuntiin
- erilaiset asumismuodot, ikääntyvän väestön asumisen edellytykset ja asuinalueiden viihtyisyys
- virkistysalueiden säilyttäminen ja reitistöjen kehittäminen
- elinkeinojen tarpeet ja kaupan kehittämismahdollisuudet; mm. aseman seutu ja Savikon teollisuusalue
- liikenneverkon toimivuus, liikenneturvallisuus ja kevyen liikenteen edistäminen

Yleiskaavatyön tavoitteena on avoin ja vuorovaikutteinen suunnittelu, ja asukkaiden ja muiden osallisten innostaminen taajama- ja asuinympäristöä koskevaan ideointiin ja kehittämiseen.

Järjestöjen ja eri toimijoiden ajatuksia

Tavoitevaiheessa tammikuun lopulla 2018 järjestettiin keskustelutilaisuuksia, joihin kutsuttiin paikallisia eri alojen järjestöjä ja toimijoitaideoimaan ja visioimaan tulevaisuuden taajamaa erilaisten teemojen pohjalta. Tilaisuuksiin osallistui eri toimijoita teemoina ollen asuminen, elinkeinoelämä, ympäristö ja liikuminen. Seuraavassa yhteenvedo tilaisuuksista teemoittain.

Asuminen

Onko ikääntyvän väestön tarpeita mietitty riittävästi? Onko yhteisöllisen asumisen tarpeita? Kiuruvedellä on väestöä muuttanut pois, ja saattaa olla halua muuttaa takaisin. Väestö ikääntyy ja asumistarpeet ovat palvelujen äärellä. Mihin voisi sijoittaa palveluasumisen paikkoja? Hyvä miljöö voi olla Kiuruvedellä voimavara.

On laadittu itsenäisen asumisen toimenpideohjelma, joka tähtää 2040-luvulle. Vanhusneuvosto on käsitellyt ohjelmaa. Kotona asumista tuetaan niin pitkään kuin mahdollista. 10 vuoden sisällä ei ole uutta palveluasumisen tarvetta, mutta myöhemmin on. Itsenäinen asuminen mahdollistetaan tuettuna lähellä tukipalveluja.

Tehostettu palveluasuminen on keskittynyt isoille toimijoille. Kotona tukiasumista tarvitaan Kiuruvedellä. 10-15 vuoden sisällä on tarvetta asumiseen itsenäisesti omassa asunnossa päiväkeskuksen lähellä, missä on saatavana peruspalveluja. On tarvetta korttelityyppiseen asumiseen kehitysvammaisille ja vaikeavammaisille: oma yksio, johon saa päivittäistä tukea. Mielenterveyskuntoutujille tarjoavat tukea Pysäkki ja Varapäre. Päihdeasiakkaiden asumisen järjestäminen on jokseenkin suunnittelematonta. Tukiasuntojen rakentamisessa ei saisi olla raja-aitoja eri ryhmien ja terveyden välillä.

Erityisryhmien rakentaminen on ollut SOTE:n vastuulla. Jos markkinavoimille annetaan valta, keskittyy rakentaminen Iisalmeen tai Kuopioon.

Nykyistä rakennuskantaa tulee remontoida ja muuttaa esteettömäksi. Voimavarat ovat Kiuruvedellä hyvät, esteetön liikkuminen on mahdollista, asuinrakennuksiin on tehty hissejä. Asiakas valitsee, haluaako asua edelleen Kiuruvedellä. Täällä on paljon mahdollisuuksia, ja erityisryhmät kokevat, että täällä on hyvä olla.

On tärkeää pitää huolta omista vanhuksista ja vammaisista ja rakentaa heille. Onko Virranrannassa laajentamismahdollisuuksia? Ulkoilumahdollisuudet ovat siellä hyvät.

Puttosen-Ritin-Saastamoisen tonttien aluetta Nivankadun ja Torikadun välissä on mahdollista varata tuettuun asumiseen isompana korttelityyppisenä kokonaisuutena. Terveyspalvelut ja liikunta-alueet ovat lähellä, samoin ulkoilureitit ja kauppapalvelut.

Myös linja-autoaseman asemakaavan muutoksen toteuduttua on alueella kaksi sopivaa, tosin erillistä tonttia tuettuun asumiseen. Voidaanko Lähteentien invalidien talon palvelut ottaa huomioon linja-autoaseman tonttien rakentamisessa? Invalidien talon lähelle muodostuu tavallaan korttelityyppinen asuminen, lähellä on hissillisiä kerrostaloasuntoja, jotka voivat hyödyntää palveluja. Kokonaisuuteen voi kuulua ihmisiä, jotka tarvitsevat lähipalveluja, mutta myös liikkuvia, jotka pääsevät kauemmaksi. Linja-autoaseman aluetta on tärkeää kehittää matkakeskuksena.

Puretun Yhtylän päiväkodin tontti sopisi hyvin tulevaisuudessa iäkkäiden tuettuun asumiseen viereisen korttelin laajenuksena.

Myös uudelle päiväkodille tulevaisuudessa tarvitaan varaus.

Tuottiin esille yhteisöasumisen malli, jossa on ikäihmisiä ja lapsiperheitä. Tontilla olisi päiväkeskus, josta saa tarvittavia palveluja, ruokapalveluja ja kuntoutusta.

Asumisen lisäksi tarvittaisiin esteettömiä kokoontumistiloja järjestöjen käyttöön. Ainakin eläkeläisjärjestöjen osalta kokoontumiset tukevat ikäihmisten hyvinvointia, sosiaalista kanssakäymistä ja harrastustoimintaa. Eläkeläisjärjestöissä on satoja jäseniä.

Siisti ympäristö on merkittävä kilpailutekijä. Vanhan meijerin alueen tuleva käyttötarkoitus on asuminen, mihin se on hieno paikka, ainoa rantaan ulottuva käytettävissä oleva alue. Rantaa voi varata enemmänkin virkistysalueeksi. Toivottavasti alueesta tulee pyöräilyalue, josta on hyvät pyöräily-yhteydet keskustaan.

Vanhan meijerin alueelle voisi tulla monen tyyppisiä rakennuksia: rannassa asumista, kauempana ehkä asumiseen liittyvää yritysraakentamista. Myös pienyrittäjien asuin- ja yrittäjäkylää on pohdittu. Oman asunnon lisäksi tontille voisi rakentaa yritystilaa, esim. toimistotyyppistä. Onko tällaiselle kysyntää esim. Hyvölälahden alueella?

Asuntotonttimarkkinointia on tuoteistettava (mm. asuinmahdollisuuksien havainnollistaminen).

Elinkeinoelämä

Ylä-Savon toimitilapörssiä tulisi markkinoida enemmän. Mitä tehdään vanhoille toimitiloille, joita olisi remontoitava? Hallitilalle on tarvetta.

Mitkä ovat liikenneaseman viereisen alueen käyttömahdollisuudet karavaanialueena ja rahoitusmahdollisuudet? Alue saadaan loppuun maisemoitua ja keskialue oioittua kuluvana vuonna. Ensi kesänä ei pehmeää aluetta voi vielä käyttää karavaanarikäyttöön. Alueesta tulee nurmipintainen kenttä.

Kiuruvedelle tarvitaan lisää erikoisliikkeitä, esim. kodinkoneliike ja urheiluliike kuuluvat tämän kokoiseen kylään. Verkko- ja nettimyyni voi olla lisänä. Onko liiketiloja tarjolla?

Palvelun laatu ja saatavuus on ratkaisevan tärkeitä. Kalastus- ja eräkauppa olisi myös tarpeellinen täällä, missä metsästystä harrastetaan. Linja-autoaseman alueelle, minne on kaavailtu kampustyyppistä asumista liittyen Lähteentien oleviin palvelurakenteisiin, voisi liittyä myös tämän tyyppistä kivijalkakauppaa ja nettikauppaa harjoittavia yrityksiä.

Liikkuminen, toimijat

Todettiin, että taajamassa on riittävästi liikuntamahdollisuuksia.

Iskelmäviikkojen karavaanarien käyttöön tarvitaan yli 800 paikkaa. Urheilualue on jo tehokkaasti käytössä karavaanarialueena. Lisää karavaanarialueita toivotaan saatavan käyttöön liikenneaseman takaa. Joki on välissä, mutta uimahalliin on yhteys. Myös urheilukentän kohdalla olevia joen takaisia alueita pidettiin hyvinä, ja niitä voitaisiin hyödyntää ja ottaa käyttöön pienellä tasoituksella. Väliaikainen kävelysilta joen yli olisi hyvä, mutta nykyisiä väyliä myötenkään uimahalli ei ole kaukana. Karavaanarikenttäalueiden käyttöä on tehostettu sähköistyksillä.

Vanha urheilukenttä on palvellut Iskelmäviikkojen käytössä. Muutamien puiden, jotka ovat ison areenan tiellä, poistamista pitäisi tutkia maastossa. Kuorevirran alueelta lähtee monia reittejä. Tärkeä on Nivan sillan alitus hiihtoaikana ja risteuksen valaistus. Kelkkareitin ei tulisi olla jatkossa nykyisen retkeily- ja ulkoilun alueen (Hovinlenkki) halkaiseva, vaan valtatie suuntainen. Miten mahdollisesti tuleva kevyen liikenteen väylä tähän suhtautuu?

Nivan kentällä yläkoulun ja Nivan koulun lähellä on kevyen liikenteen väyliä ristiin rastiin, joista osa pitäisi saada pois yleisestä käytöstä, jolloin vanha urheilukenttäalue olisi kokonaan koulun pihaa. Yleinen jalankulku ohjattaisiin kentän etelä- ja länsireunoille.

Missä voisi olla ikäihmisten puisto, ulkoliikunta-alue, johon sijoitetaan ulkokuntoilulaitteita. Onko sijainti hyvä keskustassa vai Jänteen hallin suunnalla?

Keskusta-alueen puistot ja pienetkin viheralueet tulisi säilyttää. Pienten lasten liikuntakasvatukseen on viime vuosina panostettu. Päiväkodeille viheralueet ovat tärkeitä, kun pihat ovat pieniä. Esimerkiksi meijerin alueen päiväkodin piha on hyvin pieni.

Yleiskaavaan merkittävät moottorikelkkareitit ja kevyen liikenteen reitit tarkistetaan. Skeittipuistolle olisi hyvä paikka Teboilia vastapäätä. Alue on asemakaavassa puistoaluetta. Paikka on keskeinen.

Ympäristö

Keskusteltiin vanhan meijerin alueen mahdollisesta tulevasta asumiskäytöstä. Alue on yhteydessä vesistöön ja lähellä palveluja. Toivottiin, että ranta-alueen vihervyöhyke ja liikkumismahdollisuus siellä säilyvät, mikä on tärkeää koko taajaman kannalta. Rantavyöhyke tulisi toteuttaa asemakaavan mukaisesti vanhalta meijeriltä edelleen Lystimetsään ja sieltä Kirkkokadun kautta vanhan pappilan rantaan ja aina Hyvölälahteen asti. Keskustelijat totesivat mieluisaksi alueeksi ranta-alueen ja rantareitin. Puistoalueiden hoitoa toivottiin kehitettävän mm. Kallion alueella (Kaijanlammentie). Puistot ja viheralueet ovat siellä ryteikköisiä.

Museoalue toimii Kotiseutuyhdistyksen tarpeisiin hyvin. Museota ylläpitää kunta ja yhdistys toimii nykyisissä museon puitteissa.

6 Yleiskaava ja sen perustelut

6.1 Yleisperustelut

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet, maakuntakaavan ja paikallisen tason tavoitteet sekä muut lähtökohdat ja selvitykset huomioidaan yleiskaavassa mm. seuraavasti:

- Yleiskaava tukee taajaman kokonaisrakenteen eheytyä; taajama-alueella on mahdollisuuksia täydennysrakentamiseen erityisesti liikerakentamisen, asuinrakentamisen sekä yritys- ja teollisuusrakentamisen osalta.
- Yleiskaavalla pyritään huolehtimaan, että asunto- ja työpaikkarakentamiseen on tarjolla riittävästi tonttimaata.
- Yleiskaavaratkaisun mukaiset uudet tai rakentamattomat taajamaluonteiset aluevaraukset tukeutuvat nykyiseen yhdyskuntarakenteeseen, päätiestikostoon ja kunnallisteknisiin verkostoihin.
- Liikenneturvallisuussuunnitelmassa (v. 2017) esitetyt toimenpiteet ovat jo nykyisessä kaavallisessa tilanteessa toteutettavissa.
- Kaavassa on huomioitu viheralueet ja erityisesti niiden jatkuvuuteen liittyvät yhteystarpeet ulkoilureitteineen.
- Kiuruveden keskustan kulttuurihistoriallisesti ja kaupunkikuvallisesti arvokkaat kokonaisuudet ja rakennuskohteet ja luontoarvot on tunnustettu kaavaratkaisuissa ja edistetty niiden säilymistä.
- Kaavaratkaisun perusteet, määrällisten tarpeiden ohella, kohdentuvat ennen kaikkea laadukkaan ja kysyntää vastaavan maankäytön mahdollistamiseen.
- Aluevaraukset tarjoavat, nykyrakennetta mukailen, asumiseen ja yritystoimintaan maankäytöllisiä mahdollisuuksia niille hyvin soveltuvilla ja otollisilla alueilla.
- Taajamarakenteen ollessa kehittyvä ja vetovoimainen luo se puitteet myös palvelurakenteen säilymiselle.

6.2 Kokonaisrakenne

Nykyinen keskusta (C) torin, kauppojen, kaupungintalon, koulukeskuksen, kirkon, ns.ydinkeskustan alueella ja lähialueilla täydennysrakentuu tarpeen mukaan. Alueella tapahtuva rakentaminen on eheyttävää, määrältään vähäistä täydennysrakentamista ja kulttuuriarvoja kunnioittavaa. Alueen yhteydessä on mahdollista myös keskustaan soveltuva kerrostalorakentaminen. Keskustassa olevat ja sitä reunustavat useat yksityiset ja julkiset palvelut, jotka puoltavat myös palveluasumiseen liittyvää rakentamista.

Keskustan ympärillä Valtakadun, Kiurujärven ja rautatien välisellä alueella, on eri aikakausina rakennettuja pientalovaltaisia asuinalueita (AP). Nämä alueet ovat jo varsin rakentuneita, alueilla on jossakin määrin täydennysrakentamismahdollisuuksia eli yksittäisiä rakentamattomia tontteja.

Vanhan meijerin alue kirkon ja venesataman eteläpuolella on osoitettu uutena keskustan ja rannan läheisenä asuinalueena. Tämä tarjoaa ns. laadullista lisää taajaman asuinpaikkatarjontaan. Asuinalueen yksityiskohdat ratkaistaan asemakaavoituksella.

Varsinainen asutuksen laajentumissuunta on eteläiset uudet asuinpientaloaluevaraukset Hyvölänsaarta ympäröivillä alueilla. Näitä alueita on jo osittain asemakaavoitettu ja otettu käyttöönkin.

Pohjoisessa edellä kuvattuja alueita rajaa valtatie 27 eteläpuolinen taajaman sisääntuloalue – Nivan risteysalue liikennepalveluineen (P, TP), länsiosan puistomainen Virranniemen alue kesäteattereineen ja näiden välinen urheilukenttäalue. Alueen halki kulkeva Koskenjoki / Kuorevirta on alueen sisäinen luontokeidas, mikä puistomaisena antaa alueelle maisemallista miellyttävyyttä. Joen ranta-alueet ovat myös merkittävä osa koko taajaman jatkuvaa viher- ja ulkoilureittiverkostoa. Nivan risteysalueen ja joen väliselle alueelle yleiskaavalla mahdollistetaan ns. karavaanarialueen toteuttaminen.

Valtakadun länsipuolella Hovin ja Korkeakankaan asuinpientaloalueilla (AP) ei tapahdu merkittäviä muutoksia; vähäinen täydennysrakentaminen asemakaavojen mukaisesti on mahdollista.

Teollisuudelle, työpaikka-, palvelu- ja yritystoiminnoille (T, P, KM) on laajennuskapasiteettia ja uusia aluevarauksia rautatien ja Kalliokyläntien ja Pielavedentien hyvien liikenneyhteyksien varsialueilla (Savikon, Sermetin ja Sahan alueet). Aluevaraukset noudattelevat nykyistä kaavallista tilannetta.

Yleiskaavassa korostetaan myös viherväylästä jatkuvuutta edellä kuvattujen taajamarakenteen sisällä. Viherväylä on perusteltua kehittää siten, että esim. ulkoilureiteistä voidaan muodostaa katkeamaton kokonaisuus. Nykyinen taajamarakenne mahdollistaa viherväylän täydentämisen ja ylläpidon ”kustannustehokkaasti” siten, että se palvelee yhteisesti kaikkia taajamaympäristössä toimijoita – koululaiset ja asukkaat mukaan lukien.

Yleiskaava ottaa huomioon ja mahdollistaa tunnistettujen kulttuuriarvojen säilyttämisen, osin rakennusten suojelun / suojelusuositusten muodossa ja osin maisemallisesti arvokkaiden miljöiden säilymisen muodossa. Myös luontoarvot on tunnistettu ja merkitty niille soveltuvin merkinnöin.

Yleiskaavan mukaista taajaman kokonaisrakennetta on hahmotettu oheisella karttaesityksellä.

6.2.1 Vaihtoehtotarkastelu ja mitoitus

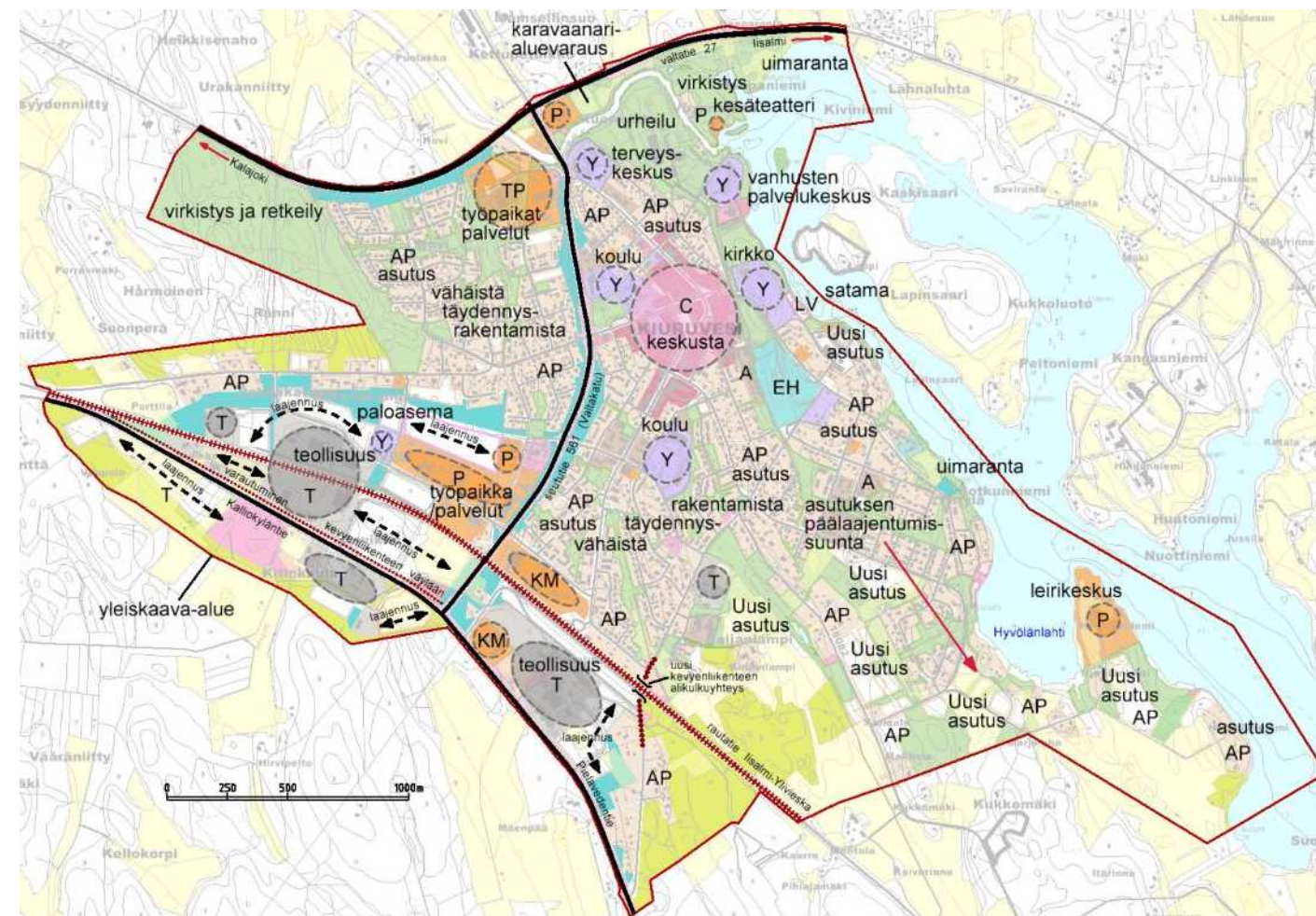
Suunnittelualueen maankäytön kokonaisrakenne on jo aikaisemmin hyvin pitkälle muotoutunut – myös kaavallisesti. Varsinaisia vaihtoehtoisia maankäyttöratkaisuja ei tässä yleiskaavan päivityksessä ole ollut tarvetta tarkastella. Asemakaavallisia pienimittakaavaisia vaihtoehtotarkasteluja on mahdollista tehdä toteutumattomien aluevarausten osalta asemakaavoitusvaiheissa, mm. meijerin alueen asuinrakentamisen osalta. Jo nyt yleiskaavavaiheessa on hahmoteltu ko. alueen vaihtoehtoisia sisäisiä ratkaisuja; vaihtoehtoina on tarkasteltu alueen osoittamista kerrostalo- ja matalamman asuinpientalo -ratkaisujen välillä.

Väestö / asuinalueet

Viimeisimpien vuosikymmenien (1980-2017) aikana kunnan väestömäärä on pienentynyt noin likimäärin 1000 asukkaalla vuosikymmenessä eli keskimäärin noin 100 asukasta / vuosi. Arviolta, jos väestö jakaantuu tulevaisuudessakin noin puolet taajamaan ja puolet haja-alueelle, tarkoittaisi se edelleen myös taajaman asukasmäärän vähenemistä. Asumisväljyyden kasvu voi kuitenkin laskennallisesti olla jossain määrin peruste uudelle rakentamistarpeelle taajama-alueella. Samoin rakennuskannan uudistuminen.

Kaikkienensa jo voimassa olevat asemakaavat sisältävät runsaan tonttireservin sekä asuin- että yritysrakentamisen tarpeisiin. Asemakaavoituksella asuinalueilla on nykyisin 135 rakentamatonta asuinpientalotonttia ja muutama kerrostalotontti. Osa tonteista poistuu tulevissa asemakaavan muutoksissa heikon maaperän tai muun syyn takia. Käytännössä asemakaava-alueella on rakennettavissa 95 pientalotonttia, joista kaupungin omistuksessa noin puolet. Kaupungilla on tonttipörssissä myytävänä 35 pientalotonttia.

2000 -luvulla tapahtuneen rakentamismäärän (keskimäärin noin 3-6 rakennusta / vuosi määrän ollessa vuosittain aleneva) perusteella ei lähitulevaisuudessa ole tonttireservin lisäksi mitoituksellisia / määrällisiä väestöennusteisiin pohjautuvia tarpeita esim. uusille asuinalueille. Maapoliittista pelivaraa on kuitenkin hyvä olla. Samoin asuinalueiden laadullista tarjontaa voi parantaa.

KUVA 56. Yleiskaavan mukaisen taajamarakenteen ja maankäytön hahmottaminen

Edellä mainitut kaikki toteutumattomat aluevaraukset ovat kytkettävissä kohtuullisin kustannuksin taajaman nykyisiin vesihuoltoverkostoihin. Yleiskaavassa on perusteltua varautua kaikkien uusien alueiden toteutumiseen; mikään näistä alueista ei yksinään mahdollista toteuttamiselle riittävää ns. maapoliittista pelivaraa.

Nykyisen asemakaavan ajantasaisuus

Sivun 5 tonttivarantokartalta on nähtävissä, että rakentamattomia tontteja on hajanaisesti eri puolilla taajamaa. Tontit ovat vesihuoltoverkostojen välittömässä yhteydessä. Näin ollen on perusteltua ylläpitää ko. tonttivarantoa olevan taajaman täydennysrakentamisen reservinä.

Asemakaavoihin sisältyy joitakin pienimuotoisia teknisluonteisia ajantasaistamistarpeita.

Oheiselta korkeusmallikartalta on havaittavissa taajama-alueen korkeussuhteet, mikä osaltaan kuvastaa uusien rakentamisalueiden olosuhteita. Kaikkienensa yleiskaavan mukaiset rakentamattomat alueet ovat varsin hyvin rakennettavissa.

KUVA 57. Korkeussuhteet taajama-alueelta (maanmittauslaitos, karttapaikka).

6.3 Asuinalueet

Kokonaisrakenteen kuvauksen mukaisesti yleiskaavassa on osoitettu olevien asuinalueiden ohella uusia asuinalueita. Taajama-alueilla uuden asuinrakentamisen yksityiskohtaiset ratkaisut tullaan määrittelemään alueille laadittavilla asemakaavoilla kulloisenkin tarpeen mukaisesti.

6.3.1 Aluevarausmerkinnät

Asutuksen osalta on käytetty seuraavia kaavamerkintöjä.

Asuinalue (A), myös kerrostalorakentaminen mahdollista

Merkinnällä on osoitettu nykyiset kerrostaloalueet ja uutena alueena meijerinrannan asuinalue.

Pientalovaltainen asuinalue (AP)

Merkinnällä on osoitettu kaikki asemakaavoituksen piiriin kuuluvat olevat ja uudet rivitalo- ja omakotitaloalueet. Alueiden tarkempi määrittely joko rivitalo- tai omakotitalorakentamiseen ratkaistaan asemakaavoituksen yhteydessä.

Uusista asuinpienaloalueista merkittävimmät sijaitsevat Hyvölänsaarta ympäröivillä alueilla.

KUVA 58. Havainnekuva vanhan meijerin alueen yhdestä asuinpienalojen rakentamismahdollisuudesta.

Maatilojen talouskeskusten alue (AM)

Merkinnällä on osoitettu nykyiset maatilat asuin- ja talousrakennuksineen. Alueelle saa sijoittaa maataloutta ja siihen soveltuvia sivuelinkeinoja palvelevaa rakentamista asuin-, tuotanto- ja talousrakennuksineen.

6.4 Palvelu-, yritys- ja teollisuusalueet

Yleiskaavassa on osoitettu alueita monenlaisilla yrityspohjaisilla aluemerkinnoillä. Yleiskaavassa osoitetut aluevaraukset mahdollistavat yritystoiminnan lisääntymisen ja monipuolistumisen.

6.4.1 Aluevarausmerkinnät

Yleiskaavassa on käytetty seuraavia palveluihin ja yritystoimintoihin liittyviä aluevarauksia ja merkintöjä.

Keskustatoimintojen alue (C)

Merkinnällä on osoitettu taajaman perinteinen keskusta-alue. Merkintä mahdollistaa kaiken keskusta-alueelle soveltuvan maankäytön kuten palvelut, kaupat, liikeyritykset, majoitustilat, ravintolat, myös soveltuvan asuinrakentamisen kuten kerrostalot.

Kaupallisten palvelujen alue, jolle saa sijoittaa vähittäiskaupan suuryksikön (KM)

Merkinnällä on osoitettu pääosin rakentunut K-raudan alue Valtakadun, rautatien ja Pielavedentien rajaamalla alueella ja täydennysvaraa rakentamiselle sisältävä Tokmannin alue Valtakadun, rautatien ja asemalle johtavan Tulotien rajaamalla alueella. Muilta osin keskustatoimintojen (C) alueen ulkopuolella ei ole tässä yhteydessä tarvetta varautua vähittäiskaupan suuryksiköiden rakentamiseen.

Palvelujen ja hallinnon alue (P)

Merkinnällä on osoitettu useita palvelutoimintojen alueita eri puolilla taajamarakennetta. Teollisuus- ja työpaikka-alueiden yhteydessä on tilaa uusille liike- ja palvelutoiminnoille.

KUVA 59. Havainnekuva keskusta-alueen täydennysrakentamismahdollisuudesta (sinertävät kerrostalot).

Julkisten palvelujen ja hallinnon alue (PY)

Merkinnällä on osoitettu julkisten palvelujen ja hallinnon alueita kuten koulujen, terveyskeskuksen, vanhusten palvelukeskuksen, paloaseman alueet.

Kirkkojen ja muiden seurakunnallisten palvelujen alue (YK)

Merkinnällä on osoitettu evankelisluterilaisen kirkon, rovastin pappilan ja ortodoksisen kirkon alueet.

Työpaikka-alue (TP)

Merkinnällä on osoitettu toistaiseksi rakentamaton alue Sermetin alueella.

Teollisuus- ja varastoalue (T)

Merkintää on käytetty Sahan, Savikon ja Sermetin teollisuus- ja yritysalueilla. Pienialaisesti myös Kallion alueella.

Teollisuusalue, jolle ympäristö asettaa toiminnan laadulle erityisiä vaatimuksia (TY)

Merkintää on käytetty Nivan alueella (sitä ympäröivän asutuksen läheisyydessä).

6.5 Virkistys- ja ulkoilualueet

Yleiskaavassa on käytetty seuraavia virkistysalumerkintöjä.

Virkistysalue (V)

Merkinnällä on osoitettu taajamarakenteen puistomaiset ja eri maankäyttömuotoja toisistaan jaottelevat lähivirkistysalueet. Tarkempi jaottelu eri virkistysalueisiin tehdään asemakaavoituksen yhteydessä. Tavoitteena on koko taajama-alueen kattava yhtenäinen ja jatkuva viherverkosto ulkoilureitteineen.

Virkistysalue, jolla sallitaan rantasaunan rakentaminen (V-1)

Merkinnällä on osoitettu ranta-alue vanhan meijerialueen yhteydessä. Tavoitteena on, että alueelle voidaan rakentaa esim. rannan tausta-asukkaiden käyttöön tai muu yleisempään käyttöön tarkoitettu yhteissauna.

Puisto (VP)

Alueelle tulee laatia käyttö- ja hoitosuunnitelma, jossa osoitetaan asukkaiden päivittäisiä ulkoilutarpeita palvelevia kenttäalueita ja keveitä rakennelmia. Suunnittelussa tulee erityisesti huomioida maisemallisesti arvokas puisto. Alueen luonnon kasvillisuutta täydennetään tarvittaessa.

Merkinnällä on osoitettu kirkon, rovastin pappilan ja venesataman ja joidenkin asuinkorttelien yhteydessä olevia puistoalueita.

Urheilu- ja virkistyspalvelujen alue (VU)

Alueelle tulee laatia käyttö- ja hoitosuunnitelma, jossa osoitetaan ulkoilu- ja urheilutoimintoja palvelevia kenttäalueita, rakennuksia ja rakennelmia. Istutusten ja hoidon suunnittelussa on erityisesti huomioitava kasvillisuuden kulutuskestävyys.

Merkinnällä on osoitettu urheilukenttäalueet.

Uimaranta-alue (VV)

Nykyiset uimaranta-alueet on osoitettu tällä merkinnällä.

Retkeily- ja ulkoilualue (VR)

Alueen suunnittelussa on turvattava viherverkoston ja ekologisten käytävien jatkuvuus kaupungin keskustasta ympäröivälle maaseudulle. Suunnittelussa on huomioitava metsien monimuotoisuuden, arvokkaiden luontokohteiden ja maiseman ominaispiirteiden säilyminen. Ulkoilureittien varrelle voidaan rakentaa lepopaikkoja ja keveitä taukopaikkarakennelmia.

Merkinnällä on osoitettu Hovin asuinalueen länsipuoleinen retkeilyalue ja taajaman eteläosan asutuksen sisään jääviä virkistysalueita.

6.6 Liikenneverkosto ja -alueet

Yleiskaava-alueen maankäyttö tukeutuu olevaan päätieverkostoon. Seutu- ja yhdystiet on osoitettu viiva-merkinnöillä nykytilanteen mukaisesti. Yleiskaavaan on rajattu maanteihin liittyen liikenteen likimääräiset melualueet 55 dBA.

Liikenneturvallisuussuunnitelman mukaisesti yleiskaavassa varaudutaan kevyenliikenteen alikulun toteuttamiseen Kirkkoharjuntie/Vehkatie rautatien kohdalla (tasoristeyksen poistaminen ja yhteyden korvaaminen alikulkukäytävällä).

Voimassa olevassa yleiskaavassa esitetystä tieyhteystarpeesta Ryönänjoentien ja Ratakadun välillä on luovuttu tarpeettomana. Niemistenkadun ajoyhteys välillä Turvetie - Sermetintie on muutettu kevyenliikenteen yhteydeksi.

Muilta osin alueen liikenneverkostoon ei tule merkittäviä yleiskaavatason muutoksia. Yleiskaavassa varaudutaan Kalliokyläntien (mt 7693) varrella kevyenliikenteen väylään aikaisemman yleiskaavan mukaisesti. Liikennemäärät eivät yleiskaavassa osoitetun uuden maankäytön johdosta oleellisesti lisäänty. Kyse on tavanomaisesta taajamarakenteen sisäisestä liikenteestä.

Huoltoasemat on osoitettu omalla LH -aluevarausmerkinnällään. Tavaraliikenteen terminaalit (LTA), rautatiealueet (LR), venevalkamat ja -satamat (LV) ja yleiset pysäköintialueet (LP) omilla aluevarausmerkinnöillään.

Radan (LR) vaikutusalueella uusien rakentamisalueiden osalta, yleiskaavaa yksityiskohtaisemman suunnittelun yhteydessä, on tarpeen tehdä tarkempi selvitys rautatieliikenteen aiheuttamasta tärinästä.

6.7 Erityisalueet, ympäristöhäiriöt

Erityisaluemerkinnöillä on yleiskaavassa osoitettu yhdyskuntateknisen huollon (ET) alueita, hautausmaa-alue (EH) ja teialueiden suojaviheralueita (EV). Uusia aluevarauksia erityisalueille ei yleiskaavatasolla ole ollut tarve osoittaa.

Koskenjoen ja Kiurujärven tulva-alueet (HW 1/100) on rajattu kaavakartalle. Hulevesien käsittelyyn liittyen yleiskaavakartalle on osoitettu hulevesille soveltuvat viivytysalueet.

Vanha meijerin, meijerin rannan entinen kyllästämö alue sekä huoltamon tontin alue Niemistenkadulla on osoitettu /saa-merkinnällä: ”Mahdollisesti pilaantunut alueen osa, jonka pilaantuneisuus ja kunnostus-tarve on arvioitava ennen rakentamistoimenpiteitä.”

6.8 Kulttuuriarvot

Kaavanlaadinnassa on otettu huomioon lähtötiedoissa ja selvityksissä mainitut rakennettuun kulttuuriin liittyvät arvot. Merkittävät alueet ja kohteet on osoitettu kaavakartalla sk- ja SR- merkinnöin huomioiden kohteiden merkittävyys valtakunnallisesti, maakunnallisesti ja paikallisesti.

Kaavamerkintöinä on käytetty seuraavia:

Valtakunnallisesti merkittävä alue, joka on säilytettävä (sk/v)

Asemakaavaa laadittaessa on varmistettava kaupunkikuvallisten arvojen ja suojeltavan rakennuskannan säilyttäminen.

I Rautatieasema

Maakunnallisesti merkittävät alueet, jotka on säilytettävä (sk/m)

Asemakaavaa laadittaessa on varmistettava kaupunkikuvallisten arvojen ja suojeltavan rakennuskannan säilyttäminen.

II Osulan vanha liikekeskus

III Nivan koulurakennukset ja lähiympäristö

IV Tori

V Hautausmaa ja kotiseutumuseo

Paikallisesti merkittävät alueet, jotka on säilytettävä (sk/p)

Aluekokonaisuuden ja rakennuskannan suojelua koskevat kysymykset ratkaistaan asemakaavassa.

VI Harjukatu

VII Viskaalinmutka

Valtakunnallisesti merkittävä rakennuskohde (SR/v)

Rakennuskannan suojelua koskevat kysymykset ratkaistaan asemakaavassa

1. Kiuruveden rautatieasema

Maakunnallisesti merkittävät rakennuskohteet (SR/m)

Rakennuskannan suojelua koskevat kysymykset ratkaistaan asemakaavassa

2. Vanha säästöpankki

3. Osula

4. Pankkila

5. Evankelisluterilainen kirkko

6. Puistola

7. Ortodoksinen kirkko

8. Nivan koulu ja opettajien asunnot

9. Kellotapuli (kirkkolain nojalla suojeltu rakennus)

10. Kotiseutumuseo

11. Kaupungintalo

12. Rovastin pappila

13. Vanha pappila

Paikallisesti merkittävät rakennuskohteet (SR/p)

Rakennuskannan suojelua koskevat kysymykset ratkaistaan asemakaavassa

14. Käsityöasema Pirtala

15. Pössilä ja sairaala

16. Yläaste

17. Vanhainkoti Virranranta

18. Onnela Toivola

19. Osuuspankki

20. Toritalo

21. Seuratupa

22. Kaivola

23. Niemelä

24. Piispala

25. Pirilä

26. Vainoniemi

27. Veikkola / Päivärinne

28. Yhtiöntalo

Muinaisuistolailalla (295/1963) rauhoitettu kiinteä muinaisjäännös (sm)

Kohteen kaivaminen, peittäminen, muuttaminen, vahingoittaminen, poistaminen ja muu siihen kajoaminen on kielletty. Kohdetta koskevista suunnitelmista on pyydettävä museoviranomaisen (museovirasto tai maakuntamuseo) lausunto.

29. Nälkään kuolleiden hautausmaa

6.9 Luontoarvot

Kaavanlaadinnassa on otettu huomioon alueen luontoarvot, jotka perustuvat kaavan laadinnan aikana tehtyihin selvityksiin (katso kohta 4.3. Luonto- ja maisemaselvitys).

Luonnonympäristö ja – kohteet

Luontoarvot on huomioitu rakentamisalueiden kohdistamisessa sekä osoittamalla erityiset luontoarvot tarpeellisin kaavamerkinnöin.

Yleiskaavassa on luonto- ja maisema-arvoista riippuen käytetty seuraavia kaavamerkintöjä:

Luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeä alue (luo-1), kohdenumero merkinnän alla

Alueen käyttöä suunniteltaessa ja toteutettaessa on turvattava luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeiden elinympäristöjen ja eliölajien säilyminen. Maisemaa muuttavaa toimenpidettä ei saa suorittaa ilman maisematyölupaa (toimenpiderajoitus MRL 43§).

Merkinnällä on osoitettu:

1. Virranniemen puro ja lampi
2. Hovin alueen lehto
3. Rantatien lehto
4. Hyvölälahden rantaluhta
5. Hyvölänniemen lehto ja rantaluhta

Luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeä alue (luo-2), kohdenumero merkinnän alla

Alueella on todettu luonnonsuojelulain 49 §:n tarkoittamia liito-oravien lisääntymis- ja levähdyspaikka. Alueen puustoa tulee säilyttää ja hoitaa niin, että liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikat ja niitä suojaava puusto säilyy. Myös liito-oravan liikkumisen kannalta riittävä puusto tulee säilyttää.

Merkinnällä on osoitettu:

1. Rantatien liito-oravan elinympäristö
2. Hyvölänniemen liito-oravan elinympäristö

6.10 Maa- ja metsätalousalueet

Yleiskaavassa maa- ja metsätalousalueet on jaoteltu nykyisen käyttötarkoituksensa mukaan joko pelto- tai metsäalueisiin. Mikäli alueilla on merkitystä ulkoilun kannalta tai alueilla on maisemallisia tai ympäristöarvoja, on ne tuotu kaavamerkintöjen sisällöissä esille.

Yleiskaavassa on ympäristölliset ym. seikat huomioiden osoitettu kaavamääräyksiltään erityyppisiä maa- ja metsätalousalueita seuraavasti:

Maa- ja metsätalousvaltainen alue (M)

Alueet on tarkoitettu pääasiassa maa- ja metsätalouden harjoittamiseen.

Tällä merkinnällä on osoitettu ne yleiskaava-alueen tavanomaiset metsätalousalueet, joilla ei ole todettu erityisiä luonto- ja/tai maisema-arvoja.

Maatalousvaltainen alue (MT)

Alueet on tarkoitettu maatalouden harjoittamiseen. Merkinnällä osoitetaan maatalouteen hyvin soveltuvia, maaperältään, ilmastoltaan ja maatilojen tilarakenteen kannalta parhaita alueita, yleisimmin peltoalueita sekä joissain tapauksissa niihin liittyviä metsäalueita (reunavyöhykkeet ja saarekkeet

Maa- ja metsätalousvaltainen alue, jolla on erityistä ulkoilun ohjaamistarvetta tai maisemallisia arvoja (MU)

Alueelle saa rakentaa maa- ja metsätalouden rakennuksia sekä retkeily- ja ulkoilureittejä ja niitä palvelevia rakennuksia ja rakennelmia. Muilta osin alueella on voimassa MRL 43 § 2 momentin mukainen rakentamisrajoitus.

MU -merkinnällä on osoitettu maa- ja metsätalousalueita, joilla on mm. ulkoilun ja reittien kannalta merkitystä. Usein näillä alueilla on merkitystä myös maiseman säilymisen kannalta.

Maisemallisesti arvokas peltoalue (MA)

Maaseudun ja kaupungin rajalla olevia peltoalueita, jotka korostavat maisemarakennetta ja lisäävät ympäristön monimuotoisuutta. Alueet on pyrittävä säilyttämään avoimina peltoina tai niittyinä.

7 Yleiskaavan vaikutukset

7.1 Yleistä

Kaavasta aiheutuvien vaikutusten arvioinnin yhtenä tarkoituksena on tukea päätöksentekoprosessia. Vaikutustarkastelu on ohjannut suunnitteluratkaisuja ja toiminut siten myös perusteena kaavan maankäytöllisille aluevarauksille ja kaavamerkintöjen sisällöille.

Eri intressitahojen, maanomistajien sekä suunnittelijoiden välisen osallistuvan suunnittelun ja edelleen vaikutusten arvioinnin kautta pyritään eheyttämään ja kehittämään suunnittelualan maankäytöllistä ja toiminnallista kokonaisuutta.

Suunnittelutyön pohjaksi määritellyillä tavoitteilla – ja edelleen toiminnallisen kokonaisuuden hahmottamisella - on pyritty ohjaamaan suunnitteluratkaisuja siten, että yksittäisten maankäytöllisten aluevarauksen vaikutukset olisivat mahdollisimman myönteisiä koko yleiskaava-alueen kehittämisen kannalta.

7.2 Vaikutukset suhteessa ylikunnallisiin alueidenkäyttötavoitteisiin

Yleiskaavarakentamisen perusteita on kuvattu kohdassa 6.1 Yleisperustelut. Yleiskaava toteuttaa valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita erityisesti seuraavilta osin:

Toimivat yhdyskunnat ja kestävä liikkuminen

- Yleiskaava tukee yhdyskuntarakenteen eheyttämistä.

- Yleiskaavarakentamisen mukaiset uudet taajamaluonteiset aluevaraukset tukeutuvat nykyiseen yhdyskuntarakenteeseen, päätieverkostoon ja kunnallisteknisiin verkostoihin.
- Yleiskaavassa varautuminen kevyenliikenteen alikulun toteuttamiseen Kirkkoharjuntie/Vehkatie rautatien kohdalla (tasoristeyksen poistaminen ja yhteyden korvaaminen alikulkukäytävällä) parantaa liikenteen sujuvuutta ja liikenneturvallisuutta.
- Yleiskaavassa on aluevarauksia elinkeino- ja yritystoiminnan kehittämiseksi sekä riittävälle ja monipuoliselle asuntotuotannolle.

Tehokas liikennejärjestelmä

- Päätieverkosto on jo nykyisin varsin toimiva, eikä liikenneverkostoon ole osoitettu sitä heikentäviä uusia maankäyttöalueita.

Terveellinen ja turvallinen elinympäristö

- On tuotu esille tulvariskialueet ja hulevesiongelmat ja osoitettu hulevesille mahdollisia viivytysalueita.
- Liikenteen haitalliset melualueet on tunnistettu; ohjaa rakentamista ja rakentamisen sijoittamista.
- Rautatieliikenteen mahdolliset tärinähaitat on tuotu esille; edellytetty niiden huomioon ottamista yksityiskohtaisessa suunnittelussa ja maankäytössä.

Elinvoimainen luonto- ja kulttuuriympäristö sekä luonnonvarat

- Kulttuurihistoriallisesti ja maisemallisesti arvokkaat kokonaisuudet ja rakennuskohteet ja luontoarvot on tunnistettu kaavarakentamisissa ja edistetty niiden säilymistä.
- Kaavassa on huomioitu viheralueet ja erityisesti niiden jatkuvuuteen liittyvät yhteystarpeet ulkoilureitteineen. Viheraluevarauksissa on huomioitu myös ekologisten yhteyksien säilyminen.

7.3 Maankäytölliset vaikutukset

7.3.1 Kokonaisrakenne

Yleiskaavan merkittävimmät vaikutukset suunnittelualan kokonaisrakenteeseen ovat seuraavat:

- Yleiskaava määrittelee taajaman kokonaisrakenteen uudet maankäyttömahdollisuudet (maankäytön toiminnallinen jako selkiintyy, kokonaisrakenteellisia muutoksia ei tule)
- Täydennysrakentamisen myötä alueen yhdyskuntarakenne eheytyy
- Kokonaisuudessaan yleiskaava mahdollistaa toimintojen monipuolistumisen ja aktivoitumisen

7.3.2 Rakentaminen

Yleiskaava määrittelee taajama-alueet. Rakentamiseen liittyvät yleiset vaikutukset ovat seuraavia.

- Kehittyvät asuinalueet monipuolistavat myös laadullisesti asuinpaikkatarjontaa keskustan läheisyydessä (meijerin ja keskustan alueet)
- Taajama-alueiden toteuttaminen edellyttää asemakaavoitusta sekä alueiden liittämistä kunnallisteknisiin verkostoihin
- Uudella rakentamisella on kokonaisrakennetta eheyttävä vaikutus

7.3.3 Työpaikka-alueet / palvelut

Yleiskaavassa on osoitettu liikenteellisesti hyvin saavutettavissa olevia ja keskeisesti sijoitettavia yritys-, teollisuus- ja palveluiden alueita. Yleiskaava mahdollistaa näihin liittyvien toimintojen monipuolistumisen.

7.3.4 Yhdyskuntatekniset verkostot / liikenneyhteydet

Yleiskaavan keskeisiä vaikutuksia yhdyskuntateknisiin verkostoihin ja liikenneyhteyksiin ovat:

- Yleiskaavassa osoitettujen asemakaavoitettavien alueiden toteuttaminen edellyttää niiden liittämistä kunnallisteknisiin verkostoihin
- Uudet maankäyttöalueet ja täydennysrakentamisalueet sijoittuvat jo rakennettujen kunnallisteknisten verkostojen piiriin/ulottuville ja siten olevien verkostojen hyödyntäminen tehostuu
- Liikenneyhteyksien osalta tukeudutaan olevaan päätieverkoston
- Pohjois-Savon päätieverkoston liikenteen on arvioitu kasvavan keskimäärin noin 10-30 % vuoteen 2040 mennessä (valtakunnallinen tieliikenne-ennuste 2030, Liikennevirasto 2014). Merkittävimmät määräkavut tapahtuvat maakunnallisten kaupunkikeskusten alueilla.
- Kiuruveden viimeisimpien vuosikymmenien aikana toteutuneen väestömäärän laskun ja ennusteiden perusteella Kiuruveden väestö määrä tulee väheneään jatkossakin, myös taajama-alueella.
- Liikennevirtoihin ei siten ole tulossa sellaista merkityksellistä kasvua, etteikö nykyinen päätieverkosto kykenisi välittämään taajama-alueen liikennevirtoja jatkossakin.
- Liikenneturvallisuuksuunnitelman mukaisesti yleiskaavassa varaudutaan kevyenliikenteen alikulun toteuttamiseen Kirkkoharjuntie/Vehkatie rautatien kohdalla (tasoristeyksen poistaminen ja yhteyden korvaaminen alikulkukäytävällä)
- Yleiskaavassa varaudutaan Kalliokyläntien (mt 7693) varrella kevyenliikenteen väylään aikaisemman yleiskaavan mukaisesti
- Yleiskaavaan sisältyvistä taajamien uusista rakentamisalueista ei aiheudu erityisiä uusia ns. kunnallisteknisiä liityntäkustannuksia – alueiden kunnallistekniset kustannukset ovat ns. normaaleita alueiden sisäisen verkoston kustannuksia

7.3.5 Virkistysalueet ja viheryhteydet

Yleiskaavassa on osoitettu koko alueen kattavat sisäiset ja eri alueiden väliset virkistysalueet ja viheryhteydet. Kaavan pohjalta yleisten alueiden – kuten virkistysalueiden ja reittien – kehittämistarve on selkeästi määriteltävissä.

- Yleiskaava korostaa viheralueiden jatkuvuutta alueelta toiselle, toisaalta viheralueiden merkitystä varsinkin taajaman sisäisen rakenteen ja eri osien keskinäisessä jäsentelyssä.

7.3.6 Maa- ja metsätalous / luonto

Yleiskaavassa on osoitettu eri luonteisia maa- ja metsätalousvaltaisia alueita. Osayleiskaavan keskeisimmät vaikutukset näihin alueisiin ovat:

- Taajama-alueiden ulkopuolella pääasiallisena maankäyttönä tulee nykytilanteen mukaisesti säilyttämään maa- ja metsätalous siihen liittyvine toimintoineen.
- Alueen maankäytön taajamaluonteisuudesta johtuen, maa- ja metsätalousalueita on todettu myös sellaisiksi, joille kohdistuu ulkoilukäyttöä ja joilla on myös maisema-arvoja (MU, MA).
- Erityiset luontoarvot on tunnistettu ja merkitty kaavakartalle, luo-1, luo-2 –merkinnöin.

7.3.7 Kulttuuriympäristö

Yleiskaavassa on tuotu esille (lähtötietojen ja selvitysten mukaisesti) alueen kulttuuriarvoja, ja maisema-arvoja, jotka on edelleen huomioitu kaavaratkaisussa tarvittavin kaavamerkinnöin. Arvot tulevat kaavan myötä nykyistä voimakkaammin yleiseen tietoisuuteen ja niiden säilymistä voidaan myös kaavan myötävaikutuksella vaalia.

Rakennuskannan uudistuminen eri aikakausina muodostaa uusia rakentamisen ajallisia kerrostumia.

7.4 Vaikutukset sosiaalisiin oloihin

Yleiskaavaprosessin ja siihen sisältyvien maankäyttöratkaisujen sosiaalisia vaikutuksia ovat mm.:

- Asukkaiden, maanomistajien ja yrittäjien tietoisuus alueen ympäristöoloista, maankäytöllisestä nykytilasta ja tulevaisuuden mahdollisuuksista lisääntyy
- Tietoisuus maankäytöllisestä tulevaisuudesta edesauttaa alueen kokonaisvaltaisessa kehittämisessä ja markkinoinnissa
- Tietoisuuden lisääntymisen myötä eri osapuolien sitoutuminen tuleviin maankäyttöratkaisuihin voimistuu
- Edesauttaa kaupunkia, maanomistajia ja muita osallisia, joiden oloihin kaavaratkaisu vaikuttaa, valmistautumaan tuleviin muutoksiin ja hyödyntämään alueelle ominaisia maankäytöllisiä mahdollisuuksia
- Maankäyttöhankkeisiin voidaan varautua ja aikatauluttaa

7.5 Yleiskaavan oikeusvaikutukset

Yleiskaava laaditaan oikeusvaikutteisena kaupunginvaltuuston hyväksyttäväksi tarkoitettuna yleiskaavana. Rakennusjärjestyksen määräykset jäävät voimaan oikeusvaikutteisen yleiskaavan alueella, mikäli ne eivät ole ristiriidassa yleiskaavamääräysten kanssa, jolloin yleiskaavamääräykset ohittavat rakennusjärjestyksen.

Maankäyttö- ja rakennuslain yleisenä tavoitteena on edellytysten luominen hyvälle elinympäristölle sekä ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävä kehityksen edistäminen. Lisäksi lailla pyritään turvaamaan jokaisen osallistumismahdollisuus asioiden valmisteluun, suunnittelun laatu ja vuorovaikutteisuus, asiantuntemuksen monipuolisuus sekä avoin tiedottaminen.

MRL 4 §:ssä on kuvattu alueiden käytön suunnittelujärjestelmä

Kuntien alueiden käytön järjestämiseksi ja ohjaamiseksi laaditaan yleis- ja asemakaavoja. Nämä jäävät kuntien hyväksyttäväksi. Kunnat voivat laatia myös yhteisen yleiskaavan.

Maakuntakaava sisältää yleispiirteisen suunnitelman alueiden käytöstä maakunnassa tai sen osa-alueella.

Lisäksi valtioneuvosto voi hyväksyä alueiden käyttöä ja aluerakennetta koskevia valtakunnallisia tavoitteita.

Suunnittelujärjestelmän periaatteena on, että yleispiirteisempi kaava on ohjeena yksityiskohtaisempia kaavoja laadittaessa. Maankäyttö- ja rakennuslaissa korostuvat eri kaavatasojen toisistaan poikkeava asema ja tehtävät alueiden käytön suunnittelujärjestelmässä. Yleisesti alueidenkäytön suunnittelujärjestelmän voidaan katsoa noudattavan ns. korvaavuusperiaatetta. Tämän mukaisesti alueidenkäyttökysymykset pyritään ratkaisemaan alimmalla mahdollisella suunnittelutasolla, jolla ne ovat ratkaisun laadulliset ominaisuudet ja osallisten vaikutusmahdollisuudet huomioiden parhaiten toteutettavissa.

Alueidenkäytön suunnittelutasot

- 1) Maankäyttö- ja rakennuslain säädökset
- 2) Maankäyttö- ja rakennusasetuksen säädökset
- 3) Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet
- 4) Maakuntakaava
- 5) **Oikeusvaikutteinen kaupunginvaltuuston hyväksymä yleiskaava**
- 6) Detaljikaavat (asema- ja ranta-asemakaavat)
- 7) Rakennusjärjestys
- 8) Oikeusvaikutteisen yleiskaava
- 9) Muut suunnitelmat

Alueiden käytön suunnittelujärjestelmä korostaa kuntien itsenäistä asemaa kaavoituksessa. Maakuntakaavalla on erityinen merkitys valtakunnallisten ja paikallisten tavoitteiden yhteen sovittajana.

8 Suunnittelumenettely

8.1 Osalliset

Kaavoituksen ominaisuuksiin kuuluu huolehtia siitä, että eri intressiryhmien (osallisten) mahdollisuus osallistua asioiden käsittelyyn on riittävän laajaa, oikeisiin asioihin kohdistuvaa ja oikein ajoittuvaa.

Suunnitteluun osallistutetaan päättäjät, kuntalaiset ja ne intressiryhmät, joita suunnittelualueen kehittämisen erityisesti koskettaa. Osallisia ovat kaikki ne, joiden asumiseen, työnteeseen tai muihin oloihin kaava vaikuttaa. Lisäksi osallisia ovat ne viranomaiset ja yhteisöt, joiden toimialaa suunnittelussa käsitellään.

Keskeisimmille osallisille pidetään keskustelutilaisuuksia ja tarvittaessa erillisneuvotteluja koskien maankäytöllisiä tarpeita.

Keskeiset osalliset:

- Alueen asukkaat
- Kuntalaiset, joiden oloihin kaavoitus saattaa vaikuttaa
- Kiinteistöjen ja maanomistajat
- Alueen yrittäjät ja elinkeinoelämän edustajat
- Kiuruveden kaupungin luottamuselimet ja hallintokunnat
- Kiuruveden kaupungin kaavoituksen seurantaryhmä, maapoliittinen työryhmä sekä maanhankintatyöryhmä
- Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä
- Järjestöt ja yhdistykset; mm. yrittäjäyhdistys
- Pohjois-Savon ELY-keskus ympäristö ja luonnonvarat –vastuualue
- Pohjois-Savon ELY-keskus liikenne ja infrastruktuuri –vastuualue
- Pohjois-Savon ELY-keskus elinkeino, työvoima, osaaminen ja kulttuuri –vastuualue
- Pohjois-Savon liitto
- Kuopion kulttuurihistoriallinen museo

8.2 Osallistumisen ja vuorovaikutuksen järjestäminen

Yleiskaava laaditaan vuorovaikutteisesti viranomaisten, maanomistajien ja muiden osallisten kanssa. Maanomistajia informoidaan tarvittaessa myös kirjeitse. Kaikista merkittävistä kuulemis- ja päätöksentekovaiheista ilmoitetaan Kiuruveden kaupungin ilmoitustaululla ja internet -sivuilla www.kiuruvesi.fi sekä kunnan virallisessa ilmoituslehdessä. Kaava-aineistot pidetään nähtävillä kaupungintalolla teknisessä palvelukeskuksessa ja internetsivuilla.

Yleiskaava laaditaan vuorovaikutteisesti keskeisiä osallisia kuullen.

8.2.1 Luonnosvaiheen palaute ja niiden huomioon ottaminen

Kirkonkylän taajaman osayleiskaavan luonnosaineisto on pidetty nähtävillä 19.9.- 19.10.2018.

Yleiskaavaluonnoksesta annettiin 5 lausuntoa ja 2 mielipidettä. Seuraavassa on yhteenveto lausunnoista ja mielipiteistä sekä vastineet niihin.

LAUSUNNOT (TIIVISTETTYINÄ) JA VASTINEET:

1. Pohjois-Savon ELY-keskuksen lausunto 17.10.2018

Osayleiskaavan valmistelussa tulee huomioida 1.4.2018 voimaan tulleet uudistetut valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ja peilata niihin myös kaavan vaikutuksia. Suunnittelualueen pohjoisosassa on voimassa Rantakylän osayleiskaava, jonka taajamaosayleiskaavamuutos tulee ilmeisesti kumoamaan yhteinevältä osaltaan. Tämä olisi tarpeen nostaa esille kaavaselostuksessa.

Virranniemen voimassa olevassa Rantakylän osayleiskaavassa on merkitty puronvarrtta luo-merkinnällä. Keskustan yleiskaavaluonnoksesta tämä merkintä puuttuu, vaikka kohde on yhä noteerattu uudessa luontselvityksessä arvokkaaksi. Tämä on lisättävä kaavaan ja samalla korjattava kohteiden järjestysnumero.

ELY-keskuksen käsityksen mukaan myös keskustan taajama-alueella on liito-oravia, joiden esiintymistä on käsitelty asemakaavamuutosten yhteydessä viime vuosina. Myös nämä alueet tulee osoittaa yleiskaavassa.

Kaava-alueella Lapinsaaren luoteispuolisen nimettömän saaren itäreunalta on löydetty viitasammakkoa. Kettulanlahden uimarannan edusta ei kuulunut selvitysalueeseen. Viitasammakoiden osalta kaavaselostuksen maininta siitä, että viitasammakoiden potentiaaliset elinympäristöt on kartoitettava, mikäli kohteiden ranta-alueille suunnitellaan rakentamista, on hyvä tavoite.

Kaavaluonnoksen kaakkoisosan uusi AP merkintä luo-1 rantaluhan edessä tulee johtamaan ruoppauksiin ja mahdollisen puuston ja pensaston raivausaloitteisiin. Onko kyseessä omarantainen rakentaminen? Ja vaikka ei olisikaan, niin ainakin raivaustoiveita tulee siitä huolimatta. Tämän ja muidenkin reheväkasvustoisten rantojen osalta olisi syytä selvittää viitasammakoiden esiintymistilanne viimeistään siinä vaiheessa, jos muuttuvaa maankäyttöä rannalle tai omarantaista uudisrakentamista on suunnitteilla.

Kellotapuli olisi selkeämpää osoittaa SR/m-merkinnän sijasta kirkkolain nojalla suojeltuna rakennuksena.

Kiuruvedelle on tehty hulevesisuunnitelma vuonna 2013, mikä selostuksessa todetaankin. Suunnitelmaa ei kuitenkaan ole huomioitu millään tavoin kaavassa. Hulevesisuunnitelmassa on mm. esitetty muutamia viivytysalueita, mutta niitä ei ole merkitty kaavakarttaan.

Savipitoisen maaperän johdosta rautatien tärinä voi levitä hyvinkin laajalle alueelle, kuten kaavaselostuksessa todetaankin. Radan vaikutusalueella olisi siten tarpeen tehdä tarkempi arvio tai tarvittaessa selvitys tärinästä viimeistään yksityiskohtaisemman suunnittelun yhteydessä (AP-, P- ja T- alueet asemakaavoituksessa tai rakennuslupavaiheessa).

Kaavaselostuksessa olisi hyvä avata tehtyä meluselvitystä ja arviota liikennemäärän kehityksestä kaavan tavoitevuonna.

Kaava-aineistoon olisi hyvä liittää myös häiriötekijäkartta, joka sisältää häiriötä aiheuttavat kohteet (esim. lämpölaitokset, teollisuuskohteet) sekä häiriölle alttiit kohteet (esim. päiväkodit, koulut, hoitokodit). Tällöin kaavan vaikutuksia olisi helpompi arvioida. Kaavaselostuksessa olisi hyvä todeta MATTI-tietojärjestelmän mukainen tilanne pilaantuneiden maa-alueiden osalta, ja kohteiden osoittamista kaavakartalla voisi harkita tapauskohtaisesti.

Maanteitä koskevat kaavamerkinnot tulee osoittaa viivamerkinnoin (vt/kt, st/pk ja yt/kk) aluevarausmerkinnöiden sijasta.

Kaavaselostuksessa tulisi avata sitä, miten kaupan sijoittuminen (vähittäiskaupan suuryksiköt) on huomioitu suunnittelussa ja mitkä ovat niistä aiheutuvat vaikutukset. Lisäksi voisi vielä kiinnittää huomiota vaikutusten arviointiin muun muassa uudistettujen valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden sekä luontovaikutusten osalta. Jatkotyöskentelyssä olisi vielä hyvä miettiä yleismääräyksiä ja yksityiskohtaisempia kaavamääräyksiä sekä suunnittelutarveratkaisun tarvetta kaavamääräyksissä.

Vastine:

Osayleiskaavakartalle tehdään seuraavat lisäykset:

- Virranniemen lampi ja puro merkitään luo-1 merkinnällä ja tarkistetaan numeroinnit
- Kellotapulin yhteyteen lisätään maininta; Kirkkolain nojalla suojeltu rakennus
- Hulevesisuunnitelman mukaisia viivytysalueita osoitetaan kaavakartalle
- Rautatiealueen kaavamerkintään lisätään maininta; Radan vaikutusalueella uusien rakentamisalueiden osalta, yleiskaavaa yksityiskohtaisemman suunnittelun yhteydessä, on tarpeen tehdä tarkempi selvitys rautatie liikenteen aiheuttamasta tärinästä
- Maantiet osoitetaan viivamerkinnoin
- Kaavamerkintöihin lisätään: KM Kaupallisten palvelujen alue, jolle saa sijoittaa vähittäiskaupan suuryksikön; KM -merkinnällä osoitetaan pääosin rakentunut K-raudan alue Valtakadun, rautatien ja Pielavedentien rajaamalla alueella ja täydennysvaraa rakentamiselle sisältävä Tokmannin alue Valtakadun, rautatien ja asemalle johtavan Tulotien rajaamalla alueella. Muilta osin keskustatoimintojen alueen ulkopuolella ei ole tässä yhteydessä tarvetta varautua vähittäiskaupan suuryksiköiden rakentamiseen.

Osayleiskaavaselostukseen tehdään seuraavat lisäykset:

- Kaavaselostukseen lisätään kooste uudistuneista valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista ja kuvataan tarvittavissa määrin kaavaratkaisun vaikutuksia niiden näkökulmasta
- Kaavaselostukseen lisätään maininta taajaman osayleiskaavan laajentumisesta osin Rantakylän osayleiskaava-alueelle, joka vastaavasti kumoutuu siltä osin
- Kaavaselostukseen lisätään ympäristöhairiot kohdekartta
- Lisätään maininnat taajaman vähittäiskaupan suuryksiköistä ja niiden sijoittumisesta

Luo-1 -merkintään sisältyy määräys: ”Alueen käyttöä suunniteltaessa ja toteutettaessa on turvattava luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeiden elinympäristöjen ja eliölaajien säilyminen. Maisemaa muuttavaa toimenpidettä ei saa suorittaa ilman maisematyöluupaa (toimenpiderajoitus MRL 43§).”

Tämä toimenpiderajoitus ko. rantojen osalta turvaa, ettei mainittuja reheväkasvustoisia rantoja voi muokata selvittämättä ja ottamatta huomioon esim. mahdollinen viitasammakoiden esiintymistilanne ko. alueen yhteydessä.

Liito-oravien osalta kaikki tiedossa olevat alueet on rajattu yleiskaavakartalle.

2. Pohjois-Savon liiton lausunto 1.10.2018

Osayleiskaavaaluonnos noudattaa pääosin voimassa olevien maakuntakaavojen merkintöjä. Taajaman osayleiskaavaaluonnoksesta ei käy ilmi millaista palvelujen ja hallinnon maankäyttöä Valtakadun - Piela-veden-tien - Kalliokyläntien alueelle voi muodostua. Osayleiskaavaaluonnos mahdollistaa myös tulkinnan, että vähittäiskaupan suuryksiköt ja tilaa vaativa kauppa ohjautuvat jatkossa keskustatoimintojen alueelle (C).

Osayleiskaavaaluonnoksessa käytetään monin paikoin yleispiirteistä hallinnon ja palveluiden alueen P-aluevarausmerkintää osoittamaan niin leirikeskusta, lähipalveluita (päiväkodit) kuin kaupallisia palveluita ja ilmeisesti myös tilaa vaativan kaupan suuryksikköä. Kaava-asiakirjoista ei selviä esimerkiksi Kalliokyläntien lounaispuolelle, uutena tai olennaisesti muuttavana alueena, osoitetun palvelualuevarauksen käyttötarkoitus. Mikäli kysymys on paljon tilaa vaativan kaupan suuryksiköistä, on liikenteelliset vaikutukset tuotava esille.

1.5.2017 voimaan tullessa maankäyttö- ja rakennuslain uudistuksessa vähittäiskaupan suuryksikön pinta-alaraja nostettiin 2 000 m²:stä 4 000 m²:iin ja poistettiin velvoite osoittaa maakuntakaavan keskustatoimintojen alueella vähittäiskaupan suuryksiköiden enimmäismitoitus. Lisäksi luovuttiin velvoitteesta ottaa maakunta- ja yleiskaavoituksessa huomioon kaupan laatu sijoitettaessa vähittäiskaupan suuryksikkö muualle kuin keskusta-alueelle.

Maakuntakaavan tarkistamisen yhteydessä Kiuruvedellä, taajaman alueilla A1 (23.001) ja T (23.800), tulee olemaan voimassa seudullisesti merkittävän vähittäiskaupan suuryksikön koon alarajana 5000 k-m². Kme-merkinnän osalta keskusta-alueen ulkopuolella sijaitsevan paljon tilaa vaativan kaupan suuryksikön tai myymäläkeskittymän enimmäismitoitus on Kiuruvedellä 7000 k-m².

Vastine:

Osayleiskaavakartalle tehdään seuraavat lisäykset:

- Vähittäiskaupan suuryksikön sijoituspaikat keskustatoimintojen (C) alueen ulkopuolella osoitetaan yleiskaavaan omalla kaavamerkinnällään; KM, Kaupallisten palvelujen alue, jolle saa sijoittaa vähittäiskaupan suuryksikön.
- KM -merkinnällä osoitetaan pääosin rakentunut K-raudan alue Valtakadun, rautatien ja Piela-vedentien rajaamalla alueella ja täydennysvaraa rakentamiselle sisältävä Tokmannin alue Valtakadun, rautatien ja asemalle johtavan Tulotien rajaamalla alueella. Muilta osin keskustatoimintojen alueen ulkopuolella ei ole tässä yhteydessä tarvetta varautua vähittäiskaupan suuryksiköiden rakentamiseen.

Osayleiskaavaselostukseen tehdään seuraavat lisäykset:

- Lisätään maininnat vähittäiskaupan suuryksiköiden mahdollisista paikoista.

3. Kuopion kulttuurihistoriallisen museon lausunto 18.10.2018

Kaavaselostuksessa luvun 4.2 otsikkona on Muinaismuistot. Kuopion kulttuurihistoriallinen museo suosittelee käyttämään käsitettä Arkeologinen kulttuuriperintö, koska se kattaa laajemmin sekä kiinteät muinaisjäännökset että muut kulttuuriperintökohteet.

Asematiellä sijaitsevan Matkustajakoti Tapiolan suojelumerkinnän poistamista pidetään kulttuuriarvojen kannalta valitettavana. Rakennuksen alkuperäinen käyttö linkittyy alueen ainoaan valtakunnallisesti merkittävään kulttuuriympäristöön.

Kaavaluonnoksessa Suoja ei ole enää maakunnallisesti merkittävä, vaikka voimassa olevassa kaavassa se on. Suojelumerkinnän poistamista perustellaan rakennuksen huonolla kunnolla ja rakennukseen tehdyillä muutoksilla. Rakennushistoriallinen arvo on vain yksi kulttuuriympäristötutkimuksessa käytettävistä arvoa määrittävistä ominaisuuksista. Suojalla on merkittävä historiallinen ja maisemallinen arvo. Kuopion kulttuurihistoriallinen museo esittää uudelleen harkittavaksi Suojan kaavamerkinnän poistamista - rakennus on paikallisesti merkittävä.

Vastine:

Kaavaselostukseen kohdan 4.2 otsikko ”Muinaismuistot” muutetaan muotoon ”Arkeologinen kulttuuriperintö”.

Rakennuskohde Suojan arvojen on arvioitu heikentyneen siinä määrin, ettei suojelumerkintää ole pidetty enää aiheellisenä; tehdyt monet muutokset ja nykyinen kunto ovat heikentäneet rakennushistoriallista arvoa, nykyinen rakennuksen kunto ja pihan käyttötapa varastona ovat heikentäneet myös maisemallista arvoa.

4. Liikenneviraston lausunto 1.10.2018

Liikennevirasto on tutustunut osayleiskaavaaluonnokseen ja antaa lausuntonsa rautateiden näkökulmasta. Liikennevirastolla ei ole huomautettavaa kaavahankkeesta. Maanteiden osalta lausunnon antaa toimivaltainen ELY-keskus.

5. Savon Voima Verkko Oy:n lausunto 11.10.2018

Lausunnossa ei ole huomautettavaa yleiskaavaaluonnoksesta.

MIELIPITEET (TIIVISTETTYINÄ) JA VASTINEET:

1. Viktor Petjakon, tilan Härköniemi 263-405-29-8 omistaja, mielipide 17.10.2018

Mielipiteessä pyydetään, että kaupunki palauttaa tilaa Härköniemi 263-405-29-8 koskevan AP kaavamerkinnän laajuudeltaan sellaiseksi kuin se on voimassaolevassa Taajaman osayleiskaavassa.

Vastine:

Asiasta on keskusteltu maanomistajan edustajan kanssa ja sovittu, että asuinalueen laajuus palautetaan voimassa olevan yleiskaavan mukaiseksi.

2. Pentti Jääskeläisen, korttelin 116 AP-alueen omistaja, mielipide 19.10.2018

Kaavaluonnoksessa omistamani kortteli (AP 116), joka on merkitty nykyisessä kaavassa AP-rakennusalueeksi, on tarkoitus muuttaa viheralueeksi, joka tekee sen käyttämisen tällöin asuinrakentamiseen mahdottomaksi ja vaikuttaa ratkaisevasti alueen arvoon.

Muutoksen voin hyväksyä vain ehdolla, että kunta lunastaa alueen yhteisesti sovittavalla hinnalla ja kauppaehdoilla. Pidätän itselleni oikeuden kuitenkin vielä lausua mielipiteeni kaavamuutoksesta ja kauppaehdoista, jos se on tarpeen, kunnes asia on ratkaistu yhteisesti sovittavalla tavalla.

Vastine:

Ko. asuinpientalojen (AP) alue palautetaan yleiskaavaan nykyisen asemakaavan mukaisesti. Todetaan kuitenkin, että alue on maaperältään huonosti rakennettavaa, eikä kaupungilla ole tarvetta kyseisen alueen rakentamiskäyttöön ottamiseksi. Tarvittaessa, jos neuvotteluissa siihen päädytään, alue voidaan kuitenkin osoittaa myös ns. viheralueeksi.

8.2.2 Ehdotusvaiheen palaute ja niiden huomioon ottaminen

Kirkonkylän taajaman osayleiskaavan ehdotusaineisto on pidetty nähtävillä 21.11.- 22.12.2018.

Yleiskaavaluonnoksesta annettiin 4 lausuntoa ja 1 muistutus. Seuraavassa on yhteenveto lausunnoista ja muistutuksesta sekä vastineet niihin.

LAUSUNNOT (TIIVISTETTYINÄ) JA VASTINEET:

1. Pohjois-Savon ELY-keskuksen lausunto 20.12.2018

Kulttuuri

Kaavaehdotuksessa on osoitettu valtakunnallisesti arvokkaana vanha pappilamiljöö (ei ole RKY-kohde) kaavamerkinnällä SR - Rakennuslainsäädännön nojalla suojeltava alue. Tämä on helposti ymmärrettävissä niin, että kyseessä olisi lain rakennusperinnön suojelusta (2010) mukainen suojelukohde, mistä ei kuitenkaan ole kyse. Tältä pohjalta kaavamerkintää on aiheellista tarkentaa.

Nälkään kuolleiden hautausmaa mainitaan muinaisjäännösinventoinnissa, mutta sitä ei ole määritelty varsinaiseksi kiinteäksi muinaisjäännökseksi. Pohjois-Savon ELY-keskuksen näkemyksen mukaan kohde täyttää muinaismuistolain 2 § 6 momentin mukaiset kriteerit, jolloin kyse olisi kiinteästä muinaisjäännöksestä. Asia on aiheellista käydä läpi yhdessä museoviranomaisen kanssa.

Vastine:

Vanhan pappilan rakennuskohteet on osoitettu merkinnällä SR/m. Aluemerkitä SR voidaan poistaa ja osoittaa alue nykykäytön mukaisesti merkinnällä AP (Pientalovaltainen asuinalue).

Nälkään kuolleiden hautausmaa säilytetään aluemerkinällä EH, mutta kohdemerkintä 29 sr/p muutetaan (kulttuurihistoriallisen museon lausunnon mukaisesti) muotoon sm: Muinaismuistolaila (295/1963) rauhoitettu kiinteä muinaisjäännös. Kohteen kaivaminen, peittäminen, muuttaminen, vahingoittaminen, poistaminen ja muu siihen kajoaminen on kielletty. Kohdetta koskevista suunnitelmista on pyydettävä museoviranomaisen (museovirasto tai maakuntamuseo) lausunto.

Melu ja tärinä

Teollisuusalueiden laajennuksia on osoitettu paikoitellen asuinalueiden välittömään läheisyyteen. Kaava-aineistosta ei käy myöskään ilmi, millaisia vaikutuksia raakaputerminaalista aiheutuu (melu, liikenne). Kaavaehdotuksessa tuleekin kiinnittää huomiota vielä riittäviin kaavamerkintöihin ja -määräyksiin asuinalueiden suojaamiseksi teollisuuden melulta.

Tarkemman tärinäselvityksen laatimisen tarpeen voisi selkeyden vuoksi lisätä yleismääräyksiin LR-alueen sijaan.

Vastine:

Uusia teollisuusalueita ei ole osoitettu asuinalueiden välittömään läheisyyteen. Toisaalta teollisuusalueiden ja asuinalueiden välille on kaavassa osoitettu suojaviheralueita (EV), joiden tarkoitus on nimenomaan suojata asuinalueita mahdollisista häiriöiltä. Yksityiskohtaiset suojausmenetelmät ratkaistaan asemakaavoituksen yhteydessä.

Yleiskaavaan ei ole käytetty ns. yleismääräyksiä. LR-aluemerkintään sisältyvää tärinäselvityksen edellytystä voidaan pitää riittävänä.

Pilaantuneet maa-alueet

Kaavakartalla olisi tarpeen osoittaa mahdollisesti pilaantuneita alueita, mikäli ne sijoittuvat herkemille alueille. Olisiko tällaisia MATTI-rekisterin mukaisia kohteita esimerkiksi vanha meijeri, meijerin rannan entinen kyllästämö sekä vanha huoltamon tontti Niemistenkadulla? Saa-merkinnän kaavamääräys voisi olla esimerkiksi "Mahdollisesti pilaantunut kohde, jonka pilaantuneisuus ja kunnostustarve on arvioitava ennen rakentamistoimenpiteitä".

Vastine:

/saa-merkintöjä voidaan lisätä mainituille alueille. Merkintä kirjoitetaan muotoon; ”Mahdollisesti pilaantunut alueen osa, jonka pilaantuneisuus ja kunnostustarve on arvioitava ennen rakentamistoimenpiteitä.”

Liikenne

Liikennevastuualue toteaa, että yhdystie 7693 Kalliokyläntie on ns. kaduksi muuttuva maantie, joka ei täytä MRL 83.4 §:n vaatimuksia. Liikennevastuualueen tavoitteena on muuttaa em. maantiet asemakaavoitetulla alueella kaduiksi. Tästä syystä Kalliokyläntien osuus tulee merkitä kaavassa viivamerkinnän lisäksi symbolilla yt/kk (yhdystie/kokoojakatu). Tämä merkintä mahdollistaa paremmin myöhemmin asemakaavatyössä tien hallinnollisen luokan määrittämisen ja mahdollisen kadunpitopäätöksen tekemisen tulevaisuudessa.

Vastine:

MRL:n 83.4 § mukaan maanteiden liikennealueita voidaan osoittaa valta-, kanta- ja seututeitä varten sekä niitä yhdistäviä ja niiden jatkeena olevia teitä varten, jotka palvelevat pääasiallisesti muuta kuin paikallista liikennettä. Kunnan näkemyksen mukaan Kalliokyläntie yhdistää ja palvelee laajempaa maantieverkostoa (kuten Valtatien ja Pielavedentien liikennettä Niemiskylän suuntaan) täyttäen siten MRL:n vaatimukset maantielle.

Kaavamääräykset

Kaavakartalla on osoitettu AP-merkinnällä kaikki rakennetut, osittain rakennetut sekä suunnitteilla olevat pientalovaltaiset asuinalueet. AP-merkintää olisi hyvä täydentää kaavamääräyksellä, jossa alueelle rakentamiselta edellytetään asemakaavan laatimista. Lisäksi asemakaavan ulkopuoliset alueet olisi syytä osoittaa yleismääräyksissä suunnittelutarvealueeksi, ja kaavakartalle voisi lisätä asemakaava-alueen rajauksen. Myös AM- ja M-alueille olisi hyvä täydentää sopiva kaavamääräys. Yleismääräyksissä olisi tarpeen antaa määräys myös hulevesien käsittelystä.

Vastine:

Yleiskaavaan sisältyvät AP-alueet pääsääntöisesti muodostavat toteutuessaan taajamaluonteisia alueita, jolloin asemakaavan laadinta on suoraan MRL:n synnyttämä edellytys. Erillistä mainintaa siitä ei ole tarpeen AP-merkintään sisällyttää. Toisaalta tulee ottaa huomioon, että yksittäisiä rakennuspaikkoja on teoriassa ja tapauskohtaisen harkinnan perusteella mahdollista toteuttaa myös ilman asemakaavaa, jos ko. hanke ei vaikeuta asemakaavan myöhempää laatimista.

Asemakaavoitetun /asemakaavoitettavan alueen rajauksella ei sinänsä ole merkitystä, koska taajamaluonteisten alueiden toteuttaminen lähtökohtaisesti aina edellyttää asemakaavan laadintaa.

Kaikki tässä yleiskaavassa osoitetut M-alueet ovat taajama-alueiden läheisyydessä, jolloin ne ovat automaattisesti ns. suunnittelutarvealueita. Erillisille maininnoille kaavakartalla ei ole tarvetta.

Yleiskaava-alueella on yksi AM-alue, joka sekin välittömästi rajautuu asemakaavaan. Alueen yksityiskohdainen maankäyttö voidaan tarvittaessa ratkaista asemakaavalla tai suoraan rakennusjärjestyksen periaatteilla. Erillistä yleiskaavamääräystä ei ole tarvetta osoittaa.

Yleiskaavakartalla on esitetty erillisessä hulevesisuunnitelmassa osoitettuja mahdollisia hulevesille soveltuvia viivytysalueita. Hulevesien tarkempi huomiointi ratkaistaan erillisten hulevesisuunnitelmien yhteydessä ja voidaan ottaa edelleen huomioon ko. alueiden asemakaavasunnitelmissa.

Kaavan vaikutukset ja niiden arviointi

Vaikutusten arvioinnin takia kaavaselostuksessa tulee todeta liikennemäärän kehitys kaavan tavoitevuoteen nähden. Lisäksi aineistossa tulee avata vielä esimerkiksi raakaputerminaalien ja vähittäiskaupan suuryksiköiden vaikutuksia sekä täsmentää vaikutusten arviointia.

Vastine:

Kaavaselostukseen voidaan lisätä ennusteita liikennemäärien osalta. Lähtökohtaisesti yleiskaavassa osoitettu mahdollinen uusien rakentaminen ei aiheuta sellaisia oleellisia liikennemäärämuutoksia, jotka vaikuttaisivat päätieverkoston liikenteen välityskykyyn.

Raakapuutermiini ja kaupan suuryksiköiden aluevaraukset perustuvat pitkälti vallitsevaan tilanteeseen. Ko. alueet ovat jo pääosin rakentuneet eikä alueille ole tulossa sellaista merkityksellistä uutta rakentamista, joka aiheuttaisi oleellisia vaikutuksia mm. alueen liikenneverkoston toimivuuteen. Liikenteelliset ratkaisut ovat alueilla pääosin jo valmiit.

2. Pohjois-Savon liiton lausunto 13.12.2018

Maakuntakaavan näkökulmasta taajaman osayleiskaavaehdotukseen ei ole huomautettavaa.

3. Kuopion kulttuurihistoriallisen museon lausunto 19.12.2018

Lausunnossa todetaan, että muinaismuistolain 2.6 § mukaan muinaiset hautapaikat, jotka eivät ole seurakunnan hoidossa olevalla hautausmaalla, ovat kiinteitä muinaisjäännöksiä. Nälkään kuolleiden hautausmaa on viety muinaisjäännösrekisteriin 12.12.2018 nimellä Mäntyniemi.

Kaavakartalla alue on EH-merkinnällä olevaa hautausmaa-alueita. Kaavamerkinnän voi katsoa tukevan alueen suojelua. Kohdemerkintä 29 sr/p tulee muuttaa muotoon sm: Muinaismuistolaila (295/1963) rauhoitettu kiinteä muinaisjäännös. Kohteen kaivaminen, peittäminen, muuttaminen, vahingoittaminen, poistaminen ja muu siihen kajoaminen on kielletty. Kohdetta koskevista suunnitelmista on pyydetty museoviranomaisen (museovirasto tai maakuntamuseo) lausunto.

Vastine:

Kohteen 29. Nälkään kuolleiden hautausmaa merkinnäksi muutetaan museon esittämällä tavalla sm.

4. Ylä-Savon SOTE; ympäristölautakunnan lausunto 13.12.2018

Lausunnossa ei ole huomautettavaa yleiskaavaehdotuksesta.

MUISTUTUKSET (TIIVISTETTYINÄ) JA VASTINEET:

1. Osuuskunta ItäMaito, muistutus 20.12.2018

Muistutuksessa todetaan, että vanha meijerialue, erityisesti niin sanottu Kauppahallin mainittu kohdealue on merkinnällä A (asuinalue, myös pienkerrostalot mahdollisia). Merkintä huolestuttaa Osuuskunta ItäMaitoa sillä perusteella, että voimmeko harjoittaa nykyistä liiketoimintaamme (elintarvike-, maatalous-, rakennustarvike- ja puutarhakauppa) alueella osayleiskaavamerkinnän tai alueelle tulevaisuudessa tapahtuvan rakentamisen häiritsemättä tai estämättä.

Vastine:

Osayleiskaavan merkinnän muutos alueella yksityisten palvelujen ja hallinnon alueesta asumiseen ei vaikuta nykyiseen liiketoimintaan tai sen kehittämiseen. Osayleiskaavan merkinnällä varaudutaan alueen maankäytön kokonaisvaltaiseen kehittämiseen, mikäli nykyisenlainen toiminta alueella päättyy.

8.3 Suunnitteluvaiheet

Yleiskaavaprosessin keskeiset suunnittelu- ja käsittelyvaiheet:

- Tekninen lautakunta päätti 14.2.2017 käynnistää Kiuruveden taajaman osayleiskaavan tarkistamisen ja päivittämisen
- Aloituskäytön viranomaisneuvottelu pidettiin 21.6.2017
- Vuoden 2017 aikana laadittiin mm. luontoselvitys, muinaisjäännösinventointi, rakennuskulttuuriselvitys
- Tammikuussa 2018 järjestettiin keskustelutilaisuuksia, joihin kutsuttiin paikallisia eri alojen järjestöjä ja toimijoita
- Osayleiskaavaluonnos on pidetty yleisesti nähtävillä 19.9.-19.10.2018
- Luonnosvaiheen palautteeseen on laadittu vastineet ja yleiskaavaa on täydennetty niiden pohjalta
- Osayleiskaavaehdotus pidettiin nähtävillä 21.11.-21.12.2018
- Ehdotusvaiheen palautteeseen on laadittu vastineet ja yleiskaava on viimeistelyt niiden pohjalta

Kuopiossa 9.4.2019

Jorma Harju
Kaavoitusinsinööri